

ქართული ქალწული

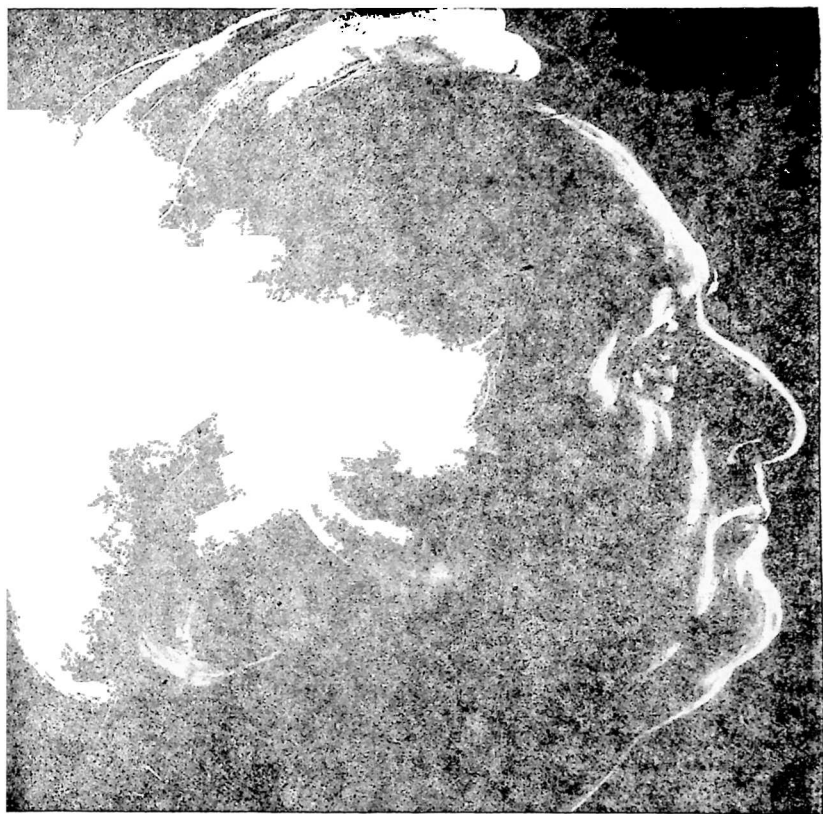
ტოქი
პუკელი

გამომცემლობა „მარანი“. თბილისი. 1981

$\Gamma 2$
~~899.962,1 — 1~~
~~3 187~~

$\frac{70402 - 24}{M 604 (08) - 81}$ 8 — 81

© გამომცემლობა „მედიანა“ 1981

ა ვ ტ ო რ ი ს ა გ ა ნ

გულახდილად უნდა ვთქვა: რჩეული ლექსების, სიმღერების და პოემების ამ გამოცემაში მთელი ჩემი შემოქმედებითი შესაძლებლობაა — იგი მთელს ჩემს სიცოცხლეს წარმოადგენს! — თუმცა აქ მეთუდიც არაა იმისა, რაც ჩვენს ჟურნალ-გაზეთებში არაერთხელ დაბეჭდილა... ვეცადე მკაცრად მოვქცეოდი ჩემს ნაწერებს. დავტოვე მხოლოდ ის, რაც უღმობელ დროს გადაურჩა და ჩემი აზრით, მკითხველის ყურადღებას კვლავაც იმსახურებს თავისი იდეურ-მხატვრული მნიშვნელობით.

ლექსები, სიმღერები, ნოველები და პოემები ერთმანეთს აღარ დავაშორე, თანმიმდევრობით მიჰყვებიან რიგს, ისე, როგორც ქვეყნდებოდა — წლიდან წლამდე. იქნებ სჯობდა, იქნებ ვალდებულები ვიყავი, ოცინი წლები უფრო გულუხვად წარმომედგინა, — დავიწყების ღირსი როდია გაბედული სწრაფვა „სიახლისთვის“ ტრადიციული ქართული ლექსის რღვევა და იდეური პათოსი მაშინდელის.. მაგრამ დამკვიდრებულ ოსტატობის მსჯავრს უფრო ვენდე: მთავარი მაინც სიტყვის აწყობაა და არა რღვევა! ახალი აზრის და თვალთახედვის გამომთქმელი ახალი რიტმით გაცოცხლებული სიტყვა რომ არის, მე ეს ახლაც მჯერა. და თვითმიზნურია ყოველი ცდა, რომელიც დედა-ენის ბუნებას ებრძვის. იგი არსებითად პოეზიის უარყოფაა და სახალხოვდ ვერასოდეს ამეტყველდება.

ყველაზე დიდი ცოდვა, ალბათ, პოეზიის გამდაბიურება და გაუბრალოებაა. ჩვენი ბუნების ყველაზე მაღალ გამოვლინებას ჩვენ არ გვაქვს უფლება რაიმე დავაკლოთ საუკუნეებით შეძენილი, პირიქით: ცდა და აღმოჩენა ლექსს უნდა ამდიდრებდეს, ანახლებდეს. სიტყვაც

ხომ ცოცხლობს და სიტყვაც ხომ კვდება—სულიერით თავისი სისხ-
ლი და ხორცი აქვს, თავისი ელფერი. პატივმოყვარე თავი წინასწარ
უნდა დავარწმუნოთ, რომ სიცოცხლე აქაც ათასში ერთს უწერია, ჩვე-
ნი მხატვრული პროდუქციის საგრძნობი ნაწილი, გაჩენის დღიდანვე,
ლიტერატურის მკვლევართა საკვლეო მასალაა მხოლოდ და მხო-
ლოდ... ხალხის მღელვარე ცხოვრება მას განზე სტოვებს.

ბედის ცდა კი, მაღიმაღ, ყველა ენა-ადგმულს ჩაუქრობელ ჟინსა
ჰგვრის... და ის რაც დღეს ხელახლა მინდა, მკითხველს მივაწოდო —
მიუხედავად ძველი თარიღისა, მაინც დღევანდელი დღის თანამგზავ-
რია და თანამებრძოლი, თუმცა იმ პირველი სულისტქმით სუნთქავს—
დაწერის დროს რომ გააჩნდა ავტორს, — ამიტომაც მეტი ევალება
არჩევანს. არჩევანი ვინ იცის, კიდევ რამდენჯერ აგვიწინავს ფიქრს!
ამ ლექსებში, კეთილმა თვალმა, აბა, სხვა რა უნდა ამოიკითხოს თუ
არა თვით ჩემი ცხოვრება, ოცნება და გულისტქმა? მაგრამ წესია და
აქვე მინდა, გავახსენო ჩემი ვინაობა ჩემს მტერ-მოყვარეს... ამასწი-
ნად, ე. ი. ამ ოციოდე წლის წინათ — ვწერ ჰი:

„ახლა მაინც, როგორ არ აღვნიშნო ჩემი პირველი გაზაფხული,
1907 წლის 29 მარტი... განვლილ დღეებს სტრიქონებით ვუყარი
თავს და ვცდილობ თვალის ერთი გადავლებით დავინახო დღე და
სოფელი. მე ახლა ორმოცდაათს ორიოდე ნაბიჯით უკვე გადავცილ-
დი და, რა თქმა უნდა „ჭალარად“ ვითვლები, მაგრამ ვერ ვიტყვი, თუ
როდის დასრულდა ჩემი სიჭაბუკე. ამიტომაც, ვით მრავალი თანა-
მედროვე, მეც ღიმილით შევყურებ ჩემს ჭალარა სიჭაბუკეს.

ჩემი მამაპაპეული მიწა-წყალი და დედულეთი ძველი კოლხეთია.
ჯიქთუბანი. სოფელი სადაც მე დავიბადე, დიდი რიონის ვაკეზე მდე-
ბარეობს, გუბისწყალსა და ცხენისწყალს შუა... და თუმცა ჩვენმა
დრომ აქ, ბევრი რამ ახალი დარგო და გაახარა, იგი ახლაც ათას-
წლოვან ხეებშია ჩაფლული, ისე, როგორც ერთდროს, ძველად, ოქ-
როს-საწმისის გატაცებისას... აქ მთა არაა, კავკასიონი მხოლოდ
საოცნებოდ მოსჩანს ცისპირად. სოფელს ხელოვნური ბორცვიდა
შერჩენია და ხელოვნური ტბა, რომელიც გარს უვლის ციხისა და
ძველი ტაძრის ნანგრევებს... ჩემს ბავშვობაში, მე არ მინახავს მტრის
შემოსევა, არ შევფარებივარ ნავით ამ კუნძულს. სათევზაოდ კი მრავ-
ალჯერ გავსულვარ კოლხეთის „ჯუნგლებში“.

ჯოგთუბნის მშვენება და სიამაყე სწორედ ის ფერუცვლელი ძელ-
ქვის ხეებია ბორცვზე რომ დგას... არასოდეს არ დამავიწყდება ჩვენი
სოფლის მკვიდრი გლეხი — ირაკლი, — ურა-ცხენების მომშენებელი
მოხუცი, სიხმარს, ზღაპარს და სინამდვილეს ერთგვარი დაჯერებით
რომ გვიამბობდა მუდამ, ღიმილით ცალთვალმიჭუტული. მისი სიტყ-

ვით, ძელქვის ხე ლურსმანს არ იკარებს, ტყვიას ისხლეს, იგი ჩვენური ხეა და სხვაგან არც ხარობს არსად მთელს ღუნიანზე! — მგონი ასეც არის.

ჩვენი ოდა-სახლი ხელახლა იყო აშენებული უკვე ჩემს დროს, მახსოვს, ცეცხლის ალით გააღული ფიცრები. მახსოვს, — ოჯახში არაერთხელ უამბნიათ, თუ როგორ გადაგვწევს ცხრაასხუთში ალიხანოვის დამსჯელმა რაზმებმა.

პაპაჩემი ხუთი შვილის მამა იყო, წიგნის და ხალხის მოყვარული კაცი. სოფლის გოგო-ბიჭებს წერა-კითხვას ჩვენი სახლი ასწავლიდა. პაპას ზაფხულობით ქალაქიდან ჩამოსული შვილებიც შეელოდნენ, მაგრამ მალე შვილები თვითმპყრობელობასთან პირდაპირმა შეტევამ უფრო გაიტაცა და ღვთის მოსავე მოხუცს სახლ-კარი და ეკლესია რევოლუციის მომწოდებელი ფურცლებით აუვსეს. უფროსი ვაჟი (მამაჩემი) რაჟდენ კალაძე საზოგადო მოღვაწე გახლდათ, თავის დროზე საკმაოდ ცნობილი ჟურნალისტი. სულ უმცროსი კი — მინა გმირულად შეეწირა მუშათა უბნის დაცვას ცხრაასხუთში, და მე ვამაყობ ახლა, საქვეყნოდ ცნობილ „ცხრა ძმის“ ობელისკს, თბილისში, ჩემი ალალი ბიძის სახელიც რომ აწერია.

მამის ხშირმა პატიმრობამ, გადასახლება, ჩვენი ოჯახის არაღეგალურმა ცხოვრებამ, ბინის ცვლამ, ჩემზე უთუოდ თავისებური გავლენაც იქონია, ჩვენ ხან დაბა-ქალაქებში ვცხოვრობდით, ხან მთებში, და მე სიყმაწვილე უმეტესად ნაქერალას ქედის კალთებზე გავატარე, ტყიბულის მახლობლად, საწირისა და გელათის თვალწარმტაც ბუნების წიაღში. ანბანიც აქ ვისწავლე და დედის ჩაგონებით მოკითხვის ბარათებსაც აქედან ვუგზავნიდი შორეულ ჩრდილოეთში გადასახლებულ მამას, შემდეგ კი თანდათან (ვგონებ ჩემდა შეუმჩნევლად) ეს ჩემი ბარათები ლექსებმაც შეცვალეს, და მე სამუდამოდ ვენდე ქართული სიტყვის ძალასა და სილამაზეს.

პირველი ლექსები 1920 წელს დამიბეჭდა გაზეთმა „საქართველოს კომუნისტმა“, როცა ჯერ კიდევ ქუთაისის რეალურ სასწავლებლის მეორე კლასის მოსწავლე ვიყავი და ჩემი საყვარელი პოეტი იროდიონ ევდოშვილი იყო. მკერდზე მჯიღის დაკვრით მეც პათეტურად ვკადაგებდი:

მეგობრებო, წინ, წინ გასწით,
ნუ შედრკება თქვენი გული,
დე მკერდს სისხლის დაღი აწნდეს
და შუბლს ოფლის ნაკადული!

მაშინ, აბა, რა ვიცოდი, რომ ევდოშვილის ამ ლექსით მე კი არა, მაიაკოვსკი იწაფავდა თურმე თავის მძლავრ ხმას, ჩემზე ადრე, ქუთაისის გიმნაზიის ფართო დერეფნებში, და რიონის მღელვარე ნაპირებზე, თეთრ ხიდათან...

და ნუვინ გაიკვირვებს, თუ სიყმაწვილის მიუხედავად, მთებში მზის ამოსვლით კი არა — მეც რევოლუციით ვიყავი აღგზნებული და ვით ჩემს მშობლებს, ჩემს ასლობლებს, ჩემს ქვეყანას — „ძმობა, ერთობა და თავისუფლება“ მიმაჩნდა პირველ სიტყვად. ცისა და მიწის თილამზეს გული დავუთმე უფრო გვიან, როცა თვალი წიგნებს შევაჩვიე, როცა საკუთარმა დღეებმა და ღამეებმა ჩამაფუქრეს.

თავდაუნიწყებით მიყვარდა ხატვაც. მთელ სასწავლებელში ამით ვიყავი სახელგანთქმული და ხელნაწერ ჟურნალებს ყოველთვის მე ვაფორმებდი. ჩემს ყოველ რვეულში აღგებრისა და ქიმიის ფორმულებიც კი მთებით, არწივებით, სეებით და ჩანჩქერებით იყო მოხატული. ვწერდი ფანტასტიკურ პიესებს ლექსად და ვწერდი ლექსებს თითქმის ყოველდღე. იმდენად დაჯახლოვნი, რომ შემდეგში, არა მხოლოდ საკუთარი განცდების, არამედ უნუგეშოდ შეყვარებულ თანაკლასელთა სატრფიალო მიმოწერის ავტორიც მე გახლდით.

გზა „ნაკადულისკენ“ შიო მღვიმელმა გამიკვლია, იგი ჩვეული გულითადობით შეხვდა ჩემს ლექსებს და წარადგინა რედაქციასში. ფართოდ გამიღო კარი „მომავალმა“ და „მნათობმა“ ვ. ბახტაძის მზრუნველ ხელს ვერასოდეს ვერ დავიციწყებ. ხოლო ყურადღება და სიყვარული დიდი კოტე მარჯანიშვილისა ახლაც ისე მამხნევებს, როგორც ერთდროს, ჩემს ბედნიერ სიჭაბუკეში.. ჩვენს ოჯახში ძველი წიგნიც საკმაოდ მოიპოვებოდა და ახალიც, მაგრამ ჩემი სულის და ხასიათის გამომწრთობელი მაინც ჩემი დედა იყო — აბრეშუმის ძაფსაღები ფაბრიკის უბრალო მუშა-ქალი, ხალხური მელექსე და ენა-მახვილი მოსაუბრე. ჩვენს მწერლებს, არა მარტო ნაწერებით — პირადადაც კარგად ვიცნობდი და მე სამწერლო სარბიელი არცთუ ისე მეუცხოვა...

სწავლა თბილისში დავამთავრე. ვიყავი კომკავშირული ლაშქრობის პირველთაგანი. დავწერე პირველი პოემები კომკავშირზე — „2200“ და „მეამბოხე“. გაზეთ „სპარტაკს“ და ჟურნალ „ახალგაზრდა ლენინელს“ ჩემი ლექსები უძღოდა წინ და ვიყავი პროლეტარული მწერლობის ახალი ფრონტის „პროლემაფის“ ორგანიზატორი, აღმანახ „დარიალის“ დამაარსებელი. მაგრამ შინაგანი წინააღმდეგობა მაინც პასუსს ხშირად მაგებინებდა ოფიციალური პრესის წინაშე. ჯერ კიდევ მრავალი რამ იყო საკამათო მაშინ: ჩემს ლექსებს თან დაჰყვა უაღრესი სიყვარული ბარათაშვილისადმი, თანაც გატაცებუ-

ლი ვიყავი ვერპარნით, უიტმენით და მაიაკოვსკით. მაიაკოვსკის თბილისში გავეცანი, ლექსი წავუკითხე, ვესაუბრე. ხოლო სიახლის მისწრაფებით შთაგონებულმა ხლებნიკოვის პოეტურ თავგანწირვას საგანგებოდ მიუძღვენი „ამბავი აჭარელ ამხანაგებისა“.

ბევრი დრო და ბევრი ლექსი შევწირე ახალი ფორმის ძიებას. ბევრი დამარცხებაც განვიცადე „ფორმალისტური ნოვატორობით“ გატაცებულმა. მე ხან ქართული კლასიკური ლექსის რიტმს ვტეხდი განზრახ, რომ პოეტური ფრაზა უბრალო, სასაუბრო მეტყველებამდე დამეყვანა, და ხან სალონური ლირიკის წინააღმდეგ ხალხურა ლექსის ასლებურად აღდგენას ვლამობდი. ვერლიბრით მეც დიდხანს ვარჯიშობდი. ახლა, როცა ჩვენი მწერლობა სოციალისტური რეალიზმის დიდ გზაზეა გამოსული, მე იმ ლაბორატორულ ცდებს და უცხო ხმების ყურადღებას უმნიშვნელო საქმედ არ ვთვლი და მაშინდელი ჩემი „მეგობრების“ მძაფრ კრიტიკას ღიმილით ვიხსენებ, ვფიქრობ, ყოველ ახალგაზრდას არა დაუშავდება რა, ასეთი ამბავი თავს რომ გადახდეს!..

ჩემი პირველი წიგნი 1926 წელს გამოვიდა და შემდეგ ყოველი წელიწადი ჩემი ცხოვრებისა ვცდილობ ახალი წიგნით აღინიშნოს. ახლაც მახსოვს და არ შემეძლია, არ დავასახელო ჩემი პოემა „თბილისი“ რომლის მხოლოდ პროლოგი დაიბეჭდა.

თბილისელები ამ დღეებში ელიან ზაქესს,
მისი მაღალი ბრწყინვალება უთუოდ მოვა...

ჩვენი ახალგაზრდა რესპუბლიკა და ჩვენი პოეტური სიტყვა ერთად მტკიცდებოდა და მაღლდებოდა დღითიდღე! განსაკუთრებით კი გამომაჩინა ფერეიდანის ქართველებისადმი მიწერილმა მოწოდებამ (ძახილი აღმოსავლეთს) და „უჩარდიონმა“, რომელიც იყო ჩემი პირველი ცდა ცხოვრებაში ღრმად შეჭრისა. არ დარჩენილა არც ერთი ქალაქი და დაბა-სოფელი მაშინ, ამ ნაწარმოებზე თავისი აზრი არ გამოეთქვა, ალბათ იმიტომ, რომ კერძო-საკუთრების ლიკვიდაციით გამოწვეული მძაფრი წინააღმდეგობანი ვცადე გადმომეცა ისევე მძაფრად, როგორც ის იყო კერძო-მესაკუთრეთა მღელვარე გულში... ალბათ იმიტომ, რომ „უჩარდიონი“ ერთადერთი ცდა იყო იმის შემდეგ, რაც დეკადენტურმა სკოლებმა აკრძალეს ეს ჟანრი... ასეა თუ ისე, პოემამ გაუძლო ყველა წინააღმდეგობას და ოცდაათიანი წლების პარადული სტილის მომხრეთა შეხედულებანი, მე მგონია, უკვე უკან მოიტოვა...

ასევე კეთილად ვიხსენებ „მთების ეპოსს“ — ოთხ ნაწილად წარმოდგენილ სიმფონიური ხასიათის პოემას და ლექსების ციკლს „ხერთვისის განთიადებს“, სადაც ჩვენი ისტორიაც ისევ ნაგულისხმევი ერის მაცოცხლებელ ენერგიად, როგორც თვით დღევანდელი ცხოვრების სიახლე.

ყველა ჩემი წყვილი სტრიქონის დედა-აზრი დასაწყისშივე ეს იყო და ახლაც როცა ამ სტრიქონს ვწერ. ეს თავისებურება არა ერთხელ აღუნიშნავთ...

სამამულო ომის დროს კი ჩრდილოეთ-კავკასიის ფრონტზე ვიყავი, რაჭა-ლეჩხუმის და ქლუხორის მთებში. ვწერდი ჩვენი ქვეყნის მამაც შეილებზე, გამოვდიოდი სიტყვით და ლექსების კითხვით ხალხში. არ დავფარავ, მისარია, რომ ჩემი ლირიკა ზოგჯერ პოპულარულ სემღერად იქცა. ეჭვსა და წუხილს ღიმილი მინდა მოერიოს — თავალებული რომი დავდიოდი ჩემს მიწა-წყალზე, დროის და ხალხის ნაკვალევს მეც ვამჩნევდი, მეც ვხატავდი და ჩემი საქართველოც თუ იგივეა რაც ჩემი დროის დიდი სინამდვილე — და თუ ამ ქართულს თავისი სვედრი ძალა აქვს, — სადღაც საკუთარი სიცოცხლე და სიყვარულიც დამიხატავს... რადგან ყოველი მხატვრული ნაწარმოები რაგინდ ეპიური თსრობისთვის იყოს განზომილი — მაინც ლირიკაა...

რუსთაველისა და მარჯანიშვილის თეატრებმა სხვადასხვა დროს ჩემი შვიდი დრამატიული ნაწარმოები დადგეს. ჩემი შემოქმედებითი მუშაობით საერთოდ მუდამ მჭიდროდ ვიყავი დაკავშირებული ქართული სცენის ოსტატებთან და მხატვრებთან, კომპოზიტორებთან. საზოგადოებრივ საქმით დატვირთვას მწერლისთვის სავალდებულოდ ვთვლი და თუმცა ჩემს შრომას დაფასება არ დაჰკლებია, ფასი და ჯილდო სვედრს არასოდეს არ მიმსუბუქებდა, პირიქით, უფრო მეტ ძალ-ღონეს ითხოვდა ჩემგან... მაგრამ პოეზიას ერთი უპირატესობა მუდამ გააჩნია — იგი ადამიანს აახალგაზრდავებს!

გულით მიყვარდა მოგზაურობა და ეს ალბათ ჩემი წიგნის ფურცლებზეც საკმაოდ არის აღბეჭდილი. ვცდილობდი მენახა, მეგრძნო და მეხატა მომხე ერთა ცხოვრების სურათებიც, მაგრამ ჩემი გზა მაინც საქართველოსკენ ისწრაფვის მუდამ, აქ არის ჩემი დილა და ჩემი საღამო, ყოველ ღონეს ვხმარობ, სიახლის შუქი პირველმა დავინახო, ვცდილობ სიახლის მოქმედი ძალაც ვიყო, რომელსაც ჩვენი ხალხის აწმყო ჰქვია და ჩვენი დიდი წარსულის გადარჩენაცაა ამავე დროს. ჩემი ლექსების ნამდვილი პათოსი ამ მრავალფეროვანი დღის ხატვასა და ამღერებაშია. იგი გამოცდილ ოსტატობას მოითხოვს და როგორც იტყვიან კომენტატორები — ვნახოთ რას მოგვითმას დარჩენილი დრო...“ დიახ, ასე ვწერდი ამ ოცთოდე წლის წინათ, 1958 წელს.

„... და აი, ამის შემდეგ ათმა წელმა უკვე განვლო, მრავალი ლექ-
სი და სიმღერა შეემატა ზემოთ თქმულს. შავი ზღვისპირად არა
ოცნებით — არამედ ნამდვილად ავაგე სახლი და ერთ პატარა ბაღში
მეც ვცხოვრობ. ჩემი საყვარელი ნოველა ახლა, „მედინადია“ ჩემი
გულისთქმა — „მამა“. ისევ და ისევ ვანდობ ჩემს ფიქრებს — ჩემს
„ენგურს“, იმედი მაქვს „ჩემი დღისა და ღამის წიგნისა“ — რომელსაც
ვწერ და ვიმეორებ: — ვნახოთ რას მოგვიტანს დარჩენილი დრო...“
ეს სტრიქონები კი 1968 წელს დამიწერია.

...კიდევ ათი წელი და კიდევ ათი გზა და ქვეყანა. სამხრეთ-საფ-
რანგეთი, ნიცა, მარსელი პარიზი... ბევრი რამ ძველიც ვნახე და ახა-
ლიც. თვით ჩემი ნაწერებიც მრავალ ენაზე ითარგმნა. მაგრამ გუ-
ლისყური მაინც ისტორიამ მიიქცია — სტამბოლმა, ბურსამ, პერგამმა,
ვნახე სამშობლოს მოწყვეტილი საქართველო და ჩემი „ფიქრები“
ჩემს დღევანდელ დღეს ეუამბე. ამ ათ წელში, თავს პირადი
უბედურებაც დამატყდა, მაგრამ ჩემს ენგურს ბრძლეიალა თვალებს
კვლავ ვუკოცნი სიყვარულით და სილაღით, და ვნახოთ რას მოგვი-
ტანს დარჩენილი დრო...

პირველ ტომს ოციანი წლებით ვიწყებ და ჩემს პირველ სტრიქო-
ნებს ორი სიტყვა აქვე მინდა წავუმიძღვარო:

...მეც ჩემი სწრაფვა თერგს მივამსგავსე,
უფსკრულს ჩემს ფერხთით — კლდე ჩაქცეული.
და საქართველოს სამხედრო გზაზე
ვდგავარ მეც, ერთი თერგდალეული!..

ყველა მთიელი მთის ერთგულია,
მთა, როდის იყო მთამ გაიმეტა!?
კვლავ ის მოხევე, ის ლელთლუნია
დამხვდა აქ, და კვლავ დამაიმედა.

მზრდიდა მე ჩემი აივნის კიდე,
ღრუბლებთან ერთად ცად ასატაცი.
იმ ფიქრებს ვებრძვი კიდევ და კიდევ,
ახლაც, მე თითქმის ასი წლის კაცი!

თერგი. მყინვარი. დრტვინვა-ჭენება.
სურვილი ცაში ხელის გაწვდომის, —

მთის არც ნგრევაა, არც შეჩვენება —
სწრაფვაა ჩემი ახალგაზრდობის!

მყინვარს თბილისის ციდანაც ვუმზერ,
მაგრამ შინ, აბა, რამ შემაჩეროს!
კვლავ ერთხელ კიდევ, ამ გაზაფხულზე
მთებში დავხვდები მზესა და ჩეროს...

— ძველთა კლდე-კარო, დიდება შენდა!
ჩანხარ აქ, თვალთა გასაკვირველად.
გნახე და ჩემი დღე გამახსენდა,
დღე, როცა აგრე გნახე პირველად.

მაგრამ ცხენდაცხენ, მაგრამ გზადაგზა,
სანამ დასავლეთს თვალს შევაგლებდი —
გზამ უკვე ქედის იქით გადასხა
ჩემი მზის სამხრეთ-აღმოსავლეთი...

დამხვდა ტალღების ორომ-ტრიალი,
თვალწინ რომ ჩემებრ ჭრიდა ღრმა ხევებს,
იმ სიჭაბუკის, იმ ოციანი
წლების სიფიცხე ახლაც მამხნევებს...

მე გამაღვიძა მდინარეების
საგაზაფხულო შეძახილებმა!
გულცივი დგომა მყინვარ-კლდეების
ვითმინო, მეც არ შეადვილება...

ვიღიმი, თუნდაც ატყდეს კამათი,
მჯერა ფიც-ვერცხლი კვლავაც ამისა:
ვიტყვი, მე ვარ და ჩემი ნაბადი
გამთენებელი ზნელი ღამისა!

ცის ელვამ ციხის ქვა ჩაარღვია,
გაცვდა ფარ-ხმალი, გაცვდა ჩაფხუტი. —
დღეო, სიცოცხლეც სომ ამას ჰქვია —
მაშ, ერთხელ კიდევ გამიზაფხულდი!

თეთრი მთის მწვერვალს ვინც მიუხატა
ჩუქურთმად ვაზის ოქრომტევანი —
სვე-ბედსაც იმის ქართულს უქადდა
მომავლის ხმა და ხმალ-სატევარი

აქ იკლავს წყურვილს, აქ, ჩემთან ერთად
ჟინიც ბერმუხის დაკოჟრილ ფესვის...
ყურს ვუგდებ დუმილს და ალაღბედად
რასაც მთა გულში გაივლებს — მესმის!

სხვა რაა თერგის მღელვარე დენა,
თუ არა მძაფრი ხმა მდუმარების...
დე, ჩემმა წამმაც აიღვას ენა,
აჰა, გზა ღია დარიალების!

რომელ მტკვარს ნახავ, ენგურს და რიონს —
არ იყოს აგრე დაუდეგარი,
წინ დახვდეს სტრიქონს და მოერიოს? —
სად არის ის მთა, და ის კლდე-კარი

თბილისი. 1980 წ.

პეპილ სტუქსი

ნასტრომი გულიდან

ძარღვები ფრჩხილებს ვეღარ გადურჩა,
ვცდი, გულში ჯავრიც ჩავიკლა, იქნებ, —
გადამაშორე ამ ტკივილს ლურჯავ
ისე, რომ ისევ ნუ დამაფიქრებ!
ტანმოშეილდული მოჰყევი ლაგამს,
გულდაგულ, კით ჩემს ბედ-იღბალს სწამდა.
ცდა — თუ არა — ვინ გადალახავს
ღლეებს ტყესავით შეფენილს მთა-მთა!

მაშ, ხარბი სუნთქვით შენც გაგულისდი,
რომ დედამიწას დაჩნდეს კვალი,
გასწი მერანო, გასწი, ნუ იცდი —
გადამიკარგე სიერცეში თვალი!
სიფიცხე ისევ, სიფხიზლე ისევ
და არა დედის კალთაში თვლელა...
— დედაო მიწავ, შეხს რომ გაბიჯებ —
ვგრძნობ, წინაპართა ძეგლები იმტვრევა!

მე კი მსურს დამხვდეს ახალთაობა,
დამხვდეს მზე ახალ ფერთა-ფერების —
თავისუფალი სხვადასხვაობა,
პირობა პირველ ბედნიერების!..
დაე, მეც თვალწინ მისწრებდეს აზრი,
მთებიდან მთებზე გზა გამისწორდეს,
რომ სჭრიდეს მანძილს სირბილი ბასრი
და გაელვების იქით ისროდეს!

წინ როცა ასე მივიწევთ ქარში,
სულისთქმაც ჩვენი როცა მძაფრია —
ათასწლოვანი ტოტების გაშლით
ჩვენკენ მუხებიც მოისწრაფვიან.

და აიმაღლა ხმა საქართველომ,
ტოლი მთა თავის ტოლს ეტოლება.
მიწა კი არა — ჯაფრი გასთელონ
მაშ, ბედაურო, შენმა ტორებმა!
და ნუ დაგაფრთხოვს კოშკების ჩრდილი,
შენს წუთს მეტადრე მოელზინარე,
თუნდაც მხეცივით ყელგამოჭრილი
შემოგაფეთოს გზაზე მდინარე!
არა, ეს აბა, რა არაგვია,
არა, ხევდახევ თერგი გადმოხტა,
— თერგო, გვითხარი რამ აგამღერია,
თერგო, გვითხარი მთებში რა მოხდა?!

არსაიდან ხმა. მხოლოდ მგზავრული
შეკრთომა უცებ. სხვა არაფერი.
ქარილა ითქვამს სულს დაზაფრული,
გზადაგზა ჩვენთან ერთად ნარბენი.

მაშ, დამილოცე გზა, დარიალო,
რომ არ მიმუზთლოს ბედმა წყეულმა,
რომ ერთხელ კიდევ გადავიარო
ასი მთა ასჯერ თერგდალეულმა.
ლურჯავ, გაჩაღდეს ქვიშა ნაპერწკლად
სჩანდეს ქარდაქარ შენი ჭენება.
მე არ მგონია, სადმე, უეცრად,
შენც გაიძულოს დრომ შეჩერება.

ჩემი სწრაფვა ხარ, ჩემი გამგონე
და თვალწინ მთა თუ გადაგვეღობა —
ჩემს სტრიქონს მიე შენი ძალ-ღონე
და გზა ერთ სუნთქვად აღარ გვეყოფა!
დე, მოკვდეს კენესა გულისმიერი,
მე ამ სიმღერის ამარად ვრჩები.
გულიც არაა უფრო ხნიერი
ვინემ გავლილი ღლეები ჩემი!

სირაბილის შიშვენილი

გარბოდა თერგი და ქორბუდა მთებიდან
ვაფრინდა მერანი — ქ ა რ დ ა ქ ა რ !..
— სურვილო, ამ ციდან ცად გადამისროლე —
სურვილი კი არა — შურდული ხარ!

გზაფართო არათუ არ ჩანდა აქამდე,
ამაოდ გამართო ჯირითმა შინ, —
მერანო, ან უნდა მთასავით გაქვევდე,
ან უნდა ვისწრაფოთ, ვისწრაფოთ — წინ!

ქედს მისდევს წინაპართ გზა-კვალი კი არა —
ქედს მისდევს ქვითინით ნაღენი რუ...
რამდენი ხევია — რამდენი იარა,
რამდენი ხსოვნაა ბნელი და ყრუ!

გასწი და გადახვალ! ლანდილა გადაჰყვა
უფსკრულთა სიავეს, შავსა და კრულს.
ცისაა — ღლისაა — თუ ღამის ნაფლეთი —
ასკლება ჯერ ისევ მგზნებარე გულსსს...

1925

მ ხ ე ღ რ უ ლ ი

ჩვენი იმედი ძმობაა,
ძმობაა ათასწლოვანი,
ედგავართ დათოვლილ ნაბდებით
მთები მხარმაალკლდოვანი!
მთებო, ეგ თქვენი ჭაღარა
განცდილ ჭირ-ვარამს გვაგონებს,
ჯანლივით მოერეოდა
ჯავრი ხანდაზმულ მთა-გორებს, —
რომ ვერ ეომა გმირულად
გულდაგულ ნაწრთობ იარაღს,
და მიწის მდიდარ წიაღში
ლალუმებს არ ეგრიალათ!

დროც არის დროშა გავშალოთ,
დავძახოთ ისევე მხედრული,
სიმღერით ხევ-ხევ შემოკრბეს
სამშობლოს ყველა ერთგული.
თუმცა სხვადასხვა გორის ვართ,
სხვა ტომისა და გვარისა, —
ასიც რომ იყოს არაგვი
შენაკადია მტკვარისა!
ზურგში არ გვიდგას მოსისხლე,
მდომელი ჩაკელის, ჩარაგვის, —
ძმადშეფიცული მოვდივართ,
როგორც ზვირთები არაგვის!

მიწის ზორციდან კაცივით
კლდეც არი გამოძერწილი:
შენის წარბ-ზემით ნახმლევი,
შუბლზე თმა ჩამოვერცხლილი.
ზვაეს უთქვამს ხევ-ხევ წამოსულს,
უთქვამს და დაეჯერება, —
რომ ფაფარაშლილ მდინარეს
ჰვაეს თავქვე ცხენთა ჭენება!
რომ ჩენი ქროლვაც ესაა,
და აქ სხვა ქარი არა ჰქრის —
ძმადშეფიცული მოვდივართ,
როგორც ზვირთები არაგვის!

ვინ ამოთხაროს ცხრა მუზა,
ცხრა ძმის და ცხრა მთის კრებული,
დღეს ერთხელ კიდევ ფიცვერცხლით
ურთიერთს შეხორცებული!
და ჩენს დაჩეხილ ბეჭებზე
ქუსლით ვინ გადაიაროს,
სანამ დგას კავკასიონი —
არაგვი არაგვიანობს,
სანამ ჩენს მხედრულ სიმღერას
მის წიაღიდან არ აჰვეის —
ძმადშეფიცული მოვდივართ,
როგორც ზვირთები არაგვის!

არა, მთას ჩემი სისხლი არ მართებს...

იქნებ ჭენებით ქვეყანას ვიკლებ,
მეც რომ გავაღე კარი გზებისა...
როგორც კი უღრან ბნელს გავიციისკრებ —
ხმაც ისმის ჩემი მაჯისცემისა,

ლაგამში
მთელ ჩემ ძალ-ღონეს ვიკრეფ!

იქნებ ოსები მეც დამესიონ
შავ-შავ ნაბდებით ფრთებასხმულები!
არ არის განა კაკასიონი
ნახმლეე-ნაკენჭნი, სისხლ-ნასხურები?!

იქნებ
მოსისხლე მეცა ვარ, იქნებ?!

— არა! ფიქრადაც არ გავიფიქრებ,
გულში უმაღლე გავივლე „არა“,
გზას ჭიუხებში ადვილად ვიგნებ
და ერთ სიცოცხლედ ზომ ესეც კმარა.

არა!
თუნდ ღმერთიც გამიგულისდეს —

არა, ხევსურთა თემიდან ქისტეთს,
განა კიჟინით ცხენს შეუუჭვნებ!..
სადაც შევხედები მაჰმადს და ქრისტეს —
აუად შემართულ ხელს შევეუჩერებ!

არა,
მთას ჩემი სისხლი არ ჰმართებს!

არაგვიც ჩასდევს ზომ თავდაღწართებს,
ჟამს გორდა ზმალი ვერ მიაწება.
სადაც არწივი დააფრენს მართებებს
თერგიც იმ კლდეებს ეხმიანება! —

მაშ,
მაჯისცემა რამ ამიჩქარა!

ცად, მაშ, ხარ-ჯიხეი რად გადმომდგარა,
იქ, სადაც კბოლე არის არჩევის!
ზარივით რეკავს აქ ჩემი „არა“
ზარი სიცოცხლის და გამარჯვების...

ოსია,
ქისტო, თუ ხევსურია,

თუ მიეალ — ვიცი, მკლავებს მომხვევენ —
ყველა მთიელი მთის ერთგულია,
ჩემი მეგზურიც არის მოხვეე —
ის კაი-კაცი, ის ლელთ-ლუნია!..

1927

კველი ქართული წარწერები

პერანბო

ცისკარზე ხალისით გამოხვალ თუ არა
ოდის წინ მუდამ დგას ფეხმარდი მერანი!
გულს გერჩის და უმალ შენც შემოახტები,
რომ რბენით დაიცხრო სულისთქმა მღელვარი...

მაგრამ ჩამავალ მზეს თვალი თუ მოჰკარ,
უეცრად შეგაქრთობს განვლილი მანძილი
და გულის კანკალით კელავ მოსწევ აღვირებს,
ლურჯა კი გარბის და ეცემი დაღლილი...

ყორნბო

მზე როცა თვალგაღმა ჩაჰქრება, ცისკიდურს
გადუელის დღე როგორც ფრთაშავი ფრინველი..
და ასე ყოველამ ვწუხვარ და ვკანკალებ
გულზე შემოსეულ ყორნების მხილველი.

ნუთუ მე ამდენი მგზნებარე დღე დავწვი —
და ნუთუ ამდენი ყორანი მე მიმზერს?!
ცის სიღრმე ივსება შავი ფრინველებით
ბნელდება თანდათან გული და ჩემი მზე!..

მუხის ბოთავი

მოღლილი ძვლები აქ განისვენებენ,
სამარის შუაგულ მუხაა დარგული;
ტანმაღალ ტოტებში მამათა სისხლი ჩქეფს,
აქ რომ ეცემოდნენ ყელგამოღადრული...

— შენ ჩემი მოდგმის ზორციტ ხარ ნაზარდი,
ჩვენ ღვიძლი ძმები ვართ, ვხარობ რომ გიყურებ!
მუხაო, შენს ფესვებს ვერ მოთხრის გრიგალი
და თუ მანდ დამმარხეს — ცოცხალი მიგულე.

ვაზი და ქალის თმა

ვინც შეჰკრა ქალის თმით ჯვარი ვაზისა,
სულს ვინც კი წარუძღვა გალობით მთა-მთა,
მას ვაზიც უყვარდა, ქალის თმაც ლამაზი
და მაინც არმაზი მეტადრე სწამდა.

მას, ქალმა დაუთმო თავისი სიცოცხლე
აცოცხლა ვაზმა და აცოცხლა ხალისმა.
მას, კერპთა დამსხვრევის შემდეგაც დარჩა
დასაფიცებლად ვაზი და ქალის თმა.

მეფეთა ანდერძი

მე ყიზილბაშივით მეხურა ჩალმა
და მაინც ალალი გული მიცემდა, —
ცის ჭექა-ქუხილში ელვა და ხმალი
ყოველთვის ჯვარცმულის მზეს მაფიცებდა!

და აჰა, ყავლიც საუკუნეთა —
ცისპირად ხმალდახმალ მისული გაეჩერდი.
არც ყიზილბაში და არც ჯვარცმული,
ჩემს გადარჩენას არ ფიქრობს არცერთი!

მთვარა

— ქარსა და ღამეს მივყვები, მივდივარ,
ვერ ხედავთ, ცისპირად მისულ ქარავანს?!
კლდეებში ნისლივით ხსოვნა დარჩება
იქ, სადაც ვხარობდი, და ახლა არა ვარ...

არ დაიძინოთ ამღამით, ხეებო,
მეც დამირხიეთ შაე-შავი ტოტები.
მე ცრემლით სავსე თვალი ვარ, თვალი და...
მივდივარ. ჩემს ღლეებს ვემშვიდობები!

ნუკრი და ბერდია

იმ ღამით უღრანი ტყე შესძრა ბერდიამ
და თავის გოგონას უპოვა წამალი:
თავს ცოდვა დაიდო, რომ გადაერჩინა
პატარა სიცოცხლე, ფრთასუსტი, ფრთამაღლი!

ნუკრს გულისძაფი ზანჯლით რომ ააჭრა, —
მადლიერ აღერსით ყელს გადაეკონა.
და ნუკრიც... სიცოცხლეს უთმობდა მორჩილად,
ასეთი სიკვდილი სიკეთე ეგონა!

პაპო თბილელი

არაბთა მბრძანებელს მოჰგვარეს უცნობი
რომელმაც უარჰყო არაბთა ყურანი.

— გულადი ყოფილხარ! —

ღიმილით ბრძანა მან,

— მაგრამ სხვა სიბრძნეთა სურვილი თუ არი —

იცოდე, არაბთა უდაბნოს შეილი ხარ
შენ არა მარტოდენ გულისთქმით, არამედ
მიწიერ ხორცითაც!..

— მაშ, დამწვან და ფერფლი
დამარხონ მტკერისპირად და არა არაბეთს!

სიცოცხლე მეტად დრომოკლე ყოფილა
და ამის შესახებ მოკლეა თქმულებაც,
ბესიკის ბაღში ვარდს როცა ეტრფიან,
უთუოდ იციან ეს ბულბულებმაც!

იციან, რომ ერთხელ, ალერსით გართული
ეკალს წამოეგო მთრთოლუარე გული და...
დასისხლულ ყვავილთან მით უფრო გაღობენ
თავდავიწყებით და სიყვარულით!..

1926

ქახილი აღმოსავლეთს

...აღმოსავლეთში მრავალი მოდგმა ამოშ-
რა, საქართველოს ხსოვნაც ჩაქრებოდა
დროთა სელაში, რომ არ ყოფილიყო ქედ-
მაღალი კაეკასიონი და ჩვენი სწრაფვა
მომავლის რწმენით ანთებული... — არ
უნდა ამოშრეს აზიის ცხელ ქვიშაზე და-
ცემული ხისხლის წვეთი!.. შორეულ ფე-
რეიდანის ქართველებო, ეს პოემა თქვენ
გეძახით.

კრულ იყოს ორგულ ვაჟკაცის მკლავი,
თავისი მძაფრი დროის მგმობელი, —
ვინც მტრობის გამო არ შეიყვაროს
მზით ანთებული წუთისოფელი!
უფრო მწყურვალე ესეამთ საუკუნეს,
ჟამი კი ზღვაა დაუშრობელი...
და ახლად ვაგებთ ჩვენს საქართველოს,
ჩვენც გულით გვიყვარს ჩვენი მშობელი.

იხე ვით ბრძოლის, შენების დროსაც
მე ამ სიმღერით მინდა, ვიარო,
რომ გამარჯვების ზეიმთან ერთად
ზოგჯერ წუხილიც გავიზიარო.

მომესალმება მთა მშობლიური,
მეც ახალ ქვეყნის სურეილებს ვაცნობ
და შორი გზები მოისწრაფვიან,
ჩვენი მიზნები რომ წარიტაცონ!

და მეც დავდივარ... ცისკიდურიდან
ყოველ ნაბიჯზე ამოდის გორა,
მსურდა, ეწეოდი უდაბურ მთა-ბარს.
და აქ შევჩერდი განცვიფრებული, —
გადაშენებულ სოფელს მივაგენ,
ლოდების გარდა არა იყო რა,
ამოშრეტილი სიცოცხლე ვნახე
და მწუხარებით შუბლი მებურვის...

ნუთუ სივრცეში დავკარგე მზერა —
ცის იქით როცა მსურდა, გახედვა
და თვალბედიტმა ველარ მოვასწარ
უმაღ საკუთარ გულში ჩაკეტვა! —
მოღლილხარ, სულო, ერთხელვე განცდილ
მწუხარების ქვეშ თუ მოიხრები,
დაე, აღსრულდეს! და ყორნებივით
წამოიშაღნონ ბნელი ფიქრები!..

მაღალ მიზნებთან მისვლა თუ სურდა,
ვინ არის, რომ არ წაჩოქებულა,
მხეცების კბილით გახრული გზები
ბრმა ორწოხებში ისეა ხოლმე...
...და ვიდექ მარტო, სადაც ხრამები
ყელამდე ღამით ამოვსებულან,
მთები ნისლებში იძირებოდნენ
და მათრთოლებდა ცის სიახლოვე.

ხევ-ხევ გაქცეულ ნიაღვარების
ზვირთები კლდეებს ამოღმუოდნენ,
მკერდებშენგრეულ კიდურს მაღიმაღ
ესროდნენ მთიდან მოკბენილ ლოდებს
და ნაპრალებზე რომ გადარბოდნენ
დარბეულ მგლების ჯოგივით ჯიქურ —
უფსკრულებიდან მომსკდარ ქუხილში
ვერძნობდი გულმართალ კვნესას მშობლიურს!

და მე ვიფიქრე: მიწის ძარღვებთან
თუ ვარ შეზრდილი, როგორც ზევსური,
სისხლის ძახილი უნდა მესმოდეს,
საკუთარ სურვილს რომ დავეუფლო, —
ჩემი სხეულის ყოველი კუნთი
უცნობის ხელით გამოძერწული,
მშობლიურ მიწის მხურვალ გულიდან
მოთხრილი ზორცი არის უთუოდ!

ეხ, ვინ იცოდა, თუ ღია ცისქვეშ,
სადაც მარტოდენ კლდეა და თოვლი,
ჭარმაგობის ჟამს, ძვირფასო ძმებო,
ისევ ერთმანეთს რომ შეეხვდებოდით! —
იქნებ გვიხმობენ კვლავ მყინვარები,
ასე სიმძაფრით მკერდი რომ უძგერო,
მოვსულვარ ახლა მგზავრი გვიანი
და თქვენ საბუდარს ვდგავარ და ვუცქერ:

გორების გულზე გადმონგრეულა
ციხედ ნაშენი ლოდები მძიმე,
როგორც ზორცები ჩამოკბენილი
მტრის გასახარად გარშემო ყრია,
და მხოლოდ მაღლა, ციცაბო კლდეში
კბილით და ფრჩხილით მოთხრილი მღვიმე,
თითქოს ჯერ სიკვდილს გადარჩენილა —
მიცვალებულის თვალივით ღია.

აქ უწინ ჩვენი კერა ღვიოდა,
მაგრამ ერთობლივ თუ ჩაქრობილა,
ეს ნიშნავს: გვართა აღმოსაფხვრელად
შემოსეული მტრები ყოფილან!..
სადა ხართ ახლა! უცხო ქვეყნებში
დაგახრჩობთ სევდა გულს ნამალევი,
ვინ შემოჰკრიბოს ვარსკვლავებივით
მშობლიურ ცის ქვეშ თქვენი თვალები?!

თითქოს მოგვესმა კენესა მრავალჯერ,
ერთმანეთი კი ვერ გვიპოვნია,
ცხრა მინდორის და ცხრა მთის გადაღმა
გვინდა, გადასწვდეს გზა ფერეიდანს...

და ნუ შეგვერგოს მშობელის ძუძუ,
ოდესღაც ერთად რომ გვიწოვია, —
მკვიდრი მმა ძალით გადახვეწილი
თუ ველარ ვიძმით ამიერიდან!

თუ თქვენ იბრძოდით, რომ აღგედგინათ
ძალით წაშლილი თქვენი იერი,
ჩვენი სიცოცხლის ჟინიც აღმოჩნდა
საუკუნეთა მსჯავრზე ძლიერი! —
და განწირულებს კენესით რამდენჯერ
ჩვენივე ხორცი დაგვიკებნია,
მაგრამ ქედმაღალ კავკასიონის
ძვირფასი მიწა ისევ ჩვენია!

გამარჯვებული, განახლებული
ჩვენი მერმისი გვინდა, აყვავდეს!
და უკვე ელვა-მეხით, გრიგალით
გაუფანტეთ სიღრმე შავი ღრუბლების, —
გეძახით, გეძებთ, ამ სინათლეში
ნეტავი თქვენი თვალიც ნახადეს —
ძველ სამშობლოში დღეს რომ შენდება
საყვანე მზის და თავისუფლების!..

ასეულ წლებით წელგატეხილებს
გვსურს ხელმეორედ დავაჟაკება,
და ცეცხლი, პირველ მზით ანთებული,
ყველაზე უმაღ როდი ჩაქრება!
ტკივილით გვახსოვს, ბრბოებთან მებრძოლთ
ალალი სისხლი როგორ გვდიოდა...
იმდროინდელი ჭრილობა, ძმებო,
არ მოგვრჩენია — მუდამ გეტკიოდა!

უფრო მწყურვალი ვსვამთ საუკუნეს,
ჟამი კი ზღვაა დაუშრობელი!
კრულ იყოს ორგულ ვაჟაკის მკლავი
და გამძაფრებულ ბრძოლის მგმობელი! —
ამიერიდან ჩვენი იმედი
ერთა ძმობაა, ერთა ერთობა! —
სიცოცხლისათვის სხვა გზა არ არის:
ჩვენი სამშობლო ამ გზას ენდობა!

თქვენს ფესვებს წვაედა მზის მცხუნვარება,
თქვენი ცა ცრემლის ცვარს არ ელოდა...
და აჰა, ქარმა მაცოცხლებელმა
დაჰბერა ისევ საქართველოდან!
მაშ, ხელებს ცაში რად არ ამართავთ,
მაშ, რად უფურებთ ღლეებს მღუმარედ?!
გამართეთ მხრები და ქარავენებით
უდაბნო ველებს გადმოუარეთ!

ვეძახით, ვეძებთ... მაგრამ შორსა ვარ,
თვალგალმა თვალი ვის მივაწვდინო?!
შევაღექ ციხის ნანგრევთა ლოდებს,
აემაღლდე ამით, ამაოდ ვცდილობ.
ფერეიდანში ჯერ ისევ ბნელა,
ცა განთიადის მზით არ ინთება —
და ჩემივ ხმათა გამოძახილი
ფრჩხილებით ყელზე მომაფრინდება...

მაინც ვეძახი მე აღმოსავლეთს,
სურვილი მაინც ერთია, ერთი —
გმირული შრომის დიდ საბრძანებელს
როცა აშენებს მთელი თაობა —
მტრულად თუ ვინმე შემოგვესევა
უნდა აქ ერთად ავმართოთ მკერდი
და უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე
შეგვრჩეს გმირული გამბედაობა!

თუ არა — ვინ თქვას ჩვენი ამბავი?!
ჩვენ ვართ შვილები ძველი ხეთების,
ჩვენ ვართ სიმწვანე ასალ მდელოთა,
ჭაღარა — ჩვენი ლურჯი ქედების!
მაშ, მისწვდეს ჩემი ხმაც აღმოსავლეთს,
იმედო ჩემო, არ დაიკარგო! —
დაგიშრეს ბუბუ, მშობელო მიწავ,
საყვარელ დედად თუ ვერ ივარგო!

გზა მთიდან მთაში

ენგურის მაღალ მთებს
და მათ გულზე დახრილ
ნაძვების ხსოვნას

რა ყრუ ღამეა, რა ყრუ ხეობა!..
რამ შესძრა ასე ბნელი უღრანი!
უხსოვარ დღეთა ძალმომრეობა
კვლავაც აჩნია ვით ნამუხლარი.
და მე პირველი მოამბე ამის,
ეუსტქერი კუპრი უფსკრულშიც რომ დულს,
მთები ნისლებმა წაიღონ ლამის...
მოჰქუხს ენგური, ენგური მოჰქუხს!..

და როგორც ზეცის ცდა უნებური
უკვე ჯურღმულში მთვარეც ეშვება,
ღამე შავ-კუპრად ჩაგუბებული,
რომ ამოსცალონ მთების პეშვებმა.
ვინ ჩამოსთალა ქედს მწვანე კალთა,
ხეები ვინღა ასჩეხა ასე —
ყოველი ნაძვი შუბივით სჩანდა
მიყუდებული უღრუბლო ცაზე.

ვინ იყო, ნეტაუ, რომ ზელაღებით
ლამაზთაც ოდნავ არ მოეხატრა,
შეება მათ და შესძლო ლალუმით
ყელიც ერთბაშად გამოელადრა!
ზის ტოტებს ახლაც ეძებს არწივი
ფრთებგაშლით მაღალ ცას რომ აკვრია,
ნაძვი კი ხევში წევს. ვაჟკაცივით
და მწვანე მხრებზე მიწა აყრია...

აქ დღემდე, მგლის და ხარჯიხვის კვალი
ვიწრო ბილიკად მიჰყვება კბოლეს,
რომ ბეწვისხიდაც წვდებოდეს თვალი,
რომ კაცი ავკაცს არ გაურბოდეს!..

და მაინც ქეიშამ ჩაიხრიალა,
მოულოდნელად გაჰკვესა ნალმა, –
დარდი კი არა, ლანდი კი არა,
კლდეს მიახატა მხედარი ალმა!

– მხედარო, – (მე ჩემს თავს ვეკითხები:) –
მხედარო, ვინ ხარ, ვის აუმხედრდი?!
(და უცებ ჩემ წინ შეჩერდნენ მთები,
შეჩერდა წუთიც ჩემი წილხვედრი)
– თქვი, ვინ ხარ-მეთქი, თქვი, საით გარბი
ცხენდაცხენ, უცებ წინ მხრებწახრილი,
ნუთუ მღევარი გგონა ხარბი
შენიც ჭენების გამოძახილი?!

თუ ჩემი სწრაფვა ხარ, ქედით ქედზე
ბნელს ავი თვალთ ნუ გამითვალავ,
შემოგზევიან ხელეებით მკერდზე
პატარძალი და ნაბადში ჰმალავ!
ყველა ბილიკი გაექცა ენგურს,
დაწყდა წყვდიადში და დაიქსაქსა.
სხვა რა გზაჭრილი უნდოდა შენს გულს,
აჰა, მხედარო, გაიგნე გზაგზა!

დიახაც მე ვარ, ტყედ გავარდნილი,
მოვსტაცე ღრუბლებს ქალი ცაუგი.
ვინც მექეშაება – მოსჭრას მანძილი,
ჩემს ამ ოცნებას ჰკადროს აუგი...
რომელი გზაა რომ შემაფერხებს,
რომელი წყევლა, რომელი ღმერთი,
ჩემს გზას ენგურის ტალღაც ვერ შეჰყეფს,
ლოდებ ქვეშ, ლოდებს დაუღუფე ღენთი...

მაშ, დაეკარი უნაგირს, ცაუგ,
და ჩემს ნაბადქვეშ სული განაბე.
აუ, ამოდ სტეხ აურზაურს,
მღევარო, ცაუგს არ დაგანებე!

ჟინი სიცოცხლის, განა გამეყცა —
ვჭრი ენგურს თვითონ, თვითონ ვიჩქარი,
მზის ამოსვლამდე დაეფლეთ ღამესაც,
ღიაა ჩემთვის უკვე ცის კარი!

ცაუგ, შენა ხარ აქაც და იქაც,
მაგრამ იმედი მაქვს ამ აღმართის...
შურს ვერ იძიებს მოსისხლე ვილაც,
განწირულია სული წარმართის!..
და აჰა, მისი წუთიც ბილიკზე:
და აჰა, ჩემმა თოფმაც იჭექა!..
წელმოჭრილი ხე... წელმოჭრილი ხე
ხევეში ხრიალით გადაიჩეხა!

წუთს ბედგანწირულს ვინ რაღა კკითხოს,
წაილო გმინვით მდინარის ღვარმა.
მართლაც იყო, და, არ იყო თითქოს —
ცხენის ფეხის ხმა აჰკრიფა ქარმა.
მაგრამ ის წუთი ზვირთცემით მოსჩქეფს
ხევ-ხევ და განა არ განგვიცდია —
ჩუმაღ ვუცქერით ცაღ აწვდილ კოშკებს,
კოშკები ცისკრის იქით გვიცდიან!

ბნელში ენგურის გმინვაღა გვესმის
ენგური ქვეყნის მაცნე ყოფილა —
ყოველი სანდო სტრიქონი ლექსის
ციდან ცას უკვე შეატყობინა.
ძირს დამხობილი ღამე თუმც ბორგავს —
კელავაც შეტევით შეეძრა — ახია!
და ღამის ძაძა — სიჩუმეს რომ ჰგავს
ჩემმა მათრახის დარტყმამ გახია!

— რაა, შენ მაინც იფურე, ცაუგ,
ხარ ჩემს ნაბადქვეშ ისე, ვით მსურდა.
მიენდე ჩუმაღ ჩემს დღესასწაულს,
მოიგერიე სიავე სულთა!

ექვევით გულში თუმც გამიელვა,
არა, ამაოდ არ შემიტყვია:
დამასწრო ვილაც გადამთიელმა —
ხასთუმალს გიძევს ვერცხლი და ტყვია...

ცაუგ, ამ ადათს ამიტომ ვერჩი,
გაეწირე კაცი, გაუაგებულე
და დაღვენებულს გაღელილ მკერდში
მისივე ტყვია ხსოვნად ვარგუნე!
აქ ეებრძვი ბნელსაც და გზა მწვერვალთა
აღმოსაჩენად აქ ამაღლდება...
გაემსჭვალება ღრუბლებს ელვა და
მთის ერთ კალთაზე მზეც დასახლდება!

იყურე, ცაუგ, ვარსკვლავთა გუნდი
სულ უნებურად ჩააქრო ქარმა.
ცას შესდგომია მხრებით თეთნულდი
და არა შენი თმათეთრი მამა.
მხოლოდ ენგურმა ჩამოიარა,
აფეთქებული გულით გისმინათ
და წინაპართა სულებს კი არა —
ფესვმოთხრილ ხეებს ეხედავთ გზის პირად!

დაეძახო მინდა კიდევ არული,
ჩემად ვიგულებ აწ იმათ სარძლოს...
სიშართლე ჩემი და სიყვარული
დაე, მეც ერთხელ გამომესარჩლოს.
აჰა, გაიხსნა, ცაუგ, ცის კარი
და დაგვილოცეს გზა ფერხულებმა,
მე რომ ვნატრობდი — შენ ხარ ის ქალი,
სხვა თვით ენგურსაც არ ეგულება.

იქნებ შეგაქრთე ბრმა თავდადებით,
იქნებ სიმკაცრე მთებმაც დამწამეს!..
ჰეი, ენგურო, შავ-შავ ნაბდებით
აკი თავს ადგნენ მთებიც ამ ღამეს!
გზას კი ღრუბლებში, მსგავსად ელვათა —
ეჭრიდი ენგურის ერთი ერთგული...
ენგური ხევის ყბებში შევარდა
და ხევმა ხარბად შესევა ენგური.

ზევ-ზევ დილითვე აღვიძებს
მთებს მატარებლის განგაში, —
სიურცეს ზან გასჭრის ზმალივით
ზან იმალება ქარქაშში!
ისევ და ისევ ზალისით
გასძახის კლდეებს საირმეს,
სერიდან სერებს უეცრად
სულშეგუბული აირბენს!
გაიხარებენ ზეებიც
განმდგარნი განმარტოებით:
ორთქლმაველს ეგებებიან
ძირს დარხეული რტოებით...
— გულო, ჩვენც დაეხედეთ ამ გუგუნს,
დაეხედეთ გულდაუფარავად.
თუმცა თმაგათეთრებული
მისებრ ჯერ კიდევ არა ვართ!
ისე აუწყო ფოლადის
კუნთები მემანქანემაც,
რომ ცეცხლის შუქი წინ უსწრებს
ცისკენ მის გამოქანებას...
და შაეი ლომის ფაფარი,
ტყეებს რომ გადაიქროლებს —
ბაღადაც სიჭაბუკისა
იმ ღღეებს ელის, იმ გორებს!
რა ფრთაშესხმული რწმენაა,
რა შეპირების, რა ნიშნის,
ტყეში გასული მაისი
კვირტთ აფეთქებას არ იშლის...

— გულო, თუ გიყვარს სისწრაფე,
თუ ფიქრი — ფიქრიც — აჰანდე! —
მემანქანეა თმათეთრი
რაც გიფიქრია — გაანდე!
ამ გზაზე ერთი მეცა ვარ
და რასაც ენატრობ — ახდება —
თუ სიჭაბუკე განვლილი
წინ სიჭარმაგეს დახვდება!

გულო, მთა-ბარი ღიღინით
 გადაიარე, გადასჭერ,
 ისე, ვით გაღუფრენია
 ის მემანქანეს ათასჯერ...
 რომ მოადგება მოაჯირს
 მკერდგაღელილი, მაღიმაღ
 წამივით გაელვებული
 გზა ეკარგება თვალიდან!
 სვლა დაუდეგარ მოხუცის
 დრო-ჟამზე უფრო მძაფრია —
 გაღიმებული შეჭყურებს
 მთები რომ მოისწრაფიან!
 უყვარს ეს მყუდრო სოფლები
 ერთდროს ბრძოლებით განთქმული,
 ქვის საძირკვლებით, კლდეებში
 თაროებივით წადგმული!
 ფიქრი ფიქრს მისდევს, ღრუბელსაც
 ცისკიდე გადმოულახავს...
 ბურქიც კი ახსოვს კბოდეზე
 გავლით რომ ერთხელ უნახავს...
 სწორედ ამ ზიდთან, ოდესღაც,
 სწორედ ამ ტყის წინ არ იყო?
 რომ დამიზნებულ თოფებით
 დახვდნენ და, როცა გაიგო
 მარსელიეზის სიმღერით
 წითელი ღროშა ფრიალებს —
 სვლა შეაჩერა ორთქლმავლის,
 გაჰყვა ტყეთგაჭრილ ფირალებს!
 არ გაქცევია თავის თავს,
 არა, წამითაც არადა —
 ტყემ შეიფარა სიცოცხლის
 და სიჭაბუკის ბალადა.

ახლა კი ისევ გულდაგულ
 მიჰქრის წინ, მიექანება —
 ორთქლმავლის სუნთქვა ახარებს —
 ხელმარჯვე მემანქანეა.

გარბენილ წარსულს აგონებს
 მთები რომ მოისწრაფიან...
 სელა დაუდეგარ მოხუცის
 ღრო-ჟამზე უფრო მძაფრია!
 არა, არ დაბერებულა,
 გზა ვერ შეაკრთობს სიშორით,
 დანიშნულ მანძილს გადიფრენს
 ყმაწვილურ გულის სისწორით!
 ამ გზაზე ბრძოლით გავლილი
 წარსულიც მომავალია.
 მიჰქრის ცეცხლჩაუქრობელი
 თმათეთრი ორთქლმავალია!
 მიჰქრის მხნეკაცი, ზალისით
 მთა-ბარიც ფეხთქვეშ ეგება,
 წინ სიჭაბუკე თავისი
 ხელახლა შემოეგება...
 რამდენი ტყეც არ გადაჭრა,
 რამდენი ზიდიც მდინარის —
 მარსელიეზის სიმღერა
 წინ არის, მაინც წინ არის!
 ამ გზაზე ერთი მეცა ვარ,
 ცეცხლი მეც მომავარა და...
 ღვივის უქრობი სიცოცხლის
 და სიჭაბუკის ბალადა...
 რა ფრთაშესხმული რწმენაა,
 რა შეპირების, რა ნიშნის —
 ტყეში გასული მაისიც
 კვირტაფეთქებას არ იშლის!

1927

საუბარი მთვარესთან

თბილისი 1925. წელი

მე ახლა ედარდობ, უნებლიეთ, რომ ნელა-ნელა
 მეც მივემსგავსე საღალღობოდ აქ ფეხმორთხმულებს, —
 აუბეს კიდევ მოწერიალე სიმი ჩონგურებს —
 რომ კელავაც ერთხმად შემოსძახონ „ო, დელა, დელა“

მე კი არ მინდა, საიდუმლო მწუხრით დავფარო
და ვფიქრობ უფრო გავალკივო ეს მუსაიფი —
— სიმივით გაღმა და გამოღმა სხივი გაიბი
მტკვრის ღელვასავით წამოსულო მცხეთის მთა-ბარო!

მე ვნახე პირველ მესანგრეთა ათასეული,
თავდაპირველი შემოტევა მტკვრის და არაგვის, —
შიშველი ხელით, არა ნაყარ-მიწის, არა ქვის —
მდინარის ფსკერიც, ვნახე, იყო ცადაწეული!

და იმ ტალღებთან ერთად ღელვით მომიტანია
ამბავი ცეცხლად გაჩაღებულ ცის და მდინარის,
„ძილისპირულის“ მოღიღინე ახლა ვინ არის, —
მადლობა ღმერთს, რომ აგვაცილა დრომ ლიტანია!

მტკვარს აქ თავს ადგას აჩრდილივით ციხე ბებერი,
ვიცი ტალღებმა თუ რა უთხრეს, თუ რა ახარეს,
და თუ თბილისის სიყვარულით ციხეც დაღალეს —
ღღეს მე ვარ, მე ვარ, მისი მწუხრის გამღიმებელი!

ორი ვარსკვლავი თუ შერჩება ცას როგორც და-ძმა —
შენც ვარსკვლავითი მომეშველე, ბარათაშვილო,
მთაწმინდის მთვარე მინდა, მაღვით გადავარჩინო,
მე, ინდუსტრიის მოტრფიალე ქალაქის კაცმა!

თბილისელები ამ დღეებში ელიან ზაპესს,
მისი მაღალი ბრწყინვალება უთუოდ მოვა.
ზეიმი გემართებს, მეგობრებო, და არა გლოვა,
უნდა ცასავით გვინათებდეს მერმისი სახეს!..

მე ვიცი, მაგრამ ჭირისუფლებს არ ვეუბნები,
ვიცი, რომ ზრამში ჩაიჩეხა ღამე ამ ღამით;
მტკვრის აფეთქებას შეჰყურებენ თვალის ზამხამით
უეცრად ლანდებშიმოშლილი გარეუბნები.

რაღაა ბაღი უვარსკვლავო, ბაღი უმთვარო,
გაუკრეფია გადამთიელ ქარს ვით ხეხილი,
მტკვარზე კი ისეე დგას მეტეხი ჯვარათეხილი...
ახ, მთვარე! მთვარე! შეყვარებულთ რა შევუთვალო!

შენს ზიდზე. ედგაგარ, მონაწილე კაცი ამ ამბის,
აქ, სადაც მტკვარმა, ამღვრეულმა, ხმა დაარხია,
აქ, სადაც დროთა გაქეპვებულ შკერდქეშ მარხია
ჩემგანაც ასჯერ დალოცვილი ფერფლი არაბის.

ვის გაეპყირებ გულის დაწვით, გულის ტრფიალით!
ჩემი სიახლე და სიძველე ვით შევარიგო,
შუქი რად მინდა, ცა რად მინდა, შენ რომ არ იყო, —
ვის დაეხვდე, ქვებში გაჩაღებულ ალის ბრიალით!

ვითომ რად არ ჰგავს ეს ღრუბლები ფარდიან ურმებს
და მთვარეც სატრფოს, საექიმოდ რომ მეგულება?!
— გულთამთვარეო, რამ შეცვალა შენი გუნება,
ნუთუ აივნის მყუდროებას არ მოისურვებს!

— გულთამთვარეო, სად მიდიხარ ასეთი სუსტი,
შუბლი თავსაფრით გაქვს გაკრული, ფერგადაკარგულს
და მაინც დადექ, დაუჯერე, ლამაზო, ამ გულს,
უუცდი, შენს მალლით გადმოხედვას, მეტადრე უუცდი.

ვგრძნობ, მარჩიელთა მკითხაობით ხარ გადაღლილი,
დაეაიმედოთ ერთმანეთი, ერთად როცა ვართ!.
ახ, მთვარე, მთვარე, სად მიდიხარ, სად? სალოცავად...
უელარ გიცნობენ წმიდანები თვალბდათხრილი!

დარჩი, სიცოცხლე, შეიფერე შენც შენი ზეედრი.
არ დაივიწყო, სიყვარული სიცოცხლედ რომ ღირს...
დარჩი, ქალაქის სამკურნალო დაგიტობს ლოგინს,
და სათნოების და მოგიელის, ნისლივით თეთრი.

...და მაინც გაჰყვა ღრუბლებს მთვარე, გაჰყვა ქარდაქარ.
მაგრამ ჩემს ჯიუტ სიყმაწვილეს ვერ გავუწყერი —
სარკმლის ჩარჩოში გამომწყედულ თვალებს უუცქერი
და ეუბნები: აი, თურმე ახლა სადა ხარ!

მეც აქ დავეიდე ვარსკვლავების ჩაუქრობ ციმციმს, —
მტკერის ფსკერზე, მცხეთის საგუბარში რომ ამოვკრიფე.
შენთან მომიყვანს ღიღინივით ზეეული კიბე,
მე და ჩემს სარკმელს, ჩემო კარგო, უშენოდ გვიმძიმს!

ჩემს სახლს შემორჩა კედელ-კედელ ძველი წარწერა:
„მოქალაქენო, ხმა მიეცით მეხუთე ნომერს!“
ღიახაც! აქ ვარ, და ხმას ვაძლევ შუქს ჩაუქრობელს.
სხვა სიყვარული სიყმაწვილეს ჩემსას, არ სჯერა!

რომელი კერპის წყალობაა, რომელ არმაზის,
რომელი ხოხბის ჩამოფრენას ეუთხრა მადლობა.
ანდა რამდენჯერ უნდა მოხდეს შენი ნათლობა!
მე არ მწამს ჯგარი, შევარდენი მხარზე არ მაზის,

მაგრამ მემკვიდრე ერთიც მე ვარ იმ გორგასალის,
რომელმაც ჩვენი დამკვიდრება ასე იწება.
ასეთიც იყოს ჩვენი ყველა გასეირნება:
ალმშენებელი ქალაქისა, გულისთქმაც არის!

ნათელი ჩემმა სიცოცხლემაც ბინდბუნდში ჰპოვა,
მტკერის და არაგვის აფეთქება მინათებს სახეს.
თბილისელები ამ დღეებში ელიან ზაქესს —
მისი მაღალი ბრწყინვალეობა უთუოდ მოვა!

1925

ძ უ რ დ ი

ამბავი, რომელიც გამორჩა კრონიკას,
როცა ეწერა: „დღეს, ქალაქის ფარგლებში
ქურდობა არ მომხდარა...“

1. დაგეშილ ფარნებს გაეპარა დარაბებიდან.

გადურბენს კედლებს

როგორც კვამლი წელგატეხილი.

ფათურობს ფრთებით ღამის ღრუში როგორც ღამურა —
დაზვერა დრო და დაზვერა ცა.

ირიბად ნაწყობ აგურს და ქვიტკირს

გაეკრა. სდუმს.

შიშმა თვალები გასაოცრად გაუფართოვა!

2. მერე და მერე:

მონახა ჭიშკრის ღია ნექნები

და ბნელში, იქვე, გაუყარა ბოქლომებს მზერა.

მერე და მერე:

შეუტია მიკიბ-მოკიბულ მოაჯირს სადღაც...
სადღაც ქუჩასაც ემალება: ენდოს?.. არ ენდოს?
ქურდია, მაგრამ რომ შეეკითხო — „არავინაა!“
არავინ იცის შეხაკრეფით სად ღვას, სად — არა!

3. და მაინც ქუსლებზე შემობრუნდა ჩამიჩუმი
და მოდის, მოდის... პაპიროსით გამოსწვა ღამე.

4. „ვაპ, თუ აყვირდეს ღია ქუჩა, ღია ფანჯარა!“
სწუხს ვით მსუნავი
და ნაფლეთ-ნაფლეთ ლანდებს ჩია ტანზე იფარებს —
ძილივით მიწვა.
და სწორედ ამ დროს გაირღვა ღამე
და მთვარემ თვალი შეასწრო ქურდს...
სჩანს ბნელში მხოლოდ საფეთქელი.
წუთს წუთი ითვლის. არავინაა...

5. ო, ამდროს, მართლაც დუმილი ჰგავს მოკუმულ ტუჩებს.
უცებ ასპარეზს მოვევლინება აქ მარტოდმარტო,
აქ სადაც უცხო ნაბიჯები იმტვრევდნენ კბილებს —
და ჯიბეებში უდარდელივით ხელჩაწყობილი
ქურდი თავის თავს ეუბნება: — ფრთხილად, სეხნიაე,
ცის ვარსკვლავები
თვალებივით არ დაგესიოს!..
ფრთხილად, სეხნიაე,
აპრილის ღრუბლებს ნუ დაენდობი,
გასწი, გაეარდი!
გზაჯვარედინზე ჯაშუშით აგდია ყური!

6. და ქურდი უკვე ეზოში ღვას,
ქურდი კი არა — ფიქრი მისი.
მარჯვე ჯამბაზი გაბედულად მიჰყვება მოაჯირს.
კიბემ მუხლები ბურთებივით აუთამაშა.
და ამაოა ჩაკირული მუშტი ბინადრის —
კლიტულს აღმოხდა უნებური კვნესა
და კარი გაიღო დრტვინვით...
სხვა რაღა უნდოდა,
როგორც იტყვიან — გაჭრილ ჯიბეში ჩაძვრა ქარივით...
ასანთის ერთი აბრიალებით
ბედს კი შეეძლო ღამე მხრებზე შემოეხია!

7. სუნთქვა დაეცა ოთახს ბაღესავით,
ოთახი მოემწყვდა სუნთქვის მკლავებში,
სუნთქვა დაეცა ოთახს ბაღესავით –
ოთახი გახტა ფანჯარაში
და უკვე ყვირის
პირდაპირი ფანჯარა: – ქურდი!
ქურდია, ხალხო, ჩემს ოთახში, ქურდი!.. მიშველეთ!

8. და შორს, მტკვარგალმა,
სადაც კედელი
მათხოვარივით გდია მიწაზე –
გდია სირბილი, გდია ნადავლი
გდია ნაფლეთი უმთვარო ღამის...
ქალაქში სიანჩხლით დაკაწრეს ღამე
და ეზოები იჩხრეკენ ჯიბეებს –
ქურდი კი
ნემსის ყუნწში გამძვარალი
ახლა ამ ქვიტკირს უზის მუხლებზე...

9. და ალბათ ამბავი ისე, ვით ყოველთვის
დასრულდებოდა ასე ადვილად,
მე კი მსურს, ფრთხილად მიუახლოვდე,
დავადო მხარზე ხელი და ვცადო
გავიგო მაინც – ვისია, ვისი
სახელდახელოდ შეკრული ფუთა
თავისი ლანჩაცეკვით წაღით,
ქუდით, პერანგით
და ამ საათით
ახლაც რომ მშვიდად და უდარდელად
სცემს ბოლთას ახალ პატრონის ფერხით...

10. თქვენ არ იფიქროთ, მეც ამ უკეთურს
კვალდაკვალ ვსდევდი და მსურს, ვამხილო.
არც ის იფიქროთ, ავი ბებუთის არ მეშინია –
ქურდის მარცხენა გულჯიბეში რომ მეგულება!
დანაშაული მას როგორც წესი
უთუოდ პბორკავს!
არა, არ ვიტყვი: რევოლუციამ
არ იცის რაა „ჩემი და შენი!“

11. მაგრამ შენ, ჩემო შეჩვენებულო,
(ქურდს ვეუბნები)
შენ მაინც შენად მიგაჩნია სხვისი პერანგი,
სხვისი ქუდი და სხვისი საათი —
სხვას სიზმარშიაც რომ ჩაჰყოლია...
შეუბრალებლად გადახადე ქალაქს საბანი
და სიზმარსა და ცხადს ერთად ჰპარაე!..

12. „მაშ, აჰა, ახლა მეც დამკარგვია
ჩემი პერანგი და ჩემი ქუდი,
მეც დამკარგვია ჩემი საათი
იქაც და აქაც ბოლთას რომ სცემს აუჩქარებლივ...
(იფიქრა ქურდმა, მხოლოდ იფიქრა)
ბრძენი არ იყო, მოაზროვნე და მჭკუერმეტყველი
რომ სიტყვასიტყვით დაეწერა...

13. . . . უეცრად წამოხტა სულშეგუბული
და მელანივით გადისხა ღამე.

1925

ზ ა მ თ ა რ ი

....ვაი, რომ აქაც —
ჩემს გარდა ლექსებს სხვა მეგობარი ვიცი არა ჰყავთ!
ორ სიტყვას კიდევ, რაც იქნებოდა, ვანდობდი ვაჟაკს,
რომ შემდეგ ხალხში გაერცელდებოდა იგავ-არაკად...

ვის რა ეუამბო?.. ამისრულდა ქარის ტრაბახი:
გუშინწინ თოვდა... და ლოგიკურად — ეგ ზამთარია!
ეუმზერ ტოტებზე ჩამომსხდარ ყვავებს, და მართალია,
რომ სურათივით ჩემს ფანჯარაში ჰკიდია ბალი.

აქ უწინ ყოველ შებინდებისას სანდრო ინაშვილს
ყვავილთა შორის ამღერებულ გულთ უვლია, —
ახლა ბინიდან როგორ გამოვა ამ ქარ-ყინვაში,
მით უფრო, როცა, ყელი მისი საღამურია...

ჰო, რას ვამბობდი?... ჰო, ჩემს თვალწინ ჩამაფიქრებლად
ხეების ხმელი ძელები ჰკიდიან, და ირხევიან,
მაღლა კანკალით უკანასკნელი ფოთოლი კედება
და ამოვარდნილ ქარის ზმეზმია!

ზამთარი დადგა!... ზოგი რომ ქარბუქს ვერ გადურჩება,
ეგ შეგნებული ექნება ყოველ უბრალო ფოთოლს,
და მხოლოდ მძიმე პორთფელით გამვლელს გზაში უხდება
ამის შესახებ ფიქრი და გლოვა ბოლოს და ბოლოს!..

მე სხვა მალელებს, მეგობრებს... როცა რტოებზე
ფრთაშავი ყვავი ჩამოჯდება მწუხრისას ზოლზე,
სასიხარულო ყველა გრძნობები უმალ მტოვებენ,
რომ მწუხარების შიში ვიგრძნო და სიახლოვე!

არ იცით, ყვავი რა ყოფილა? – ნურც გაეცნობით!
ზამთარ და ზაფხულ ზემოხსენებულ ხეს არ შორდება.
როგორც ყოვანი, თურმე ცოცხლობს ასეულ წლობით,
არც გაიხარებს ქვეყანაზე, არც დაღონდება!

ის თვალბედითი მისჩნაოდა გაფრენილ მერანს,
მე არ ვოცნებობ, – მოგახსენებთ სრულიად ნამდვილს, –
ახლდა ლანდივით ბარათაშვილს, სევდით მომღერალს
და ღლეგრძელობით მოადწია ჩვენს დროებადმის...

მისგან ამრიგად გულშემცირებულთ, როდისმე ერთი
ეს აეკაცობა ნუთუ არავის გაგიგონიათ! –
გამარჯვებისთვის გამოსულ გმირის დაჭრილი მკერდი
ამოსაკორტნად მუდამ ჰქონია....

ყვავს, ვიმეორებ, ჩემი გულიც ვეღარ გადურჩა, –
ზის და მიცქერის მოუსვენარ ფრთების სწორებით!..
– მოკვლა? – და უმალ ამიგდებენ, ვიცი, აბუჩად,
დროს ვილაც უღირს კაცის მკვლეულად ვემახსოვრები...

არადა ბედად, ახლო ვინმე არ მეგულება,
რომ მხარზე მაინც დამკრას ხელი, თუ ვარ მართალი,
თუ შეუძლია გაიზიაროს ძველი თქმულება –
რომ ჭაბუკს ადრე გადმოჩნხავლა ყვავმა ზამთარი!

ქება-დიდება ზღვასა და ხმელეთს!

ყოფილვარ ცაში
და მოგზაურ თვალებსაც ხშირად
ვარსკვლავებივით ციდან ზღვაში ჩაუხედათ!
ლითონის ფრთებქვეშ
მედიდურად ახლაც ვიზილავ
ქარტეხილებს და
ხმელთაშუა წყალთა ხეტიალს!

შორს, ფრინველივით თავისუფალი
მგზავრი ჰაერში ამოვალ დილით,
რომ ძირს დარჩენილ ხმელეთზე მხოლოდ
მოგზაურობას შეუდგეს ჩრდილი...
ცაში ვარ, ცხრა მთა დათოვლილია,
ძირს არიან და ნისლევი ჰბურავთ,
თითქოს მე და მთა უხსოვარ წლებით
ერთმანეთისგან დავშორებულვართ!

ცაში ვარ, ნაცნობ მიდამოს ვუმზერ
და მთა-გორების სიმსივნე დაფრა,
მოსჩერებია ცას იალბუზი
და მხრებდაბმული ავღია დაბლა.
მოვესწარ, თვალწინ მოთხრობილიყო
კვლავ უძველესი ხნის ნაამბობი,
საუკუნებრივ ფრთების დარწვევით
საბერძნეთისკენ გაბრუნდა ორბი.

გზებით მიმოვიღილ ხმელეთის გულზე
მეც ხარბი თვალთ დამიხედია, —
ის ცაში ნასროლ ყოველ წერტილის
ჩუმი გულისტქმა და იმედია!
ებრუნდები შინ და მსურს, მივესალმო
შავი ზღვის პირად დასატულ სურათს,
ვხედავ ქვეყანას, მაგრამ ხმა მისი
ყურთასმენამდე ვერ ამოსულა!

და ვგრძნობ მიწიერ გულის სიმძიმეს
ისე, ვით მისგან განუყოფელი,
მეც ალბათ ჩემი მიწა მიზიდავს,
ჩემი მღელვარე წუთისოფელი!

დავხედავ მთა-ბარს და მხოლოდ მიკვირს,
რად ვისწრაფოდი ოცნებით ცისკენ, —
როცა ძირს უფრო თვალწარმტაცია
ზღვათა ღელვა და კლდეების სისქე...

მამა-პაპათა ნატვრა მუდმივი
ვაი, რა ფუჭი ფიქრი ყოფილა,
რა ბედენაა ლაჟვარდი ცისა,
ნეტავე მათთვის მამობობინა!
ქარით გაფანტულ ღრუბლების მადლა
სახარბიელო არაფერია,
ამქვეყნიური აელადიდება
მხოლოდ ხმელეთის გულს დაჰფენია!

ვეოფილვარ ცაში
და მოგზაურ თვალებსაც ხშირად
ვარსკვლავებით ციდან ზღვაში ჩაუხედიათ...
ლურჯი ცის ნაცვლად,
მეგობრებო,
ამიტომ ვეტრფი
მთაგრეხილებს და ხმელთაშუა წყალთა ხეტიანს!..

1929

ზღვის მიერ მიტოვებულ მთებში

წყალნი წასულან, ტალღების კვალი
ქვას დასჩენია შორეულ მთებზე.
გაქეპვებით ზორცი და ძვალი
კლდეებში ღელვით შთაბეჭდილ თევზებს!

თუმცა ეტყობა ნახმლევი ჟამთა,
ხევს აღარ ახსოვს ზღვის ხეტიალი
და შორს გაქცეულ მდინარეს ცხრა მთა
დაჰყურებს მაღალ გულმკერდიანი.

მდინარეები უფსკრულებს ჭრიან,
იმ ღლეებს ისევ მისდევნენ თითქოს
და წუთი ახალ წუთს წაუშლია,
რომ აღარავინ ამოიკითხოს!

მირბის ხედახვე მღელვარე ღღე და
მიაქვს მეღვარი ძალ-ღონე ჩვენი,
ბრძოლებით დაღლილ ძმებივით სხედან
კლდეებზე ციხის ბურჯები ძველი.

ზღვა კი შორს არის, როგორც წარსული
და როგორც გმინვა განუკურნელი...
მდინარეების მსგავსად დაძრული
წარსულს ერთვიან საუკუნენი!

თვალო, როგორმე გასწვდი ამ სურათს,
გასწირე ცის და მთის მყუდროება,
ამღერდი, გულო, და ვაჟკაცურად
აამეტყველე შენი ღრობა!

მთები ამდგარან? — მთების მჭრელებიც!
ბრძოლით ერთმანეთს უნდა შეებან,
რომ აწ ჩვენივე ხელის ჩვენებით
გადაიარონ მდინარეებმა...

1931

ს ა ლ ა მ ო

დაღამდა ისევ და ოდის წინ
მარტონი დავრჩით ამ საღამოწაც.
სოფლის ცხოვრებას ეძინა შინ,
არ დახვედრია მთვარის ამოსვლას:

მხოლოდ შორიდან გვიქნევდა ზელს
რტოებშრიალა და მოალერსე, —
თითო-ოროლა მოზრილი ხე
ამომავალი მგზავრით სერზე...

ახლო მიეედით ზეებთან სულ;
ფეხაკრეფილი ლანდები სტუმრად,
ნელა ითქვამდნენ ფოთლები სულს,
რომ ჩვენთან ერთად ესაიდუმლათ.

1932

ვეება ქვეერი ხეების ქვეშ
გდია უაზროდ, გდია გულალმა,
გაბზარულია, და როგორც თქვეს,
ჯავრით გატრუნა სული მსუნაგმა.

ჯანიც გავარდეს, თუ აგრე სურს! —
მე სამეგობროდ სხვებს ვეგულები —
ცხრანიე აქ, სადღაც ითქვამენ სულს
ვაჟკაცებივით მხრებშეკრულები.

თუმცა ჩაჰკირეს-მიწაში, მწამს —
რომ უიმედოდ არ ბერდებიან,
ელიან ღვინს და ელიან წამს,
როცა ერთბაშად ამღერდებიან!

როცა გულდაგულ მოსთხოვენ მათ
დოინჯით მდგარი დოქები ღვინოს,
ცხრა ტოლუმბაში რომ დასხდნენ სმად —
ვერ ამოცლიან სასმელ-სალხინოს!..

და ხალხსაც უყვარს მხოლოდ ცხრა მმა,
ჩალად არ უღირს მეთე ქვეერი,
ყრუა და როსტომ-ბრძენივით ღრმა,
წევს მხარ-თედოზე ცრუ ენამჭვერი!

ამ ზანტ-ბარბაცას ხელი ვინ ჰკრა,
ვინ შეურყია უგულო მკერდი?!
აქ საესე გულით ამაყობს ცხრა,
სიცარიელით — მხოლოდ ეგ ერთი.

ჩრდილქვეშ ჯაშუშის ყურივით ჩანს,
გვისმენს და გვიქმნის იგავ-არაკებს, —
ხეთა შრიალსაც კი მოსდებს შარს,
მათი ხმით ბნელში ილაპარაკებს!

და ბზარიც ისე აჩნია კრულს,
როგორც უაზრო ღიმილი სახის....
— რა დაკარ გულს? — ჩაეძახებ ჭურს
და „დ ა კ ა რ გ უ ლ ს“ — ყრუდ ამომძახის!

ტყეებისა და ღრუბლების ჩრდილებს გზა დაუფარავთ,
დღე დამიღამდა მდინარის პირად, შევდექი.
მთელი ზეობის წყალმა, ჰაერმა და საუბარმა
ჩემ წინ ერთბაშად ჩამოიარა შემდეგ...

ავლაგმე ცხენი და ქამანდივით მხოლოდ ძახილი
გადავაცილე ზეებს ღამეში წახრილს! —
ვიღაც უცნობმა მდინარის გაღმა დასტოვა სახლი,
ახსნა ბორანი და მოეგება ძახილს.

შინ მოწაფეებს წიგნებთან ერთად ჩასძინებოდათ,
უკვე სასთუმალს ეკიდა მათი ჩანთა.
და მაინც შუქით შემომეგებნენ და გლეხის ოდა
იმ ბნელ ღამეში სიხარულივით ჩანდა.

სიტყვა ყოველთვის უჭრის მასპინძელს, სიტყვა კი არა —
საკმაო იყო, ცოლ-შვილს რომ გაჰყარა თვალი,
ბუხრის წინ ცეცხლის ნაპერწკლებით ააცქრიალა
უცებ თავისი ქალიშვილი და რძალი!

ელფერიც ჰქონდა ჟღალწვერა მოხუცს თავისებური:
სწევდა ყალიონს და ანათებდა ტალ-კვესს,
თქვა და — ფრინველი ატმის ფოთლებში დაბუდრებული
კრიახ-კრიახით, წალღის ერთ დაკვრით დაჰკლეს!..

თქვა და — გაისმა შინ გობ-საცერის ხმა ტაშისცემად,
ბუხარიც უმაღ ააგიზგიზა აღმა,
სანთლის არაყი და ხმელი ხილი თავშესაქცევად
სუფრის გაშლამდე მოგვირბენინა ქალმა.

ხელს მიეწედი ხელით და ჩამოვართვი, არ გავაწბილე;
გახედულებას თუმცა თან ახლდა კრძალვა,
— მეც მოფომწოფონს, თვაფალებს ვეფერ ვაფაციფილე —
ღიმილმორევით გაჰკენწლა მული რძალმა...

იჯდა ბუხართან, მოხუცი გლეხი ამბობდა: „მჯერა,
წყალმა წაიღო მწუხარება და ჯავრი,
ოცდაშვიდი წლის ყმაწვილი ვიყავ, რომ დასასჯელად
ბნელში, გაღმიდან რიონს მოადგა ჯარი!

ნაპირზე ვიდექ, უმაღ ვიხელთე დრო და ნაჯახი,
ღონიერ დაკერით რკინის ბაწარი გავჭერი!
ჩემს ღლეში ერთხელ, მეც გავექეცი განწირულთ ძახილს
და წყალწაღებულ ბორანზე ღამით გარჩნენ.

ცხენდაცხენ რიონს ვერ შემოხედეს დანარჩენებმა, —
ასეა: მტრობამ კაცი ვერ უნდა ძლიოს!
და თოფის სროლით დამარბეველი ცხენთა ჭვნება
ერთი ღლით მაინც მე ავაშორე რიონს!

არა, ამ ჭერქვეშ კვლავაც არავინ დამარცხებულა,
თუმცაღა ოდა დაცხრილულია ტყვიით,
თუმცაღა ბებრის წარბებიც უკვე დანაცრებულან,
ჭროდა თვალები ნალვერდალივით ღვივის...”

ღვივის ბაასი და ღვივის კერა ჩვეულებრივი,
ჩხრეკს იქ სიმართლეს მოხუცი გლეხის ჯოხი...
ქალებს დაუკრავთ ქათამი კეცზე მეფის ღერბივით,
დაუდგამთ სუფრა და ღვინით საესე ღოქი.

ძილში კი, ღამით, ქარს აუშლია ყავარი ალბათ,
ცხენოსანივით წვიმაც მოსულა უცებ,
ოდის თავანზე მომდგარი ცრემლი ეცემა დაბლა,
ისე წვეთ-წვეთად, ისე, რომ გული უცემს!

მასპინძელს უნდა, ფეხისცერებზე ჩუმი ადგომით
მე ამარიდოს თავის ცხოვრების წერილმანს, —
დაუდგა წვიმას აქა-იქ თუნგი, ქვაბი თუ გობი...
და ჩონგურივით გაისმა ბნელში წვიმაც!

ამასობაში სიჩუმეც მოჰყვა ქარს მოფუსფუსეს,
მზემ ნატყვიარში შემოანათა ალი,
ოდის კედელზე აკრულ ქალაღდებს და „ცნობის ფურცელს“
ფიქრთ გასართველად შერჩა დაღლილი თვალი.

დილით გამოეღ და გაეუზომე ზე-ტყვეს ბეჭები —
საბირდაბიროდ მაღალ სახერხზე შეყრილს,
ტივი ჭალიდან მოუტანიათ ხარ-კამეჩებით
და ზმაც მომესმა ზმაჩახლეჩილი ხერხის!..

მერე გაჩაღდა მზიანი ღლე და დაიწყო თესვა,
ღლე გაზაფხულის უკვე მეც აღარ მყოფნის,
ყველა ისწრაფვის, იქადის ყველა, რომ უკეთესად
აფერადდება ყოფაცხოვრება სოფლის!

გარღვეულ მიწას გლეხურ იმედით გულში ჩაეხედე,
როცა დაეცა სიმიწდის თესლი ხნულში,
— დაე, ზალისით ფესვი გაიდგას და აღმოცენდეს,
როგორც სიკეთე მშრომელი კაცის გულში!

1934

ყიზილბაშ

**ოცდაათიანი წლების
ქართული ქრონიკები**

კარგი პირველი

I
 აი, ვერცელდება სოფელზე ბინდი,
 ჩავიდა მზე და უმაღლ:
 მინდორს არ ხნავენ,
 ხეებს არ ჭრიან,
 გზას არ მიდიან... სღუმან!

შინ შეხიზნულან
გულდამშვიდებით,
გადაურაზავთ კარი.
მყუდრო ეზოებს მხოლოდ ზანდაზან
შეაშრიალებს ქარი...

და მაინც უნდოდ ჩასაფრებულა
სერიდან სერზე ოდა —
ბნელში აქა-იქ ანთებულ თვალებს
ჰფარავს წამწამი რტოთა.

იფიქრებს: სძინავს შველვება ღრუბელს,
ცაზე გართობულა ისე,
იფიქრებს, სძინავს...
მაგრამ ძილშიაც
გზა ახმინადა ისევ.

და კომეკავშირულ შეძახილს აპყვა
სოფლის შარაგზა მშვიდი, —
საღლაც, საყდარში,
უკამათნიათ,
შინ ბრუნდებიან შვიდნი.

გადაიარეს რბენით, სიმღერით
ზევი,

ფერდობი,

ჭალა, —

ბილიკით ქედზე მოექცნენ ბილიკს,
ცამდე ასულნი სჩანან!

ბნელს კი უსიტყვოდ მოსწერებია
ვილაც, თავისი ჯავრით,
ეზოში განგებ განმარტოებულს
ძლივს შემოხედეს ჩავლით.

შეჩერდნენ. ერთმა ტოლ-ამხანაგებს
დაჰკრა ხელი და — „ხედავ?“
ანიშნა როგორ დგას აღანდული
მხრებნამეხარი ზე და

ანიშნა, როგორ დგას იქვე, ჩუმად
გულდახშულივით ურჩი —
ერთი ამ სოფლის
მკვიდრი მოსახლე,
ოჯახის ერთი ბურჯი!

დასძინა: — აბა, მიაყურადეთ
და გაგონება შინჯეთ, —
კვლავ ისმის მათი ლოცვა-გალობა,
ქალებს არ სძინავთ შინ ჯერ!..

შინ მართლაც ისევ შექმილედულად
თვლემდა სანთლების ალი,
ლოგინს ეფარა
წვრილთვალა ბადე —
ლექსებს გალობდა ქალი:

„ჩონგური კენესის... და, პატარძალო,
ლოგინად წევხარ, ლაღე,
ცრემლი რაც უნდა ღიმილით ჰმალო —
არ დაგეღევა მაღე!

ლალეს უძილოდ ჩამქრალო თვალო,
ცაში ვარსკვლავი თვალე,
ლალე, სანთელი გიქრება, ქალო,
ო, დაიძინე ლალე!..“

მიდამოები დამუნჯებულან,
შუალამეა მშვიდი,
სოფელზე მივლენ, მიიმღერებენ
კომკავშირულად, შვიდნი...

II

ახლა წავშალოთ ცა ღრუბლიანი,
უკვე მეორე დღეა პოემის:
ისმის ტყეების ჩუმი შრიალი,
სუნთქვა დასიცხულ მიდამოების.

მზეში ნიადაგს ემჩნევა შრომა,
ძვეს დაზატული მრავალ ფერებით,
ზაფხულის დღეა და გასაშრობად
გამომზეურდნენ მინდორ-ველები.

შორი ძახილით აღსდგა სოფელი,
გამოაფხიზლა დილის ზალისმა
და სადღაც, ხევში, დაუცხრომელი
ნაჯახის ცემა ისევ გაისმა.

მზე აგიზგიზდა როგორც ჩვევია,
და შემდეგ დილა გააჩაღა რა,
ცას, ვერც კი ამჩნევს რომ გასჩენია
თეთრი ღრუბელი როგორც ჭალარა!

ქვიდან ქვაზე რბის ხეების ჩრდილქვეშ
მარდი ნაკადი შეჭრილი ხევში...
და გოგონები ჭალაში იქვე
მიიჩქარიან საუზმით ხელში.

გადაირბინეს ბონდი. ფშანებთან
გაიშრიალეს კვლავ მოშორებით,

თვალწინ ფოთლები გადაშალეს და
ხედავენ: დაბლა ბრუნავს მორევი.

ახალმოჭრილი ნიგეზის ხე გდია
მხრებით მიწაზე დანარცხებული,
ხის მჭრელს კი უკვე ტანთ გაუხდია,
წყალში წევს გულ-მკერდ გაღალბებული.

დახურული აქვს ბნელი თვალ-წარბი,
მკლავს გაშლის ხოლმე, გაინებივრებს –
და მერე ტალღა ძლივსღა გადარბის
იმისი მკერდის მაღალ ჯებირებს!

ხან შეისუნთქავს ჰაერს იმგვარად
და შებრუნდება ღონიერ მხრებით,
რომ ღელავს გუბე და ნიაღვარად
აწყდება რიყის ქეებს დამუქრებით...

აფრთხობთ გოგოებს სველი ულვაში,
სველი პირსახე მზით გარუჯული
და ჩასაფრებულ თვალთა ლულვაში
ლიმილს ჩუმ-ჩუმად აჰყვამ ჩურჩული,

უთხრეს ერთმანეთს გაკილვით: – ეს რა
ქმარი ჰყოლია ამ ჩვენს ლაღესო,
გუბე გულ-მკერდით თუმცაღა შესძრა –
რა ბედენაა, რა სააღერსო!..

შერცხვათ. ფოთლებში გული ძლივს უცემთ,
გაიცინეს და მოჰკურცხლეს უცებ.

III

ცხელა. მზე ლანდებს ვეღარ შლის დაბლა
ისე ვით დილით შლიდა.

გუბესთან ისევ,

ნაპრალის ჩრდილში

ხარები წვანან მშვიდად.

ჭრელ ხელსახოცით თავწაკრულ ვაჟკაცს
მთელი ძალ-ღონით ახლა,

ბჭრელი ნაჯახი განაჩენივით
კვლავ შეუპართავს მალღა.

შეარხევს ცაში აზოვანი ხე
ხმელ ხელებივით რტოებს,
ხელების მტვრევა
სასოწარკვეთილ
შთაბეჭდილებას სტოვებს! —

ის კი თვითნება, დაუცხრომელი
სჭრის როგორც გულისწყრომა,
მუდამ
საკუთარ ცხოვრებისათვის
ბრძოლაა მისი შრომა!

აჰა, შემოჰკრა ხეს ღონიერმა
და ამოითქვა „ჰაე“;
ხის და ნაჯახის სიტყვა-პასუხი
სოფლამდე მიაქვს პაერს.

ცხელა. თოხის ხმაც მისწყდა აქა-იქ,
ალარ ბიბინებს ყანა.
გუშაგებივით გაღმა-გამოღმა
მხოლოდ ალვები დგანან.

IV

უჩარდიონი და გულდა იმ დღეს
პირეულად სწორედ აქ შეხვდნენ მკითხველს...

უჩარდიონი ჯერ კიდევ ხევში
საქმიანობდა... და გაღმა მხარეს
მხრებმოჩეხილი ხე როგორც ლეში
ვაი-ვაგლაზით მიჰქონდათ ხარებს.

შემოეყარა კლდეების ყურთან
უეცრად გულდა ჩვეულ სიმღერით,
მაშინ ჩვიდმეტის არ იყო გულდა,
ფხიზელ სახეზე ედო მზისფერი.

და საფეთქელთან თმა როგორც მძიმე (,)
ჰქონდა ჯერ დანით ხელუხლებელი,
ამოდიოდა მაღლობზე მძიმედ
ბილიკზე ფიქრებს როგორც შეპყდერის.

მხრებზე გაედო უსაქმოდ წყნელი,
საყელო ჰქონდა გულამდე ღია,
აქა-იქ ლურჯი კალმით ნაწერი
მოჩანდა ჩითის პერანგზე ია.

უჩარდიონი შედგა პირველი
და უთხრა: — ჩემო, თვალს ნუ მარიდებ,
გაგზარდე, გაზდი კომკავშირელი
და ახლა ჩემთან ტოლსაც არ იდებ?!

მე შენზე ფული დამიხარჯია,
თვითონ გაგიღე სკოლის კარები,
გადამდგომიხარ, გაგიმარჯვინა
და უარყოფილს არ მეხმარები! —

სიტყვებმა თითქოს შებოჭეს გულდა,
შეჩერდა უცებ და შემობრუნდა:

— დრომ გაპყო თვითონ ჩვენი ცხოვრება,
შენ ძველ გზას შერჩი, მე ღავეზე ძველი.
მახსოვს და მუდამ მემახსოვრება:
მთელი არსებით მტერი ხარ ჩვენი!

— მტერი ვარ?! — მწარედ იკითხა გლენმა.
და სიტყვას თვალი არ დააცილა,
მთელი არსებით წინააღმდეგმა
შეგუბებული ჯაერით დასძინა:

— მტრობას შენდამი თუ ჩაედოდი,
შენს მშობელს ჰკითხე, დამადე ბრალად,
იცოდე, სცოცხლობს უჩარდიონი,
მისი ვარსკვლავი სულ არ ჩამქრალა...

— უჩარდიონო, ვაი, რომ ხარებს
დაჩემებული ამოდ სჩაგრავ, —

ამიერიდან ვერ გაიზარებ,
ეგ შენი ბედის ვარსკვლავიც ჩაქრა!

და სულ ამოდ უთვალთვალედი
ცას, დაგინახე ჭიშკართან წუხელ, —
უგნურებაა და ვარსკვლავების
ცრუ მნიშვნელობას ნურვის გაუმხელ.

გააჩენს თურმე სივრცეში ცქრიალს
შუქი ასეულ წლების სავალზე
და ხშირად ცამდე ჩამოდის გვიან,
შენ კი შეხედავ, ბედს შესთავაზებ.

და შესაძლოა, შენი ვარსკვლავი
უკვე ჩამქრალა და მისი შუქი
გამოჩნდა ახლა როგორც ამბავი
დროგადასული, მკედარი და უქმი! —

თქვა გულდამ განგებ როგორც იგავი,
გზა მიაწება და გადასძახა:
— ხვალ ზომ კრებაა, ახლო იყავი,
გაიგონებ და მიხვდები რა ხარ!..

უჩარდიონი გზას განაგრძობდა
და ჩუმად აღძრულ სიავეს გრძნობდა...

აპრილი მთვრალი

I

ოდა ქელემენდ კუდალას ჰქონდა,
სამაგალითო, ცისფერი ოდა!

აივანი და ქვიტკირის კიბე
ვარდ-ყვავილებით მიმოქარგული,
მწვანე მოლი და ხეხილი მწიფე
მაღალ სარკმელთა ირგვლივ დარგული —

მან შეიძინა, მან უერთგულა
და დაიმკვიდრა ვით სიხარული...

კაცად ქელემენდ კუდალა თქმულა,
ავლა-დიდებად — მისი მამული!

შინ უზის ორი შავთვალა ქალი,
თვითონ კი ბაზრის ბინადარია:
მარანს გზისპირად გაულო კარი
და მისი ღვინო ეინ არ დალია...

ქორწილს პირდება სიჩუმე ჭურთა
სიმღერებს — ჩერო ტოტებშია...
და მაინც უთქვამს:

— რაც გულით მსურდა,
იმდენი არა გაჰაჩნია რა!

და აი, ჭირსაც დაუდგა დრო და
შეწვდა უეცრად ბაღის შრიალი,
ჭიშკარს ჩუმ-ჩუმად შეჰყურებს ოდა —
მოადგა ლანდი კაემნიანი.

ჩუმად გაიღო ოდის კარებიც,
შუქი და ჩრდილი შუა გასთიშა
და მასპინძელმა შინ აჩქარებით
უჩარდიონი მიიპატიჟა.

ადრეა ჯერ და არ შერხეულან
უცხოოდ ნაქსოვი ფარდის ჩრდილები,
ჯერ ერთ ლოგინში თავშექცეულად
ნებიერად წვანან ქალიშვილები.

არ სძინავთ, მაგრამ თანაზიარი
სიზმრების ხილვით ისე გართულან,
რომ იტყვი: ბანქოს ქაღალდი არი
და ერთ ჯვრისქალად გამოხატულანი

იქვე, საწოლთან, ხალიჩა ფართო
და ხალიჩაზე მარტო სრულიად
ზღვის ნიჟარებით ნაჭედი ჩარჩო
ზაშვილიშვილოდ მიღურსმულია.

შიგ მასპინძელი ზის და მუხლებზე
ხელები მძიმედ დალაგებულან,
თვალები მისი ოთახში გეძებს
ცოცხალი კაცის თვალისებურად!

ჩასუქებულია და როგორც ოჩანს,
მოჰკიდებია წარბები ხავსად,
ხოლო თავი კი ზრიოკად მოჩანს,
მობალახებულ მინდორის მსგავსად.

გახლავთ ქელემენდ კუდალა თვითონ,
ჰკიდია როგორც პატარა სარკე.
ხედება აქ ყველას და თითო თითოს
პირმეტყმულივით უცქერის ცალკე.

უნარდიონის გულს ჩაუქრობელს
დახვდა ვით გული გადაბუგული...
დილაა,

ფეხზე წამომდგარ სოფელს
ეძახის უკვე ზარის გუგუნნი!

და ცეცხლი თითქოს ბაღს გასჩენია,
მზეში ხელაწვდით ხეები დგანან,
რომ გაიხაროს — რა დარჩენია:
პატრონის გული ხე არის განა?!

II

დიახ, იმ კაცის სახელი სხვაა,
სხვაა იმ კაცის გვარი —
დასაბამიდან

რომელსაც იქვე
იცავს ღობე და ზღვარი!

ხნიერი გახლავთ, ბრგე და მაღალი,
მამია ჰქვია ეგონებ, —
მიწამ ზომ იგიც უნდა აცხოვროს
და მხარ-მკლავების ღონემ!

ახალი ბრძოლის დასაწყისია
მისთვის ყოველი დილა,
და სახლი მაინც ვერ გაახარა,
თუმცა მრავალჯერ ცდილა!

დილაა,
შუბლზე შემოიჩრდილა
ხელისგული და უმზერს;
ჩაფიქრებული
როგორ გადმოდის
ხალხი გორების გულზე.

ადგა და გაჰყვა ბილიკებს იქით,
საითაც იხშობს ზარი...
მიდის...
წამწამთა სიხარულივით
ხის ფოთლებს ცვივით ცვარი.

გზას კი მიდიან, მიიმღერიან
კომკავშირულად შეიღნი,
დილაადრიან აახშიანეს
სოფლის შარაგზა მშვიდი. -

მიდის მამია... და პეტრე-მოკლევ
ისწრაფის მასთან ერთად,
მამია მეტად მეხთამრიდია,
პეტრე მოკლეა მეტად!

მამია ბოხი ზმით მისაუბრობს,
პეტრეს ვერც ყური მოჰკრეს,
ხან შეჩერდება,
ხან მიიჩქარის —
ენაც მოკლე აქვს „მოკლეს“.

გზებით თავს იყრის მთელი სოფელი.
ბილიკს მიდიან მწყობრად.
ისმის სიმღერა კომკავშირული,
ისმის ზარის ხმა სოფლად!

ცაცხვის ზმელ ფესვზე დამჯდარა ჯაბა,
 ომში ნამყოფი, ნაცადი გლეხი,
 თავაულებლივ თქვა „გამარჯობა“ —
 გართული არის თუთუნის გრეხით.

ჯაბა ნათელი სახის კაცია,
 შუბლი აქვს ოდნავ ხმლით გაკაწრული,
 შინ დაბრუნებულს ახლაც აცვია
 ძველი მაზარა ჯარისკაცური.

ბევრი იცადა, მაგრამ თავისით
 ბედმა რომ აღარ გამოიღარა,
 მთელი ცხოვრების შეცვლის ხალისი
 ფრონტიდან სოფლად ჩამოიტანა.

ზის მეზობლებში. ყველამ წვალებით
 ზამთარი უკვე გაიზაფხულა.
 გულხელდაკრეფით სხედან ქალებიც
 და თავსაფრები ხურავთ სამყურა...

იქვე, საკვირველ ამბის მხილველი,
 ზოგი ზის ტოტებს მისჩერებია:
 ზეზე შემოჯდა უცხო ფრინველი —
 კრიმანჭული და სიმღერებია!

— გამოცანა! — ყრუდ იტყვის ერთი
 და გადახედავს თავისიანებს...
 — კაცი კი არა — საცაა ღმერთი
 ცის ახალ ამბავს გაგვიზიარებს...

— გამოცანა და ახსნა უნდა, —
 ეხმიანება ღიმილით გულდა.

— ერთ გამოცანას მეც მოგაზსენებ,
 თუმცაღა დიდი არაფერია,

სწორედ იქ, სადაც სერიდან სერებს
 ჭრელი ხალიჩა გადაჰფენია —

თუ შეესწარი სასწაულს, მინდა
კვლავ იმ ცისკიდეს გაავლო თითი,
მინდა, მაჩვენო სად გადაფრინდა
ზარაბიბილის ხელმწიფის ჩიტი!

ღიმილს ღიმილი აჰყვება მხოლოდ,
იტყვიან: ახლა ჩვენი ოცნება —
ცხრა მთიდან ცრა მთას გვსურს, გაუვაგონოთ,
გვსურს ფრთა გაეშალოთ როგორც
ფრთოსნებმა.

IV

იმატა ხალხმა: ირგვლივ თანდათან
იმატა ხალხის ხმამაც.
მონახა ჩერო უჩარდიონის
უსიტყვო სულისთქმამაც.

მონახა ჩერო... მაგრამ ჩეროსაც
სწავს ხოლმე ცეცხლის ალი, —
ამ წუთს უცდიდა თითქოს მამია —
ბნელს შეანათა თვალი:

— ისე დილა არ გაუთენდებათ,
კბილზე კბილი არ ლესონ! —
თქვა და სილაში მოხაზა შოლტით
უჩარდიონის ეზო.

•
— აბა! — იხუვლა უჩარდიონმა, —
თვალებს რომ განგებ ნაბავ,
უკეთ მიბრძანე, უკეთ, ბეჩაეო,
რა დაგიშავე, აბა?!

— უჩარდიონო, შენი ვარამი
თვითონვე დაგლევე ჩქარა,
ვინ ჩაგინერგა ჯავრი...

— არავინ.

— ჩვენი მტერი ხარ...

— არა!

— გლეხი ვარ, კარგად მიცნობ, მამია,
ღარიბი კაცი ვიყავი წინათ.
თავდადებულად მიმუშავია,
ჩემი სიმდიდრე რომ შემეძინა

და იგი უნდა დავკარგო?

— ღიახ! —

თქვა პეტრე-მოკლემ და ჩაიცინა.

უჩარდიონმა არ შეუტია,
ძირს დაჰკრა ქუსლი, ამტვერდა სილა,
მხოლოდღა თვალი შეავლო მტრულად
და უპასუხოდ შინ გაეშურა.

ხმა დააყარეს. მისი ქადილი
ხალხს აინუნში არ ეხრილება,
კარგად იციან ახლა, ამ დილით
მთელ სოფელს თვალი გაეხილება.

— მინდორს თვალი აქვს და კედელს ყური! —
თქვა პეტრე-მოკლემ ძველი ანდაზა, —
დილით ვისთანაც გასტეხა პური
დე, შეეფაროს იმის კალთასაც!

გულით ქელემენდს რაკი ენდობა,
ვნახოთ, რას არგებს ქელემენდობა!

— არ ხარ მართალი, უჩარდიონო,
არ ხარ მართალი, არა და არა!
განა გლეხკაცის საბედნიეროდ
მხოლოდ დოვლათის შეძენა კმარა.

ჩვენ შენზე ნაკლებ არ გვიშრომია,
მაგრამ სადღაა ჩვენი არჩივი?!
მე შრომით სისხლი ამომშრობია,
შენ კი ამ სისხლით ძლები ჩარჩივით! —

დაასკვნა დინჯად ჭადარა გლეხმა
და ბეჭზე დაჰკრა მამიას ხელი,
ქელემენდების წინააღმდეგმა
ხალხს შეანათა ღიმილი წრფელი.

ამ დროს ზეებქვეშ მაგიდაც დადგეს,
ხალხის წინ ჯაბა წამოდგა ნელა,
სოფელი თითქოს ელოდა ამ დღეს,
შეიკრიბა და გაჩუმდა ყველა.

კარო მესამე

I

კრება ჩატარდა ოცდარეას, დილით,
შეჰყარა ხალხი და ჯამაათი.

აქ მოკლედ არის გადმოხეჭილი
ფიქრი, გულისთქმა, სჯა და კამათი.

— კომუნისტური პარტიის წევრი
და გლეხი, — დინჯად დაიწყო ჯაბამ, —
ვატყობ, გამხადა მეც ენამჭვერი
ჩემმა ცხოვრებამ და ჩემმა ჯაფამ...

ვიბრძოდი, ჩემთან ზოგი თქვენგანიც
იყო, წარსული ემახსოვრება.
ჩვენ გავიმარჯვეთ...

მაგრამ ჯერ მაინც
ვერ გარდავექმენით ჩვენი ცხოვრება!

გვინდა ყველანი გავერთიანდეთ,
რომ აღარ დავრჩეთ ღარიბ გლეხებად, —
ბედი თქვენსავე სურვილს მიანდეთ,
იმსჯელეთ, როგორც მოგებურხეობათ...

და ორიოდ სიტყვით სოფელი
ჯაბამ გლეხების თვალწინ დახატა, —
მეურნეობა განუყოფელი
მის უპირველეს მიზნად გახადა.

ხალხი ჯერ სდუმდა.

სიტყვა აქა-იქ
თითო-ოროლა სიტყვაც არ ახლდა,
მერე კი ყველა აცდა თადარიგს,
ყველა ერთბაშად ალაპარაკდა.

თვითეულ ღარიბს და მარტოხელას
ამეტყველებდა თავისი განცდა.
ხიბლავდა ყველას,
მეტადრე გულდა,
გულდა, ჩვიდმეტი წლის ახალგაზრდა.

აღტაცებული და გულანდილი
ის წიგნით ხელში უხმობდა სოფელს:
— ერთი გულისთქმით აღვსდგეთ ამ დილით,
აღვსდგეთ ან ახლა, ან არასოდეს!

გარემოების საუკეთესო
ახსნას ლენინის წერილში ვხვდები:
თუ ძველებურად წერილ ანუ კერძო
მეურნეობის ხელში ვისხდებით,

თუნდ თავისუფალ დედამიწაზე
თავისუფალი მოქალაქენი...
ჩვენ, სულერთია, ქვეყნად იმწამსვე,
აუცილებლად დავიდუპებით!*

აი, ნამდვილი დიდი სათავე
მისწრაფებათა დიდი მდინარის! —
მე მართალი ვარ მაშასადამე
და ბრძოლის ველი ისევ წინ არის...

კლასიურ მტრების თუ იერიშით
განადგურებას გმირობა ჰქვია,
უფრო ძნელია, საკუთარ ტვინში
მანკიერ გრძნობებს ესროლო ტყვია!

განწირულია გლეხიკაცი და
ბედის ძეგნაში ჩაკვდება სადმე,
მე უნდა ვიყო მეტი მკაცრი და
გლეხური აზრი მამულისადმი

უნდა მიმაჩნდეს უბედურებად!
და ამ დროს გული ნუ მემდურება,

* ლენინი, ტ. XI. გვ. 158.

თუ ზორცს ნესტარი დაესო ცივად,
ხელს ვერ შემიშლის ფიქრი მაცდური,
დე, სისხლი აწნდეს მკერდს მარჯნის მძივად,
გაუძლებს გული ახალგაზრდული!

წარბი გამართე, არ შედრკე, გულდა,
თუ სიბეჩავე გლახკაცის გძულდა —

თუ გინდა ხელი ჩასჭიდო მოძმეს,
არ დარჩე ავად კარჩაკეტილი,
ამლერდი, ქვეყნად ჩაგვრა თუ მოსპეს —
იმედს კეთილად დახვდი კეთილი!

ნუ ეჩვენებათ შენი ღლე შავად
იმათ ვინც შიშით თვალი დახუჭეს...
თავს ვინ დასტოვებს, ზალხო, ბეჩავად —
ახალგაზრდობა ჯაბას მზარს უჭერს!

II

— კამათის წესით, შემდეგი სიტყვა
რკინიგზელ მუშას ეძლევა!.. (ტაში)

— ამხანაგებო,

აი, დავტოვე

სამუშაო და ამოველ მთაში!

მემანქანე ვარ და სარბიელი
თქვენი გაშლილი არეშარეა,
ვარ ქალაქელი და ვარ მთიელი
და ორთქლმავალიც მომთაბარეა...

ყანების შუა გამოქროლებულს,
ვნანობ თუ ვინმე გამიცდენია —
მოიჩრდილებენ შუბლზე ხელისგულს,
შემომძახებენ და მიცქერიან.

შორს, სიმიანდებში, ცხრაას ხუთივით,
სიმღერაა და ფრიალებს დროშა,
ზომ არ ვიქნები ისე გულცივი,
არ მოგესალმოდ, ძმებო, ამ დროსაც!..

ამხანაგებო, ყოველი ნერგი
არ გამოზარდეთ შვილივით განა?
(ხმა ადგილიდან:
მშობილო, შენ კი
შვილს გირჩენია შენი მანქანა!)

— და თუ აგრეა, მით უფრო კარგი!
აბა, გიამბოთ, ჩემი რა არი,
ორთქლმავალს სჭედდა რუსი და ფრანგი
და გერმანელი... და სხვა მრავალი...

ვარ მარტოოდენ ერთი მათგანი,
მმართველი გული მძლავრი მანქანის.

სადაურია? — მანძილს ერევა,
შემოიარა არე სრულიად —
სადაც ბორბალი შეუჩერდება,
იგიც ჩემსავით იქაურია!

ჩემი არ იყო და შევიყვარე,
ხალხს მოვახმარე მისი კენესა მე!
ამგვარი გრძნობით შეხედე ყანებს,
მისი გაჩენის პირველ დღესავე!

მთებში იფიქრეს იქნებ დამალვა,
აქ რომ უსაქმოდ ხეები დგანან...
დასჭერ,

დარაზმე
და ორთქლმავალმა
ჩაურბენინოს ღროზე ქარხანას!

ხეებიც უნდა ფიცრებად ხერხონ,
ხელიდან ხელში აწვდიდნენ ზუროს,
რომ უქმად დგომა ვერ მოახერხონ,
რომ ყოველივე ხალხს ემსახუროს!

მხრები ერთობლივ მხრებს შევახვედროთ
თუ ერთად შრომა გესახელებათ!
უნდა ვიცოდეთ: რა გავაკეთოთ,
უნდა ვიცოდეთ: რა მოხელე ვართ?

ვმართავ მანქანას... და სარბიელი
თქვენი გაშლილი არემარეა,
ვარ ქალაქელი და ვარ მთიელი
და ორთქლმავალიც მომთაბარეა!

ჩემი არ იყო და შევიყვარე,
ხალხს მოვახმარე მისი კენესა მე,
ამგვარი გრძნობით შეხედეთ ყანებს,
მისი გაჩენის პირველ დღესავე!..

III

გლებთა პირველი დიდი შეკრება
დასრულებულა ამით.
შინ ბევრი უთქვამთ,
უკამათნიათ
და კვლავ შეყრილან ღამით.

ძლივსლა იტყედა სკოლის დარბაზი,
ისხდნენ, სანთელი ენთოთ.
შეკრებილიყო ყველა, ვინც დილით
სოფლის გულისხმას ენდო.

გაჭაღარებულთ სკოლის მერხები
ყმაწვილურ ღიმილს ჰგვრიდა,
ვით მოსწავლეებს,
ცხოვრების ტვირთიც
სურდათ მოეხსნათ მხრიდან.

და ისევ უჯდა მაგიდას ჯაბა,
მათი მკვიდრი და ტოლი,
ზოგი თავს ადგა,
ყალიონებით
ნისლივით აწვათ ბოლი.

ზოგი ლანდივით ამართულიყო
ორად გაღებულ კართან
და ერთ კუთხეში სულგანაბული
ჯგუფიც მოჩანდა ქალთა.

ხან სდუმდა ჯაბა, ხან გატაცებით
მსჯელობდა მათთან ერთად,
ტუჩებით ფანქარს დაასველებდა
და ჩაფიქრებით სწერდა.

მის დაკორძებულ თითებს ანბანით
ძლივს გამოჰყავდა გვარი,
და მაგიდაზე ქაღალდს კი არა —
ხეც აჩნდებოდა კვალი.

იგრძნო, რომ ჩუმად მოვიდა მასთან
შავთაეშლიანი ლანდი.
ჯაბამ ახედა,
უსიტყვო ღიმილს
აჩნდა ჯერ ისევე დარდი.

მაგრამ იმედით განათებულმა
თქვა ის, რაც უკვე სურდა:
— თუ ჩვენს ძალ-ღონეს ენდობა ხალხი,
ჩვენც აქ ვართ, მე და გუულა.

IV

მე ამით გლეხთა კრებას ვასრულებ
(შეგპირდით ამბავს მოკლედ ავწერდი).
ჩუმ-ჩუმად კარებგადარაზულებს
არ გაეკარა დილით არც ერთი.

ვინც ხალხის კრულებას არ მოერიდა —
რომ დარჩეს ერთი მუჭაც — იომებს!..
და ხალხსაც უთქვამს: ამიერიდან
უნდა ვებრძოლოთ უჩარდიონებს!

„ასჯერ გავზომეთ, ერთხელ გადავჭრით
და უკვე ყველას გვემახსოვრება:
კერძო მეურნედ რომ აღარ დაერჩით,
რომ ბედნიერი გვინდა ცხოვრება!..“

ჯაბას საომრად ამტყდარ ამხანაგთ
ჰბოჭავდა თითქმის თავის მართლებით:

კვლავ შევეკითხოთ ხელმძღვანელ ქალაქს,
საომრად შემდეგ წავიმართებით!

ყოველი კაცი გაახალისა
ერთად შეკრულმა სოფლის ძალ-ღონემ
და სიდიადე ამ ახალისა
იგრძნო მთქმელმა და იგრძნო გამგონემ!

ბარი მეროხა

I

გულდას გზავნიან ქალაქში ადრე,
რა დარჩენია გრძელი გზის გარდა!
აი, შემოჰკრა ქუსლი მეტადრე
და ბედაურმა გაინავარდა...

დედამ გაულო ფრთხილად ჭიშკარი,
მზრუნველი თვალი თან გააყოლა,
ცხენმაც ბოგირი იქვე სიჩქარით
ათამაშებულ ფეხით ჩაჰქოლა.

გადასჭრა შარა და მოშორებით
ორღობეების ჩრდილში იარა,
ჩამწკრივებული მწვანე ბუბულები
ნიაქიერით ააშრიალა!..

საცაა ჭალის ტყერიც ონავარ
ტოტების რხევით შეზღუდვა მალე...
მაგრამ:

— შენ საით?! —

გაიგონა მან
და ალაგესთან შენიშნა ლაღე.

შედგა.

— სიმართლე შენს ქმარს აქამდი
ვერ შევაგონე, რა დაგიძალო,
მტერს სიამტკბილით როგორ გნახავდი,
შეც, ჩემო კარგო, სამტროდ მივალო...

ვერ შევეთვისეთ შენს უჩარდიონს! —
გულისხმიერად განაგრძო გულდამ, —
უნდა ქელემენდ კუდალას სდიოს
და სიჯიუტით თავს გადის მუდამი..

არას ამბობდა პატარა ქალი,
ეპჯინებოდა იდაყვით ღობეს
და მწუხარებით ისედაც მკრთალი
შემოჰყურებდა როგორც ახლობელს.

თაეჩალუნული მიეყრდა ჩუმად,
თვალები გულდას გამოეცალნენ,
ზიდან ფურცელი სააბრეშუმოდ
დაეკრიფა და ესმოდა
— ლალე! —

გზვდებოდი ერთ ღროს აქ, არა ერთხელ,
არც კი იყავი ცამეტი წლისა,
გეფერებოდი ტლუ ღამის მეხრე,
ნდობით შემეყრე შენი და ცისა!

მე ვცდილობ, შენი ხელით ნაქარგი
მოვის პერანგი მეცვას ხანდახან...
როგორ ჩამქრალხარ, გოგოვ, რა კარგი,
უკვე ოჯახის მსხვერპლი გამხდარხარ! —

და გულდამ სევდით დახარა თავი,
არ უბედავდა თუმცაღა ალერსს...
ჭალიდან უკვე ჯმუხი და შავი
უჩარდიონი ეძახდა ლალეს...

გაშორდნენ. გულდა გზადაგზა მიჰქრის
და ყორანივით მიჰყვება ფიქრიც.

— „ვიცი ვინც არი, ვიცი ვინც არი
ეგ შენი ქმარი, საბრალო ქალო,
კვლავაც დარჩება დაუეიწყარი
ისე ხარბია და უმოწყალო! —

ავსული, როგორც იგია ახლა —
ხოფელს თავადიც ჰყავდა ხნიერი,

და ბადრი მთვარის შუქივით გაქრა
იმისი ბადრი სახის იერი! —

იყო უთუოდ ყველასთვის ურგი
და მოსასპობად მიაწყდა ყველა,
ტყვია ესროლეს, ჩაენგრა ზურგი
და გულის ზორცი ამოახველა!

როცა დაეცა დაბლა ბედკრული,
უჩარდიონმა დაადგა ფეხი
და იმის მამულს დახარბებული
დაეპატრონა მისივე გლეხი.

ობოლი სოფლად დარჩი და, ლალეე,
უჩარდიონის წყალობა გზრდიდა,
ვაი, რომ უკეთ ვერ გითვალთვალე,
თორემ ხელს უკეთ ვინ გაგიწვდიდა.

ყმაწვილი იყო, სჩანს, ღამის მეზრე,
და გოგოც მისი ტოლი და კბილა...
ძლივს შეგისრულდა წლები და ერთხელ
გამზრდელმა ცოლად დაგიმორჩილა!..“

გულდამ გადასჭრა დღე გულდამწველი.
ფიქრს გაჰყვა შორით ვით ამხანაგი...
და ღამით უკვე ხევში ჩაცვნილ
ვარსკვლავებივით დახვდა ქალაქი.

II

დედა კი დილით ღია ჭიშკართან
დიდხანს იდგა და რუს დაჰყურებდა,
მოფრინდა ჩიტი ოქროს ნისკარტა,
ფრთების ფრთხილად წყალს ისხურებდა!

ქალმაც ღიმილით შესძრა მხრები და
უნებურ წუხილს თავი ანება,
გამოიყვანა ჩაფიქრებიდან
პატარა ჩიტის აფრთხილებამ.

შეჰკრა ჭიშკარი, შინ გაემართა,
გაეხშიანა მეზობლის ძახილს,
თავის წიქარას გაუღო ქართა
და გააყოლა მიმავალ ნაზირს.

ესმოდა, როგორ მარგლიდნენ სიშინდს,
კვლავ მოჰფენოდა ყანებს ნადური,
დღე კი ცხოვრების შინაარსივით
იყო ჩრდილით და მზით დახატული.

— კაი ეაჟკაცი მოგესწრო, დაო,
გულდა ივარგებს, — თქვა მეზობელმა, —
ნიადაგ სოფლის გულისთვის დაობს
და შეიყვარა კიდეც სოფელმა,

მაგრამ, — დასძინა, — მიკვირს შენგანო, —
და გამონათდა სახე ბებერის, —
ხანშესული ხარ, მაგრამ, შე ქალო,
შავი თავშალი როდი შეგფერის!

— შენ მეზუმრები, და ამ სურვილმა
მეც გამიელვა, მამიავე, გულში,
იქნებ სხვაფერი მიყიდოს შვილმა,
გულდა წინასწარ შემპირდა გუშინ! —

უთხრა და კვნესა ჩვეულებრივი
მაინც აღმოხდა ღიმილთან ერთად.
ნადურს იმედით უსმენდა ქვრივი,
სოფლად ნადური სიმღერა ძგერდა.

III

აგერ გლეხებიც... გზას თუ ჩაივლით
და გულით მართლა დააყურადებთ,
თავისი შრომით და მუსაიფით
თვითონ ხატავენ სოფლის სურათებს.

აქ თქვენს ამოსვლას ისე ელიან —
ვერც შესძლებთ ნახვის უმაღ არ აქოთ,
ბუნებით მთაც კი იმერელია. —
ვერ წარმოიდგენთ უფაფანაკოდ!

ვესტუმროთ დროს და ვესტუმროთ გლეხკაცს,
დარჩა ფერწერა ფერად ფერდობის, —
სამაგალითო სახით ჩანს დღესაც
სურათი მათი ურთიერთობის!

ეიტყვი: იყო და არა იყო რა!
გაქრა საბრალო წინაპრის ლანდო
და სამარეში თან ჩაიყოლა
შეუსრულებელ სურვილთა დარდი!

დიდი იმედით ააგო სახლი,
გააგო ეზო შესანიშნავად,
ზოგან ზე დარგო, ზოგან კენახი,
ზოგან ხნულები გადააშავა.

და თუ მიდამოს ასხვაფერებდა,
თავიც ეგონა მართალი ცამდი, —
არ ასვენებდა, არ ასვენებდა
კლესური ზრუნვა მამულისადმი!..*

დრომ კი დახატა სულ სხვა სურათი,
საშვილიშვილოდ რომ გაგვახაროს:
ცისა და მიწის დასასრულამდი
ორღობეები უნდა აჰყაროს!

მეზობელს უწვდის ზელს მეზობელი,
თვალი იმედით გაუხელია —
განუყოფელი, განუზომელი
ძალ-ღონის წარბიც განუხრელია!

სოფელს ამ დილის სინათლით უნდა
ჩვენც გაგვიმართლოს იმედი ჩვენი...
საცაა ქალაქს მოივლის გულდა
და შეიცვლება სურათი ძველი.

IV

ელთან ახალ დღეების ნათელს,
ელთან, ახალ ამბებს ელთან!.. •

* ის. დ. კაკაბაძე — „იმერეთი“.

აღალი გულით ნახნავს და ნათესს
აღალი გულით თავს დამღერიან.

ფრთებგაშლილ სიმინდს მამიაც თოხნის,
გაუტანია თავისი კვალი
და ისევ თოხის ტარამდე მოხრილს
მიწის ბელტებზე უჭირავს თვალი.

ასდევნებია მოხუცს კვალდაკვალ
ფრთოსანი გუნდი მონადირეთა.
და მან შენიშნა, მძლავრს რომ თან დაჰყვა
ბუნებით დიდი მტრობა მცირეთა!

კრუხი ახედავს ცას ცალი თვალით,
თავის გარშემო იკრებს წიწილებს,
და შემართული ნისკარტის ძალით
დაჰკრავს გაჩეჩილ ბალახის ძირებს!

ძირს რომ უჭამდა ბალახებს ჭია,
ქათმის ნისკარტი ვერ აიცილა,
მაგრამ ფრთაგაშლილ ძერასაც შია
და განსაცდელში არის წიწილა!

„ვაჰ, თუ ერთია...“ — ფიქრობს მამია, —
ჭიის, ფრინველის და კაცის წერა,
ცხოვრება მხოლოდ ბრძოლის წამია
და ვით წიწილებს, დაგვაცხრა ძერა!

არა! ჩაწიხლულ მტრის გასახარად,
არა, ეს ეჭვიც არ ამიხდება! —
კაცისთვის კაცად ვიქნებით მარად,
მტაცებლად არვინ არ აფრინდება!

მშებად ერთმანეთს შევეფიცებით,
ბედი საკუთარ სურვილს მივანდეთ, —
ჩვენი დოვლათით, ჩვენი მიწებით
უთუოდ უნდა გავერთიანდეთ!

დაე, სანგარი და ღობე-ყორე
ყველგან მდგარი ხელით აჰყარონ,

საკეთილდღეოდ დახარჯონ ღონე
და შუქისფრქვევით გაგვაჭაღარონ...

თქვა, მოიმშრალა მკლავით სახე და
აშრიანებულ ყანებს გახედა.

ბარი მახუთა

I

გზა ხან ურჩივით ტყედგაჭრილია,
ხან ღრუბლებს გასჭრის ცაში, —
ვერ გადაკარგავ გზას მინდორ-ველად
და ვერც ხევდახევ წაშლი!

ხან სოფელ-სოფელ დახეტილობს,
ხან ქალაქამდე მივა,
მიდიმოდიან გზებზე ამბები,
სიმილად,
ღვინო,
ხე-ტყე და თივა.

გზად რომ უეცრად შემოგადამდეს —
გზამ არ შეგაკრთოს მგზავრი;
ბინდი ხომ კაცის ფიქრი არაა,
კაცის უსიტყვო ჯავრი.

ჭენებით სივრცეს გაეხმიანე,
ლაგამს ჩაბღუჯე ხელი,
შეუცდომელი გუმანით ბნელში
გზას თვით გაიგნებს ცხენი!..

დააგვინდა გულდას.

გზადაგზა

წამოეწია ღამე.

გარბენილ მთების გაღმა ღრუბლები
ახალ მთა-გორებს დგამენ!

სანამ ქალაქში იყო და სანამ
პირს იბრუნებდა აქეთ —

გზა ხევის წყალმა გზად არ დასტოვა
და ვიწრო ვაკე — ვაკედ!

გადაუვლია აედარს. აწ უკვე
დამცხრალა ყალბი აურზაური,
ვრუდ, ნაპირ-ნაპირ უნდა ჩაუყვეს —
ამაოდ უფრთხის წყალს მოგზაური.

წინ კიდევ ერთი ფონი მდინარის,
წინ კიდევ ერთი გზა გამყოფელი
და მარცხნივ უკვე გულდას წინ არის
ლამის ბინდ-ბუნდში მდგარი სოფელი.

სული განაბეს მთებმაც უდაბურ
ბნელში ფერ-სახე დაკარგულებმა...
შინ მოდის გულდა, მოდის გულდაგულ,
მოაქვს მთაერობის განკარგულება!..

გამოაჩინა მისი ხმა ქარმა,
თან მოსძახიან შრიალით ხენი,
ხეს შეატეხა შოლტი მხედარმა
და გულმოსულად აჩქარდა ცხენი!

II

ჩრდილი კი ჩუმად გზას დაჰყენია,
სადაც მდინარის რიყეა შორი,
სადაც ჯერ კიდევ გავლით სმენიათ
სოფლის სიმართლე და სოფლის ჭორი.

სადაც ლანდებიც შეგროვებულან
ელვა-ქუხილით გულგამწვარ ხესთან, —
გზას აყურადებს გაავებულად
ჩასაფრებული ღუმელი მხეცთა.

ფრთები გაშალეს შავმა ღრუბლებმა
აუციმციმდათ თვალები ორბის, —
გულდა ბედაურს ესაუბრება
და ბედაურიც გულდაგულ მორბის!

სურს, დაიმონოს მანძილი მარდად,
გაითამაშა გზაში ელვები...
რომ უცებ
კაცი წამოიმართა
და აისროლა ცაში ხელები:

— პეი! —

დაიბნა ძახილზე ცხენი
და ალაგმული ჰაერში ღვება.
უჩარდიონი მხედარს უცქერის,
ღვას ტანვეება და ეუბნება:

— გულზე მაჩნია შენი კბენანი,
მან დამიჩლუნვა მარტო ენა, მან!
აბა, გაბედე, დასძარ მერანი,
გადაგარჩინოს მისმა რბენამა...

გინდა მამული გაუტიალდეთ,
ზოგიერთები მტრებად იცანი,
მგონი, ზეიმით სანამ იარდე —
ჩამოაწითლო მკერდი კლდისანი!

აბა, რა გინდა, რა ფიქრებს მალავ,
თქვიო, სიკვდილმა შემოგითვალა!

გულდამ თქვა მაშინ, პირშიშველამა:
— წინ გაბედულად გზაში ნუ ღვები!
რაგინდ შემხედო აგრე ელამად,
რაგინდ მედავო, — განადგურდები!

გულდამ თქვა: — მსურდეს, მანდვე დაგაკლავ,
შებმას აშკარად როგორ ჰბედავო?! —

და გულმოსულად შოლტი გადაჰკრა
უჩარდიონს და შემდეგ ბედაურს...

ისევ ძახილი... და წინ მთებურად
ახლა წამოდგნენ უკვე ჩრდილები,
უჩარდიონთან შეერთებულან
მისებრ სასტიკად გულდაჭრილები.

მაშინ მოუნდა მხედარსაც ბრძოლა,
მაგრამ ჩაქოლვა ვერ აიშორა...

და დაყარეს ღმუილით ქვები,
შემოეხვიენენ გარშემო გუნდად,
ბრძოლაში იქვე დაეცნენ ქვევით,
მძიმე ხროტივით ქვები და გულდა.

თავზე დაადგა უჩარდიონი,
შურისძიებით ჩუმაღ ღვიოდა.
დაბლა დაცემულ კომკავშირელის
თვალებს ცრემლი და სისხლი სდიოდა.

ბნელოდა უკვე. ნელი ძუნძულით
გაბრუნდა უკან ბრბო და
გულდა მდინარის ნაპირზე ეგდო,
მდინარე კვნესით რბოდა.

III

არსაიდან გზა ხმას არ იღებდა,
არ მოდიოდა ხალხის ყურამდე,
ყოველ ეზოში ყოველი კაცი
ჩასულიყო და ჭიშკრებს ხურავდნენ.

მხოლოდ ისმოდა მდელოს ბიბინი,
იავნანური ძილი ენება,
რომ ბედაურმა შეჰქმნა ჭიხვინი
და შარა გრძელი შესძრა ჭენებაში

ფაფარგაშლილმა არემარენი
სულ დაარბია შმაგ სირბილითა
და გაპობილი მისგან ჰაერი
უზანგებს ჰგლეჯდა უნაგირიდან!

ადგა ხალხი და
ეზოები,
გზა და მდინარე,
თან ახმიანდა,
მთა-გორებზე შეივრხენ ხენი.

ლანდებმა ყველა ბილიკები
ჩამოიარეს
და ლანდებშუა
მძიმე სუნთქვით შეჩერდა ცხენი.

რა უნდა ეთქვა, ლაგამაწყვეტით
რად გამოექცა ცხენი ბნელ მთა-ბარს?!
დახარა თავი ხალხის წინაშე,
სისხლი წვეთ-წვეთად კვლავ აჩნდა ფაფარს...

და მიხვდა ხალხი, რომ საშინელი
ზაფრით იფეთქებს სიჩუმე გულთა.
აქაა ყველა კომკავშირელი,
მაგრამ მათ შორის არაა გულდა!..

— გულდას ვუშველოთ! — გაისმა სწრაფად, —
— გულდას ვუშველოთ, ამხანაგებო!

მთელი სოფელი, ისე ვით ჯაბა,
აჰყვა განგაშის ხმას საგანგებოდ.

აანთეს კვარი
და აქა-იქ გაჩნდა გორებთან
მიმქრალი შუქი
თვალბედითად მოსიარულე,

ჩასძახეს ხევს და
ხევი ძახილს იმეორებდა
მათებრ გულხარბად
მოარული, მოსიყვარულე...

IV

სად არის, ხევის წყალმაც არ იცის,
არ იცის ხევის ქარმა,
სად არის?... ასე როგორ დახურა
კარი სამარის კარმა!

დღისა და ღამის ბნელსა და ნათელს
კაცმა კვლავ როგორ ჰკითხოვს,

გულდა ცოცხალი არაა, ვიცით,
და მაინც ცოცხლობს თითქოს!

გულდამ თქვა: მტრებმა ღლე დამიმოკლეს
და კლასობრივი ბრძოლა
ჩემს მიერ გაუღილ წელიწადებზე
გაეველო წითელ ზოლად!

გულდამ თქვა: ჩვენი ღლეების გმირი
თუ ვინმე არის, მეც ვარ!
მე ღამის მეხრე ვიყავი მხოლოდ,
მოვის პერანგი მეცვა!

რა ენახე ქვეყნად, რა ამისრულდა,
ან რაა, რასაც ველი...
რომელ ოცნებას ეყოფა ქვეყნად
ჩემი ჩვიდმეტი წელი!

ჩემი სიკვდილი ნუ დაიტირონ,
მე ცრემლი მძულდა მუდამ.
თქვენ შეგემატოთ ჯანი და ღონე,
რაც ვერ დაეხარჯე გულდამ.

პარო მუჟუჟა

I

უჩარდიონი შემოვარდა, თქვა რომ „გაანა...“
და შედგა, მძიმედ ამოითქვა ყელიდან: „დგურეს!“

— კერა ჩაგექრო, უჩარდიონ, არ ჯობდა განა,
ვინემ გენახა მეზობლებმა ვით გიორგულეს!

გაანადგურეს, მამაჩემო, ქონება ჩვენი,
თურმე ამაოდ ვამუშავეთ მიწა მე და შენ!
მზემ საუკუნოდ ამოშრიტა თვალები შენი,
როდესაც ოფლი ამოაშრო მღვრიე და მლაშე...

ახლა სიკვდილის განაჩენიც ახლოა, ახლო...
უნდა აგვეყარონ საუკუნოდ და გაგვასახლონ!

მამავ, როგორმე ცივი ძეგლები გამართო იქნებ,
აჰა, ეგ შენი საკუთრება, შენი მიდამო,
გზას თუ მამულში ათრთოლებულ ხელით გაიგნებ—
დროა, შენს ხეებს ბავშვებივით დაემშვიდობო!..

ჯალაბო, შენი მძიმე ჩარხი ვერ ავაბრუნე
და რა ვიღონო?! დამნაშავე იქნებ არიან
შავი თვალები...

იქნება ლაღე, ბედად მარგუნე,
შემოდი შინ და ბედშობა შენი ბრალია! —

რა იქნა ლაღე?.. ტირის ლაღე და დედამთილი
ბუხართან უზის ფრთამოხრილი შავი მანდილით.
უჩარდიონმა გულის ჯაერი ვისზე იყაროს?!

II

ხალხს უთქვამს: ცრემლი და შებრალება
სიკეთით საესე თვალშიაც ქრება,
როცა იქცევა ზღვის მღელვარებად
ყოველი დღე და ყოველი კრება.

„მკვლელს ვიცნობთ, მისი სისხლი გვინდაო!“—
ყრუდ ჩასძახოდნენ გლეხები ჯაბას.
ხელს იმკლავებდნენ და სათითაოდ
ეძებდნენ მტერთან ბრძოლისთვის საბაბს...

კვალს ვერ მიაგნეს, თუმც კალაქამდე
მიუგნებელი ჩრდილიც არ დარჩა.
კვალს ვერ მიაგნეს და ალბათ ამდენ
ძიებით გულისთქმაც დაიტანჯა.

ვედარ ჰკიცხავდა მამია კრებას,
ახალგაზრდობის შემყურე კაცი.
და გრძნობდა კრებაც ამ დამარცხებას,
ღუმილი დადგა, ღუმილი მკაცრი...

და ამ ღუმელმა უსიტყვოდ, ნელა
ახლა პეტადრე შეაკრთო ყველა! —

ცივ მწუხარებად ახლოვდებოდა
დედის ნაბიჯი პირდაპირული,
იცდიდა ჯაბა და ფითრდებოდა
როგორც უჩინარ ხმლით განგმირული.

ხალხს შემოხედა მოხუცმა ქალმა,
აუთამაშდა მუნჯი ბაგენი...
უთქმელი სიტყვაც ისმოდა ალბათ
და გაიგონა ყველამ: „რა პქენით?!“

ვერ უსწორებდნენ შემკრთალნი თვალებს
და იყო გულთა უხმო ჭიდილი,
მაგრამ კუთხეში მიკრეფილ ქალებს
სულშეგებულად წასკდათ ქვითინი!

მაშინ ამართა მრისხანე წარბი
შავლეგა თავშლით მოსიღმა დედამ...
ისევე სიჩუმე ჩამოდგა მძაფრი
და ჯაბამ

მტკიცედ წარმოთქვა: — ეხედაე,

გულდას კი არა, — გულში ხანჯალი
მტერმა დაასო სიავეთ სოფელს,
თუმც მთიმალა როგორც ლაჩარი,
მანინტ მივწვდები მკვლელს დაუნდობელს!

მკვლელია — ვისაც ჩვენი არ სჯერა,
მკვლელია — ყრუ და ბობოლა გლეხი!
მტერმაც მთილოს მტრობა სასჯელად
და აღიკვეთოს აქ მისი ფეხი!

უნდა აგყაროთ, გადავასახლოთ
ყველა, ვინც მტრობას არ დაერიდა!
არა, ბობოლა გლეხი ჩვენს ახლო
სულს ვერ მოითქვამს ამიერიდან!

III

აი, ორი ზე ახოვანი, მაღალშობილი,
ძლევაბოსილად დგას აქ მკლავებგადაჭდობილი.

ვეება ქვევრი ხეების ქვეშ ძევს მარტოოდენ,
ცხრა დანარჩენი ნიადაგში ჩამარხულია.

ქვევრებში ღვინოც აღარაა ცოტაოდენი,
ხეების ქერქი მზრუნველობით არ აზურია...
და ძლივს მოსულნი, სასიკვდილოდ ფერმიზდილები
ეტრფიან ხეებს მამისა და შვილის ჩრდილები.

გული მოუკლა ხნიერ მამას თვალბედილობამ,
ხეებმა ახლა ხელისგული იქნებ აამონ...
უჩარდიონს კი სიჯეულე ან ბეჯითობა
რას არგებს, როცა მამულს უნდა გამოასალმონ!

მაინც მიმართა მაღალ ხეებს:
— თქვენ მებრალეებით,
როცა დაგტოვებთ, უპატრონოდ რა გეშველებათ?!

ხეებმაც თითქოს უბასუხეს აშრიანებით
და ერთი წამით თითქოს შეკრთა მათი მშვენება.
მაგრამ ტოტებში გაიარა თრთოლვამ ნელ-ნელა
და უჩარდიონს შემოესმა მოულოდნელად:

—რა გეშველებათ?! — იცინოდნენ ჩუმ-ჩუმად რტონი,—
„რა გეშველებათ?“ შარიშურით გაიმეორეს.
ცად შრიანებდნენ... შრიანებდნენ მეფურად დრონი
და დაჰყურებდნენ ძირს დაცემულ უჩარდიონებს...

IV

ღამით ეღვიძა უჩარდიონს.
იჯდა მღელვარე
და გაჯავრებულს
მორჩილებით უსმენდა ლაღე.

— შენ არ გღვენიან,
მაგრამ გრჩება სამგლოვიარო,
რადგან მკერდის ქვეშ,
უბედურო,
ჩემს შვილს ატარებ.

შენი სხეულით
მსუნაგ ბიჭებს ვერ გავახარებ, —
უჩარდიონის ქარავანთან უნდა იარო!

ღვება შავი ღლე
უნიათო და გულსაკლავი,
ცას შერჩენია
ერთადერთი შავი ვარსკვლავი!

ვაჰ, თუ ბედშავად გამიმართლდა
ვარსკვლავთ იგავი,
უჩარდიონიც
გავჩენილვარ დასაჩაგრავად,

ჩემი მარჯვენით
წუთისოფლად რისთვის ვიყავი,
თუ ჩემი ბედის ვარსკვლავები
უკვე ჩამქრალან!..

ზის კარიბჭესთან
მამა თვალეზამოშრეტილი,
არ შესწევს ძალა,
გაოგნებულს
ხმა წართმევია!

მაგრამ ყრუდ სჯერა:
გადმოხედავს ვინმე კეთილი,
სჯერა, რომ სოფელს
ბოროტება არა სჩვევია...

არა და არა, ბერიკაცო, აღარ იფიქრო,
ვინმე განწირვით ააღელვო, ვინმე მიიმხრო...

პარი მთვინი

I

და აჰა, სტოეებს სამკვიდრებელს მკვიდრი მოსახლე,
ყრუ ამოოხვრით თითქოს მკერდი გაიფართოვა.
ცაში ქადილით,
ერთხელ კიდევ ამართა სახრე
და საკუთარი კარ-მიდამო ღია დასტოვა!

ასე იცოდა გულისმოსვლა, ასე იცოდა! —
და გაბაწრული არის ბარგით სავსე ურემი.
გავიდა გზაზე.

მოხუცებიც არ შეიცოდა —
ურემზე უზის ჩუმად როგორც უსუსურები.

ირგვლივ არც ავი და არც კეთილი.
კაცმა არ ახსნა კარებს ურდული.
და მურა ძაღლი ჯაჭვაწყვეტილი
გამოჰყვა მხოლოდ პატრონის ძუნძულით...

მაინც უჩვენა გზა შავ-შავ ხარებს,
წარუძღვა ბრგე და მხარბეჭიანი, —
გულ-ღვიძლს უღრღნიდა ამ სიმწუხარეს
გაუპოხავი ღერძის ჭრიალი!

გულ-ღვიძლს უღრღნიდა ჭრიალი, რადგან
გზა არც მგზავრისთვის იყო იოლი...
და უცებ სოფლის შუაგულ დადგა
სახლ-კარაყრილი უჩარდიონი:

— ხომ დაადგინეთ სიკვდილი ჩემი,
თქვენი მთავრობის ხელს რად ვუცადო?!
მოვიკლავ თავს და აქ არ დავრჩები
გამეტებული ასაკუწადო!..

გასწირა თავი და აიკრა გულა-ნაბადი,
სურს დანარჩენმა ღვენილებმაც ხმა ამოიღონ! —
გახედა გორებს...

და საკუთარ გულის კარამდი
მშვიდობიანი, სამუშაო საღამო იყო.

ზოგან ისმოდა გულსაკლავად ისევ ნადური.
ფიქრი იქ დარჩა უჩარდიონს,
იმ მთა-გორებთან, —
იდგა საკუთარ ბედის მტერი და უმადური
სიტყვაგამშრალი
სიტყვაგამშრალ ფიქრს იგონებდა:

„მალე ჩაქრება, ვიცი, მათი ერთსულოვნება,
ძმა ძმადნაფიცის დასაკლავად
დანას კელაუ ალესს!
განა სხვა ბალი აღარაა და სხვა ქონება –
დღეს ჩემი ბალის ასაკლებად თუ მოიცალეს!..“

არც წამი სწამდა უჩარდიონს, არც სასწაული,
იარაღაყრილს უფრო ჰგავდა ვინემ მეომარს,
თავის ძალ-ღონეს იგერებდა, თავის მხნეობას
და აჩუმებდა ჩადენილი დანაშაული!..

II

დადგა ურემი ფარდულიანი,
უჩარდიონიც დგას ვით ქადაგი.
და თითქოს განგებ დათქმული არი,
დადგა დუმილიც გულდასადაგი!

უჩარდიონი სოფელს „გასძახის“,
ცისა და ქვეყნის უნდა აკლება,
უნდა გვაჩვენოს „გამრჯე ყაძახის“
ძალით აყრა და გადასახლება.

ირგვლივ კი მაინც ყრუ საღამოა,
ეშეება ბინდის მსუბუქი ფარდა,
განდევნილივით ვინღა გამოვა
გზაზე ქელემენდ კუდალას გარდა?!

ბობოლა გლეხის გულისტკივილი
ამ ორზე მეტად ვის ეტკინება,
ვის შეუძლია, გვიტხრას ჩივილით,
რომ შეცდა სოფლის დადგენილება?!

გამოჩნდა გზაზე მართლაც კუდალა,
იანგარიშა საქმე ჩარჩულად:
სხვა სარგებელი არა უნდა რა –
ოღონდ ჩათვალოს ხალხმა ტანჯულად!

ამ ორს თანდათან სხვაც ემატება,
თითქოს წინასწარ ღეენილეთ შიში,

შავსიელთ ჯგუფი ერთიანდება
სოფლის შუაგულ, ცაცხების ჩრდილში.

ხალხი თუმცაღა არ იხსენიებს,
მათი გოდება განა არ ესმის,
მაგრამ სწამს: უკეთ მოიგერიებს
ყბელს მღუმარება არეშარესი.

სწამს, რომ საერთო მსჯავრი სოფლისა
მთავრობის დიდი მსჯავრი იქნება,
შურისძიება დაუნდობლისა,
რომ დაუნდობლად ჩაიწიხლებს.

,

III

ის კი იქადის: — გაჟაკი თუ ვარ,
დე, უჩარდიონს გული მტკიოდეს,
ენახავ, რომ ჯაბაც ჩემსავით მღუმარ
სოფელს ეაებით გადაჰკიოდეს!

ენახავ, რომ სხვები სწერდნენ შავ სიას,
თვითონვე დადგეს ამ შავ დაფასთან!
სოფელი უქმი ხალხით სავსეა,
ჩემი ამაგი კი არ დაფასდა!

სად არის გულდა, სად გადაკარგეთ,
მას მე საკუთარ შვილივით ვზრდიდი,
ჩემს წინააღმდეგ რომ ააჯანყეთ,
ეს არის განა სიკეთე დიდი?! —

და ამღვრეული როგორც რიონი,
ძვალ-რბილს იღრღნიდა უჩარდიონი...

— ლაბავ, ჩემსავით ვის ეყვარები? —
თქვა და გამოხსნა ლაბა ხელადე,
გაოცდებიან ჩუმად ხარები
და თვინიერად შემოხედავენ.
მან შეისუნთქა ჰაერი ხარბად, —
„ვაჰ მეო“, — თქვა და

ხარს დაავლო
ხელები რქებში!
წაიფორხილა უკან ხარმა და
ორივე მუხლი მოიყარა კაცის წინ ხენეშით!

ხელებლონიერს არ აღონებდა
დამორჩილებულ,
დამარცხებულ
ხვადაგის კენესა,
შემოიკრიბა ხარმა ღონე და
გამართა მუხლი, შეუტია მტერს უარესად.

იგი შეება დაუზოგველად,
თან დაახარჯა
მთელი ჯანი,
მთელი ხალისი...
დაავლო დაბლა და ვებერთელა
რქებით ჩაეფლო ნიადაგში, შესაბრაღისი!

ხარს ცალი თვალი მინდორზე უძევს,
მეორე ცის ქვეშ
უჩარდიოს
ემუღარება,
მუხლები ყრია, ველარ გაუძღვს
და შემოთვალეს მთელი ტანის უბედურება...

ვერც დაენახონ ცამდე მართალი,
და სულ ამაოდ უთვალთვალებენ,
უკვე გულამდე ჩასცეს ხანჯალი
მინდორზე გდიან... და სულს დაღუპენ.

IV

უჩარდიონიც უმაღლეს დაცხრა,
და თავისუფლად
წამოიშრია
უგუნებოდ გაშლილი მხრებით.

ხანჯალი მოლზე გადაწმინდა,
ჩააგო უბრად

სულს ითქვამს ცაცხვი სულიერებით
და ამართული მაღლა
მიმავალ ღრუბლებს ჩუმი შრიალით
ეხმიანება ახლა.

ბნელში მიდიან შორი ღრუბლები,
ბნელს დაშრიალებს ხე და
ქვეშ განდევნილი ხალხის მტრები და
უსახლკარონი სხედან.

აანთეს ცეცხლი, აანთეს გული,
გლეხური ჯავრით სავსე
და ნაპერწკლები იცქრიალებენ
ჯავრით მოლბენილთ თავზე!

ს ა დ ღ ე გ რ ძ ე ლ ო:

ჯერ შენი სისხლით ამივსონ,
ლაბავ, პირველი ფიალა,
დავლიო, ჩადგეს ძარღვებში,
სხვა ძმობას არ აკლია რა!
ჩვენი ნაშრომი, ძმობილო,
დროებამ გაატიალა!..

მე როგორ შეველეოდი,
სწორებო, ჩემს მარჩენალ ხარს,
თვითონვე მთხოვა სიკედილი,
ეს ბედი რომ არ ენახა...
ვერ გაიხარონ ყანებმა,
ვერ გაიხაროს ვენახმა!

ამაოდ გადავაშავეთ,
ლაბავ, მე და შენ ხნულები,
თურმე საბრალო კაცი ხარ,
დროებას ემსახურები...
შინ მიტანილი გვეგონა
ლაფში ჩაფლული ურემი!

გლეხები სხედან და სანოვავით
 ხარბად გაივსო ტაბლა,
 მხურვალე გულის გამგრილებელი
 ღოჭებიც ღგანან დაბლა.

ცოცხალი თევზი იწვის კეცებზე,
 ფრინველი ბლომად დაჰკლეს,
 და შამფურებით ცეცხლის წინაშე
 ჩარიგებულან ცალკე.

წაბლის ფოთლებში ჩააკრეს მჭადი,
 სულგუნმა მისცა გემო!
 მთვარეებივით შოთი პურები
 ძევს მწვანილებში ქვემოთ.

და ხარის ბეჭიც მოხარშულია,
 ქვაბებში ჩადგა ორთქლი.
 სისხლით გაჟღენთილ ზორცეულს სჭამენ
 დანით საკუთრივ მოთლილს.

ირგვლივ გემრიელ ზორაგეულით
 აჭრელებულა სუფრა...
 უჩარდიონმა ძმებს გაუღიმა
 და სადღეგრძელო უთხრა:

ს ა დ ლ ე გ რ ძ ე ლ ო:

ყური დამიგდე, ყურძენო,
 შვილო კუზიან ვაზისა!
 ლაღეს თითებმა დაჰკრიფონ
 შენი მტყენები ლალისა
 და საწნახელში დასწუროს
 უჩარდიონის ხალისმა!

დალიონ — შეერგებოდეთ
 წვეთები შარბათისანი!
 ცეკვაში ცერზე იელვონ,
 არ ეშლებოდეთ ქვიშანი...
 ესროლონ ცაში შევარდენს
 და გაუმართლო ნიშანი...

გუნებაჲ კაეშნიანო,
შენი წამალი რა არი?
თუ არა ღვინო საღბინო,
აღისფერი და ალალი,
ჰეი, ალალო ბიჭებო,
ჰარალო — ჰარი — ჰარალი!

III

პარჯენიჲ ქელემენდ კუდალა იჯდა
უჩარდიონის მხართან,
და არაფერი გაეგებოდა
ხელადა ღვინის გარდა.

დღეს დაიჩემა ლოთობა ყველამ,
სურთ გაილეშონ ღვინით,
თითქოს ჟამია და სიკვდილის წინ
სურთ ჭირვეული ღვინი!

მან, ჩავარდნილმა საგონებელში,
გზა ვერ მონახა სხვა და
ხმას არ იღებდა, როგორც წურბელი
დაეხარბა და სეამდა!

მისი შავთვალა ქალიშვილები
მოწყენით ისხდნენ იქვე,
ხან გადიყრიდნენ მხრებზე ნაწნავებს,
იყურებოდნენ პირქვე.

ხან თითით შლიდნენ თმებს უნებურად
ჩუმი, გულჩეილი ღები,
ხან მიიტანდნენ თვალთან ახლო და
ცრემლებს იშრობდნენ თმებით.

ს ა დ ლ ე გ რ ძ ე ლ ო:

წიგნი არ ვიცი, წინ არ ვარ,
ცხოვრების აზრი მე აღრე
ამოვიკითხე მოხელემ
ხელისგულზე და მეტადრე
შენ, ჩემო დღე და სოფელო,
მე ისევ შენ მომენატრე!

ყოველი ხიდი გავლილი
დრომ უკვე წყალში ჩაჰყარა,
წინ გზა არ მოჩანს საეღლეო,
ვგონებ დროც არა დარჩა რა!
ან დაშლია სული და
ან გამჩენოდა ჭაღარა!

მამავ, დაეხარჯოთ დოვლათი,
თუ არა — კბილებს ლესავენ,
დაჯექ, დღეგრძელო, იმღერე
შენი ჯაერი და შენსავე
ჩონგურს სიმები გაუბი
და გამაგონე კენესა მე!..

IV

არა, სიმღერა და სადღეგრძელო
მხოლოდ მოღხენილთ შვენის.
ჯაერსა და ბოღმას კი ღვინით სავსე
ხელადაც ვეღარ შველის!

არა, ჩადენილ დანაშაულის
გახსენება და შიში
შხამივით ელავს გაბოროტებულ
ღრიანცელსა და ჟინში!

ანთია ცეცხლი, სოფლის შუაგულ
ცამდე ავარდა ალი.
და ჩვენ რომ ლანდებს ვარქმევთ,
იმ ლანდებს —
ტკივათ ხორცი და ძვალი!

სუფრას ადრევე გაშორდა ლაღი,
ბნელმა გაჰგუდოს ლამის, —
ძალით ფერსა და ძალ-ღონეს ართმევს
მსუსხავი ნესტი ღამის.

ლაღი ჩრდილების ქვეშ მიიმაღა,
მიყუჩდა ურმის თვლებთან,

იქ, სადაც მურა იწვა თავისთვის,
და ღედაპთილი თვლემდა.

სხვა ვინ ჰყავს აბა, ობლად დარჩენილს,
ღედაპთილს ანდო ბედი,
ერურჩულება წუხანდელ სიზმარს,
ვინ ახსნის იმის მეტი?!

„ — წუხელ უაზრო სიზმარი ენახე,
ნეტავი, ღედავ, რაო?
ცის ქვეშ
ძევს ვითომ ძუძუ-მკერდივით
მინდორი პატარაო...

ვარდს გაეხარა მინდორზე ობლად
და გაშლილიყო ღამით,
მაგრამ ობოლი ვარდის კოკობი
ცას დაეპკურა ნამით.

ვარდსაც თავისი შავი ეკალი
გულში ჩაესო ბასრი...
ღედაო, სიზმრის ზმა ამიხსენი,
მითხარი მისი აზრი...“

ესლა უნდოდა ახლა, ჩუმ-ჩუმში
ცრემლით ავსებულ წამწამს! —
თმაში იტაცა ხელი მოხუცმა,
თითქოს ელოდა ამ წამს:

„ — ძუძუ-მკერდივით მინდორი თუ ძევს,
თუ დაუბნელდა ცაო,
შვილო, ეგ შენი ძუძუ-მკერდია,
ვაი, შენს ღედასაო!

ჯერ ზომ ნათელი დღე არ გინახავს,
ვარდო, გაშლილო ღამით,
ვარდის გულივით დათრთვილულია
გული ცრემლების ნამით!..

ვაითუ ვარდის კოკობსაც ეკლად
დანა დაჰქონდეს თანა...
უჩარდიონის ნასახსოვრები
შაეტარიანი დანა!

პარო მემხრო

I

ყრუდ აშლილ სუფრას თავს დაჰყურებდა
უჩარდიონი
დაუმცხრალი
როგორც აფთარი.

სუფრა დაითრო. ზოლო ურმებთან
კელავ მივიწყებულ ზღაპარივით ბოლავს ღადარი.

თენდება. ღვინო ყოფილა წუხელ,
ახლა ჩაქრა და
აიტანა მდელი სიცივემ,

უცეხ: ხელებით საკუთარ მუხლებს
დაეხვინა და
ტოლუმბაში
წამოღვა მძიმედ!

გადაეზნიქა ტანი საზარად
და ნაბიჯები
თავისი ნებით
ველზე დაუდის.
იარა, შედგა, და მოისაზრა,
რომ გაღუშვილი დგას მამულის წინ ვარაუდით.

გზა გადაუჭრა ეზოსთან რუმ,
დაესხა ბრუ და
დაბარბაცდა,
ენა დაება.
ქვა ფეხის წაკერით ჩააგდო: ბლუმი
ასე ჰგონია
ბუტბუტებს რუ, და ედავება...

აგერ: ბოგირთან ორი ჩინარი,

აგერ ჭიშკარი

დარჩენილი

პირველად ღია!

თითქოს ცალ ფეხზე დგას ოწინარიც,

ჭას გვიში შვენი

და გარშემო წერილი ქვა ყრია.

ძირს გაბზარული აგდია კოკა,

დაცემულა და წყალი ველარ მოუტანია,

წიწილამ ეზო ააწიოკა, —

თეთრი ბუმბული მინდორ-ველად გაჰქონდა ნიაეს!

უჩარდიონსაც სურს დაბუდრება,

სურს ყოფნა ისევ ძველებური, განკერძოებით.

უყვარს მამული და საკუთრება,

შემოზღუდული ღობე-ყორით და ეზოებით!.

II

ღვინო და ღამე ვერ მოერია,

მაგრამ რა ნახა თავისი ეზო,

უძილო მზერა, ჩლუნგი და მღვრია

სულ სინანულის ცრემლით აევსო.

ერთ კაცად მაინც ვარგოდა სოფლად,

გულდას რჩევისთვის რომ დაეჯერა,

გაჯავრებულმა გულდა მოჰკლა და

ხალხის გულისთქმა ვერ შეაჩერა...

დარჩა უმწეოდ, ცის ანაბარა,

ამართა ზელი და ბედს მიაწდო...

ბედშავი კაცი დადის მთა-ბარად,

მზე ამოსულა საგანთიადო.

და ჰაერშივე ხედავს: ერთბაშად,

ფრთებგადაშლილი აფრინდა ძერა,

უჩარდიონმა იძრო დამბაჩა,

მიზანს ესროლა ტყვია და მზერა!

მტაცებელს უცებ მოჰკვეცეს ფრთა და
ჰაერში უფრთოს რა ეშველება?!
და იქ დაეცა, ტანები სადაც
დაჰყარეს ღვინით გაღეშილებმა...

აფორიაქდნენ კელზე, მახლობელ
ხმისაგან შეერთა მძინარე ბრბო და
უჩარდიონი იდგა მაღლობზე,
შლიდა ხელებს და გაიძახოდა:

— სულო, ხომ ხედავ,
ყოველ მხარეს გზაა საურმე, —
საითაც გასურდეს, ინებე და იმოგზაურე!...

III

გათენდა დილა, აღსდგა სოფელი,
გლეხურ ცხოვრების უარმყოფელი.

აღსდგა, რომ უფრო მედგრად ეომა,
გამოეჩინა ძალა ლომისა,
და წარმოიშვა მეურნეობა
დიდი ოქტომბრის სახელობისა.

სოფელს დაეტყო გულგაშლილობა,
თუმცაღა მტრებმა მტრულად გასწირეს,
შეკრბენ და ერთი გულის ჭრილობა
გულისხმიერად გაინაწილეს.

ჯერ მინდორ-ველზე დილის ნამია,
რომ სამუშაოდ გამოსულ გუნდად
აქ არის ყველა, არის მამია,
და პეტრე-მოკლეც, რაღა თქმა უნდა!

აქ არის ყველა კომკავშირელი,
ვაჟკაცი, ქალი, ბავშვი, ბებერი,
აქ არის გულდაც — როგორც პირველი
გულისთქმა ხალხის გამღვიძებელი!

იგი დაჰნათის ყანებს შუქივით,
დილის ნიაზე უფრო მარდია,

ტოლ ბიჭებს გულში ცეცხლად უღვივის,
ბებრები წელში გაუმართია!

ღრუბლის ნაფლეთიც მალლით ვერ ნახეს,
მთაზე გადმომდგარ მზეს გაჰყურებენ...
მიშველებიან სოფლის ვენახებს
და შაბიამნის ცკარს აჰკურებენ!

თითქოს ფოთლებზე ფირუზი წვიმდეს —
ისმის ვენახში ფოთოლთ შრიალი,
და ჭრელი ჩითით თავწაკრულ ბიჭებს
ახარებთ შრომა ხალისიანი.

ბრძოლას კი ისევ ჯაბა განაგებს,
და ბრძოლის ველიც დაუსახა მათ,
გუნდ-გუნდად გზავნის ტოლ-ამხანაგებს
სანგრების სამტროდ და გასაკაფად!..

და კაცი აღარ მოიპოვება —
არ სწამდეს მათი გულის ნადები,
ასე დაიწყო დიდი პოემა
ოცდაათიან წელიწადების!..

IV

არ არის გულდა, არ დგას, არ დადის,
თვალით არავის არ ეჩვენება,
მაგრამ კვლავ ცეცხლი უყვარს კამათის
და ჩაფიქრებულთ წაეშველება:

„სოფელი როგორც ღედა მშობელი
როცა ამ დილის სიცოცხლეს იწყებს, —
მიგონებს ცრემლებზეუშრობელი
და დიდხანს, დიდხანს ვერ დამივიწყებს!

ვერ დამივიწყებს სამშობლო ჩემი,
ვარსკვლავებით მრავალთვალემა!..
ნუ ღელავთ, ძებნით ნუ იტანჯებით,
მკვლელები მას ვერსად დაემალება!

ჩემი სიცოცხლით, ჩემი არსებით
შევხედები ყოველ სანგრის აღებას.
იმედით ველი და აღტაცებით
ხოლტის ყამირზე აჭახჭახებას!

მიმსხვერპლა დღისა და ღამის გაყრამ,
სულის ამოთქმა ვერ მოვასწარი,
მეც ღამის მეზრე ვიყავი, მაგრამ
თქვენთან სიცოცხლე ვიცი რაც არის!

ხოლო ბოლოა გლეხების გროვა
მომსწრე არაა ამ სასწაულის,
უკვე მზის შუქმა შეავიწროვა —
სოფელს ლანდივით ჩუმად ჩაუვლის...“

და ლანდმაც, მართლა, სული განაბა
დადის, ჩურჩულებს როგორც მლოცველი, —
მძიმე უღელში უმაღლ გააბა
ლაბას მაგიერ ნიშა მოხვერი.

ხედავს ქელემენდ კუდალას გარდა
არაეინ შერჩა თანამგრძნობელი, —
ხედავს, რომ ირგვლივ მიმოეფანტა
ყველა სტუმარი და მეზობელი!

უკვალოდ მისწყდა მათი გოდება,
დედამიწაზე ჩრდილსაც არ აჩენს,
შემჯდარა ჭერქვეშ და ელოდება
ჩუმად სამართლის ხმას და განაჩენს.

უჩარდიონმა გულით ფიცხელით
ჯერ გაიყვანა გზაზე ურემი
და მერე ყალყზე შემდგარი ცხენით
დასტოვა სოფლად მიმალულები.

მისდევს ქელემენდ კუდალაც ურემს
და ძვლებგაყინულ კაცივით სცივა.
ხედავს, ცხოვრება გულს უნადგურებს,
ხეს კი ფურცელიც არ ჩამოცვივა.

დარჩა გზისპირად ცისფერი ოდა,
ბაღის ამო შრიალიც დარჩა;
ამოდ ხარჯა ამო ღრო და
ოქრო და ვერცხლიც ამოდ ხარჯა!

V

გზა მიდის, მიდის მთებიდან მთებზე,
საით? — რომ უცებ ჰკითხო,
თავის ასავალ-დასავალს იგი
არც იმახსოვრებს თითქო.

გზას გაჰყვებიან ურმები მძიმედ
და აი, ხევ-ხევ ჩავლით,
ზურგშემოქცეულ სოფელს მგზავრები
მთებში სტოვებენ ჯავრით.

ლალე გზადაგზა ხბოს მიდენის და
ცრემლით სავსე აქვს თვალი,
სოფელი გორებს ამოუფარა,
წინ დარჩა ურმის კვალი.

წამით ჩამორჩა მიმავალ ურმებს,
შეკრთა მორბედი ლალე,
გაწვალეულმა ხბო წინ გაიგდო,
რომ დაეწიოს მალე.

წინ მიისწრაფის, მაგრამ რატომღაც
კვლავ მაცდურივით ურჩი
და საიდუმლოდ აჩემებული
ფიქრი ჩასძახის ყურში:

„სად მიხვალ, ქალო, მელოგინე ხარ,
რა ბრალი გიძევს მომხდარ ამბავში?..
ახლა დროა და ამოიღე ხმა,
რომ სიკვდილს მაინც გადარჩეს ბავშვი, —

თვალგაუხსნელად გულხელდაკრეფილს
ჯერ შენს მკერდის ქვეშ ჩასძინებია,
ან დაჰკარ დანა მტრისგან გაჩენილს
და შენთან ერთად დამიწდებიან

ჯერ ისევ ჩვილი თვალები მისი,
ყოველი კაცის შესაბრაღისი...

ან დარჩი ისევ ობოლი ობლად...
მაგრამ ურდული რომ ახსნა კარებს —
უჩარდიონის ნაშიერს სოფლად
ვინ უმეზობლებს, ვინ გაახარებს?!"

ასე ფიქრობდა საბრალო ლალე,
თავს წამოადგა უჩარდიონი:
— თავადის ქალო, ფეხს აუჩქარე!
ლალე:
— არაა მუდამ იოლი

ქმრის ნაკვალევზე ფეხდაფეხ ვერბოდე,
მაგრამ როგორმე ვიარ და მოვალ...
ო, ახლა მაინც გებრალებოდე,
როცა მეზავრობა სამუდამოა!..

— ხმა გაიკმინდე თუ ქალი ხარ და
მაცალე კიდეც დღის გათენება...
ხედავ, ჩვენიბი ყველა, შენს გარდა,
მთას გადავიდნენ...

— მაშ, დამრთე ნება,
ლონემიხდილი დროებით მაინც
შინ დავრჩე სულის მოსაბრუნებლად.
იქნებ გავიდეც დრო და ხელახლა
შენც დაუბრუნდე ოჯახს უენებლად!

დავრჩები, მე ხომ არ ველი სასჯელს,
აკი ჯაბამ თქვა, რატომ არ გჯერა?!
დავრჩები, გესმის? იქნებ გადარჩეს
აქ შენი შვილი და შენი კერა!

გემუდარები... შენ კი უზანგებს
წიხლივით მესვრი, ფიქრი დამიგმე
და გესლიანი ღიმილით განგებ
დამახინჯებულ ბაგეებს იკბენ.

უჩარდიონო, შეილს ნუ გასწირავ,
შენი გვარი და შენი სისხლია! —
თუ არა — დანა თვითონ დაგვკარი
ვიხეტივართ არ შეგვიძლია!..

— მამული ჩემი თუ არ იქნება,
ქვაზე ქვა გადნეს...

— უჩარდიონო,
მტერს თუ დაეძებ, გმართებს მიგნება
და მხოლოდ მტერთან უნდა იომო!

— უკვე ვიოზე... რა, არ გიამა?
ჩაეპოლე. ქვების ქვეშ გაიგულა...
მე შენგან არა გამიგია რა,
მაგრამ შენ გამო მივაგენ...

მე შენგან არა გამიგია რა,
მაგრამ შენ გამო მივაგენ...

— გულდა!
ნუთუ შენ მოჰკალ?! —
თვალთ დაუბინდლა
და სულსაც ველარ ითქვამდა ლაღე.

მან კი უბრძანა: — მე თუ არ მინდა,
არ გამიბედო ხმა და იარე!

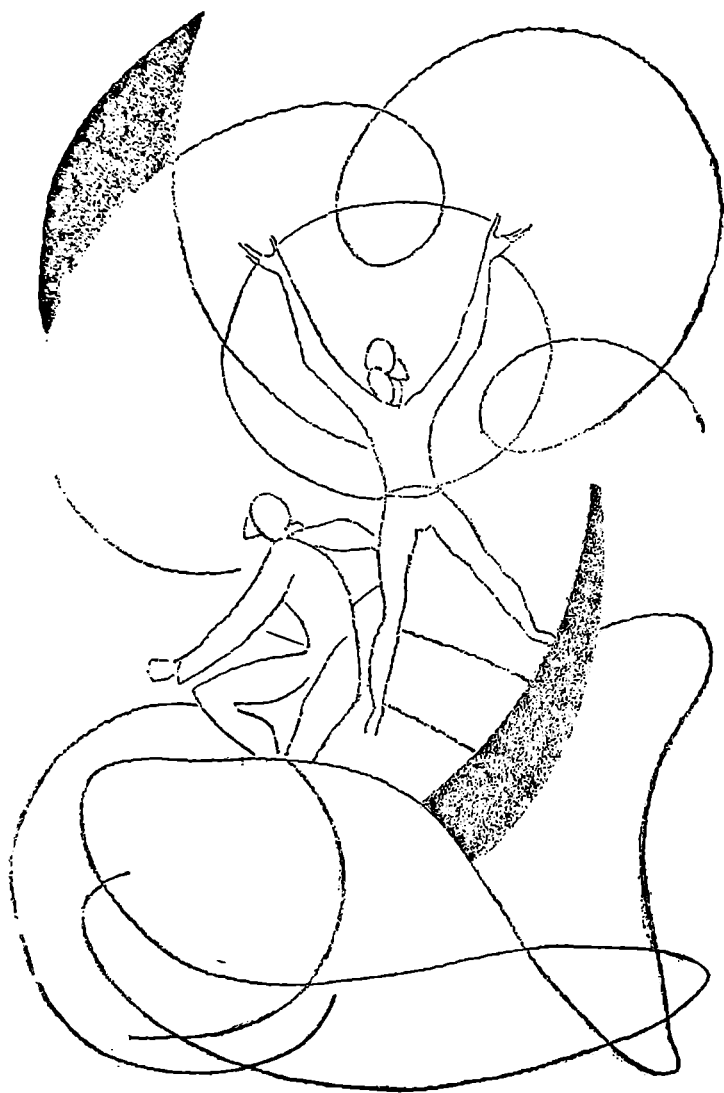
ქუსლი ჰკრა — ორზე დგას მერანი და
თითქოს სასროლად შეილდი გაება,
მალლით მათრახის შავი ტარითაც
გაიშხულია უცებ ჰაერმა...

ლაღემ თქვა: — მოვეკვდე!
ვხედავ, მე მაინც
დედა-შვილობა მან არ მარგუნა! —

იძრო დანა და...
უმაღ მერანიც
მან ჰაერშივე შემოაბრუნა.

გვიან... ელვისებრ დაასწრო დანამ
და განწირული გული გაგმირა.
უჩარდიონი დაიბნა... და ამ
სასოწარკვეთამ გაანადირა.

„ვაჰმეო“, — ერთი ამოიკენესა
მიუშვა ულრან გზებზე მერანი,
და ზეობებში გაისმის ღღესაც,
თუ როგორ ებრძვის ბედს მორბენალი!

ფეკა, იქნ ფეკა!

რუბაი

აქ აგრე შემთხვევით, ერთხელ სხვებიც ყოფილან და მაშინ
ზღვაც აგრე გართული იყო ალბათ ტალღების თამაშში.
აქ, ახლა მე და შენ ვინ გვიამბოს სად გაჰქრა ის ღელვა,
სად გაჰქრა უკეალოდ საიდანღაც მოსული ქალ-ვაჟი!

1932

შორს ანთებული სარკმელი

ლ. გ.

შორს ანთებული სარკმელი მე შენი მზერა მგონია!
და ისევ თვალში გიცქერი და ცის ქვეშ მარტო ვდუმვარ.
ეს ლექსი, შენთან სათქმელი, შავ ზღვამდე წამომყოლია,
გნახე და გამოგესალმე თვალის გახელვის უმაღ.

რიონის ველზე, ზეცაში მოჩანს ჭალარა სურათი:
აკაკის მსგავსად ოცნებით მთასაც შეუდგამს ხელი...
რიონის ველზე მე და შენ ერთმანეთს მოვისურვებდით, —
ახლა კი ზღვაში გავსულვარ და შენს თვალის შუქს ველი.

აჭარის მთებიც სივრცეში წასულან დანისლულები!
დათოვლილია ზომალდის დაბლა დახრილი ანძა.
გაფითრებული სივრცეა მგონი სულ დაუსრულებელი
და ქვეყნის კიდით კიდემდე ან ზღვაა მხოლოდ, ან ცა.

ზღვა თუ აღელდა, ზომალდი თოვლს ფაფარივით აიშლის,
შუალამე და შავი ზღვა შეერთდებიან შავად
და დღე და ღამის გაყრისას, ვით შეპყრობილი ქარიშხლით,
ერთხელ აიწევეს აფრა და ცის დასავალში ჩავა.

მე სატრფიალოდ შორეულ გრიგალში არ ვიმდერებდი, —
ზღვის ღელვაც მომპულეობია და ცის ქვეშ მარტო დგომაც!
შორს რომ არ ენთოს სარკმელი და დათოვლილი ხმელეთი,
შუქით შავი ზღვის წყვდიადში რომ არ ეძებდეს ზომალდს!

1934

I

თუმც მხოლოდ ერთხელ ღიმილივით მან გაიელვა, —
გამიქრა თვალწინ და გულისთქმა ვერ მოისმინა —
მე სურათივით მაგონდება: იდგა ზღვის პირად
და იმის ფეხთქვეშ თხრიდა ქეიშას დამცხრალი ღელვა...

მიისწრაფოდა მისი ტანი ცად აღტაცებით!
ის იდგა მართლაც მშვენიერი, იდგა მზისფერი,
და თბილ სილაში გაწოლილი ბერიკაცები
მოულოდნელად ფხიზლდებოდნენ იმისი მზერით!

მაგრამ ის ოდნავ აიშართა ხელების გაშლით
და გადაეშვა მზიარული ყიჟინით ზღვაში, —
ქარით წამოშლილთ ერთი წამით ჩვენც დავემგვანეთ...

მთელი არსებით უნებურად ავეყევი სურვილს,
მეც გავარღვიე მხრებით ღელვა, დავსძლიე ცურვით
და შუა ზღვაში ტალღებივით შევხვდით ერთმანეთს!

II

შორს, ხელისგული მოეჩრდილათ მზეში მოხუცებს,
სათვალეების ნაპერწკლები ელავდნენ ცივად
და ქალმა გულზე დაიკრიფა ხელები უცებ,
შემომცინოდა ნებიერი... და ჩაიძირა!

ძლივს გახელილი თვალი მისი ჰგავდა ნიჟარას
და წყალში სულის შეხუთვამდე ორთავ მარგალიტს,
მე დავეწაფე გამოუთქმელ გულის კანკალით,
ვიდრე მკლავები თავისთავად არ გაიშალა...

გამშორდა იგი... ჩუმად გაჰყვა ტალღებს მზარულით,
კვლავ ხმელეთისკენ მიუძღოდა ზღვა მზიარული,
ნაპირთა მკერდის აბრეშუმის ძაფით მქარგველი.

მე კი ამაოდ აღვზნებული ვებრძოდი ღელვას...
მან სველი ტანით ზღვის ნაპირზე კვლავ გაიელვა
და ქვეყნად ისევ სამუდამოდ დავიკარგენით...

იყო და არა იყო რა!
ასე იწყება არაკი.
არაზე უფრო პატარა
რა იქნებოდა? არა კი —
იყო და არა იყო რა!

არამ უსაქმოდ იარა
და რაკი აცდა არა კის —
აქ, არაკაცი კი არა —
კი არი კაცი არაკის, —
იყო და არა იყო რა...

1928

ზღვა, ისევ ზღვა

მთელი თვე წვიმა ხმელეთმა სვა,
მალე მთას, ალბათ მეწყერი დაშლის!
და მწუხარებაც აჩნია ზღვას
მიწაზე გაშლილ ჭაღარა თმაში...

ზღვა იგი ვრცელი, გულივით ღრმა,
ვხედავ, აივსო როგორც ფიალა!
ნაპირს მოასკდა ტალღების ხმა
და მოთმინებამ გადმოიარა.

ღამდება, წყალში ჩავიდა ცა,
მალლა მოექცა ზღვა და იქცევა!
ღე, იყოს ღელვა და წვიმის ცრა,
მეც ამ ქარიშხლის მოხალისე ვარ!

ღე, ზღვათა ფიქრი ტალღებმა თქვან,
რაა მუქარა ძირს დაცემულის!..
მე დილით ხალხში გამოვალ ზვალ
და იქ ცხოვრების ღელვა მეგულების...

1934

ნაპირით ნაპირს ძლივს მისწვდა ბონდი,
შეკრთომა ტყესაც შეეტყო ხმაში...
და უნებლიეთ შენ მომაგონდი.
(მეც იქვე ახლო ვსახლობდი მაშინ.)

— საით, პატარა იმედო, საით?!
ნუთუ ჩემს მღევარ თვალს შეუშინდი, —
შუქს რომ თან ახლავს ფრთების სავსავით —
ჩადრია ეგ თუ საღამოს ბინდი?!

არა, ნიბლიავ, ნიავეს არ ენდო,
ჩამოგიქროლებს როგორც ალალი, —
შენი ალერსის ჟინით აენთო,
ჩემი არ ესმის, ჩემი არ არი...

და მაინც ჩემი სწრაფვაა, ქალო
და ვიდრე სული არ წამერთმევა —
სულგანაბულიც რომ დაიმალო,
სადაც კი ბნელი სულს ითქვამს — მე ვარ!

ნაპირით ნაპირს ძლივს მისწვდა ბონდი.
შეკრთომა ტყესაც შეეტყო ხმაში.
და უნებლიეთ შენ მომაგონდი,
შენ მომაგონდი... ისე, ვით მაშინ...

1932

მთებიდან დაბრუნება ღამით

ჩემი გზა ჭოროხს მოჰყვება თან,
ხევ-ხევ თუმც კლდეთა ნაჩეხებია,
დარჩა თურქეთში გასული მთა
ისე, რომ ლექსიც არ შეხებია!

მზე არაა და სოფელთან ხეს
ალარ უსხედან კაცები უქმად.
გზა ჩალამებულ შრეებში ძვეს
რომ ვერ მოძებნოს მანქანის შუქმა.

მოვარის ქვეშ მხოლოდ სამხრეთის მთა
დგას და ეხვევა სურო და ხავსი, —
ჭოროხის გაღმა მას წილად ხვდა
მოჩანდეს ცაში მეჩეთის მსგავსი.

თვალებს კი, თვალებს ამაოდ სურთ
ნახონ მხატვრობა ხალი კლდისანი,
აწ ღამის მელნით წაშლილან სულ
და სურათები ველარ ვიცანი!

ისე ვით სტრიქონს, კლდეებს მეც ვშლი
ზღვისკენ რომ სწრაფვას გაუფლო კარი, —
გზას უკანასკნელ იმედით ვჭერი
ჭოროხის დაჭრილ გულივით ჩქარი...

1932

ზაფხულის დღე

დამსკდარა მიწა, დამშრალა რუ.
ველს გაფითრებულს ასდის აღმური.
ფეხმორთხმულ ბუჩქებს ეხვევით ბრუ,
სურთ ჩუმი თვლემა აღმოსავლური.

ფოთლებს დახუჭავს შრილა ტყე,
მზით წაიშლება მთრთოლვარე ჩრდილი.
მოსაწყენია ზაფხულის დღე,
უხმო, უღრუბლო და ფერმიხდილი.

მზეში კარდების დაფურცვლილ გულს
შეაჩერდება ბუღბულიც უბრად,
მზეს რადგან ჩრდილი თან ახლდეს გესურს,
ბრწყინვალე ცას კი — ოცნება ღრუბლად.

1933

ამბავი ატარებდა ამსანაგების თქმული კარლო კალაპის მიერ

მზემ ჩამავალმა ქვეყნის დარდი თან ჩაიყოლა —
მღეროდა შავი ზღვა, ღამე იყო, და არა იყო რა!..

და როგორც ყოველი შორი ტალღა, ყოველი სტრიქონიც,
ვნახე რომ ამბად ზღვამ ააწყო, ზღვამ გამოიგონა.

ამ ცის ქვეშ მე ახლაც მაგონდება სულისთქმა ქარიშხლის,
მე ახლაც ვუცქერი ჩამავალ მზეს და უცნობ ქალიშვილს.

ცა თითქოს მსუბუქი ქსოვილია ძველი ქართული —
ჯიხეთა და ქურციკთა შეკრთომაა ზედ ამოქარგული.

ირგვლივ კი შენისლულ-შებურვილი აჭარის მთებია,
ირგვლივ მუქლურჯი სიჩუმეა შუქჩაქრობილი.

და ვიდრე ღრუბლები სადმე ისევ არ აჯანყდებიან —
აქ, მარტოდმარტო კენჭაობს ზღვა გულჩათხრობილი...

ის ალვა, ნეტავი თქვენც გენახათ — შრიალს რომ არ იშლის.
ეკელუცად ჩადრს თუ არ მოეფარა მკლავსაც არ გაიშლის.

ცისპირად, ზღვისპირად, სათვალთვალ კბოდეზე გადმომდგარს —
თქვენც უმაღლესობით ბაადურის ცქრიალა ქალიშვილს.

იცნობდით ხატიჯეს დაუდგრომელს... ახლა კი ვინ იცნოს! —
ნათელი ღიმილი ნისლით როგორ არ დაინისლოს:

ზის მამა ოჯახში, ფეხმორთხმული, ზის შვიდი თვეა და
მოელის დაკარგულ ვაჟის მოსვლას, დაუბრებული.

საკუთარ გულისთქმას ეურჩება ზვიადი ზვიადად,
ხიფათი აფიქრებს უეჭველი და უნებური...

„ზღვის გაღმა გადასვლა, გაბედულად, შვილს როგორ ურჩია!
სად არის სადაველოდ გაგზავნილი ჰასანი, სად არი?!“

ფიქრს ეჭოთხება აკვამლებულს... და ბაიბურშია
მოხუცის ფერხთით შუაცეცხლის მიმქრალი ღაღარი.

და ასე ყოველდღე, ყოველღამე, ასე მზებნელი
აწყდება ცისკიდე სნელი კაცი სნელის მძებნელი!

გაღმა და გამოღმა ეჭვის თვალი ატარა, ატარა,
და ბოლოს უეცრივ, შუაღამით, სად იყო და სად არა —
მოვიდა ჰასანი... და სინათლე სნელს შეაფრქვია!

*

არა, ხატიჯეს, ნაპერწყალი როგორ არ ჰქვია —
ამ წუთმა ენაშპარგული ხატიჯე კი არა —
აამეტყველა ბაადურიც აქამდე მდუმარი:

„ბევრი იარა დაკარგულმა თუ ცოტა იარა,
მოვიდა შინ და მოიყვანა უცნობი სტუმარი!“

უცნობი სტუმარი ერთი მშვიდი ჯარისკაცია,
თავისი ღიმილით აქ არ წაშლის ალბათ არაფერს.

და მაინც მასპინძლის მიმალული ეჭვი მკაცრია,
დასხდნენ. შვილს უთხრა „გვიამბეო“ და ხმა განაბეს.

„მაინც რა ვაება იყო, მამაე, რა ღელვა, რა რისხვა —
დაგეტოვე თუ არა — წინ აღგვიდგა ღამე და შავი ზღვა!“

ნუ განსჯი, რაც მოხდა, ღმერთიც ალბათ არ დამემდურება
თუ მე ერთს ვფიქრობდი და მეორეს კი ჩემი ბუნება...

არც ერთ სულთმობრძავს არ უნახავს სიავე ამგვარი —
წაგვართვა მიწა და, წაგვართვა ცა, წაგვართვა გზა-კვალი!

გზა მე თუ არა — ვის ეპოვა!“ — იქადის ჰასანი.
და იცის მოხუცმა, გზის წართმევა, იცის რაც არი...

„კარჭაპსაც ხელიდან გეტაცებდა ზღვა, ზღვა ავკაცობდა,
ქვიშა და ღვართქაფი მოგვანთხია მკერდს, ისე გაცოფდა!

გაგერიყა და კიდეც მიენარცხა კლდეს შავი აფთარი,
ისე, რომ წყვილიდში აღარც მე ვარ, და აღარც ავღარი.

წუთს ვეძებ, წუთს იქით მეგულება სადღაც ჩვენები...
წუთს ვეძებ... და ვიღას გაექცევი, ვის მიეშველები!

დგას ვიღაც პირისპირ და განწირვით მესმის: — ვინა ხარ! —
თითქოს უკვირს და უმძიმს კიდეც — რომ დამინახა.

— ვინ ხარ? — გულმკაცრად მეკითხება, ვინ ხარ, რას ეტყვი,
ამ დროს ხეტ ტოტებს ცად ამართავს როგორც ნასეტყვი...”

და მოხუცს უკვე აღარ წვდება არცერთი სიტყვა.
ჰასანის ალალი აღსარება ამაოდ ითქვა.

„მოულოდნელი იყო მართლაც შეხვედრა ჩვენი —
მან დროზე თოფი ვერ მოიშველა, მე — ღამე ბნელი...”

შევრჩით ერთმანეთს... და ნელ-ნელა, უფრო და უფრო
მოვნახეთ წუთი სასიკეთო და სასაუბრო...”

— არა და არა! — ამბავს მკაცრი წარბი აჩერებს,
ვერც ერთი განაბვა უნებური, ვერც ერთი ნაბიჯი

კეთილი ღიმილით მოხუცებულს ვერ დააჯერებს,
რომ მტრობის ნაცვლად შეიძინა ძმამ ძმადნაფიცია!..

„შემეძლო, გზიდანვე გავექცეოდი, — განაგრძობს ჰასანი, —
მაგრამ წინ ბედ-ილბალს ნაბიჯითაც არ გადავასწარი.

ბოლომდე მივყევი მე იმ ღამით ჩახმახს შემართულს,
და ისიც ენდო, როგორც ხედავ, ჩემს გულს ჩემს ქართულს.

და ასე გზადაგზა, სხვებსა და სხვებს, ასე ცოტ-ცოტად
რა ბიჭიც ვიყავი, ჩემზე უკეთ თვით რომ არ ცოდნოდათ—

ვინ გამიმართლებდა, მამაჩემო, ჩემს ალაღებლობას!
და, ანდა, რომელი სიგულწრფელით ვითხოვდი შენდობას...

მე ჩემი სიცოცხლე ერთხელ უკვე ზომ გამოვისყიდე,
ცოდვია აწ უკვე ხელაღებულ კაცს გამატოლო, —

სად არ ვიყავი, სად არ შევედქ: ...და აი, შეიღი თვე
მოუენდი იმ გზიდან დაბრუნებას, მამაე, ბატონო!..

არ მომიტანია სტამბოლიდან ლალი და ალმასი
მეგრამ არ მემღურის ჩემი „ციცა“, ჩემი და ლამაზი!..“

დაჩუმდა ჰასანი. გულუბრყვილოდ გაშუქებული
თვალებით სტუმარს შორიდანვე გაეხალისა.

ზის განზე თავისთვის საგანგებოდ, ვაჟკაცი ქებული.
დუმს, რომ არ გათვალის ტანადობა აჭარელ ქალისა.

ქალი კი ცალკეა, შავი ჩადრის იქით შავ თვალებს
ვინ იცის, რა დარდი გასწენია, რა დარდი აწვალებს.

„ძმად იგულებდეთ“ და ჰასანის მხნე გულითადობა
ჩადრის ნელ-მსუბუქ ნიავეით შეეხო ხატივეს...

„ურჯულო!“ — იელვა ბაადურმა და შეიღი დათოფა...
ბნელ ჭერქვეშ ტყვიებმა განუყრელი და-ძმობა გასთიშეს.

ან ვის ერჩოდა ბერიკაცი და ან ვინ გასწირა —
შვიდივე გასროლა სასიკვდილო — შვილს ააცილა (!)

აღსდგა და აღარ დაიბრუნა დღე წინანდელი,
გაჯავრდა. ჩააქრო დაუნდობლად ის დილა ნათელი.

დასტოვა ოჯახი, განადირდა, დადის ყრუდ ხევ-ხევ,
ამ ქვეყნის ავკარგი გააგონო ვერ მოახერხებ.

მთაზე თუ მთვარემ თოვლი დასდო — მზემ ისევ აიღო —
რა ბედენაა მოხუცისთვის და ან რა ნუგეში,

კაცი ტყედ გაიჭრა, და ჭოროხმაც ოხვრით გაიგო
რომ სადღაც, ურჩად, ბაადურიც დგას ბერმუხებში....

და შენ კი... ჰასანო, სად დაიდე თავსასთუმალი,
აღარც თუ შენ ჩანხარ, აღარც შენი უცნობი სტუმარი...

მარტოა ხატიჯე. ცის ქვეშ მარტო მისი ჩრდილია.
ზღვა წერილ ვარსკვლავით და წერილ კენჭით კვლავ მოჭედულია...

საბრალო არაა?! როგორც თვალებს სიერცეში მიმოვლილს
ისე იმ ვარსკვლავებს მთელი ღამით ძილი არ ჰქონია,

დღე დადგა და ფიქრთა გასართველად სადღა იპოვნის —
ცისპირად უკვე ამომაეალ მზის ალიონია!

გარშემო კი ვიდრე ზღვაა ლურჯი და მთები უვალი
ლაურგავთ გორებზე, სოფელ-სოფელ, ჩაის ბუჩქნარი.

მარტოა ხატიჯე, მეზობლები შრომაში ჩაბმულან
და ჩაის საკრეფად ჩაფრენილან ჭრელკაბა ქალები;

მათ შორის ხანდახან აჭარულად გაივლის ჩაქურა
და მერე ჩირგვებში ქარავმულად ელავენ თვალები.

ხატიჯე შედგა და გულმა უთხრა: — შეხედე თვითონ,
სიმღერით ტოლებმა გადირბინეს ჩქრიალა მდინარე —

მზე გინდა, ზღვა გინდა, მთა და ბარი ძევს სამაგალითო —
მოიხსენ პირბადე გაბედულმა, და მოელხინარე!

მაშ, რაა, გუნდ-გუნდად აქ რომ ფრთებს შლის—თუ არა მზნეობა!
ფერადი ბაღნარი, კარ-მიდამო, მეურნეობა.

აქ ჩვილი ნერგებიც შეიღებივით დაიზრდებიან,
აქ, სადაც სახელმოხევეჭილი ხეები ხარობენ,

ჩაით და ნარინჯით საგანგებოდ ნაქარგი მთებია...
შენც აგაფრთოვანებს, მშვენიერო, შენც უგალობე!

მზემ ჩამავალმა ქვეყნის დარდი თან ჩაიყოლა,
მღეროდა შავი ზღვა, ღამე იყო და არა იყო რა!

ველოდი მაინც გათენებას, მინელდა ქარბური
და ვნახე მხატვრობა, ანუ დილა აღმოსავლური.

და ვნახე ხატიჯე. იდგა ცამდე ამართულ სერთან,
იდგა და დილის მზის ამომავალ დიდებას უმზერდა.

ჯერ კიდევ არცერთი ჩიტი ასე არ ამღერებულა:
არც ნისლი, არც ბინდი და არც ჩადრი თვალს არ ებურა!

ამღერდა ჭრელკაბა მინდვრის ჩიტი ყელმოღერილი —
რამდენი ჯაფა აქვს — სასიმღეროც იმდენი ჰქონია.

მაგრამ უეცრად, საიდანლაც, მოვიდა წერილი...
(ვის მოაგონდა, მისი ჯავრი ვის წაჰყოლია)

„გავიგე, რომ შენი მარტოობა სილაღემ დასძლია.
გავიგე: დიდებას გიმღერიან აჭარელ ქალსა.

ქარს ჩადრი ღრუბლის ნაფლეთივით ცად აუტაცნია —
დაო, შენს ერთგულ მეზღვაურად მიგუღე... ჰასან“.

* *

შავი ზღვის პირად ეს ამბავიც გაივლის ელვისებრ —
აღაფრთოვანებს ერთხელ კიდევ ამ მთებს და ამ გორებს.

შავი ზღვის პირად მშვიდობაა და აი, მეც ისევ
მშვიდობას ვუსურვებ ყველას, ყველას — მთქმელსა და გამგონეს...

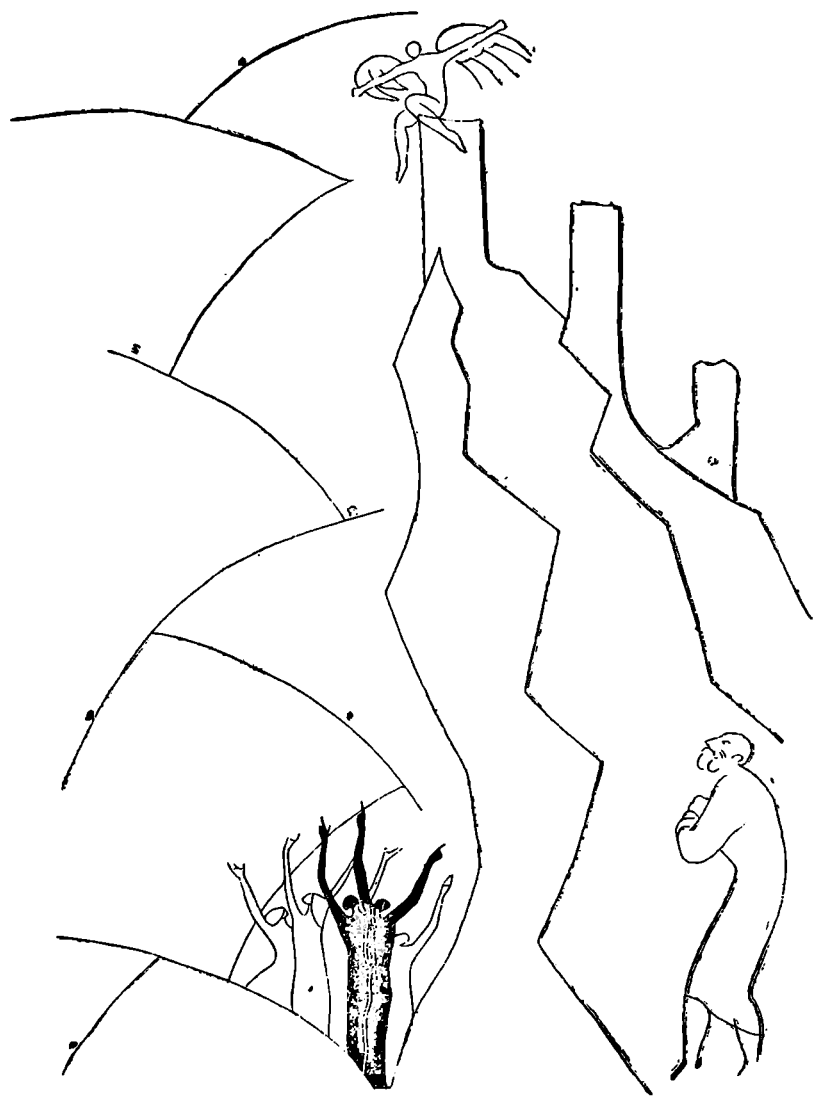
ზღვა, როგორც ხალხი, მთების წინ დგას
და ხმელთაშუა მისი ცხოვრებაც
მაღალ კლდეებთან მებრძოლი ჰგავს
ჩვენი დღეების განმეორებას.
შენ კი, პატარავ, რა უნდა თქვა?
გიფეთქავს გული, როგორც ბედურას...
მკერდგაშლით სუნთქავს მღელვარე ზღვა,
ხალხივით მღერის ხასხანბეურას!

1932

გზა სულოს უღელტაშნილზე

გეზვებიან მთები ფეხზე ადგომით,
ოდნავ გაიღო ბნელი ხეობაც,
და აჭარელი ორი სახკომი
ჩემებრ უცქერის მოსახლეობას.
მთას კვლავ სჭირდება მთავრობის ზრუნვა,
შუქი – სოფელზე დაფენილ ჩრდილებს.
ახლა ამ ღამით მეც ამოვსულვარ
და ლექსს დილამდე დავიმორჩილებ.
დაე, ეძინოს ტყეს ტოტებდაღლილს,
ყრუდ რომ დაჰნათის მთვარე კამკამით.
აქ მიტოვებულ ზღვის ამოძახილს
იმეორებენ მთები ამ ღამით!
ხმა შორს მთიდან მთას ამოჰყოლია
და ზღვის სიმღერას ხეობაც ისმენს –
ჩემი გულისთქმაც, ასე მგონია,
მოაგონდება გაისად ვისმეს.
ცისკრის ვარსკვლავებს გზად ისევ ვხვდები,
წელს აქ მწვერვალზე ერთად ავედით...
და ახალი წლის განთიადებიც
მოისწრაფიან აღმოსავლეთით.
მსურს, შევეგებო ზალისიანად,
ო, გზაო, წარსულს დამაშორე მე!
და, ვით ხეები რტოებშრიალა,
ჩემი დღეებიც ჩამიქროლებენ.

1934

სკოლის ბანკი

მე წელს პირველად ვიმოგზაურე
მესხეთსა და ჯავახეთში. ვნახე ხერთვისი,
ვარძია, ასპინძა, სიზაბავრა და ბარა-
ლეთი. დღეს აქ თავისუფლად ცხოვრობს
ხალხი.

მკვიდრად ხელახლა ესასლებიან.

ადრე კი ომების სარბიელი იყო და
მთებს დანგრეული ციხეებიღა შერჩენია,
საყდრები — სადაც სამარეებს ჯვრების
მაგიერ ქვის თეთრი ვერძები ამშვენებენ.

ფარვანისა და სალამოს ტბაზე მე მე-
ბადურთა კარებსაც გავეცანი და ზემო
საერთო შთაბეჭდილება ამ შვიდი ლექ-
სით გამოვთქვი.

1935

მთავის მამაკვიდრა

მთაზე გადმოდგა გიორგი
და გადმოგვხედა ღიმილით:
— ტბას თუ ესტუმრეთ, აქ არის,
და მასპინძელიც მე ვარ! —
თქვა და გვიჩვენა ხეობა
მდგარი ზურგჩატეხილივით,
რომლის წილ-ხვედრი ყოფილა
მუდამ ომი და რბევა.

— დღეს ძველი ციხე-კოშკები
გვხვდებიან უერისთავოდ,
ხევში ზვირთები ჩამშრალან,
ხმელეთს აშრება ნისლი.
ქცეულა დამწვარ ზრიოკად
მეწამულ ფერის მიდამო,
კლდეებში ჩაჟანგებული
უცნობი კაცის სისხლი...

მათი ზმა ქარმა წაიღო,
დარჩა უსულო მთა-ბარი.
კლდეებში მაინც ამოველ
და მათ მაგიერ ვებრძვი.
უხსოვარ მწყემსის ჯერ ისევ
აქ მივიწყებულ სამარის
მფარველად გაქვავებულა
რქადაგრეხილი ვერძი.

მოველ და მთების დუმილში
გულხარბად ამღვრებულმა,
შენობის კედლად კლდე მოვჭერ
ისევ ამ სოფლის ახლო,
ომების შემდეგ ღარიბი
მემკვიდრე დავბრუნებულვარ,
ტალ-კვესით კერა ავანთე
და ტბის ნაპირად ვსახლობ.

ჯერ ისევ შებურვილია
ნისლით უდაბნო ხრიოკი,
რომ შუა ტბაში გასული
გავძახებ ზოლმე აბდულს, —
წყალგაღმა კარებს გახსნიან
და გავივონებ: „გიორგი!“
ქარს მოაქვს მისი ქართული
და არემარეც არ ღუმს.

გავიდა სამი ზამთარი
და ჭერიც ალმა შებოლა,
ჩაკეტილია მიწურში
ვაჟკაცის გულის ძგერა, —
მიწურის კარებს გავაღებ
და შინ შუქივით შემოვა
ბარალეთელი გოგონა
მოცქრიალე და ქერა!

ჩემი ცხოვრების გარშემო
დამშვიდებული მთებია,
გულს უბრუნდება ჯერ ისევ
სისხლის ყოველი წვეთი.

ქერის პურით და კალმანით
ვაჟებიც დამეზრდებიან,
გაახსენდებათ აქ ერთხელ
მეც რომ ქალამანს ვცვეთდი!

კალმანთა ამბავი

ერთი კალმანის ამბავი
ცამ და ქვეყანამ იცოდა,
ნახეს, ეგონათ ხევსური —
ჯაჭვის პერანგი ეცვა!
ტანს ნაპერწკლები ეყარა
და წყალში ისე იბრძოდა,
ისმოდა ფარიკაობა
და ყინულების ლეწვა!..

და აი, ახლაც, მდინარის
ზვირთქვეშ გმინვაა ქვიშისა,
წყალს ზერთვისიდან დაძრული
შეებრძოლება თევზი —
ცხრა დღე რომ დაუღამდება,
შორ ყინულებში მისვლისას
სდით წყაროები კლდეებს და
ტბაა უდაბურ მთებში!

ტბას ვინ დაარქვა „საღამო“,
საღამო უნარნარესი!
ვინ თქვა, რომ წყალში ჩაჰკიდებს
მზეც საკალმანოდ ანკესს! —
ტბა მუქ ჩარჩოში ჩასმული
სარკეა არეზარესი...
და გაჰკრა კიდეც ალმასი
ცურვით კალმანმა სარკეს!

ტბაში მოჩანსარ, გიორგი,
ტბა შენებრ დადუმებულა,
ნავი სულ ნელა ირწევა
და წყალში ჟრჟოლას ჰბადებ,

ღრმა გულში ჩახედული ხარ,
თავს დადგომიხარ მეფურად
და მებაღურმა ხალისით
შენსკენ მოსწიე ბაღე!

თევზები ხტოდნენ ამაოდ,
კალმახიც მოჰყვა ბაღესა,
სილით აიმღერა ნაპირი
ვით წყაროსთვალი სუფთა!
ბაღე გაჰგლიჯა კალმახმა
და ბალახებში დაეცა,
მას დამარცხებულ კაცივით
თაეისუფლება სურდა.

ხმელ ბალახებში უღონოდ
იგი აღებდა ლაყურებს,
ჩითის პერანგის ამარა
იწვა და სუნთქვა ჰკლავდა!
ცოცხალს მიუსწარ, გიორგი,
აღერსი ტკივილს აყურებს,
ხელთ აიყვანე მეთევზემ
და გადიწვინე მკლავთან.

დაე, სიბ ქვებში ქვირითი
დაჰყაროს, ნულარ დაუშლი,
წყალი თუ უყვართ, ჩქრიალით
დაე, წაიღოს წყალმაც! —
კვლავ უთვალავი კალმახი
„სალამოს ტბაში“ ჩაუშვი,
რომ ჯავახელი აქებდე
ქერის პურსა და კალმახს!..

ხიზაბავრელ მოხუცთან შეხვედრა

უცეპ: ზერთვისის კარებთან
ორად გაიღო ხეობა, —
გადმოხტა არტაანისა
და ჯავახეთის მტკვარი!

ენახე და მეც მახარებდა
ტალღების ძალმომრეობა,
სიმაღლე კოშკის ტანისა,
მებრძოლთა შუა მდგარი.

დაეშეით ხევ-ხევ, ნელინელ
ძლივსლა ალაგმულ ცხენებით,
ჩამოიგვაცილა ხეების
შრიალმა ტოტებხშირმა.
ციხის ძირს ისხდნენ, დაგვიხედნენ
ისევ და ისევ ჩვენები,
და ჩამოგვართვა სადავე
აღი-აბდულის შვილმა.

ომების შემდეგ მოსული
მე ხერთვისს ევალერსები,
ბრგე მეომრებიც იმ დროის
გაქვავებულან მთებად!..
და თანამგზავრი მგზნებარე
ჯერ კიდევ ჩემი ლექსების,
ჩემი ერთგული გიორგიც
ღიმილს ღიმილით ხედება.

გარს მძიმე სუნთქვით დადიან
ცხენები გზებზე ნარბენი,
გაალულ ქვებში მთვლემარედ
ამოიხედა ალმა.
და ნაცნობივით გვიცქერის
თავისი ჭროლა თვალებით
ვიღაც ქართველი მოხუცი,
ხიზაბავრელი, ალბათ.

ფერდობზე რუხი კარავი
ორბის ფრთებივით ფრთხილებს,
თითქოს ეწადოს აწყვეტა —
ისე ასჭიმა თოკი.
ორთქლი კვლავ ასდით დაფენილ
ფოთლებს ჭრელ კალმახიანებს
და შოთი პურებს წინ უდგათ
ტუნმოტეხილი ღოქი!

მთვარიან-ვარსკვლავიანი
ცა კოშკებშორის კრიალებს.
— დარს ველით! — ამბობს

გიორგი, —

დარი იქნება, მჯერა!
მოხუცს კი, მოხუცს, ნეტავი
მოხუცს რა აფიქრიანებს —
რომ ჯაეახეთის ღამეში
გადაკარგვია მზერა...

და ყაეარჯენით ჩამქრალი
ლადარი გააჩალა რა —
რაილა დარჩა ძველთაგან,
თქვა და ამართა ხელი...
ღრმა წარსულივით ღრუბლებში
ჩანს მხოლოდ ღამის ჭაღარა.
ჩანს ქვათა ბნელი სიჩუმე
ქართლის ცხოვრების მთქმელი.

ხერთვისის თამულვაზა

ა მ ბ ბ ს მ ო ხ უ ც ი

კლდეც იდგა აცრემლებული,
ესმოდა წყალთა გოდება,
და ურდოებით დარბეულს
სურდა სამშობლოს დაცვა.
მისი პიტალო კალთები
ჩამოიშალნენ ღოდებად
და უკანასკნელ შრიალით
ხევ-ხევ მუხნარი დაწვა!

მაშინ მოვიდა ამქარით
ხუროთმოძღვარი ხნიერი
და ქვათა აღმშენებელი
ქართულ ჩუქურთმებს თლიდა!
მეორე კოშკის მშენებლად
შევირდი ჰყავდა მთიელი,
ქვა დალოცა და მიანდო,
თუმცა ყმაწვილად თვლიდა.

თვალდახელშეა ბურჯები
უშენებიათ სიმღერით,
ღრმა საძირკველთა სიმტკიცეს.
და ოსტატობას ცდილან,
სამი ზამთარი აჰყავდათ
ცად ერთმანეთი სიმხნევით,
ბოლოს მაისიც მოსულა
და დანიშნული დილა.

ძირს ჩამოსულა ოსტატი,
წელს უკვე წელში მოხრილი,
ცაში კი ისევ შეგირდი.
ქვაზე ქვას კოშკად აგებს!
ძირს მხიარული სუფრაა
და ქვევრებია მოხდილი,
შემოკრბა საათაბაგო
და აღმშენებელთ აქებს....

მაგრამ ვერ გაახალისოს
ბებერი ველარაფერმა,
ჰგონია: სახელ-დიდებას
შეგირდის ხელი წაშლის!
და ბაწრის კიბე გადასჭრა.
გულჯავრიანმა ბებერმა,
რომ უილაჯოდ ვაჟკაცი
გარჩენილიყო ცაში...

სივრცეში კოშკიც მარტოა
ვით ასროლილი ისარი,
ის ახალოხის ამარა
და ხელეწოთი ხელში...
რა ჰქნას... არწივის ფრთებივით,
უცებ გამოსჭრა ფიცარი
და გაბედული სიმღერით
ციდან დაეშვა ხევში!

წამოიყარნენ მიწიდან
და ცაში ქუდის თამაშით.
აენტო ხალხის ყიჟინა,
მაგრამ უმაღლე დაჰქრა.

როგორც ხელოსანს ჩვევია,
ხელეწო გარჩა ქამარში
და ხერხემალი, საბრალომ,
აღესილ რკინას დაჰკრა.

შრანოსანთა საფოფლო

თქმული საქას უხოდ

თქვენ კლდეები ხართ ბნელში თუ
შავეკანიანი წიგნები?
წინ გადაშლილხართ ხეობად
და გადაფურცელა გელით!
წარსულთა წუთისოფელო,
იქ ჩაწერილიც იქნები,
ვით შავთელური მდინარის —
აღელვებული ხელით...

ვერ გაიმართლე ოცნება,
ფრთები დაგემსხვრა, ხეობას.
დასჩემდა შენი ამბავი
და ბედისწერად ერთვის, —
რომ ყოველ ომში ამოოდ.
ყოფილა გმირთა მხნეობა:
და მუდამ ვილაც ბებერი
შიგნიდან ტეხდა ხერთვისის!

ახლა ეგ ციხის ბურჯები
ქარსაც ვერ მოიგერებენ,
ჩანს, მარტოოდენ კლდეების
დასამშვენებლად აგე!
ფიქრთგასართველად შთენილი,
დიდი წარსულის მერე მე,
როგორც უმცროსმა მოწაფემ,
გამოეძებნე და ვაქე.

ჩვენს მიერ გაჭრილ ხეობებს
სხვა სახელები ერქმევათ,
მის ახალ მოსახლეობას
ქვის ქალაქები ვუგეთ!...

და წყალდიდობით შექმნილი
შუქი სამშობლოს ეფრქევა,
მტერსაც კი ჩემი ტოლები
მოიგერებენ უკეთ!

და აბა, ერთი, გიორგი,
თავი ფრენოსნად ჩათვალე, —
ცაში ხარ, თვალი მოხუცმა
ვერც მოგაწვდინოს იქნებ,
ვრცელია შენი სამშობლო,
მიწა სივრცეში გაცვალე,
ცად აფრენილი, ზალისით
გზას ეარსკვლავებში იგნებ...

ჩემი ოთახის ფანჯარა
დილით რომ შეაზრიადო,
რომ დაარბიო ღრუბლები —
ცრუ სამყოფელი სულთა —
ხერთვისიც ნახე, ზალისი
მას უნდა გაუზიარო
ვინც ერთხელ მხრები გაშალა
და არწივობა სურდა!..

მიგიხვდი, ჩემო გიორგი,
მხრებს რატომ ღუნავ ღიმილით!
ვხედავ, კუნთებში თუ როგორ
გაითამაშა ღონემ,
და ბერიკაცის წარბებიც
ახლა, ამ შუალამეში
დათოვლილ მთაგრეხილივით
განათებულან, ვგონებ.

უმცრობი ქალ-მამი და მამადური

(ამბობს გიორგი)

ფარვანის ტბაზე მარტო ვარ,
ბადე გავშალე, თენდება:
უსწორმასწოროდ გადასჭრა
შორს ცა და მიწა დაშნამ.

ცას მოსწყდა თეთრი ღრუბელი,
აბულის მთას არ ედება,
ტბის ტალღებამდე დაეშვა
და ბალახებში დაშრა!

თვალისეირი მეგონა,
სხვა არ მიფიქრია რა!
და აბრეშუმის გუმბათი.
რომ დაეფინა მინდორს;
რომ წამოფრინდა გოგონა,
მკლავებგაშლილი, ცქრიალა —
მეც მისკენ გაუტაცნივარ
ნავს ტალღებივით იმ დროს.

თუ ქალი იყო, რატომღა
მეჩვენებოდა ფრინველად?!

ვაჟკაცი ვიყავ, რატომღა
შეეჩერდი როგორც მხდალი!

მეუცნაურა, მხიბლავდა,
პირველად ენახე, პირველად,
მისი ცისფერი შარვალი,
მისი ქალური ტანი!

ტალღების პირად ჩამოჯდა
ჩემი ქარცეცხლის მოწამე,
თვალთმაქცად შემომანათა
ძლივს მომღიმარი ცქერა...
თვალს არა, მაგრამ ოცნებით.
ცეცხლი მოედოთ წამწამებს
და გამაღვიძა უეცრივ
ჩემივე გულის ძგერამ!

მე იმის მოხრილ მუხლებთან
ბადე გავშალე... იელვა!
და ყრუ ფართქალით კალმახი.
დაეცა ქალის კალთას...
გულჩათხრობილი სიცილი.
ვიგრძენ ვით გადამთიელმა
და მშურდა თევზის თამაში.
დაბლა დაწოლილ ქალთან.

მაგრამ დასრულდა ზღაპარი,
იყო და არა იყო რა...
მე კრძალვით ველიმილები
და პირველ სიტყვას ვეძებ —
რომ: გულის ძგერამ უეცრივ
ფრთებგაშლით ჩამოგვიქროლა
და ფრენოსანი დაეშვა
თაეფარავანის ველზე.

სიმღერით შეხედნენ ერთმანეთს
ციდან მოსული ქალ-ვაჟი,
ხელიხელ გადაჭდობილად
განვლეს მინდორი ფართო,
ქვეყნად კი მივიწყებული
დავრჩით. ზაფხულის გვალვაში,
გულის ფართხალით კალმახი
და მებადური მარტო.

განთიადისას

ცას ქარმა გადმოუარა
და ჯავახეთის წყალმა — ხევს!
მტკვარს უნდა შეურიგებლად
კასპიის ზღვამდე სდიოს,
ბრწყინვალე ერისიონით
ცისკარი ხიბლავთ კალმახებს
და ტალღებიდან ზტებიან,
ხარბად სუნთქავენ სიოს!

ზან წყალში მოეჩვენებათ
ციდან ცთომილი მთოვარე,
ქვეშ წარიტაცებთ ზვირთები
და ეცემიან ფაცერს!
მკრთალი ცქრიალი ვარსკვლავთა,
კალმახის ტანი მთრთოლვარე,
ცას მივამსგავსე ცისფერით
და ნაპერწკლებით ნაწერს!

სღუმს ბერიკაცი, გიორგის
მეც ვეღარ ვესაუბრები,
ჩვენ ამ განთიადს ვეკუთვნით,
წარსულთ კი ნისლი ფარავთ.

გეიახლოდება სიმღერა
თივით დაბურულ ურმების,
ზღვის ღელეასავით გორებზე
გადმოღის ცხერების ფარა.

და აღმოსაელეთს ნაბდებით
მწყემსები ჩამოეფარნენ,
ფარა მთას გადმოეფინა,
რომ: ხეობიდან უცებ
ამორბის რუხი მანქანა,
აღმართზე ამომეფარე,
ამოანათა თვალები
და გულიც მგლურად უცემს!

შორიდან იცნეს მწყემსებმა,
ხედებიან სახემცინარი,
აუჩქარებელ ჩოჩქოლით
ფარაც ჩაუარს ახლა...
მაგრამ თვალმიუწვდომელი
მალლა ის ვიღაც ვინ არი?
რომ აფრენილა ღრუბლების
და ლეგენდების მალლა?!

ცად აღტაცებულ ფრენოსანთ
ველარც ლექსები წვდებიან,
ხელს მოვიჩრდილებ, ვუცქიროთ,
იქნებ იქ ისევ გმირად —
(სადაც არაა ბილიკი
და არც მაღალი მთებია)
ქოლგით სეირნობს გოგონა
სადმე, ღრუბლების პირად.

სადაც ხერთვისელ ვაჟკაცთა
თვალების ნაკვალევია,
ვით უკანასკნელ იმედის
იმდროინდელი ცქერა,
იქ, სადაც თანამავალი,
მთვარე და ვარსკვლავებია,
მზის ალიონში მიცურავს
ფრენოსანთ გულისძგერა!

სჩანს, განთიადის ღრო დაერქმევა
ჩვენს ამომავალ ახალგაზრდობას! —
იგი ალალი გულით ერქევა
ახალგაზრდობის ამ ალში წრთობას...

სჩანს, რომ პირველად მთელმა თაობამ
ერთად ვიბრძოლეთ, ვიამხანაგეთ, —
და ათას ცხრაას ოცდაათიან
წელიწადების სრბოლვა განვაგეთ, —
თვით — ანთებული ჰქმნიდა განთიადს
თითო მებრძოლი და მოქალაქე..

ქალაქის ახალ აღმაშენებელთ
აქ უსულგულოდ ვინ დაგვეტოვებდა,
ჯანიერი და შავწარბა შვილი
თუკი მხარდამხარ იდგა ტოლებთან,
მოსუცი მამაც თმაშევერცხლილი
ჩვენი შეხედვით იმედოვნებდა...

მამული როდი უბოძებია,
გექონოდა ლხინი, მოცილეობა,
მან შემოგვეწირა გული თავისი
და სახელმწიფო ბორკილს ეომა, —
ჩვენ მხოლოდ მისი ბრძოლის ხალისი
მივიღეთ როგორც მემკვიდრეობა!..

ქალაქში, მეფურ მიზნების მსგავსად
ბნელი და მრუდე გზები ვიდოდენ, —
ხელოსნებისთვის უბრძანებიათ:
— მდაბიო ჩვენ რომ ვერ გაგვიტოლდეთ, —
ათასი სახლი მიწაში იდგეს,
ცამდე ასული კი ათიოდე!

ქალაქი იყო წარყვნილი მათგან
და გულზე აჩნდა წლების ნალექი, —
ისინი მოჰკლეს... დარბაზის კართან
მუხლებზე აღარ ეცემა გლეხი
და სასახლეებს სხეულში დარჩათ
ჯორჯიაშვილის ბომბის ნატეხი...

ჩვენც საცხოვრებლად თბილისი გვერგო!
მაგრამ განცხრომით ღროს არ ვაგებდით, —
იყო გარჯა და აქვე საჯაროდ
აღმაშენებელ ვაჟკაცს ვაქებდით,
ქვაზე ქვა უქმად არ დაგვრჩენია —
თვალდახელშუა ქალაქს ვაგებდით!..

ვრცელ მოედნებზე შევიჯარენით,
შეერთდა ჩვენი მაჯისცემანი! —
და გამრავლებულ ძალ-ღონით უცებ
ჩამოვაცილეთ ქუჩებს ძველმანი...
მტკერის უმოსახლო ნაპირთაც ღამით
მიუახლოვდა თვალი ელვარი, —

და ახლა ერთხმად ხელაღებული
რკინები ჰკვეთენ მთა-გორებს ურჩად,
ჩამწკრივებულან გზად ვარსკვლავები
და ქვეშ პირდაპირ გაჭრილი ქუჩა
მიიმართება, — და ქვაფენილი
შუქის ქვეშ თევზის ტანივით უჩანს.

გათენდება და აიშლებიან
ცაში წითელი დროშები დილის,
მოაკივლებენ ელმაველები
მტკერის ხეობაში ჩამომსხდარ თბილისს...
ადგება ხალხი, და ხმას აჰყვება,
ყოველი ქარხნის მაღალი მილიც.

ქალაქის გზებზე ახალგაზრდები
ერთიმეორეს ხედებიან მუდამ, —
ვაჟკაცი ისევ მკერდგახსნილია,
ტრფიალება და გმირობა უნდა!

ქალის ქერა და ზუჭუჭი თმები
სწვდება მკერდამდე... გზა გაიარეს —
სულ უმიზეზოდ გადიმებულნი
ადებენ მაღალ შენობის კარებს
და მერე, დღისით, ყველა სართულებს
მათი შრომა და მღერა ახარებს!

აქ დაიხარჯნენ ჩვენი დღეები,
მათ არ სჩვევიათ კრძალვა და რიდი,
მტკვრის ტალღებიც კი შემოგვმღეროდნენ,
როცა ნაპირებს ლალუმით ვთხრიდით, —
და ნაბიჯივით გადადგმულია
კლდეების შუა ახალი ხიდი!

მის მარად გამძლე მაღალ სამირკველს
როცა ვაგებდით გულიერ ნდომით, —
გვაგონდებოდა სიმაგრეები,
გასწორებული მიწასთან ომით!
გვაგონდებოდა ხშირად ზურაბი,
ციხის ქვასა და ქვის შუა მდგომი, —

როცა ქვიტყირით ამოშენებულს
სულს უგუბავდა სიმძიმე ქვათა,
როცა დამცხრალი და სულთმობრძავი
თვალები მისი მზის ჩასვლას ჰგავდა!
ვის არ შეეძლო ლოდზე დაედო
ლოდის მაგიერ გული ერთგულად! —
მაგრამ ქალაქი მსხვერპლით კი არა —
გმირული შრომით აშენებულა!..
ჩვენი ზალისი, ჩვენი სიმღერა
ჩასახლებულა თბილისის მდგმურად
და ჩვენი გვარიც იქ მოიგონეთ,
სადაც ქვიტყირის სიმტკიცე თქმულა...

1934

ფ ა რ ე რ ა

ასი წლის შემდეგ აქ მოვალ ისევ და
ასი წლის შემდეგ ვნახავ ამ ქვას, —
შენი სიხარული და შენი სევდა
ქვას ჩააგონე, ქვამ უნდა თქვას!

1934 წელი,
იაკობ ნიკოლაძის სახელობა.

მრავალ ომის და მშვიდობის შემდეგ,
მრავალ ასეულ საუკუნის წინ, —
ეპოქის ერთი თანამედროვე
შთაგონებული ეწერდი მე ამ წიგნს.

მრავალ გორების და ველთა შემდეგ
აქ ცამდე ცხრა მთა ამაღლებულა,
ცეცხლით შობილან და ყინულებში
დღეს, პირველყოფილ ხალხისებურად,
მათ ყველა ქვეყნის ქარის ზმა ესმით
და ტანზე მხოლოდ ნისლევი ჰბურავთ, —
ცხრაასი მთა კი მათ უმაღლესი
ჯერ ხეობებში ჩასაფრებულან...

მრავალ მილიონ წყალთა სიმღერა
ანუ ქვითინი წალეკილ ქვისა,
როგორც დღეები შორს მიმდინარი
სამარადისოდ მზემ გააღვიძა, —
დასძრა ხედახვე შეიდი მყინვარი,
წვიმით გაღეშილ მიწაზე იშვა,
და წყალდიდობით რიონს და ენგურს
ღელვით შავ ზღვამდე ჩამოაქეთ ქვიშა,
მტკვარსაც ერთვიან კასპიისაკენ
ზვირთნი ალაზნის და არაგვისა!

ერთხელ რომ ნერგი გახარებულა,
მათ ნიადაგში დარჩა და არი;
დგას ნეკერჩხალი ათასწლოვანი
და ეერხვი ვერცხლისფერი ჭადარით,
დგას მორცხვად ცაცხვი რტოებშიაღა
და ჭორფლიანი ტანი ჭადარის, —
ჭალად: მზის მომხრე ინივეზის ხეები,
ალვის ხეები გზაში ჩამდგარი;
ბარად: მუხნარი უფრო ხნიერი
და მარადმწვანე მთების ნაძვნარი, —
მცენარეების შთამომავლობა
სახელგანთქმული და მრავალგვარი.

ტყეები ახლაც რჩებიან ცის ქვეშ,
ნადირების და ქარის ამარად,
ემებს კვალდაკვალ ერთიმეორეს
მშვიერ მხეცების ზროვა მთა-ბარად!
იმალება და ჭალაში ღადის
გარეულ ტახის მთელი ამაღა,
ყრუდ გაიეღვებს ირმის ნახტომი,
ჰკვეთს კლდეებს შუა ცისა კამარას!
საბალახოებს ცხენების ჯოგი
და ხარკამენის ნახირი ჰფარავს,
სალამურებით მთას შეფენილი
თმის უმრავლესი სძოვს ცხვრების ფარა..

...და ქვეყნის თვალი — მზე სადღეისოდ.
რა აღმობრწყინდა დიდებულადა, —
მკლავებგაშლილი წამოდგა კაცი
და შეეგება დილას გულადად!
კვლავ გაუჩინა ცეცხლი ზიდან ზეს
ცასა და მიწას გულით ეომა,
დაიმორჩილა მთების ბუნება
მისმა ქართულმა მოსახლეობამ.
საუკუნეთა სიმაღლეები
და შრომის გმირი პირმომცინარე
შეურიგებლად ერთიმეთრეს
აქ შეხვდნენ, როგორც მთა და მდინარე!...

კლდეთა ფენები, თოვლი და ყინვა
მადნეულთ აძევთ დასამალავად, —
დარჩა, როგორც ქვის ეპოქა, წიგნად:
მთების გულისთქმა, ცეცხლი და ლავა..
მისი შავი ქვის ქანები კლდეში
შენახულ ავლადიდებას ჰგვანან!
წყალმა წალეკა ტყეებიც ერთხელ,
ჩაფლო ქვესკნელში და გააქვავა...
ახლა მათ გამო მიწურ სიღრმეში
მალაროები ჩასულან შავად
და ქვანახშირი ორთქლმავალებით
ათასი ქარხნის ღუმელში ჩავა.

ზალხმა იბრძოლა და გადაშალა
მრავალ ფენებად შექმნილი წიგნი,
აღსდგნენ ეულკანის ჩამქრალი ხმები
მისგან აღძრული, — ხმელეთის შიგნით.
ადიდდნენ ისევ მდინარეები
მძლე ენერგიის გაჩენის მიზნით!
და შეიკრიბნენ ახალ ეპოსად
ძლევაძმოსილი დღეები მისნი...

მოსახლეობამ მზიან სერებზე
ვენახი დარგო და გააზარა,
თავს შემოევლო ფორთოხლის ნერგებს
და ნიაგვარი არ მიაკარა.
ცას მოაჩვენა ჩაის ბუჩქები,
როგორც ნაწერი მილიონ პწკარად,
და ერთიანმა მეურნეობამ
ხმელეთზე შრომა გააჩაღა რა —
ხარ-კამეჩების ათასეულმა
გულით გასჭიმა გუთნის ჯამბარა!

და როცა ველზე შეიქმნა ჯაფა
ცისკრის მტრედისფრად გათენებამდე,
როცა ხმელეთზე მეთევზეებმა
გამოიტანეს ნასროლი ბადე,
როცა თევზები მდინარის ტალღებს
ჰაერში ტანის ლტოლვით ჰბამავდნენ,
და თოფის სროლით, შორს, მონადირე
ამოდიოდა კლდეებში ცამდე.

უცეხი: ყამირთან მებრძოლი ხოლტი
ყრუ ველზე შედგა და ამოჰყარა —
პირველი ხნულის ნიადაგიდან
უცნობი კაცის ძვლები და ქალა.
მიწად ქცეულა გლეხის შვილი და
აწ ბალახების ხორცი გამხდარა,
მხოლოდ ვაჟკაცის თავის ქალაში
თვალდათვალ შუა ტყვია ჩამჯდარა...

შემოკრბა ზალხი გაკვირვებულო,
ბნელი ფიქრები განავითარა,
მოსძებნა მისი დღე და სოფელი,
სად უცხოვრია, ანუ. სად არა.
ხსოვნით იპოვეს ცოცხალთა გულში-
შავად გადავლილ ღამეთა კვალი
და თავის წარსულს, თავდახრილებმა,
მწუხარედ ისევ შეავლეს თვალი!

არა, უცნობი არ არის იგი,
ბრძოლითაც ახსოვთ, ახსოვთ ტანადაც....
ცხრაას თერამეტში ველად გასული
ახსოვთ, მთავრობას გაუძალადდა.
როცა მის სახლ-კარს ცეცხლი მოედო,
მებრძოლ ქმარს ქალმაც არ უღალატა.
გზა გაიკვლია ცეცხლში და კვამლში,
სარკმელს აკვანით მოატანა და
მწველმა თვალებმა ნაკვერცხლებით
ღამეში ტყიდან გამოანათა...
შემდეგ თოფის ხმა და ნიაქი '
შვილსაც ესმოდა დედის ნანადა!

მან გააღვივა ბრძოლის ზღლისი,
ვით ცხრაასხუთში ღელვა ზალხისა,
ბოლოს დათოვლილ თებერვლის დღეებს
ვაშა-დიდების შუქი აღირსა...
ნიაქიარმა და ამ იაენანამ
წუთისოფელი არ დააძინა,
მან დასწვა ზამთრის ყრუ ღამეები
გაზაფხულამდე სამი დღის წინათ.

მაშინ დასრულდნენ საუკუნენი
და სამი წელიც სამიწედ იყო.
მან ათას ცხრაას ოცდაერთიდან
ძალაუფლება ხელში აიღო.

დღე, ყოველ საქმეს მართაედეს გმირი-
შრომაც გმირობის საქმე ყოფილა,

მას მხარში უდგეს ახალთაობა,
რევოლუციის დროს რომ შობილა,
იგი დროებას არ უღალატებს,
მისიანია და მისი კბილა!
მანაც იმღეროს ეგ იავნანა
და მომავალი გაზარდოს გმირად, —
ბრძოლის და შრომის იარაღებად
დაე, ქარხანამ გააღოს რკინა! —
ჯერ კიდევ ნგრევა-შენების ჩრდილში
დგას კლასობრივი მტერი და გმინავს.

დგას ძველი კაცი და მზე ჩასული
დღეც ეფარება ციხის ნანგრევებს.
ჩვენ კი წარსული მხოლოდ მერმისის
ასაშენებლად გვიწვევს, გვამხნევებს...
და გვიყვარს არა სამარხთა ლოდი,
არა დრო-ჟამის ჯანგი და ზავსი —
გვიყვარს პიტალო კლდეთა ნალეწი
სიმტკიცით გმირთა გულ-მკერდის მსგავსი!

აგერ ზალხი და აგერ ქალაქი,
აგერ მედგარი ცხიხლე თვალწინ.
და აგერ კაცი ვინც არ გვემხრობა —
მისი სიმუნჯე და მისი ღვარძლი,
მისი აშკარა სასოწარკვეთა
და არა ჩვენი ქალაქის მარცხი
მანქანების ქვეშ ბორბალთა ტრიალს
შეუვარდება სადმე საჯაროდ —
რომ წამით მაინც, ჩვენი დღეების
სამახარობლო სვლა შევაჩეროთ!..

ამ დროს კი ცვივა მტკვარს ნაპერწკლები
და იწვის ღამე, იწვის წყვდიადი,
გაუმარჯვნიათ ცხრაასხუთელებს
და დროშით ადგას მთებს განთიადი.
ამდროს კოლხეთი გვეძახის ყველას,
რომ ამოირწყოს ჭაობი ძველი —

ისე, ვით ომში, სამშობლოს ახლაც
სჭირდება დიდი სილალე ჩენი!

ამ დროს შეეტყო ზღვას შეთქმულება,
ლამის წაიღოს სიცოცხლე წყალმა.
და მებადურთა გემი ვერც ვნახეთ,
ზღვამ გაიტაცა თუ ქარიშხალმა! —

სდევდა მეზღვაურთ, სდევდა სიავით,
წყალგალმა შავი ღლეც დაულამა
სისხლჩაქცეული ცის დასავლეთი
როცა თვალივით დაახამხამა —
ჩემი პოემის ვაჟკაცი ყველა
მათ მიეშველა, გასჭრეს შავეთი...
შავი ზღვისა და ვაების შუა
მეც ჩემი გულის ღელვით გავედი —
გადაგვიოდა მხრებზე ტალღები,
რომ მოგვეძია კვლავ ერთმანეთი...

მრავალ ომის და მშვიდობის შემდეგ,
მრავალ ასეულ საუკუნის წინ,
თანამებრძოლთა გმირული შრომით
შთაგონებული ვწერდი მე ამ წიგნს.
დე, გადაფურცლონ მილიონებმა
და მე ვისმენდე ტყეების შრიალს,
დე, გამოიცნონ მგზავრის ძახილი —
მისი რითმებიც ირგვლივ მთებშია!

ლექსად შევკრიბე ყველა ანბანი
რაც კი მასწავლა მთების ბუნებამ,
დარაზმულია როგორც ლაშქარი
წიგნის ფურცლებზე, დაუსრულებლად
რადგან საბჭოთა საქართველოში
ისეთი საქმე არ მეგულება —
ჰქმნიდეს გმირობა, ჰქმნიდეს ხალისი
და არ დატოვოს ლექსად თქმულება.

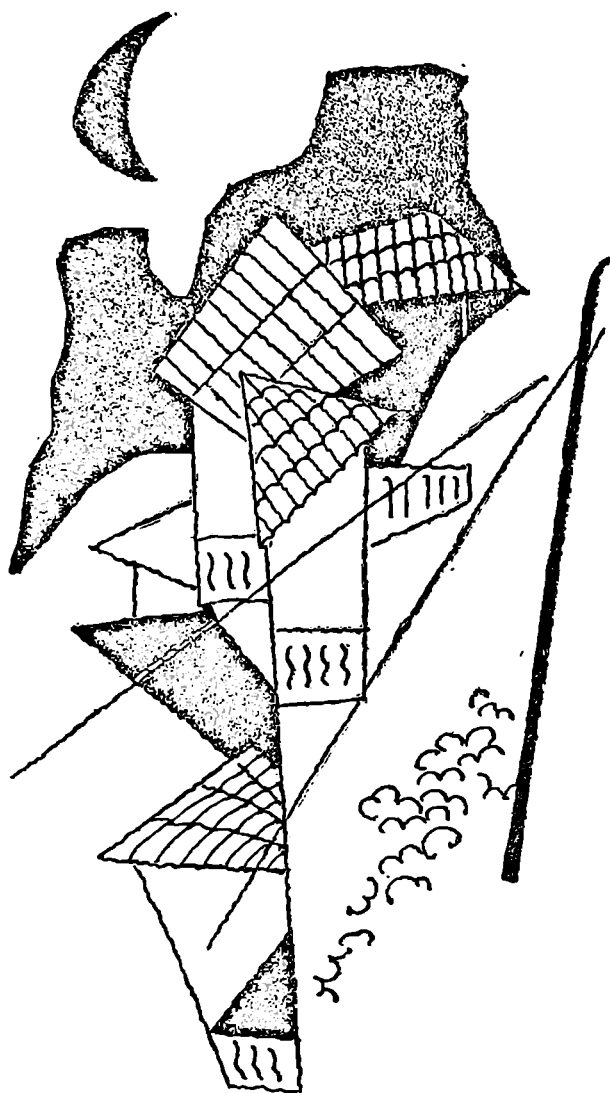
მონადირეებს ნისლი ჰგონიათ
შავი მწვერვალის ფიქრი კეთილი,
მაგრამ აჩნია ნისლი გოლიათს
და ცისქვეშ გდია გულგახეთქილი,
ფიქრებს უფსკრულში გადაჰყოლიათ
ციცაბოებზე მდგარი ბეთქილი!

გამიგონია მე ეს თქმულება,
მკაცრია, ვიცი, რწმენა სევანური,
მაგრამ ვით ხიფათს, კაცის ბუნება, —
კვლავაც მოითხოვს მსხვერპლს სიყვარული...
მივდივარ!.. დალი მეც მეგულება
ნისლის მანდილთ მთას მიმალული.

მოჰკედე, პირველი არის პირობა,
მაგრამ ეს რაღა სამართალია:
მოჰკედე — და სიკვდილს ერქვას გმირობა —
და თუ გადარჩი, თქვან რა მხდალია!
არ მწამს ბედის ცდა, არც ნადირობა...
და ჩემი ღმერთი მაინც დალია.

მივდივარ... ვიდგე მეც აღარ ძალმიძს,
მინდა ბეთქილის ბედი ვიწამო, —
მომხიბვლელია ხიფათის წამიც
და კვლავ მაცდურად მოსჩანს ციცაბო,
დალს შეუკრთება ალბათ წამწამიც, —
იკივლებს: შთანთქა დედამიწამო!

1936

ჩემი გულით, ჩემი ქვეშევლით

ისე ვით ძველად, ისე ვით ძველად,
ტკბილი დღე მეც თუ მომეშხამება —
მაქვს ერთი წიგნი ფიქრთ გასართველად,
მთაწმინდის ერთი შემოღამება!
მაქვს ერთი წიგნი... და მე, რომელიც
ხელწართულ ლხინის ვარ მოხალისე —
უბდები იმ თასის უარმყოფელიც,
ნდომით რომ ერთხელ თვითონ ავივსე!

და აიშლება თუ არა სუფრა,
მყუდროდ მივხურავ თუ არა კარებს —
მეც ამოვითქვამ სულს თავისუფლად
და მარტობით მეც გავიხარებ.
მისწყდება უცებ სტუმართ ბარბაცი,
მიმავიწყდება მათი ქართული,
მდუმარედ მიცდის ჩემი დარბაზი
და როიალი ფრთაშემართული...

წიგნს გადავფურცლავ... და კვლავაც ვდარდობ
ვაი, თუ შეკრთეს თვალიერებით:
ზის უცხო მოყმე, მტკვრისპირად, მარტო,
ცრემლი სდის, ცრემლი, ტარიელივით.
მისიანები დაახშო გესლმა,
ქვით გულისყური¹ ამოჰქოლიათ,
და მისი კენესა ჩვენ შემოგვესმა
მაშინ კი მათ არ გაუგონიათ.

ოცნებას ვით არ გავუღო კარი,
და ისე როგორც ასი წლის წინათ:
თვალმიუწვდომელ წამივით ჩქარი
ჩვენს დარბაზებშიც გაივლის ჩრდილად!
ლიმილსდა მოჰგვრის მას ჩემი სუფრა,
მიტოვებული ჭიქების მწკრივი,
ვინ იყო, მკითხავს, ვინ მესაუბრა,
შემომრჩა მისი თვალების სხივი!...

სხვა ჩემდა ბედად რა უნდა მწამდეს,
ხელთ სხვა რა წიგნი მაქვს გადაშლილი,
სად გამითენდეს, სად დამილამდეს,
სად ენახო ჩემი ბარათაშვილი?!
არა, არ ქრება წამიერ ამბად,
სიცოცხლით სავსემ სძლია ზვაშიადს
და სასოებით ჩაწერილ ანბანთ
უფეთქავთ გული წიგნის ყდაშიაც!

და მხიბლავს არა უცხო ღაღადი,
არამედ ცრემლი ტარიელისა,
ბარათაშვილის ხელით ნახატი
შეად მღელვარი ტანი მერნისა!

ვინ თქვა, რომ უკვე არაა თითქო
ჩემი ცხოვრების შესაბამისი
ფიქრთ გასართველად ამოვიკითხო
თავგანწირული ჭენება მისი?!

და აჰა: მირბის, მიმაფრენს ისევ
ბედთან მებრძოლი სიტყვა ქართული,
და როიალიც მიცქერის ისე,
როგორც ყორანი ფრთაშემართული!

1936

ღია სარკმელში

ღია სარკმელში მე ვუმზერ სურათს,
(როგორ გაებედე, ეგ ჩემთვისაც აუხსნელია.)
რა განაბული გულით სძინავს, რა უსუსურად
ფერმკრთალი ლოყა ხელისგულზე დაუსვენია!..

როგორ დაჰნათის განთიადი მის დაშლილ დაღალს,
წევს ნებიერი და წამწამებს ძილი ერევათ...
ო, წამით მაინც უნებლიეთ ვინ არ შემკრთალა
ყელთან ჩამოშლილ ნაწნავების მოსაფერებლად!

დავიკებნ ტუჩებს თუ მე ამის თქმაც აღარ ძალმიძს!
თუ მერგო ხვედრი დამარცხებულ ვაჟკაცებისა:
თუა ჩემს დახრილ წამწამებში ის ერთი წამიც —
თვალთ რომ ყოველთვის გვეფარება აღტაცებისა!..

1937

გ ა ნ უ ო რ ე ბ ა

მე გაზაფხულის მზეს აევასწარი
შენს აივანზე ჩემად ამოსვლა,
მაგრამ აქ შენი კვალი არც არი,
რომ ანთებული მზერით ამოვსწვა!

წასულხარ... წამმა დამაგვიანა
და აწ შორიდან გემშვიდობები,
ეაი, რა მორცხვად, რა ნაღვლიანად
დახრილან დაბლა ცაცხვის ტოტები.

ხეს, ეხედავ, ხელის რტო უკანკალებს,
ფიქრულ ფოთოლს ფერს უკრთობს დარდი
და ჩუმი ოდის ჩარაზულ კარებს
აჩნია მხოლოდ მთრთოლვარე ლანდი.

მთრთოლვარე ლანდი — ლანდია გულის,
აღსაესე ფიქრით კაეშნიანით.
წასულხარ ჩემგან... და გაზაფხულიც
განშორებია ხეებს შრიალით!

მე მოუთმენლად ამოვასწარი
მზეს იმერეთის მთებზე ამოსვლა.
მაგრამ ამაოდ, მისებრ დამცხრალი
კლდეებში ჩაეალ ამ საღამოსაც...

1937

სტუმარ-მასკინილის დილა-საღამო

შეიდი მთა შემოვიარე
და მერვეც მშვიდი მთა არი —
ტევერებით ფრთამოშრიალე,
ბილიკებდაუთოვარი.

მეცხრე ყოფილა ზრიოკი,
დამლალა, დამაგვიანა

და ეიდრე გადაედოდი,
ნისლებმაც გადამიარა...

წარბი შეეყარე, გამწყრალი
ზეეს ჩაყურებდი ზემოდან, —
გზა ნემსის ყუნწში გამძვრალი
ძაფივით იკარგებოდა.

გზად ამომშლიდა მეც ასე
ნისლი და ბინდი სრულებით,
რომ თქვენ არ სჩანდეთ ზეცაზე
ჩრდილებად დახატულები.

ტოტებს მირხევდით მუხისებრ
ჟღალჩოხიანი ტოლები,
დებს თუ არ გაეგულისებ,
მოვალ და ძმად გეყოლებით.

მგზავრი განთიადს მოუცდი,
ლამეს ბუხრის წინ გავათევ.
მანდ მეგულება მოხუცი,
მოხუცთან გაეიკამათებ...

მთაზე მწუხრი და ნისლია,
სანთელი თრთოლვით გაივლის...
ეუახლოვდები... ვისია,
ქვის კიბეები აივნის?

ვის ვკითხო დაბეჯითებით,
შინ ქალებს მოუღებნიათ,
თუ მხრებაშლილი ჩიტები
ყელმოღერებით მღერიან?

თითებით ნათამაშები
კალთებზე ჩონგურებია,
თავზე ადგანან ვაჟები,
დინჯად ბანს ეუბნებიან.

მოხუცი ჩემკენ მოიღტვის,
მომღიპარი და უბრალო:

„დაბრძანდი, სული მოითქვი
და დავეიმშვენე სუფრაო“.

ამბობს: „ნაწრთობი კაცი ვარ,
ნაომარ-ნაყაჩაღარი,
მეც მიგულებდეთ არწივად,
თუმცა მოვსილვარ ჭაღარით.

ხედავ? კედელზე, ლოგინთან
თოფი ჰკიდია ბერდენის, —
სროლა თუ იცი, მოგიტან,
ნახავ, თუ როგორ ებერდებით.

ვინ თქვას, რამდენი ქორწილის
ცისკარი ავახშიანეთ!
მტერი ვიყავით ბორკილის, —
ტყეებშიც ერთად ვიარეთ...

ჩვენი ბოხი ხმა გადამწვარ
სოფელსაც ხშირად სმენია, —
დამსჯელ რაზმების თავდასხმა
ჩუმად არ მოგვითმენია!

შემდეგ რამდენი რამ იყო,
მთებზე რამდენჯერ დათოვა, —
მზემ იგი თოვლი აიღო,
ჩემი ჭაღარა დატოვა!

მერმისი უფრო ტკბილია,
თუმც მოგონებით ვერთობი,
ვენახით შეფოთლილია
ჩვენი წითური ფერდობი!

ხუთი დღე მარად მნახავდე,
მღერით მარანში არ შევალ, —
მეხუთე როცა დაღამდეს,
იცოდე ტოლუმბაში ვარ!

შუქს გამარჯვებაც ვერ მოჰკრებს,
გულის ძარღვს ჭია გადახრავს —

ჩვენს ორომტრიალს დღემოკლეს
თუ სადღეგრძელო არ ახლავს!..

ადექ, უფროსი შეილი ხარ! —
(ახლა ერთ ვაჟკაცს მიმართა,
შეილი ბეჭებში შეირხა,
მთასავით წამოიმართა).

— ვახარე სწორედ ამ თოფით
ქვეყანას შენი შეძენა,
დაგლოცე შეიდი მნათობით,
შუბლს ერთგულება გეწერა.

ძეული სახელი გიწოდე,
ძეულთა სიმტკიცე მიყვარდა...
და ქვეყნის მტრობამ, იცოდე,
რომ გაგიელვოს ფიქრადა —

შეეხედავ მძულეარებითა
შუბლს, ვით დასანგრევ პიტალოს, —
ბერდენის ტყვიამ ძვლები და
ფიქრიც თან გამოიტანოს!..“

თქვა და... სიმკაცრე წაშალა
კვლავ სიყვარულის ელფერმა,
კვლავ სადღეგრძელო დასცალა
ლოყებდაჟღაჟა ბებერმა.

1937

ბარათაშვილი და ვაჟა-ფშაველა მთაწმინდაზე

ოცნებით ცამდე ამაღლებული
არის მთაწმინდა დაღამებისას:
გაჩაღებულია მის წინ კრებული
ცისა და მიწის ვარსკვლავებისა.

მთაწმინდის მაღალ კვარცხლბეკზე მდგარი
როცა დასცქერი ანთებულ თბილისს,
დაბლა, ზმალივით ელვარე მტკვარი
ძევს, როგორც ხსოვნა ომგადახდილის!

მაგრამ სალამო რა სალამოა,
ლამეს ლამისგან რა განასხვავებს,
მთაწმინდის მთვარე თუ არ ამოვა,
თუ არ ჩაიყვანს მტკვარზე ვარსკვლავებს!...

დრომ უბედობით ვინ დააშინა?!
მტკერისპირად ფიქრიც არ დარჩა ფიქრად:
ქალაქის თვალწინ მთა გადაშლილა
თინათინის და ნესტანის წიგნად!

გადმოადგება მთას ავთანდილი —
ვაჟა, პირველი მაცნე ამ ამბის,
ხედავს რომ ისევ ლამის ლანდივით
შავი მერანი ცას არ გადარბის.

განათლა ბნელი ისევ ცისფერად
და ისევ მკერდი გამოჩნდა მერნის, —
ტარიელივით მჯდარი მტკერისპირად
ბარათაშვილიც დახვდა აქ მერმისს!

გინდა სასწაულს შესძახო ვაჟა,
და სასწაული, გრძნობ, რომ არ ჰქვია:
დედამიწიდან წამოდგა ვაჟა,
მიწა ჩვენს თვალწინ ამოარღვია!

არის შეხვედრა დღისა და ლამის —
ავთანდილის და ტარიელისა!
წარსულის მწუხრი წაშაღონ ლამის,
ლამის წაშაღონ დარდი ერისა...

მერანი მიწას ტორსა სცემს ურჩად,
ბარათაშვილი ისევ ცად არი —
გვერდს უდგას ვაჟა-ფშაველას ლურჯა,
მკერდმოხატული როგორც ჭადარი.

მთაწმინდას, მტკვარს და ვარსკვლავთა ზომლებს
დაშვენდა შუქიც ღამის თენების, —
ამიერიდან მათ აცისკროვნებს
დიდი სიცოცხლე მთაწმინდელების.

1938

ბ ი ო რ გ ი

შორეული აღმოსავლეთი.

ბრბო წამოდგა ფეხზე ღამით, — და აქ ტყვიით დაიღწა
ჩვენი მშვიდი სანაპირო მოშრიალე ტყერით...
ბნელი წყალი გადმოლახეს, ბნელი მთა და ბნელი ზეცა,
დაიღალნენ გუშაგები აჩრდილების დევნით!

გადავიდა შუაღამე და საზღვარზე დგება დილა,
ტყეში ელავს თვალი ისევ და შრიალი ფრთხილი.
ბრბო დაშალეს... მდინარეში მტრის ლეშით ჩავარდნილა
ნაპირიდან გადმოსული ალვისხეთა ჩრდილიც!

მაგრამ შეკრთნენ მეომრები და გიორგიც მღუმარეა —
მათი კარგი მეთაური, მათი ერთადერთი, —
მათ წინ ტოტებჩამოშლილი ღრუბელივით ბნელი ტყეა
და გიორგი — დაცემული სველ მიწაზე მკერდით...

მხოლოდ სამი ღამის შემდეგ ამოითქვა ხმა უღონოდ,
აუთრთოლდა გაუგებრად წართმეული ენა...
ისევ ელავს თვალი მისი, თვალს კი როგორ გაუგონონ?!
მხოლოდ ესმით სულთმობრძავი ამოკვნესით: — ნენა!

მაშინ იქვე მეთაურის სასთუმალთან მხრებამართულს
და მათსავით მგლოვიარეს შეაჩერდნენ უმაღლ, —
ათასში ის ერთი მაინც გაიგებდა იმის ქართულს! —
და გიორგის მეომრები მოლოდინით სდუმან.

— დე, მხოლოდღა შენ მისმენდე, სხვებზე უკეთ იცი ვინ ვარ, იცი, ველარ გაიხარებს ჩემი სისხლის მღვრელი! მოისმინე ჩემი გული, მოისმინე ჩემი გმინვა, — თქვა გიორგიმ და ჩასჭიდა გაყინული ხელი! —

— რა შორს არის დასავლეთით საქართველოს მთა-გორები, რა შორს არის!.. და კარავიც გურულ ოდას არ ჰგავს! სადაური სად მოვსულვარ სიყვარულის შთაგონებით და სიკვდილი უგზო-უკელოდ ტყვიასავით მკარგავს!

მე, გიორგი ლომთათიძე, ჩემს გურიას აქ ვიცავდი მუდამ, როგორც უკანასკნელ გაზაფხულის ღამით... გურიაში მიხვალ მაინც, რომ იარო ფეხით ცამდი, — საამოდ და საამბობად წადი ერთი წამით.

და შარავით ჯარისკაცი რომ ჩაივლი სოფელს ზოლმე, თვალს რომ მოჰკრავ დილით ჭასთან შავ თვალეხის ციმციმს — მიმიხვდები, მათი მზერა ასე რატომ დავიხსოვმე და პირველი დაშორებით სუნთქვა როგორ მიმძიმს!..

მან აუბას სიმი ჩონგურს, მან გაიგოს ჩემი ბრძოლა, მან იმღეროს — ბრბოს თუ როგორ ჩაეუსაფრდით გვიან, ანუ როგორ მოვიგერეთ, ტყეში როგორ ატყდა სროლა, ბნელი ჩემდა გასაგმირად როგორ გასჭრა ტყვიამ!..

თქვა გიორგიმ და ღიმილი მოერია მგლოვიარეს. დილით ველარ შეხვდა ისევ მზეს ვაჟკაცის მზერა... და თვალეხმა სანაპირო შორით ველარ მოიარეს, ჯარისკაცთა გულს ვერ აჰყვა მისი გულის ძგერა.

სდუმს გიორგი. ცაში მხოლოდ აიმართა ჩრდილი ნაბდის, ღრუბელივით მიდის, მიდის, მიდის დარდი ნელა. და შორეულ მანჯურიის ნაპირიდან გურიამდის მთებსაც ესმით სულთმობრძავი ამოკენესით: — ნენა!..

სოფლიდან ორნიე მიდიან ერთად,
მიდიან ლალად ხელგაწვდილები.
გზა კიდევ ერთხელ ამაღლდა სერთან
და მოეფარათ ხეთა-ჩრდილები.

როგორც ნატეხი ვარვარა რკინის,
მიწაზე ქრება მზე ცეცხლის ფრქვევით
და აქვე ახლო, სამჭედლოც ღვივის
მდინარის პირად, გორაკის ქვევით.

მიწაზე ლაბას უფეთქავს გული,
ბინდდება თითქოს წამიც ამ მწუხრით, —
სწუხს ვაჟკაცივით, სწუხს გაბაწრული
და თავს ნალბანდი ადგას მარწუხით...

მიუახლოვდნენ სამჭედლოს ნელა,
ხალხს მიესალმნენ, დალიეს წყალი,
მაგრამ არ ჩანდა არსად ნათელა —
წყალთან არ დახვდათ ნალბანდის ქალი.

მაშინ ერთმანეთს ჩასჭიდეს ხელი
და ფიქრი თუმც არ გაუმხელიათ, —
ხიდგალმა ისე გადასჭრეს ველი,
განზრახ ერთხელაც არ უმღერიათ.

რკინიგზის მაღლობს გაჰყვნენ ბიჭები
და გაჰყვათ ცეცხლი ჩაუქრობელი,
გზა-გზა ამოა გახალისებით
უკრავდა დოღს და დუღუკს სოფელი.

ავ ფიქრებს მაინც აფრთხოვდა ტაში
და ვაჟკაცური შერჩათ ელფერი —
როცა გუგუნით ამ სულისთქმაში
მოადგა ბაქანს მატარებელი.

და როცა ისევ ხეთა რტოებით
დაბურულ სახლებს შეავლეს თვალი —
ცად ხელგაწედილი, განმარტოებით
შორს უკვე იდგა ნალბანდის ქალი!

მერე კი ჩაქრა მზის ნაპერწკალი
და ჩაქრა მწუხრი გამოსაღმების.
მიაწედა შორეთს შავი მერცხალი
და აშრიალდნენ შორი ალვებიც...

ნეტავი იმათ, თუ უდარდელად
ეს განშორება არ განუცდიათ, —
ოთახის ბნელში დარჩა ნათელა
და შეჰყურებდა სარკმელით წყვილადს.

მას მატარებლის ყრუ შეძახილი
ხსოვნადღა დარჩა და საოცნებოდ,
აქ, სადაც ალვის ხელი დაღლილი
კვლავ ირხეოდა სარკმელის ზემოთ.

ჩრდილოეთისკენ კი როგორც რისხვა
ძილშიც მიჰქროდა აღმოსავლეთი!
ეძინა მთა-ბარს, ნათელაც იწევა,
ეხურა საბნად ბინდის ნაფლეთი...

განაბულიყო როგორც ნიბლია,
ისმოდა მხოლოდ ფრთების ფართქალი:
„ნუთუ ორთავეს მოუზიბლია,
ვერ აირჩიოს ერთი მათგანი?!“

„ვაითუ...“ — კბენდა ქალს მაინც შიში, —
ქალივით ბნელი ღამის მთევარი, —
„ვაითუ, სადღაც, ჩემს მოლოდინში
ბედსა წყვეტს უკვე ბრმა არჩევანი“.

და ბუნდოვანი იყო თვით ფიქრიც,
ისე, ვით ცისკრის ბრმა ვარსკვლავები.
არა, ძილშიაც წილს ველარ იყრის,
ვერ დააძინა მკერდთან მკლავები...

მერე დასწემდა ალუბთან დგომა,
ჩუმი წყურვილით ელოდა ბარათს...
და ასე გაჰყვა ქარს შემოდგომა,
ასე მოვიდა ზამთარი ბარად.

ღამეებს წევდა ლტოლვა გულისა,
ისეუ ბრწყინვალე დღე ნათდებოდა,
აღსდგა სიმწვანე გაზაფხულისა —
მთებს როცა თოვლი ენატრებოდათ!

და ერთ მშვენიერ დღით ნათელა
ის იყო შედგა ჭის ოწინართან,
რომ გზაზეც ლანდმა სვლა შეანელა,
შედგა და აღარ გაუჩინარდა...

შეფრინვით შეხვდა ნათელა უცებ,
განაბა ვაჟის მკლავებში სული,
და საფეთქლებიც შეკრთომით უცემს,
თუმცა ჯერ სიტყვაც არაა თქმული.

ის მოელოდა ორსავე ლომკაცს,
მაღალი მხრებით, მედგარი მკერდით,
წავიდნენ ერთად, მაგრამ რატომღაც
დღეს შორი გზიდან დაბრუნდა ერთი!..

დაბრუნდა ერთი, ერთი, მარტოკა!
და მიხვდა ქალი თუ რატომ სდუმან.
მღუღარე ცრემლით აეწვა ლოყა,
და არემარეს გაშორდა უმაღლ...

კაცი კი ფიქრობს: — ომზე მკაცრია
მსჯავრი ამ ჩემი სატრფო-ქალისო, —
გულ-მკერდი ომს არ გაუკაწრია,
ვცოცხლობ და როგორ არ ვიზაღისო!

მოვისწრაფოდი შინ მახარობლად,
სულს მიგუბავდა ძარღვების ფეთქვა,
და მოვალწიე მღელვარემ სოფლად,
რომ გამარჯვების ამბავი მეთქვა! —

გულგასაგმირად ვინც გაიწირა,
დე, ის ჩასთვალოს გმირად სოფელმა,
მაგრამ სიკვდილი ვინც აიცილა —
მსჯავრმა რად მოჰკლას დაუნდობელმა!

ერთი იმედით ვიდოდით ორნივე,
მუხლს ვერ გვეკრთობდა ქარი და ყინვა, —
ამაო იყო ყივილი ყორნის —
უპასუხებდა ქვემეხის გრგვინვა!

იბრძოდა ჯარი. ღამის უფსკრულებს
ჩვენი დალდასმაც აჩნდა შაე-შავად!
და მესანგრეთა ჯვრებს მილურსმულებს
ვეჯახებოდით შეუჯავშნავად!..

და როცა ორნი გავედით გაღმა,
მკერდით გავსწყვიტეთ ეკალ-მავთული, —
ის ალალებდად იმსხვერპლა ნაღმმა
და ძირს დაეცა ზეამართული!

მაინც ხელჩართულ ომში და ჭირში
გამოვიტანე ვით მწუხარება, —
(მკედარ მეგობართან სიკვდილის შიში
და ტყვია ვაჟკაცს არ ეკარება!)

მახსოვს ვით კრთოდა უკანასკნელად
იმ სულთმობრძავის მზერა გულწრფელი,
ყველა გვახსენა, მხოლოდ ნათელა
დარჩა ტუჩებით წარმოუთქმელი...

ხელი ჩასჭიდა თოფს არმიელმა,
ღიმილით დასთმო წუთისოფელი
და მაშინ გულში მეც გამიელვა,
რომ არის შუქი ჩაუქრობელი:

„დე, ფეხქვეშ მთები მიფეთქდებოდეს,
ჩემს ნაცელად ფეხზე წამოდგეს ალი,
ოღონდ ჩემს ბედზე ჩაფიქრდებოდეს
სადღაც, შორს, სადღაც, ნალბანდის ქალი!..“

ასე ამბობდა გზისპირად მდგარი,
მიტოვებული ზეთა ჩრდილებთან,
თუმცა ჯერ კიდევ ღია ჭიშკარი
შინ შესასვლელად იმორჩილებდა.

ასე გავიდა ის დღე, ის დილა
და ვაჟკაცს ყოველ დაღამებისას
ეგებებოდა, ისე ვით წინათ,
თრთოლვა ნათელას წამწამებისა...

მაგრამ მესამე, ვით ბედისწერა,
ჩნდებოდა ჩუმად ფიქრთა მალვაში
და ისევ იმის გამთიშველ მზერას
გულის კანკალით გრძნობდა ქალ-ვაჟი.

1940

თ-ს

შენ მოგწონს ტანად მაღალი ფიჭვი,
მაღალი მხრები, აჩრილი ზემოთი
სჯობს კი ყოველთვის უცქერდე იჭვით
მის დაუჭკნობელ სიმწევანეს, ჩემო.

მარად შემკრთალი და მარად მწვანე
წამით ზამთარშიც თუ მოვიგონოთ, —
წიწვები მისი ჰგავს, გენაცვალე,
შავად შეღებილ წამწამებს მხოლოდ!

ხნიერი ჭადრის შრიალი წრფელი
ზეთა განაბულ სულისთქმას არ ჰგავს!
მას ვაჟკაცივით ეცვალა ფერი,
გრძნობს: უკანასკნელ გაზაფხულს ჰკარგავს...

ესხა ფოთლები ახალთახალი,
უყვარდა ლალი ფრთების შრიალი,
და ვით გაზაფხულს ხელის კანკალით
გემშვიდობება კაეშნიანი...

1940

ფიქრისგორაზე პირველი სხივით
შემოანათებს ბაღს გაზაფხული!
გაყინულ მინებს სჭრის ალმასივით,
წამწამთა სიზმრად გამოსახული...

ვერძნობ: სადღაც ბნელში რომ აშრიალდი,
რომ ნებიერად აწვდილ მკლავითა
გადასწევ ფარდებს... და განთიადის
ელფერი დაჰკრავს ატმის ყვავილთაც.

ჩვენს ნაცნობ ჭადარს რად აკვირდები,
იგი ჯერ კიდევ არ შეფოთლილა!
მაგრამ ტოტებზე სხედან კვირტები
და როგორც ჩიტებს აღვიძებთ დილა.

მთრთოლვარე გულით სურთ გესაუბრონ,
აიდგან ენა არარსებული!..
შენ კი თვითვეულ ფოთოლზე უფრო
ხარ გაზაფხულით აღტაცებული...

ფიქრისგორაზე... კელავ ახალ ამბად
მზე მოჰყვა დღეებს ქარიშხლიანებს...
და ახლად გაშლილ ფოთლებშიც, ალბათ,
კელავ ის გულისთქმა გაიშრიალებს!

ფიქრისგორაზე რტოები ჭადრის,
გახსოვს, თავს ადგა ბაღს ყოველ დილით?
კრთოდნენ ვარდები და, როგორც ჩადრი
ეფინებოდათ ლამაზებს ჩრდილი.

ქარს იგერებდა ჭადარი ოხვრით,
ქარი თუ მასთან მოიქროლებდა,
ნაჭრებდაკერილ ძველ ახალოხით
ხე სოფლით მოსულს მოგვაგონებდა.

ბრმა მეოცნებეს ძირს დაეხარა
ჩუმაღ ფოთოლთა ხელისგულები,
დღისით იძროდა ცა და ქვეყანა,
ჰყიოდნენ, როგორც შერისხულები!

და შუალამის მარტობისას
ართობდა მტკვარი ალერსიანი,
ხან მოწყენილი ღრტვინვა ლომისა
და ხან არწივთა ფრთების შრიალი!

ვეგულებოდა მოყმე და ვეფხვი
გმირთ მოედანზე შერიგებული,
ქალაქის გრგვინვით შემკრთალი ვერხვი,
ძირს დაცვენილი ვარსკვლავთ კრებული.

ათი ათასი ჭადარი, ალვა,
აქვე მტკერისპირად რომ ატყორცნილა,
მათი ნერგების ფოთოლთა მალვა
პირველად მაშინ დააქორწინა.

უკვირდა, როგორ გაჰქრა ზამთარი
კელავ წამიერი ყინვით, ქარ-წვიმით,
და აქ საკვირველ დილით ამღგარი
ხე შლიდა ხელებს ბერიკაცივით.

ჩვენც აქ ვიდექით... და გაზაფხული
როგორ აფეთქდა ჩვენც არ ვიცოდით —
მზის ალიონი იყო ზღაპრული,
თუ ერთმანეთის მზერით ვიწვოდით?

თითქოს ქალაქსაც ახსნეს კარები,
ღრმად ჩაკირული რკინა-ბეტონით...
და შემოფრინდნენ ნიავექარები
სულისთქმასავით საიმედონი.

თითქოს ქუჩებიც აჰყვნენ მაგალითს,
და ვით ნობათი პირველი დღისა —
შუა ქალაქში ავტომანქანით
შემოიტანეს სიმწვანე ტყისა!

ფიქრისგორაზე პირველი შუქით
გაბრწყინდებიან შუშაბანდები!..
უკვე მიჩქმალულ ჩრდილებსაც უკვირთ,
ბალში, რომ ფრთხილად გამობრძანდები.

აფრინდებიან საგაზაფხულოდ
ცაში ფოლადისფერი ფრთოსნები,
რომ ერთი წამით წიგნი დახურო
და შეაჩერდე ჩუმი ოცნებით!

ძირს კი მოხრილი წელში სრულებით
დგას ალუბალი, ნუში და ვაშლი, —
თითქოს ცოცხალი თაიგულებით
შენს კიბეებთან მოსულან ვაჟნი.

მთრთოლვარე გულით სურთ გესაუბრონ,
აიდგან ენა არარსებული...
მაგრამ თვითეულ ფოთოლზე უფრო
ხარ გაზაფხულით აღტაცებული.

1940

საქვეყნოდ ომის ხმა დარხნულა

მხრებიდან ჩრდილებს არ იშორებენ,
ვიდრე არ დაჰკრავთ ნათელი დილის, —
შვენით ნაბდები მაღალ შენობებს,
მეც თოფით ხელში ვგუშაგობ თბილისს...

საქვეყნოდ ომის ხმა დარხნულა,
მიმავალ ღამეს მივაპყარ თვალი,
ღრუბლებში ელავს ანაზღეულად
ომში წასული ვაჟკაცის ხმალი!

რუკად გაშლილა ღრუბლის ნაფლეთი,
ცარცით აჩნია ვარსკვლავის შუქი!

აღისფერია აღმოსავლეთით
და დასავლეთით კვამლივით მუქი!

შორს, მთა-გორებზე, ღამის ჩრდილია,
შორიდან მაინც მანდ მეგულები..
და ნაპურალზე აღბეჭდილია
შენი ტაიჭის ნაფეხურები...

გაშლილი მკერდით გამოხვალ ველად,
ფეთქავს ალალი სუნთქვით საყელო,
რომ ჩემი რისხვის გამომხატველად
შენი მარჯვენა დავასახელო!

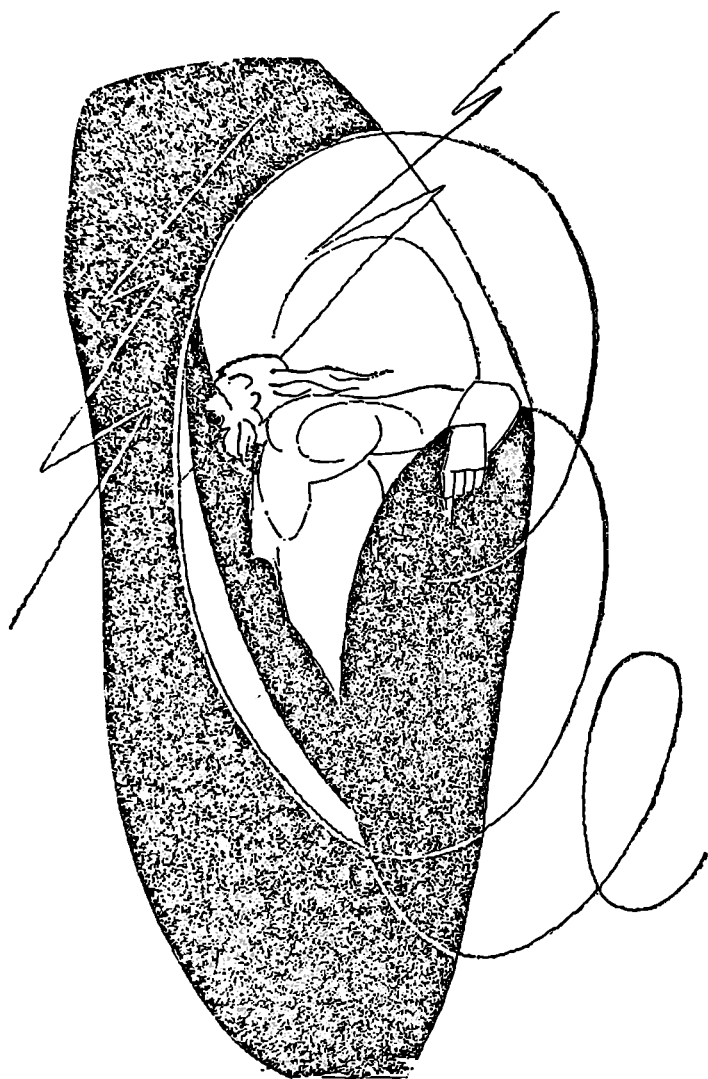
ვერ ჩაუზნევენ წელს დედამიწას
მტერთა ფოლადის მაჯლაჯუნები!
შენს გულ-მკერდს სულ სხვა ფოლადი იცავს,—
ფოლადური არის ბუნებით...

მალლა შეაფრენ მერანს განწირვით,
საიერიშოდ შეჰკრავ კამარას!
ნაბადგაშლილი, როგორც არწივი,
მიჰქრი ზმლისა და რისხვის ამარად!..

მიჰქრი მხედარი — და ჩემი ფიქრიც
მისდევს ღრუბლების დაფლეთილ რუკას,
ძილგატეხილი ვარსკვლავი ცისკრის
ცად ახელს თავის მთრთოლვარე გუგას.

საქვეყნოდ ომის ზმა დარხეულა,
მეც თოფით ხელში ვგუშავობ თბილისს,
ღრუბლებში ელავს ანაზდეულად
ზმალი საომრად გასული გმირის!

1941

සම මුහුණට ජී. ඉන්දිරා

თითქოს უეცრად ჩაქრა ზაფხული!
და ალვებს, გვალვით კაეშნიანებს,
შეარხევს ქარი ფრთაგაწაფული,
თუთრმა კაბებმაც გაიშრიალეს!

აღარ იფრენენ ბაღში გუნდ-გუნდად,
არ შეიბუდრებთ ხეთა ჩრდილები,
ხეებს ფოთლები აუჩუქრულდათ,
დგანან სარკმელთან ფერმიხდილები.

თამარიც აქ დგას... და შემკრთალია
ალვისტანივით მოუსვენარი,
ჩვენი ბიჭები არ შეჰხარიან,
ომში წასულან თითქმის ყველანი.

რა აქვს ტოლებთან დასაფარავი,
რად მიიფარა თვალზე რვეული!
ჯერ საოცნებოდ, ვგონებ, არავინ,
არა ჰყოლია თვალს არჩეული.

მას კი ძილშიაც დასჩემდა, თითქოს,
ვიღაც უცნობი ძმად ეფიცება,
ყოველთვის უნდა სახელი ჰკითხოვ
და გულისცემით გაელვიძება.

ხედავს ღრუბლებში ელავს თვალსავით
(იქნებ ეს მხოლოდ ჩემი ეჭვია, —
ვარსკვლავი ერთი, შორი ვარსკვლავი
თამარის სარკმელს შემოეჩვია)...

მაგრამ თლილ თითებს აჰყვება ძაფი,
ჰხრის თამარ ქალი მოწყენილ მზერას,
და ყაისნალი, ფიქრით სწრაფი,
მიჰბამავს ქართულ ანბანთა წერას!

დე, ამოქსოვოს მარყუჟი ცალფად,
განასკვოს, როგორც ქარაგმა გულთა...

ეგ საიდუმლო ბარათი, ალბათ,
ბრძოლის ველისკენ აფრინოს უნდა!

დაე, მიანდოს ბედს არჩევანი,
მან შეარჩიოს ათასში ერთი.
ქერა იქნება თუ შავგვრემანი,
მონახოს მებრძოლ ვაჟკაცის მკერდი.

და მას ჩააცვას პერანგი ღაზლის,
ყელს მოახვიოს თბილი საყელო,
მისი უცნობი მქსოველი ქალიც
ბნელში ნაპერწკლად დაუსახელოს!

მოიგერიებს ქარსა და ყინვას
გზნება იმ ერთი ნაპერწკალისა,
და წინ დახედება ქვემეხთა გრგვინვას
სახელი უცნობ თამარ ქალისა...

1941

უსასწალო მთის ბაღადა

ბეგლალ
მიშაკოვს და შალამბერიძეს

მტრის წინ ამართულ მთას ყაჩაღურად
ასახიჩრებდა ქვემეხის ტყვია!
სახედათხრილი, როგორც ჩოფურა,
იგი მალღობიც დაჩუმდა გვიან.

ქუსლი დააჩნდა მიწის სირბილეს,
ჩაჰქრა ყუმბარის ხმა შეშზარავეი,
მთა იერიშით ამოირბინეს,
მაგრამ არ დახვდათ მთაზე არავინ.

მოასკდა ფერდობს ტანკების ტალღა,
სწუხდა ქვეყანა, ვით ცოცხალ-მკედარი,

ირველივ ამოდ გაშალეს ალყა,
თვალდახელშეა გაუქრათ ჯარი.

ახლა სხვა მთაა ჩვენი საფარი
და თუმცა ისევ მიწას ვენდობით —
დაუეიწყარი მაინც რამ არი
ეგ უსახელო რუხი ფერდობი!

აღბათ, რომ სურდათ ჩვენი წაღეკვა,
სადღაც მივარდნილ მთამაც იცოდა,
მთას ჯერ სახელიც ქვეყნად არ ერქვა
და სასახელოდ მაინც იბრძოდა!

მისი ხუჭუჭი თმა დაგლეჯილა,
მკერდს ჩაფრენია ჭანგები ყორნის...
სურდა მას ჯარი გადაერჩინა,
როცა მის გულთან ჩასაფრდით ორნი!

მოსწონდა თქვენი მამაცი მზერა,
თოფის ლულაზე დახრილი წარბი —
ერთის, ვით პურის თაველი, ქერა,
მეორე — მწვანე რტოსავით ჭარბი...

თვითონ ფერდობიც პყუთქდა გულივით,
ჩუმად გაწოლილთ მკერდი უფარა
და მძვინვარებდა ასეულივით
თქვენი ტყვია და თქვენი ყუმბარა.

გერმანულ ფოლადს გმირული რისხვით
უპასუხებდით ორნი შორითშორს!
ჭრილობებიდან გდიოდათ სისხლი,
ახლა რომ ქვიშამ უნდა შეიშროს!

თქვენმა გმირობამ გული გვაჩვენა
მარადი ძმობის გამომხატველი, —
რუსი ვაჟკაცის მტკიცე მარჯვენა
და მხარით მხართან მდგარი ქართველი!

გამშვიდებთ ფიქრი თვალეზაქრობილთ,
დარჩენილ მებრძოლ სულის ამარად,
განგებ აფეთქდა თითქოს მაღლობიც
და მტრის წინ კალთა გადმოგაფართ...

ქუსლი დააჩნდა მიწის სირბილეს,
ჩაჰქრა ყუმბარის ხმა შემზარავი,
მთა იერიშით ამოირბინეს,
მაგრამ არ დახვდათ მთაზე არავინ.

ჯარი გადარჩა, მხოლოდ მაღლობმა
თავს დაიტეხა რისხვა ყაჩაღთა
და ახლა ისევ, იქვე მახლობლად
ჩვენი მეღვარი ცეცხლი გაჩაღდა!

ჩვენ ვიცით, ჩვენი გმირული ბრძოლით
კაცისმკვლელები დამარცხდებიან...
და ორნი, ისევ მოსულნი შორით,
ერთხელ ერთმანეთს აქ შეხვდებიან!

ჭროდა თვალეზი გაუნათლებათ
ღრუბლებგადაყრილ ზამთრის დღესავეთ,
დაკოჟრილ ხელს კი ხელი დახვდება,
გატიალებულ გულს — ნათესავი!

იქნებ ამხილოს უცრემლო ხმამაც,
თმა რომ უდროოდ გასთეთრებიათ,
და ორი გმირის ორივე მამაც
მღუმარე ფიქრით გაერთდებიან.

მიწა კი, მიწა, სისხლით ნალბობი,
აყვავილდება წითელ ფერთა
და უსახელო იგი მაღლობი
სახელს დაირქმევს ამიერიდან.

ჰეი, ალაზნის გმირთა შვილებო,
თქვენი ქართული
 შორი ღნებრის
 პირად სმენიათ,
ბეჭვებში ლაღად გადაშლილებო,
ომის ჭირშიაც ვაჟკაცურად მოგილხენიათ!..

ერთი დაჭრილი მეზრძოლი ენახე,
უცხო, აქ, მთაში
 მოეყვანათ
 იმ ლაშქრობიდან, —
უნათდებოდა ღიმილით სახე,
აღტაცებული იყო თქვენი ვაჟკაცობითა!

ერთი სიმღერა ახსოვდა ამბად...
და იმ სიმღერას
 უმღეროდნენ
 აქ ფანდურებიც!
თქვენ კი იმ წუთის ბნელშიაც ალბათ
იყავით ცეცხლის ნაპერწკლებად გაფანტულები...

აქ საქართველოს თეთრი მთებია,
არც დედისერთას
 ივიწყებენ,
 არც უგულებელთ,
როცა თქვენს გამო ამღერდებიან,
გუნდად დამსხდარი კლდეებიც კი ბანს გუგუნებენ!

„— ველზე ვეგდეო, — დაჭრილი სწუხდა, —
— სიბნელეს ჰგლეჯდნენ,
 მიწას სთხრიდნენ
 მტრის ყუმბარები,
აკვამლებული ცისკიდე ჰქუხდა,
წუთი ხან გრგვინით შემაკართოდა, ხან მღუმარებით!

უღონოდ ვლევდი სულს ნაღვლიანი...

მაგრამ სიმღერა

უეცარი

ბნელში მომესმა,

ჩამომიქროლა ბორბლის ტრიალით,

როგორც გრიგალთა გულისძგერამ უახლოესმა.

და გაჰქრა... ბნელში გაშლილი მკერდით,

ვიცოდი, ისევ

თავგანწირვით

უნდა ეომათ,

და მე გონს მოველ, აღვსდექი მკვდრებით,

მათი სიმღერა ჩამეწეუთა გულში მხნეობად.

ხმა სიზმარივით მებრძოდა მღვიძარს,

ბედკრული თურმე

თოვლს უხელოდ

ვეტანებოდი.

ვერ ვცილდებოდი გათოშილ მიწას

და მეც თოვლივით ჭრილობების სისხლით ვთბებოდი.

დღეს კი აქა ვარ... გული არ კენესის,

ტკივილს მიყურებს

გულითადი

ზრუნვა დებისა...

და ისევ იგი სიმღერა მესმის

ალაზნის მხრიდან, მეგობრებო, დაბინდებისას.

მივხვდი, ვინ იყვნენ, რომ ჩამიქროლეს,

ალაზანს

მათი შეძახილიც

დაშვენიდებოდა...

აძგერებული გულით იბრძოლეს

და თუ დაეცნენ, იმათი ხმა არ შეკრთებოდა...

რადგან მე ვხედავ, მღერა ქართული

როგორც შინ, — ისე ომის ჭირშიც

ერთი ყოფილა,

რადგან კლდეები ცად ამართული

ალაზნის ველზე თვით განგებამ დაამშობილა..“

ეს გაიხსენა დაჭრილმა ამბად,
მას მღერით აჰყვა ზმა ფანდურების...
თქვენ კი

ამ წუთის ბნელშიაც ალბათ
ზარტ ნაპერწკლებად გაფანტულები.

შორს საქართველოს თეთრი მთებია, —
არ დაგტოვებენ

მანდ უგულებელთ,
თქვენი სიმღერით ამღერდებიან,
გუნდად დამსხდარნი იგუგუნებენ...

1942

ჩემი გმირი

ს ი მ ლ რ ა

ვისაც სურდა, ჩვენი ტანჯვა ენახა,
ვინც თბილისის მყუდროება შელახა,
მისი გულის ორად გამაჰოხელი,
ვიცი, ჩემო შავო ბიჭო, შენა ზარ!

ჩემი გმირი გიწოდე,
ზელი გამოგიწოდე,
გაიმარჯვე, იცოდე,
ჩემო ვაჟკაცო!

ჩემმა ვარდმა უეკლოდ ვერ ივარდა,
დაშორება გულით არ გამიხარდა,
მაგრამ გულს მე კენესას ვერ ვათქმევინებ, —
შენ სიმღერით მკლავის გაშლა გიყვარდა!

ჩემი გმირი გიწოდე,
ზელი გამოგიწოდე,
გაიმარჯვე, იცოდე,
ჩემო ვაჟკაცო!

ეგ ზომ ჩემი სასასთუმლო მკლავია,
განა მტრისგან დანა დასაკრავია!
მტკიცედ იდექ... შორიდან რომ გიციქერის
ჩემი თვალი მუდამ ის ვარსკვლავია!

ჩემი გმირი გიწოდე,
 ზელი გამოგიწოდე,
გაიმარჯვე, იცოდე,
 ჩემო ვაჟკაცი!

ვისაც სურდა, ჩვენი ტანჯვა ენახა,
ვინც თბილისის მყუდროება შელახა, —
მისი გულის ორად გამაპოებელი
ვიცი, ჩემო შავო ბიჭო, შენა ხარ!

1942

დ ე ბ ი

მე თქვენს აწყობილ ფეხისხმას ვიცნობ,
ჩვენს ქუჩას ზოლმე სწრაფად აივლით,
მე ვიცი თქვენი სარკმელი ვიწრო,
კლდეზე შემდგარი სახლი აივნით!

მე ვიცი საით ისწრაფით ერთად
ჩუქურთმებივით თანატოლები,
ბუდიდან დილით რა აგაფრენდათ
გულის წყურვილით და ათრთოლებით...

ბესიკის აღმართს მიაჩნდა მისად
დამშვენებული თქვენი რონინი,
თქვენი ორ-ორი ნაწნავი თმისა
ალუათა მხრებზე გადასროლილი!

ჩუმად ყოველთვის გდევთ ჩემი თვალი,
მან გამოიცნო ლტოლვა დებისა,
მხოლოდ მან იცის, მოხუცი ქალი
როგორ მონახეთ დაბინდებისას.

გულზელდაკრეფით მჯდარა კარგარეთ,
ფრთად მოუკეცავს შავი თავშალი...
და მისი მზერა თქვენ გაახარეთ,
ვით წყაროსთვალა ჯავრით დამშრალი...

არ გაძინებდათ ფიქრები გვიან,
მესმოდა თქვენი გულის ფართქალი.
ერთს, როგორც მახსოვს, ფატმანი ჰქვიან,
ხოლო მეორეს კი — თამარ ქალი!

დიდიხანია არაფერს გწერდათ
თქვენი ძმა, შორით, ომში წასული
და სანთლებივით ჰქრებოდნენ ერთად
მისი ორი და — ორი ასული.

მაგრამ წუხილის დასასრულამდის
ლამის მანძილიც მოკლე ყოფილა, —
სანატრელ ბარათს მოჰყვა სურათი
და ძმის ამბავი შეგვატყობინა!

გახარებული უცქერდით სურათს,
ბუნდოვნად სჩანდა უცხო ქალაქი,
ნანგრევზე იჯდა ძმა ვაჟკაცურად
გვერდით კი — ორი სხვა ამხანაგი.

ეცვათ სამთავეს უცხო რამ ჯუბა,
თექის ჩექმა და თბილი თათმანი,
და კითხულობდით წარწერას ჩუმადად
ხან თამარ ქალი და ხან ფატმანი.

ენერა: „ძმობა ჩვენი მტკიცეა,
გრიგალმა ერთად გადაგვიქროლა!
ერთი აქ ლევან გორგასლიძეა,
მეორე — თქვენთვის უცხო მიკოლა“.

გამოუვლიათ ბრძოლა, ტყვეობა,
ჭირში ერთმანეთს ძმურად შეველოდნენ.
და ახლა იმათ კეთილდღეობას
დე, სიხარულის ცრემლიც შევნიოდეს...

მათი ერთგული ღები თქვენა ხართ,
სახიერება წმინდა ფიცისა...
და თქვენც გინდოდთ ვინმე გენახათ
ნაცნობი ლევან გორგასლიძისა!

ნატრობდით: „ნუთუ არ ეყოლება
თბილისში ტოლი და ნათესავი!..
ძმა, ჩვენი მკვიდრი ძმა გვეგონება,
ვინ შეიყვარებს ღელას ჩვენსავით?!“

მიმოვლეთ მყუდრო მთაწმინდის ზღუდე,
მტკერის ფერდობებზე დიდხანს იარეთ,
და ბოლოს მაინც მონახეთ ბუდე,
ღედა არწივი ააფრთხიალეთ!

გულხელდაკრეფით მჯდარა კარგარეთ,
ფრთად მოუკეცავს შავი თავშალი...
და მისი მზერა თქვენ გაახარეთ,
ვით წყაროსთვალსი ჯაერით დამშრალი!

შეეხმატკბილეთ... იყო საერთო
ოცნება, ზრუნვა და სიყვარული,
მაგრამ თვითვეულ გულში ანთო
თითო ნაპერწკლის ცეცხლი ფარული!

და მწუხარების ჩრდილივით ფრთხილი,
როცა მათ სურათს უცქერდა ღედა,
არ აფიქრებდა თავისი შეილი
წამით იმ უცნობ ვაჟკაცზე მეტად.

„შვილს ჩაუმქრალი დახვდება კერა,
ძმაც გაგვახარებს იმავე ღელსავე...
მაგრამ გულს სწვდება უცნობის მზერა,
ჩემი ვაჟკაცი არის მესამეც!..“

ასე ფიქრობდა ქართველი ღედა,
უკრთოდა ცრემლი დანაგუბარი.
თამარ ქალმა და ფატმანმაც, ვხედავ,
კვლავ გამიმართლეთ ჩემი გუმანი!

რა ნაპერწყლითაც ჩუმაღ იწვოდით,
დას არ გაანდობს, ვიცი, დობილი...
მე კი წინასწარ მაშინ ვიცოდი,
რომ გახდებოდით გულჩათხრობილი!

თქვენს მაგიდაზე „იგი“ მუდმივად
დარჩა გადამლილ წიგნების გვერდით!
გიცქერდათ, როცა ჩვეულებრივად
თქვენს გაკვეთილებს ჩურჩულით სწერდით...

მართლაც იჩენდა ბიჭი მხნეობას,
თუმცა ის იყო მშვიდი ბუნებით.
მისი თვალების მომხიბვლელობას
თქვენც ენდობოდით განაბულები!

შორი ოცნება თქვენც აგისრულდათ,
აგიფრთოვანათ ჩივილი გულ-მკერდი...
და ისევ ერთად უცქერდით სურათს,
ფიქრს კი ერთმანეთს აღარ უმხელდით.

1942

მტკვარის სანაპიროზე

მე მახსოვს წუთი სურვილთა მალვის,
ტალღათა ღელვა, სუნთქვა ქარისა...
შრიალით კრთოდა ხან ჩრდილი ალვის,
ხან თვითონ ალვის ტანი ქალისა!

მე მახსოვს ცეცხლი ფატმანის თვალის
და გაბზარული სარკე მტკვარისა, —
ლეიოდა, როგორც ნამწვავი მთვარის,
მღვრიე ტალღებში ცეცხლი თვალისა.

და მახსოვს: მტკვარსაც მატებდა ხალისს,
რომ აჩნდა ლანდი ყელმადალისა.

მეც იმ წუთივით მიმაღულ ხალის
ძებნამ მაცდურად გამახალისა...

და მახსოვს წუთი სურვილთა მალვის,
ტალღათა ღელვა, სუნთქვა ქარისა...
შრიალით კრთოდა ხან ჩრდილი ალვის,
ხან ალვის ტანი ლეკის ქალისა!

1942

შატბანს, ლეკის ქალს

თვალეზამქრალი ქალაქი.
ბინდი. სიჩუმე. ჩრდილები.
ბრმებივით დგანან ხეებიც,
ბნელში ხელგამოწვდილები!

კვლავ ორნი შევერჩით ერთმანეთს,
დრო კი გაგვირბის... ვიჩქარი.
ორი ნაბიჯი, და უკვე
ჩაირაზება ჭიშკარი...

ორი ნაბიჯი, და უკვე
ორილა გაკერა წუმწუმის!
გამთიშველია სიმკაცრე
წუთის, ფიქრივით ჩუმ-ჩუმის.

და ორ სიტყვასაც არ იტყვი,
შინ როცა გამოგაცილებ!..
ლეკის ქალი ხარ, სიყვარულს
სატყერის გვერდით აძინებ.

გარს შემოევლო სიბნელე
ქუნას ვით შავი არშია,
გულიც ფრთებშეკვეცილივით
მკერდის ცივ გალიაშია!

რა დროს ფიქრია! შენობებს
თავდასხმა ელით ქარიშხლის, —
თვალს აუუკრძალე გიყუროს —
თვალი თავისას არ იშლის.

და კვლავაც გიცქერ, ვაებად
შუქი ჩამიქროს არ მინდა! —
ომით დამფრთხალი ამური
გულის კარს შემოაფრინდა!

1942

ამ ლექსს თოვლის ვარსკვლავებით ვტოვებ აგრე დახატულს,
დე, უძგერდეს დათოვლილი გული, როგორც ნაკადულს!

ცივი ქვაც კი დალეულა მისი ჩუმი ალერსით...
მაგრამ არა, თოვლის ფიფქებს ეს არაკი არ ესმით!

არა, ბუხრის ნაპერწკლებად აღმენიშნა ნეტავი,
ბნელს რომ აჩნდეს წუთებივით ღტოლვა გაუბედავი...

არა... წუთთა საიდუმლოს ხშირად ლექსსაც უმაღვენ
და წუთიც რომ გაიტაცოთ, გამოიცნობთ უმაღვე —

რომ არც თოვლის ფიფქი არის და არც ნაპერწკალია...
მკლავზე აცრილ ყვავილების ფერმიმქრალი კვალია!

მათ ამბორიც არ ანჩდებათ საიდუმლო სახელად...
მისთვის არ მსურს, გავამხილო, არ მსურს თვალის გახელა.

და ლექსს მხოლოდ ვარსკვლავებით ვტოვებ აგრე დახატულს,
რომ სტრიქონებათოვლილი ლექსიც ჰგავდეს ნაკადულს.

1942

ფატმანის თითებს

ჩემს მაგიდაზე ვინ დადგა მინით
ზღვა, საარაკოდ ასე პატარა,
ან ვინ შეღება თევზები ინით,
ფატმანის თითებს ვინ შეადარა?

თევზებო, იცით? როცა თქვენ გიმზერთ
ხანდაზმულობა მეცვლება ყრმობად,
ხელებგაწვდილი, ისევ და ისევ
ხარბად ვისწრაფი თქვენს შესაპყრობად!

იდუმალ თრთოლვით რომ ამხელთ სურვილს,
ვეგრძნობ, თითებივით ხართ საყვარელი, —
ხან გაიეღვებთ მაცდური ცურვით,
ხან იცდით წითლად მოელვარენი...

რატომ გგონიათ, მიმაღვა გშველით,
თქვენ ზომ თითები ხართ ფატმანისა,
საბედისწერო წუთივით გშვენით
ბადე წერილთვალა ხელთათმანისა!

საით, პატარა თითებო, საით,
აგრე სასტიკად რად გამიწყერით?!
რად გაინაბეთ სულისთქმასავით,
რა გამოუცნობ ჟინით მიცქერით!

აგითვალწუნებთ თვითონ ფატმანიც,
იტყვის: „თითები რა თითებია,
ერთხელ შავი თმის ტალღებში მაინც
ალერსით თუ არ გარინდდებიან...“

ოქროს თევზებო, ოქროს თევზებო,
იგაე-არაკი თქვენ ხართ ამ ლექსის...
ოქროს თითები სადღა ვეძებო,
მოტრფიალენი კვლავაც ალერსისი!..

1. ქართველ მეომრებს

წინ ბრძოლის ველი გაშლილა ფართოდ,
თქვენს ამბავს შორით ვერ დაველოდე
და, ქართველებო, თქვენ გაგიმარჯოთ,
თქვენი ზმა აღწევს საქართველომდე!

კლდეებმა კარი გამიღეს ერთგან
და რბენით მოსულ თერგივით ვლელავ...
თერგიც კი, მთებს რომ ზმალივით ერტყა,
ახლა ყაბარდოს ველეებზე ელავს!

მაშ, ქართველებო, თქვენ გაგიმარჯოთ!
მტერს შეხვდეს თქვენი მკერდი მთებური.
თერგიც კი, თერგიც არ გტოვებთ მარტო,
საქართველოში დაბადებული!

2. ჯარისკაცები თერგის ნაპირზე

ეს მხოლოდ ქება არ არის გმირთა,
მხოლოდ ფრთიანი ზმა აღტაცების, —
მე მთელი გულით ვიმღერო მინდა
ამბავი ქართველ ჯარისკაცების...

როგორც გრიგალთა მძაფრი თარეში,
მოაწყდა მაღალ მთა-გორებს მტრობა...
ვხვდებით ერთმანეთს თერგის მხარეში
მე და გურამი, გივი და კობა.

სხედან. ფარაჯის კალთებს იშრობენ
და მხრებზე ასდით ნისლი მთებურად.
მათი ლანდებიც კი არ მშიშრობენ,
კლდისპირზე ცეცხლით მინათებულან.

ომგადახდილნი მღუმარედ სხედან,
თითქოს არ ჰქონდეთ რამ სასაუბრო.
მე იმათ ნაწრობ სახეებს ვხედავ,
მათ ჩემი ზოტბა შეჰფერით უფრო.

ვაქებ შავს კლდეზე ალით ნახატებს,
ახლა რომ ასე სხედან უძრავად, —
მხნედ მისტოპავდნენ თერგის ნაკადებს
წუხელ აქ მტერთა შესამუსრავად.

თავს დაჰყურებდა მათ ბრძოლის დროსაც,
მთების ჯარივით მდგარი სამხრეთი...
კავკასიონზე ფრიალებს დროშად
მზით ანთებული ღრუბლის ნაფლეთი.

დილაა... თერგის დენალა გვესმის,
მთების ამბავიც თერგს უნდა ეკითხო,
არეხილ ჭალებს შხუილი თერგის
გულისტკივილით ამშვიდებს თითქო.

როგორც გრიგალთა მძაფრი თარეში,
მოაწყდა მაღალ მთა-გორებს მტრობა.
ეხედებით ერთმანეთს თერგის მხარეში
მე და გურამი, გივი და კობა.

— საკვირველია! — თქვა ერთმა უცებ,
აუთამაშდა კილო თვალისა,
ცეცხლი ხელწაკერით შეუნთო კუნძებს,
წამით კოცონიც გაახალისა.

სახე ამართა ალით წრთობილმა,
ღიმილს ღიმილით სიტყვა აუბა
და სამეგობროდ გულგანდობილმა
მხოლოდ თვალეებით გაისაუბრა.

— საკვირველია, დილით ყოველთვის,
ვდგავარ თუ ბრძოლის ველზე ვიჩქარი, —
დილის შუქივით ფიქრებს რომ ერთვის
ეს ერთი წუთი დაუვიწყარი...

მახსოვს, გავადე ოდის კარები
და, ეხედავ, ბალი დათოვლილია,
ენქარობ, თვითმეულ ნერგს ვეხმარები,
თოვლში რომ ჩუმაღ ჩაწოლილია.

ბალის ბილიკებს ვინ გაიხსენებს,
დათოვლილია სოფლის გზა-კვალი.
სძინავთ ნებივრად განაბულ სერებს
და ზღვაც ირწყევა, როგორც აკვანი.

ყინვით გათოშილ ნარინჯებს ეშველი,
ფრინველებით სჩანან ბედკრულად...
და თუმცა ახლო არაყის ველი,
ვგრძნობ, მომესალმა ვიღაც მეგრულად.

თავისი „დილა მშვიდობის“, თითქო,
ტკბილი ჩურჩულით ძლივს მომაწვდინა.
მაშინ ჯერ კიდევ მშვიდობა იყო,
არ გვაფიქრებდა მშვიდობის დილა.

ეხედავ, გზის პირად გაჩერებულა
და შემომცინის ნათელ სახითა.
კრძაღვით ვიმაღლებ ხმას ჩემებურად,
შუბლს ვიწმენდ ჩემი ჩაბალახითა!

გზა იქვე სოფლის სკოლისკენ უხვევს,
და ვერც მოვასწარ ამართვა წარბის,
რომ ჩემი სიყრმის გოგონა უკვე
თოვლში გაკვალულ ბილიკით გარბის!

დიახ, ის დილა მახსოვს ყოველთვის,
ვდგავარ თუ ბრძოლის ველზე ვიჩქარი.
ვგრძნობ, იმედით ფიქრებს რომ ერთვის,
ის ერთი წუთი დაუვიწყარი.

არა, აქამდის არ ამოშლილა
იმ თოვლში მისი ნაბიჯის კვალი...
ჩემს სახლ-კარს ახლაც დაჰნათის დილა
და იმ კეთილის მსურველის თვალი.

— ეგ ხომ აგრეა, — დასძინა კობამ,
თქვენ დაუმატეთ ჩემი იგავი, —
იღგა. იმავე წლის შემოდგომა,
საიალალოდ ცხვარში ვიყავი.

ციოდა უკვე, ქციის მთებიდან
კახეთისაკენ იძროდა ცხვარი,
და ღამეების გათენებითა
მეშვიდე ღამით ვიხილეთ მტკვარი.

როგორც გერევეია, მტკვრის პირად ჩქარა
ცეცხლს შემოუსხდა ჩვენი კრებული...
მთების კალთებზე შექურდა ფარა,
ჩანჩქერებივით შეჩერებული.

ვარსკვლავთა ზომლით ენთო მთაწმინდა,
ძირს კი ხმალივით მტკვარი ელავდა,
კლდეებიც თითქოს ერთის დასმითა
განკვეთილიყო საკვირველად!

ზარობდა ჩვენი ღედა-თბილისი,
შემოგვცქეროდა თვალთა ციმციმით!
წელჩაზნექილი გზები იმისი
კრთოდნენ მოსავლის ღლეთა სიმკიმით.

მე ვერ ვარჩევდი, ქალაქი მაშინ
მარჯვენას რომელ ოსტატს უქებდა,
ვინ ისწრაფოდა წინ მთიდან მთაში,
თვალეებს რომ შორით მოგვაშუქებდა.

არ ვუგზავნიდი ამბის მთხრობელსა,
უთუოდ ბედი მხვდა უნებური,
მნახა უთუოდ, ვერძი როდესაც
მყავდა ბალღივით ახუტებული.

ავტომანქანა დასტოვა წამით,
მოვიდა ჩვენთან, მოგვეხალისა
და ტანადობით გამოვიცანით
უცხო სურათი უცხო ქალისა.

უცნობი იყო. ისე ვით მაშინ,
მისი მე ახლაც არა ვიცი რა...
ან რად შემოგვხვდა ანაზღად გზაში, ,
ან ევრე სათნოდ რად გაგვიცინა.

რას ვიფიქრებდი, შორი იმედით
ჩემს გულს თუ შემდეგ გაახარებდა!..
შემდეგ... როდესაც კახეთს მივედი,
მისი ბარათი დამხვდა კარებთან.

შემომანათა კვლავ შუქი თვალის,
გულისხმიერად მწერდა: – „კობაო,
არ გაიკვირეო შორეულ ქალის
მოულოდნელი მეგობრობაო...“

და, აი, თუმცა თვალს მოეფარა,
დამრჩა სურათი დაუვიწყარი:
ცეცხლი, მტკვრის პირად გაშლილი ფარა,
და იმ ცეცხლივით ჩუმი ცისკარი.

არაფერია ბარათი თითქოს,
თითქოს იმედად მეტად მცირეა,
მაგრამ გულწრფელად კაცმა რომ მკითხოს,
ვერძნობ რომ ბრძოლების მონაწილეა.

კობამ გაიხსნა გულჯიბე მშვიდად,
მონაზა მოწმე ძეელი დიდების,
ნაწერს შუაზე ნაკეცი შლიდა,
ზედ ემჩნეოდა კვალი თითების...

მიუხედავად კობას გაღიმებულსა,
ოცნება ისევ რად მოერია.
მიუხედავად ქართველ ვაჟკაცის გულსაც,
ბარათის ფარქვეშ რომ უძგერია...

როგორ დაცხრება გულისთქმა ბრძოლით,
კაცს მხრები როგორ მოედუნება,
თაყისი სატრფო და გულისტოლი
ყოველთვის გვერდით თუ ეგულება!

და ვით ბაასი ჯარისკაცების,
ლექსიც საყვარელ სახელს იგონებს,
რომ შორეული ხმა აღტაცების
ახლდეთ საომრად აშლილ სტრიქონებს!

ისევ გვიღიმის მზე გათენებით,
ღამის ნისლები ისევ შრებიან
და ლურჯი მთებიც თითქოს ჭენებით
ეს არის, ველზე დაეშვებიან.

მთის მდინარეთა ხმლების კაშკაშში
მთელი ბუნების სწრაფვა იხატვის —
თავდადებულად იბრძვის კავკასი
ხალხის ბედნიერ მომავლისათვის!..

3. ერის ხმასავით კჳუსს ეგ ყუმბარაც...

როცა ფრთაგაშლით დააფრინდები
მკერდით მიწაზე გართხმულ ყაჩაღებს, —
ალალმართალი რისხვით ინთები
და მიწის პირზე ალქარს აჩაღებ.

ერის ხმასავით ჰქუხს ეგ ყუმბარაც,
დაე, მტარვალებს ცოცხლად მარხავდეს,
რომ ისევ ერთა დასადუპავად
თავისუფლებას მტერი არ ჰყავდეს...

გვესმის ეგ რისხვა უსიტყვოდ თქმული
და, ცაში თუმცა ერთად არა ვართ,
ჩვენ მაინც ერთად ვიჯერეთ გული
ბრძოლით, გულდაგულ, დაუფარავად!..

4. ქართველი ქალი

ვით ვეფხის ტყავი ნესტანის გაელას,
დაგმშვენდებოდა შენ იმერეთი
და ია-ვარდით მოქარგულ კაბას
გაზაფხულივით შეიფერებდი.

შენ ასაფრენად აშლილ მხრებითაც,
როგორც ნახატი ძველი ქართული,
ვით სიხარულით, მწუხარებითაც
რუსთველის კალმით ხარ დახატული.

ხედავ: მთარღვევს მტრის ამბოხება
საკუთარ სისხლით ავსებულ გუბებს,
შორეულ ზღვათა ღელვას მოჰყვება
და ეფარება ბნელსა და ღრუბელს!

ხედავ: საომრად აღსდგა ქაჯეთი
და მოგვევლინა ისევ მტანჯველად...
მაგრამ ფოლადით არის ნაჭვდი
შენი ერთგული გმირის მარჯვენა!

დღეს შენი კაბაც ნისლის ფერია,
ქუდზე ვარსკვლავის შუქი ციმციმებს,
მხნედ შეეთვისა და მოერია
მხარი სამხედრო ქამრის სიმძიმეს!

ბრძოლის ველზედაც ჩვენთან იქნები,
ერთად იბრძოლებს ჩვენი კრებული,
გულგადაშლილი დარჩნენ წიგნები,
აივნის ჩრდილში მიტოვებული.

გულისთქმა შენი ვის მივათვალო,
ვის უთენდება დილა დიდებით?
ო, ვისი შუბლის ჭრილობას, ქალო,
მოეფერები შემკრთალ თითებით!..

5. საარტილერიო დუელი

მიხეილ გეთიას

ენახეთ სიკედილი, მაგრამ თვალები
თაგვის სოროებს როდი უგავდა, —
შორითვე ჰკვეთდა ბნელს ელვარებით
გაჩაღებული სიღრმე გუგათა!

ვნახეთ, რომ ხელში არ ეპყრა ცელი,
ძელებიც არ აჩნდა იმის ხერხემალს,
და მაინც ხეე-ხეე დაძრწოდა მკვლეელი,
იჩენდა რისხვას და მოხერხებას...

ჩვენს მაღალ სანგრებს მოაწყდა აქეთ
და მიწამიყრილ ქვებში იჭექა,
გაცამტვერებულ ბინდბუნდში ვნახეთ,
სადღაც ჩვენს ახლოს გადმოიჩეხა!

მაგრამ სიკვდილზე უფრო მკაცრია
კაცი სიკვდილის პირისპირ მდგარი:
კეპლის ღრუბლები მკლავით გასწია
და ცად აეარდნო ნამსხვრევთა ქარი...

უცებ ამოთხრილ სამარის პირად
ჩვენი პატარა სანგრის სარდალი
ამ ერთმა წუთმა აქცია გმირად,
ამ ერთ წუთივით ალაღმართალი!

კაცი რომ აგრე აღგეს პიტალოს
ვით მისიანი, მისი ნატეხი —
უნდა კლდისგანვე გამოითალოს
თვალტანად აგრე წარმოსადეგი!

ქვემეხთ ესმოდათ მისი ქართული,
იცოდნენ, ომის ჭირშიაც ულხინს,
იდგა ღრუბლებში, ხელამართული
უპასუხებდა ქუხილით ქუხილს!..

და ასეულიც მაღალ მთებისა
წაშლილი შავი ღამის უკუნით,
ცეცხლით ცის ყოველ განათებისას
იმეორებდა გუგუნს გუგუნით.

არა, შორიდან არ გვიცქერია
ჩასაფრებულებს დარიალებთან,
როცა ქართული არტილერია
ყაბარდოს ველებს დაჰგრიანებდა —

ასჯერ მოასკდა კლდეებს სიკვდილი,
ასჯერვე დახვდა ჩვენი კრებული
და ღამის შემდეგ მაინც იმ დილით
სიკვდილი დარჩა დამარცხებული.

6. ბ უ ქ უ რ ა უ ლ ი

ყრუდ, ბალყარეთში, დაბინდებისას
წამოდგებიან მთებიც ნაბდებით
და, ვით ერთგულნი იმავ მთებისა,
ჩვენც იქვე ცის ქვეშ დავბინადებით.

გესმით? შრიალებს მხოლოდ ჩრდილნარი,
ღრუბელთა ჩუმი სვლაც გავიგონოთ!
ბნელი სდუმს, შორით ჩამომდინარი
ყურში გვიშხუის ბაქსანი მხოლოდ.

აქ დავიღამოთ, აღარსად მივალ,
ცხენს ხელის დაკვრით მეც ვეფერები,
ვწვებით, სასთუმლად მოხვეჭილ თივას
თავს აფარებენ რევოლვერები.

მოქანცულები ვართ უძილობით,
ნაბადს ვენდობით კვლავინდებურად.
ვწვებით, გარშემო ჩვენთვის უცნობი
მიდამოები გარინდებულან.

თითქოს ცა ფიქრებს უდარაჯებდა, —
სამხრეთისაკენ დასძრა ღრუბლები.
ღამით ოჯახში მისვლა დაგვჩემდა
და მეც ჩემს გულდას ვესაუბრები.

თითქოს შორეულ ცის ქვეშ არ ვიყო,
ბნელში გულისთქმა არ დამარხულა!

წყველიადმა უხმოდ კარი გაძილო
და ნატერისთვალი ბედად მარგუნა.

ვფიქრობ, მიყურდა მდინარის ტალღაც,
ვფიქრობ, ვარსკვლავიც ღამეს არ ათევს...
მაგრამ სწუხს მიწა და საიდანღაც
მთებს ალისთვალი შემოანათებს.

აფრინდებიან მთები ნაბდებით,
მაშინ წყველიადიც მათი ფრთებია
და სინამდვილის წამით ვნათდებით,
წამით სანგრებიც გააფთრდებიან!

მოწყენით სდუმან კვლავ მწვერვალები,
მაღალნი, როგორც ვუაჟ აგვიწერს,
ღამეა, საღღაც ბნელს ვეფარები,
ღუმლით მაინც გამომაღვიძეს!

ისე ქუხილმაც ვერ შემაფიქროს,
ვით ბნელმა უხმომ, უახლოესმა!
უთუოდ უნდა ძილი გამიქროს:
მღუმარებაში კენესა მომესმა.

ავდექი უმაღ, სულ ოციოდე
ნაბიჯის იქით მდგარა ფარდული,
თურმე ლანდები მიმოდირდნენ
და მოისმოდა მათი ქართული.

ხმას გაოცებით მივხედე იქაც,
ბრმად ავედევნე ღამეში ლტოლვილთ,
ფარდულში იწვა დაჭრილი ვიღაც,
თავს დაჰნათოდნენ სანთლები თრთოლვით.

ახლა მეორემ ითხოვა შეელა
და შემოიჭრა მკლავმოწყვეტილი.
მესამე უხმოდ მოჰყავდათ ნელა
და არც კი აჩნდა ტყვიის წერტილი.

მოეშორდი ფარდულს. და ისევ ბნელი
თვალბედითივით შემომეფეთა...
თითქოს გუმანით გვეძებდა ხელი
აქ თვალბედათხრილ შურისმგებელთა!

სიკედელი დაძრწის ბაქსანის პირად!
კვალზედა ვამჩნევ პირისპირ მდგარი.
ერთს გაემსჭვალა გულგასაგმირად,
მეორეს ხარბად მოჰგლიჯა მხარი.

მისი ხმა ძილში ესმით მძინართაც, —
გამოსცდა კლდეებს უდარიალოს
და ბნელში განგებ გაუჩინარდა,
სატყვარივით სურს იტრიალოს!

ნუთუ მთებისთვის ეგ სულერთია,
ვაჟკაცის გულის უჩანთ არარად
და მხოლოდ ალვის ფოთლები თრთიან
უხერხულობის დასაფარავად?!

არა! მებრძოლთა შეძახილს ვისმენთ,
მთებსაც განაბულ სივრცის არ სჯერათ, —
იციან, ომში რომ ვიგულისხმეთ
თავისუფლების გადასარჩენად.

ისევ და ისევ მდინარის გაღმა
მისწყდა ყიჟინის ხმა უცაბედი,
უკანასკნელად გაჰკეესა ნაღმმა
და კელავ აბოლდა, როგორც აბედი!

შუქით ხევს წარბი აუთამაშდა,
ძლივს დაიმშვიდა გული აულმაც.
ვეუცქერდი შორით, მაგრამ ანაზღად
მიპოვნა გახა ბუქურაულმა.

იცნობდით გაზას? ვაჟკაცი იყო,
ჯმუზა და ოდნავ სახეწითური,
ფრთების ცად გაშლას ლამობდა თითქოს,
როცა შესძრავდა მხრებს მელიდური.

გაზას ჰმართებდა მარად სიმარდე,
ქელი მოელილი ჰქონდა ფეხითა,
ხანჯალი, ხელისგულის სიფართო,
ხელყუმბარების გვერდით ეკიდა.

მიპოვნა გაზამ აქ, როგორც ვწერდი,
ხელით ჩემს გაშლილ მკლავს დაებჯინა.
— ნახეო, — მითხრა, — დაჭრილი ერთი,
მინდოდა სიკვდილს გადამერჩინა!

დავიწვი მისი სიბრაღულითა,
ძალა მომეცა არარსებული,
შორით რომ ხედავ, იმ აულიდან
ვატარე ხელით ატაცებული!

მისი პატარა ბიჭიც აქ არის,
ფეხდაფეხ მდებდა შესაბრაღისად.
სიკვდილს გულდაგულ ამოვასწარი,
ბნელს მინათებდა ცეცხლი თვალინა!

თქვა და შევაკრთეთ ისევ ფარდული,
ჩვენი შეკრთომაც ვერ დაუფარეთ.
ენახეთ: ლანდები მხრებამართული
დასჩერებოდნენ სანთლებს მღუმარედ.

მათ წინ არ იწვა არც ბალყარელი,
არც ჯარისკაცი ვინმე, არამედ, —
ვით საალერსო და საყვარელი,
ჩნდა მისი ტანის სიპატარავე.

— აღბათ რამდენი ვაება ნახა,
ვიდრე ამ ქედის კარს მოაღწევდა...
ვერ დავიფარეთ!.. — ჯავრობდა გაზა
და შავ წარბებად ეხატა სევდა.

სანთლებს კი ცრემლი სდიოდათ თითქოს,
თრთოდა წამწამი მათი თვალისა
და ლანდებ შორის ოქროსფრად იყო
განათებული ტანი ქალისა.

მე ახლაც მახსოვს უღონო მკლავთან
პეპელასავით მთრთოლვარე ალი,
მკლავზე ნესტარით აცრილ ყვავილთა
ბავშვობის დროის მიმქრალი კვალი.

მე ახლაც მახსოვს: შეუბურველი
ის როგორც დალი, როგორც ღვეთაება,
ვაჟკაცთა ფერხთით არას მსურველი
ძილს ეძიებდა და უკვდავებას.

მძიმედ სუნთქავდა, როგორც მძინარი,
თან გეიცქეროდა, წყალიც დალია,
მსურდა, მეკითხა: — მაინც ვინ არი?
და წამჩურჩულებს: — რუსის ქალია.

— მოკვდება,—უცებ თქვა დოსტაქარმა,
ცივად რკინებმაც გაიჩხრიალეს
და, თითქოს წამით ფრთა გაჰკრა ქარმა,
შესცივდათ ჩრდილებს, მაღალმხრიანებს!

მიეჩერებოდით მკედრული სიჩუმით
თვალეებს კარგსა და უკვე დაკარგულს
და მაინც ოქროსფერ აბრეშუმით
სასიყვარულოდ წამწამდაქარგულს.

ღიად რჩებოდნენ თვალთ წამწამები,
ჭირისუფალი არ დასტიროდათ,
კავკასიამდე მოსულთ წამებით
დონის შორეულ სანაპიროდან.

ამ დროს სანთლებმაც დაჰკარგეს ფერი
და შემოიჭრა სინათლე მზისა.
თვალეებს აღმოხდათ ნათელი წრფელი,
ამოშრნენ, როგორც წვეთები ცისა...

ჩვენ გაგვითენდა დილა გვიანი,
მას კი, საბრალოს, არეინ ახარა,
როცა ფარდულში ოქროსთმიანი
შემოიყვანეს მისი პატარა.

ჩვენ გაგვითენდა დილა... დაიძრა
საიერიშოდ ჩვენი ჯარები,
არტილერიის სუნთქვამ დანისლა
ქვით ჩახერგილი დარიალები!

ფოლადით კლდეებს არ სტეხდა განა
მტერი ვერაგი და მოსისხარი!
მაგრამ კლდეები აქ ისევ დგანან,
დამსხვრეულ ფოლადს ზედება ცისკარი.

ფოლადის ნაცვლად მთის ბარიკადებს,
ფოლადური მცველად ჰყოლია!
და გამარჯვებას მეც დავიქალებ,
თითქოს ამ დილით მეც მიბრძოლია...

მივეყვები ცხენით ბაქსანის ფერდობს,
მიჰქუხს მდინარე მძაფრი ხმაურით!
და უცებ ნახვით მაოცებს ერთობ
აქ ისევ გახა ბუქურაული.

თვალი უღიმის იმედიანი,
სახით კი ისევ ისე მკაცრია.
პატარა ბიჭი ოქროსთმიანი
მკლავებით გულთან აუტაცნია.

— რაო, რას იტყვი, ბუქურაულო,
ახლა საითკენ მიეშურები?
— მინდა ამ ბავშვის სასიხარულოდ
შევცვალო მსჯავრი უბედურების.

თქვა და შეეცყო ხმის ათრთოლება,
მთები მანიშნა: — ვგზავნი იქაო,
იქ ჩემს მალხაზებს ძმად ეყოლება,
იზარდოს, მათთან იფარიაკოს!..

თქვა: — გაუმართლებ დედის იმედებს
და შეიბურებს ფრთა არწივისა,
ჩვენი მთა მაინც არ გაიმეტებს
ამ უკანასკნელ თავგანწირვისას.

დე, იქ ხელახლა აიღვას ენა,
ნიავე მოხვდეს გულს იქაური.
ისწავლოს კლდიდან კლდეებზე ფრენა
და ბიჭი იყოს ბუქურაული.

7. ტოტებადალმწილ ბაღის კარებთან

შემომეგება უცხო ფინია
ტოტებადალმწილ ბაღის კარებთან,
იგი ზომ ალერსს მინდობილია,
ფარაჯის კალთებს თავს აფარებდა.

როგორც გულისთქმა, ისე ყუმბარაც
მტრის წინააღმდეგ ერთი ყოფილა
და განწირული დასალუპავად,
კარიბჭეები ძირს დამხობილა.

აქ ხელმეორედ ვნახე გურამი
ფეხზე შემართულ ავტომატითა,
მე განშორების ვთქვე სამდურავი,
მან კვლავ შეხვედრის წუთი აღიდა.

იქვე, კედელთან, ტყვეები იდგნენ,
იხედებოდნენ წარბების კრთომით,
სიტყვით მათ სახეს ვერ წარმოიდგენ
განადირებულს მძევინვარე ომით.

იდგნენ მოხრილნი. ყრუდ მობაასეთ
ძარღვი უკრთოდათ ჭროლა თვალებთან.
გურამის ყოველ მხრის შერხევაზე
ბეჭებში ცივად აზრიალებდათ.

წამით აქ მათი ბინა ყოფილა,
აქ, სადაც ახლა მხოლოდ ქვებია!

გენერალს მკერდზე ხელდაჭდობილად
მთების ალეხა უბრძანებია.

აღუდგა თვალწინ მას კავკასია,
ესმოდა კიდეც მთების ქართული...
და ეს ფინიაც იმის ხასიათს
ახლდა ჩრდილივით გამოხატული!

თუმცა მიზანი იპყრობდა ერთი,
იმედოვნებით ვერ დაუფარავს...
და შორი მთების ქუხილით მკერდი
გაუგლეჯია პირველ ყუმბარას.

ამქვეყნად ძელებიც არ დარჩენია,
ველარ დამარხონ ზარების რეკვით,
თითქოს განგების განაჩენია,
რომ სამახსოვროდ დასტოვა ლეკვი.

ფინიას თვალზე არ მოსდის ლული,
კაცმა კი ისიც უნდა აჰეწოს!
როგორც მიწაზე გართხმული სული,
ცდილობს ჩემს ჩექმებს მოელაქუცოს...

8. ქართული ბაღადა

ჭენებამ, ძილის გამაკრთობელმა,
კვლავ მყუდროება შესძრა მთებისა.
ვნახეთ, რომ ვიღაც ყაბარდოელმა
მოაგდო ცხენი დაბინდებისას...
მიეყვით იმის ფრთაგაშლილ ნაბაღს,
გადავიარეთ გზა აჩქარებით
და ნაბდიანმა ასევე სწრაფად
მხარით შეაღო ქოხის კარები.
აქ იმედივით ენთო სანთელი,
ენტო, ვით ძველი რწმენა თემური.
და ვნახეთ იწვა ორი ქართველი,
ორი ეაჟკაცი გარინდებული.
ჩვენს ხმაზე წარბი გაშალა ერთმა,

ძლივს მოგვესალმა თვალის გახელით,
 უნდოდა, ხელი რომ ჩამოერთვა,
 ხმა წართმეულად გვითხრა სახელი.
 ჯამით შევასვით ჩეგემის წყალი,
 ცოტა ვასხურეთ მგონი გულზედაც,
 მოსულიერდა და მისი თვალი
 გვერდით მწოლარე ძმობილს უმზერდა.
 — თუ ცოცხალი ვარ და სული მიდგას,
 მხოლოდ ამ უცნობ გმირის სურვილით, —
 გვითხრა დაჭრილმა და მერე დიდხანს
 ბაგე უკრთოდა მტრის სიძულვილით: —
 — ცუდად გაგვეწირა ბედმა იმ დილით,
 შორს გაჭრილები მდინარის იქეთ,
 შვიდნი ვებრძოდით სიკვდილს სიკვდილით,
 ექვითკირდებოდით მიუვალ ციხედ.
 შვიდმა ერთმანეთს შეეხედეთ ნდობით.
 მაგრამ ნაღმებით დაფლეთილ მინდორს
 სხვა კიდევ ერთი, ერთგული თოფით,
 თურმე გმირულად იცავდა იმ დროს,
 როცა ბრძოლაში შვიდნივ დავეცით,
 ქვეშ მოვიყოლეთ მტარვალთა ზროვა,
 ბრძოლის ველიდან თითქოს თავისით
 მე იგი ბედმა მომიახლოვა.
 მან გაარღვია ქარცეცხლის რკალი
 და სამშვიდობოს შუაგზიდანაც
 თვალს მისწვდა ჩემი ცოცხალი თვალი,
 მნახა და... მხარით გამომიტანა.
 სურდა გაეჭრა მდინარე ცურვით,
 სურდა ეომა გერმანელებთან...
 ტყვიას ესროდნენ ვაჟკაცის სურვილს,
 მაგრამ თავს მაინც ვერ მანებებდა.
 და, აი, როცა გავედით გაღმა,
 როცა მხნედ უნდა მოგვეთქვა სული,
 საბედისწეროდ ჩაწყობილ ნაღმმა
 დაფლათა მისი მფეთქავი გული...
 თქვა ეს დაჭრილმა გულის კანკალით,
 გმირის სახელი კი არ იცოდა,
 თუმცა გმირობის დიად მაგალითს
 ასახელებდა უიმისოდაც.
 გმირს დავაცქერდით, მას ერთადერთი

სიცოცხლე ჰქონდა, მეტი კი არა
და ახლა იწვა დაჭრილის გვერდით,
რომელსაც სული გაუზიარა.
სიცოცხლე მისი არ დაკარგულა,
დე, სასახელოდ სიმტკიცე ერქვას!
სახელად იგი ბედმა არგუნა
ივერთა კლდეებს, იმერთა ძელქვას...
დე, წინაპართა სულისთქმას ჰგავდეს,
მომავლის დღეთა რწმენად ვადიდოთ!
ყოველ ქართველის გულად ფეთქადეს
აღმოუთქმელი სამარადისოდ.

9. ცაცხვის ყვავილი

...ის ღამე ჩვენ ჩეგემის ხეობაში გა-
ვითენეთ, მდინარის ტალღებით გამო-
თხრილ კლდის ქვეშ. ვუცქერდი: ღამით
გურამის თვალს ძალი ალარ მიჰკარებია,
პირქვე იწვა და პაპირისის შუქზე ბა-
რათს წერდა.

ცის დასავალი ხშირად ნათდებოდა
მკვდრული შუქით. მტრის თვითმფრინავი
ამაზრზენად წრიალებდა ჩვენს თავზე და
შორეულ აფეთქებათა გუგუნით იბროდა
მიწა. ჩემი ფიქრიც გურამის ბარათს
გაჰყვა.

ახლაც მიკვირს, მიტოვებული ჩემი
ეზო და ცაცხვის ყვავილები რომ გამახ-
სენა?!

არა, დაბეჯითებით შემიძლია ვთქვა,
რომ არც მე და არც გურამი იმ ღამით
ჩეგემის ხეობაში, მდინარის ტალღებით
გამოთხრილ კლდის ქვეშ არ ვყოფილ-
ვართ.

დრო იყო... აგრე ალუათა ზემოთ
მეც ამისწრებდა მზე დილდილობით
და მერე ცაცხვის ქვეშ საოცნებოდ
გაიშლებოდა ჩემთვის ჭილღოფი.

ქვეყნად ჯერ ომის ცეცხლი არ ენთო,
არ გვაშფოთებდნენ დაშორებანი,
გული გვიკრთოდა უერთმანეთოდ,
ტოლად შეკრული, როგორც ლებანი.

დრო იყო, მახსოვს, და ცაცხვის ხემაც
ტოტი გაშალა, გაიზაფხულა.
მერე კოინდარს დაჰკრა სიცხემაც,
ჩუმად ხუჭავდა ფოთლებს სამყურა.

და ჩრდილქვეშ თვალი მეც მიმეღულა,
ვგრძნობდი ფიქრით მიმაუალ მაისს...
უკვე მზე იდგა და იმერულად
თავს გვევლებოდა ნიავე მაინც.

ჩრდილივით ფრთხილი, დაბლა დახრილი,
ტოტი უნებურ ძილს თუ ელოდა!..
მოსწყდა უეცრად ცაცხვის ყვავილი,
რომ ჩემს გაღელილ გულს დაფრენოდა.

მოულოდნელად შევეკრთი მხილველი,
მივხვდი ყვავილთა ფრენა მალეძებებს!
და ვუდიმოდი, ვით გულივერი,
ოქროს დეზეზზე მდგარ მამლაყინწებს...

დრო იყო-მეთქი... დრო სასურველი,
მიყვარდა ცისკრის ლამპრად ანთება,
დღესაც კი ცაცხვის ხეთა სურნელი
ჩემს დაშორებულ გულს ელანდება.

ცაცხვის ყვავილი დაეხატო მინდა,
გავხადო მინდა სიმღერის ღირსი,
თავისით ჩემთან რომ ჩამოფრინდა
ერთხელ, ჩემს მყუდრო მამულში, დღისით.

10. ბარათი დედას

გურამისაგან

აგრე სამკუთხად გაკეცილ ბარათს,
თუ ფრთებსხმული გულისთქმა ჰქვია, —
უნდა ჩვენსავით მიაჩნდეს არად,
თუნდ გაემსჭვალოს ფრთაშიაც ტყვია.

როცა სურვილებს ვუმზელდი ანბანთ,
თოფზე მიჩვეულ თითებით ვწერდი,
მას ბრძოლის ველზე გეგუნიც, ალბათ,
ესწოდა გულის ჩურჩულის გვერდით.

დე, დაიხსომოს რაც გაცამტვერდა,
რარიგად აღსდგა მკედარი სოფელი...
და როცა შორით მოიფრენს თქვენთან,
ფრინველი იყოს მაზარობელი.

აჰყევს ცად რაჭა-ლეჩხუმში რიონს,
მტკვარსა და კლდეებს არაგვიანებს,
დათოვლილ სოფლებს ფრთა დაურხიოს,
დასძახოს მოსელას რად ვაგვიანებ.

ისხდეთ ბუხართან, — თქვენც აგამღეროთ,
შეესწროს მაღლა ამართულ ჭიქას,
თქვას ვაჟკაცებაზე, რომ საღვებგრელოდ
შემართულ თოფებს დასცლიან იქაც!

თქვას, თუ რადა ვარ მართალი ცამდის,
რად ვიწვი მტერთა დასაღეწავად...
ჩემთვის საყვარელ მამულისათვის
თავდადებული ერთი მეცა ვარ!..

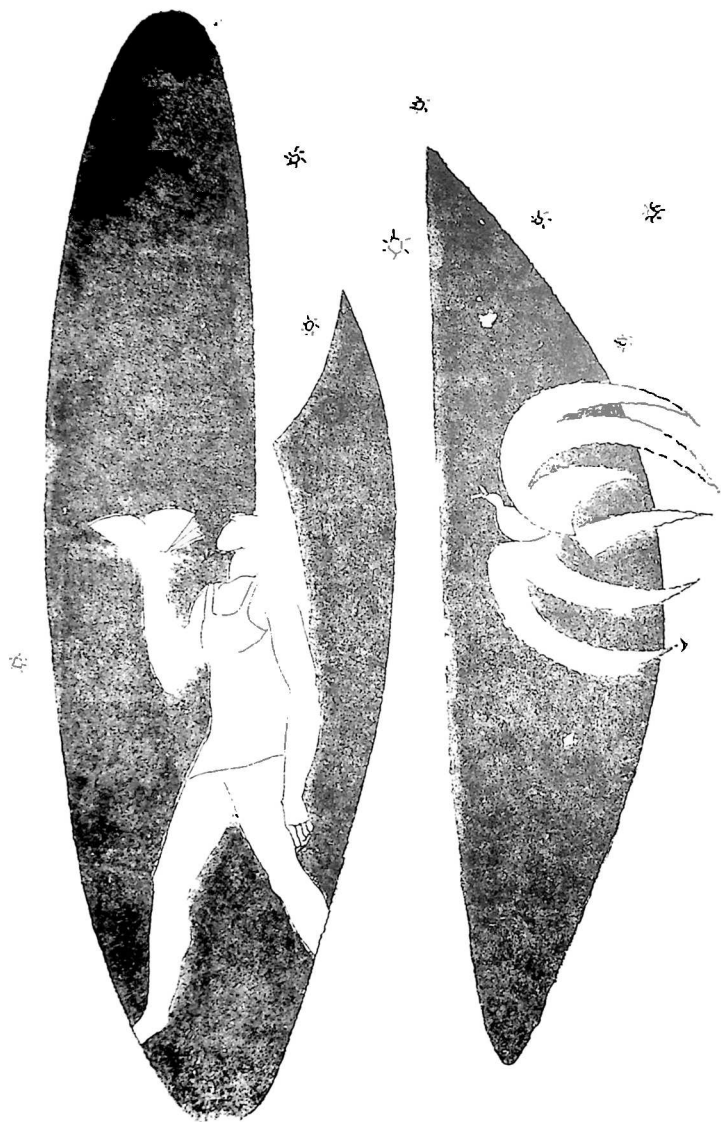
დე, აბრიალდეს ბუხარში ალი,
საზარულივით მოედოს კუნძებს,
დედავ, იმედით შეავლე თვალი
ჭერზე დაკიდულ ვაშლსა და ყურძენს!

დანატრებულიც ამოვალ... მანამ
ბარათს ვარგუნოთ ეგ სიხარული,
დე, სიამაყათ დახედოს მამამ,
შენ დააპკურე ცრემლი ფარული.

ვიცი, სამკუთხად გაკეცილ ბარათს,
რომ სხვა ბარათებს არ შეადარებ,
ის შენს უბეში იყუჩებს მარად
და ჩემს გულისთქმას გულთი ატარებ.

1942 წ.

მრდილო-კავკასიის ფრონტი.
მოქმედი არმია.

შეტვი ბეჭედი

დე, ეს ლექსიც თოვლქვეშ დარჩეს, ვით სიმწვანე მთებისა,
ბგერდეს როგორც დათოვლილი გული წყაროებისა!
დე, რიონიც მთებს უმღერდეს ისევ ჩოხებაკალთულს
და სალაშქროდ იერთებდეს ასიათას ნაკადულს...

გაუმარჯოს ყველას ერთად, მღელვარ კალმით ნახატებს,
გაუმარჯოს კლდეებიდან გადმომქუხარ ნაკადებს!
გაუმარჯოს ვინც ამ დილით მათი გულის ტოლია,
ვინც რიონის მდგარ ზვირთებს მღერით გადმოჰყოლია!

ომში წასვლა უხაროდეთ, გულადობა, გმირობა, —
მტარვალეზე გამარჯვების ეს პირველი პირობა...
დაე, შესძრან მთიდან მთაზე დაკიდული ზიდეებიც
და კოშკები — სიმაღლენი ძველთაძველი ღიდეების!

წინაპართა ვაჟკაცობა თუ ამ კლდეებს იცავდა,
დე, ახლანდელ მებრძოლებსაც იგი ჰქონდეთ ფიცადა.
თქვენ კი, დებო, ნუ დაიმჩნევთ განშორების სიმძიმეს,
ვაჟკაცების შორი მზერა აქ ვარსკვლავად ციმციმებს!

თქვენ სიმღერა დაგმშვენდებათ, გაფრენილი მანდილი...
კიდევ ერთი გამარჯვება მოგახარეთ ამ დილით.
მისთვის არის ეგ ზამთარიც ამართული ყინვის კლდედ
ვისაც ომში ვინმე გყავდეთ, ვმირად ჩამოგივიდეთ!

ზეაწვდილნი მათ ელიან დაკოჟრილი ტოტები!
ციდან ვიწრო ფერდობებზე დაფრენილი ოდეები!
ბილიკები რაჭის კლდეებს ცის კიდემდე მიჰყვებათ...
და ნაძვებიც გადმომდგარან რქააგრეხილ ჯიხვებად.

მწვერვალები ყვავილებით დარჩენილა ნაქარგი,
სიმღერით და სიყვარულით აქ აჰყავდათ აკაკი!

და მთებშორის დათოვლილი დგას თავისი ჭაღარით, —
კვლავ მოუხმობს საქართველოს საომარი ნაღარით...
მაშ, ეს ლექსიც თოვლქვეშ დარჩეს, დებო, განშორებისას,
ბგერდეს როგორც დათოვლილი გული წყაროებისა.

ლამის შუქივით მე პილში ჩამყვა
კაუკასიონის შორი ნათელი,
და მზის ამოსვლაც მეგონა ამგვარ
ოცნების ქვეყნად გამომხატველი.

ვიცი, მოსკოვის ყოველ მოედანს,
რომ ასულდგმულებს სუნთქვა. მდელოსი,
რომ ღვას ქალაქის მიდამოებთან
თვით ლურჯა მთები საქართველოსი!

გავეკერებოდი განთიადს ღრუბლად, '
მზეს რომ ღიმილით არ დაველოცე,
და გამარჯვებულს აქ თავისუფლად
არ მეოცნება საქართველოზე.

გაეხედე მოსკოვს... და ჩრდილებწაშლილ
პერგამენტს ჰგავდა მოსკოვის დილა,
ეილაც ეაჟაკი უღრუბლო ცაში
საგანთიადოდ აფრენას ცდილა.

თვალს აჰყვა ისევ მთელი არსება
და აიტაცეს ცად ერთმანეთი,
ვერძნობ მაღალი ვარ, ვით აღტაცება
და ცასთან ახლო, როგორც სვანეთი,

მინდა, გაეღო მეც ის ცისკარი,
სადაც თეთნულდის მთა მეგულება,
ფეხის ცერებზე მღვარი ვიჩქარი,
წამწამი თრთოლვით დამეხურება.

თვალნი კი აქვე მთა-გორებს დგამენ
და მელანდება ნაცნობ სახითა
კვლავ იმერეთის ჭადარა ღამე
თავისი მთვარის ფაფანაკითა.

მეც ხან ამ ვერცელი ღამის დარდი ვარ,
ხან თავს ვარსკვლავად დავიპატარებ,

ზან მოლიმარი ცის ქვეშ დავდივარ
და მთელი ქვეყნის ხალისს ვატარებ.

ამას მანიშნებს წვიმის წამწამიც,
ქარსა და ღრუბელს რომ აჰყოლია.
რომ ამღერდება სადმე ზღვასავით,
შავი ზღვის ყოველ წვეთსაც ჰგონია.

მეც დიდი დელეის ზვირთი ვარ ერთი,
დილა მოსკოვში მეც გამითენდა,
და ლალი სუნთქვით მევსება მკერდი, —
— სამშობლოვ ჩემო, სალამი შენდა!

1943

ღამით, მტკვრისპირად!

კვლავ იარაღში ჩამსხდარებს სძინავთ,
ცის ქვეშ ზღვასავით დაცხრა ბანაკი,
ეს არის, ერთი საათის წინათ
ბრძოლით აიღეს ციხე-ქალაქი.

მაღლით აჩნია ვარსკვლავთა კვალი
კვამლით გამურულ ღამის სიმძიმეს
და ვინც ვართ ქვეყნად — იმდენი თვალი
გამარჯვებულთა ძილს დასციმციმებს.

სძინავთ დაღლილებს... მაგრამ არც ერთი
ღამეს უთუოდ აქ არ გაათევს,
ვინ იცის, ბედად ვის გაეახსენდით
და ვისთან ივლის, იმასლაათებს...

თუნდ ეს ვაჟკაცი გაშლილ მხრებითა,
რომ წევს ფარაჯაშემოკალთული,
მისი ტუჩების მღუმარებითაც
მესმის მე ახლა მისი ქართული.

ბრძოლით აღებულ ქალაქის გულში
ვზივართ, ვიხსენებთ შორეულ თბილისს...
თითქოს მტკერისპირად ჯერ კიდევ გუშინ,
თავს დაგვენათოდა სიაშე დილის.

— ჯერ კიდევ გუშინ ბნელი ღრუბლების
კავკასიონზე ხმლით გამთიშველი —
დღეს კარპატებში მესაუბრები
ხმამტკიცე ისევ და ხმალშიშველი.

თვით ბრძოლა, ამბობ, ენამჭვერია,
ამბის სათქმელად სიტყვა რად მინდა?
ზოლო ოცნებით, სჩანს, გირჩევნია
ნახო თბილისი, ნახო მთაწმინდა.

მთელს შენს არსებას აქ, ამ წამშიაც
ვეგრძნობ, საალერსოდ ვინ ეგულება,
ვეგრძნობ, სული შენი იმ წამწამშია,
მას რომ კეკლუცად მიელულება!

ოცნება გახდა შორი მხატვარი,
გზიბლავს სიშორე დახატულისა...
შენცა გყავს, ალბათ, შენი ფატმანი,
მერცხალი შენი გაზაფხულისა!

ალბათ ნიაზე უფრო ფრთხილია,
ალვის ხეების ჩრდილში თუ ილტვის,
ასჯერ მთაწმინდა შემოგივლიათ
ერთი ფარული კოცნის გულისთვის!

და გვიან, როცა შორდები ტუჩებს,
როცა უეცრად მარტო დარჩები, —
ალბათ ღიღინით მტკერისპირა ქუჩებს
თან რომ არ დაჰყვე, დაიტანჯები!

ეგ ვაჟკაცური დარდიც მეცნობა,
ვატყობ, ჩემსავით ხარ დაისრული, —
მეთევზე გყავდა ერთი, მესრობა,
გახსოვს? მტკერისპირად ჰქონდა ფიცრული.

შუშის ფანრებად აქანავებდა
მტკვარზე ტალღები ღამის მნათობთაც,
იქვე ლანდივით ვიწრო ნავებთან
სუფრას მთრთოლვარე შუქი ათოვდა!

ჩელტის ზონჩაზე გვეწყო თევზები,
ოონის პური თუ მთვარის ნატები,
ალალმართალი ჭიქის შევსებით
ბიჭებს ღიმილით თავზე ადექი...

ქვემეხის გრგვინვით გაჰქრა ის ღროცა!
და ახლა უცხო ქალაქში გზედები...
მაშ, გამარჯვებულ მკლავს დაგილოცავ,
რომელმაც ომში აისხა ფრთები.

ჩემი ხალისიც მაგ ერთ ხელშია,
როცა მან ბრძოლის ველი მოსცელა.
ხმლის გაელვებით ვიცან ბნელშიაც
შენი ქართული ხელისმოწერა.

ისევ მტერს ეძებ დაბეჯითებით,
ხმლით აჩეხილმა ღღემდის იწვალა...
მკერდზე ფატმანის თლილი თითები
თოფის ვაზნებით მან შეგიცვალა!

შურისძიების ქარცეცხლმა უმაღ
ხმალაწვდილ მხედრად აგაქანდაკა...
მაგრამ როდესაც სანგრები სღუშან,
ღამით, მტკვრისპირად გზედავთ ზანდახან, —

ალბათ აგიხდა სიზმარი უცებ,
აკი მთაწმინდის კალთა გიყვარდა,
მოგიგზავნიდა მტკვრისპირი ქუჩებს,
ფიქრთგასართეულად ჩამოგიყვანდა!..

ჰო, მაგრამ, ეს ხომ ნატურაა მხოლოდ,
ერთმანეთს შეხედნენ ჩვენი ფიქრები,
თბილისი როგორ არ მოვიგონოთ —
სადაც ვიქნებით, სადაც ვიქნებით!

დე, გაიკაწროს ტყვიით სიზმარიც,
ომში გათეთრდეს ღამის ჭაღარა.
მტერს არ აცდება სიკვდილი მაინც,
საიერიშოდ გვიხმობს ნაღარა!..

1944

დათოვლილი თრიალეთი მოვიგონოთ

დათოვლილი თრიალეთი მოვიგონოთ,
გულ-მკერდით გადაშლილი მთა-გორები.
თოვლი დნება... ნაკადულის ტალღა მხოლოდ
მორბის ფარულ სიხარულის შთაგონებით...

მაშ, ზამთარი მოვიგონოთ, რომ ქარბუქი
გაჰყევს მთებზე გადაფრენილ თხილამურებს.
დათოვლილი მზე კი, როგორც ბროლის შუქი,
ღიმილივით დაგვეფრქვევა მხიარულებს!

ვხედავ ისევ ბრინჯაოში ჩასმულ ალმასს
და წამწამებს საგანგებოდ მოოქროვილთ.
მემალვიან, მიჩვეულნი მარად მალვას,
თუ მიმქრალან გაბედული მიმოქროლვით?

როგორ მინდა მოტრფიალე ტოლად მთვლიდეთ,
თოვლში განგებ ჩაწვეთ ჩემი დაშინებით,
მტრედისფერად დათოვლილი წამოფრინდეთ
და ჩემს ღიმილს თოვლს აყრიდეთ დაჟინებით!

თქვენ კი, როგორც ნაკვერცხალი ქარში, ღვით,
თქვენს ლოყაზე დნება თოვლის ვარსკვლავები
ხეებშორის ჩაიქროლებთ ყაჩაღივით,
სჩანს ხმალივით მოქნეული მხარმკლავები...

აშრილდა ნეკერჩხალის მხრებზე სურო,
დედაც იქვე გელოდებათ, რომ შეჩერდეთ.
შავი ღაზლით გაშლილ მკლავებს მივაშუროთ,
თქვენი ტანის ჩუქურთმების ოქრომჭედელთ!

რომ ერთავემ ჩავიხუტოთ დედის ხელი,
ყმაწვილურის აღტაცებით დაკოცნილი,
ჩვენი ღელვის იდუმალი შემრისხველი,
ფოთლებგანძრცილ ხის ტოტივით დაკოჟრილი!

დათოვლილი თრიალეთი მოვიგონოთ,
გულ-მკერდით გადამლილი მთა-გორები.
თოვლი დნება... ნაკადულის ტალღა მხოლოდ
მორბის იმავე სიხარულის შთაგონებით.

1944

მ ე ს ხ ე თ უ ი

გულ-მკერდს თუმცა წვერი ჰფარავს —
გული არ დამძიმებულა, —
ნიშანს გაძლევთ ცალი თვალი,
ღიმილით რომ მიმელულა,
მოსირმული ჩაბალახიც
მხარს მიმშვენებს იმერულად!

ეზოდ მწვანე მოლი მიყვარს,
ცაცხვის ჩრდილქვეშ გაგებული,
ბინად — ძველი წაბლის ოდა,
ჩემი ხელით აგებული,
მთის ფერდობი მოშრიალე,
ახლად გავენახებული!

ქვეყნად მე იმ გაზაფხულის
უდარდელი ბრწყინვა მართობს,
სადაც ახლად გადარგული
ია-ვარდი იავარდობს,
სადაც თოხის გაკველული
ნაკადული მინავარდობს.

მძულს მიდამო უმოსახლო
— ფერი აძევს მომაკედავის!

ჩბულს უბრალო მიწის ბელტიც,
რძია-რძიით თუ არ ჰყვავის, —
მიწას კვალი უნდა აჩნდეს
სიყვარულით გამრჯე მკლავის!..

შვიდი შვილი გამოეზარდე, —
შვიდნივე გულით მყვარებია,
თოფის სროლით კიდით კიდე
შვიდჯერ გამიზარებია! —
ყველა ტკბილად დაოჯახდა,
ყველგან ღია კარებია!

ახლა მესხეთს ჩამოესახლდი,
ჩემია და ჩემად მინდა!
დაცემული სისხლის წვეთი
აქ ღრო-ჟამპაც ვერ აწმინდა,
ფრთადაჭრილი შევარდენი
ისევ მზარზე შემაფრინდა!

ეზოდ მწვანე მოლს გაეაგებთ
სამოსახლოდ შეყრილები,
ცად ფიცრებიც ამართულან
ახლად გადახერხილები,
ტოტზე დამსხდარ ჩიტებივით
კვირტს იშლიან ხეხილები!

მოდექ, ჩემო დედაკაცო,
თეთრი ღაზლის თავშლიანო,
შეფოთლილი ვენახები
სასხლავებით ვაშრიალოთ,
შენც ხალისით აყვავილდი,
თხილნარო და ვაშლიანო!

ბველი ციხე-კოშკის მთა ზარ
ჩვენი დასაბუდრებელი,
ვარსკვლავებით სავესე ცა ზარ
კაცის ხელით უკრეფელი
და ვარძიის მსგავსად სკა ზარ
ისევ დასაფუტკრებელი!..

ლიხის მთიდან გადმოგზედეთ, —
მწუხრში ჩანდით დაღონებით,
ხელეგაშლით მოგაშურეთ
სიყვარულის შთაგონებით,
რომ სიმღერით ახმიანდეთ,
კვლავ მესხეთის მთა-გორები!

1944

ბერიკაცი და გოგონა

ორივე ერთად ვიხილე: თოვლი და ჭიაკოკონა,
დინჯი, თმათეთრი მოხუცი და თვრამეტი წლის გოგონა!

ერთად ვიდოდნენ. ისმოდა მძიმე ნაბიჯი პაპისა
და თავმოწონე შრიალი მოუსვენარი კაბისა!

ისე შეენოდნენ ერთმანეთს, რომ იმათ დასურათებას
დათოვლილ მთაზე ამ დილით ჰგავდა მზის ამონათებაც...

რა ზეიშია, რა მოხდა, რას გაიმღერის სოფელი?
სახლებს რა აღი ედებათ, ასეთი ჩაუქრობელი...

რად შეკრებილა გზისპირად კვლავ მოსაუბრე კრებული?
ახალი სოფლის მეურნე აქ ახლად დასახლებული!

რად იკერავდა გოგონაც ჭიაკოკონა კაბასა?
— მესხეთის სოფლის საბჭოში ირჩევენ მოხუც პაპასა.

1944

კახაბერის ველი

აღარ მღერის, ჯემალ, კახაბერის ველი,
ხეთა ჩუმი აფრთოვნებაც შეურხევლად რჩება,
მკერდით მიწას დაკვდომია ციხე ძველისძველი,
და ღამეთა მყუდროება არ ახარებს, ჯემალ!

მეც ამ ღამით მთვარეს წარბშეკრული ეხვდება,
ვარსკვლავივით შეკარგება თვალი უცხო მხარეს,

ჯემალ გაღმა გადასულან ჩვენი ლურჯი მთები
და ღრუბელთა სიბნელეში ბრჭყალი უჩანს მთეარეს.

ვით აწყდება, გესმის? ველს ჭოროხი ისევ,
თითქოს წამით გადმოლაზა შორი მთების ალყა,
სხვა მდინარე თუ გინახავს, ისწრაფოდეს ისე,
როგორც ზღვისკენ სიხარულით რბის ჭოროხის ტალღა!

ზღვაც მღელვარებს, აჰყვა მძიმე გულის ძგერად
ვაჟკაცივით გაბაწრული ქოჩახელას დოლი
და ზორუმით ამდგარ ზვირთებს ჩემზე უფრო სჯერათ,
რომ ფერხულით ხელს ჩაგვჭიდებს ჩვენი გულის ტოლი.

გაიხარებს, ჯემალ, კახაბერიც ველიც!
ეს იმედი ჩამინერგა ბედისწერამ ჩემმა...
ჩვენ ზომ ზღვიდან ქარიშხალთა ამღერებას ველით,
ალბათ ელის კახაბერიც ამ სიმღერას, ჯემალ!

1945

ასე პატყორდი სოღვე იადონს...

ყველას, ვინც ჩემთან სტუმრად ყოფილა,
მოუსმენია შენი გალობა,
ყველამ ჭანჭიკით შეგამკობინა
თავისი ტურფა ყმაწვილქალობა.

შენით ირთობდნენ თავს ვაჟკაცებიც,
როცა დგებოდა მშვიდი საღამო
და შენც გალობდი ზან აღტაცების
და ზან, უთუოდ, სევდისა გამო.

შენი პატარა ლურჯი გაღია
ეკიდა აქვე მაგიდის ზემოთ
და ჩუმაღ როგორ გითვალთვალია,
მხოლოდ მე მახსოვს, ჩიტუნავ ჩემო.

შუქი დილამდის გვენთო ვარსკვლავად,
ახლაც იმ ნათელ წუთებს ვიგონებ —
შენ, როგორც თავთავს დასამარცვლავად,
რომ დასცქეროდი ზოლმე სტრიქონებს.

დილით კი ჩემი პატარა ბიჭი
უცებ, ღღესავით გახსნილ კარებთან
მდგარი პერანგის ამარად, ვიცი,
კიჟინით ზოლმე შენც გახარებდა...

მოდი, ვიმღეროთ ისევ, მოგისმენ,
როგორც სალამურს საგანთიადოს,
მტერთა სიავე მისთვის მოგისპვით,
რომ გეზმატკბილა ისევ იადონს.

მღერით გაეფანტოთ მტერივით ურჩი
ღამეების და ღრუბლების ალყა,
თუმცა ჯერ ისევ გვიშხუის ყურში
ტყვიით ნახსტომი პაერის ტალღა.

მოდი, ვიმღეროთ გულდამშვიდებით,
შეფრინვით შევხედეთ ახალ იმედებს...
მეც კალამს ვეძებ შემკრთალ თითებით,
იმღერე, ღუმილს ნუ დამიბედებ!

ხედავ ხალიჩას, სადაც საადის
რუბაიებზე ჩიტები სხედან?..
ისარს გვიმიზნებს კედლის საათიც,
ჩვენი სიმღერის დრო არის, ხედავ?!

ჩიტებს, შენსავით ამოქარგულებს,
ძველ ხალიჩაზე ფრთის გაშლა შეენით,
თვალგანაბული რისხვით გაჰყურებ?
სწორედ ეს არის სურათი ჩვენი...

ისევ ავინთებ იმედს ვარსკვლავად,
ცისკარი ისევ მე გამიგონებს...
და, როგორც თავთავს დასამარცვლავად,
შენც გადმოხედე მაღლით სტრიქონებს!..

ფარჩის კაბით ბნელში გავიშრიალე,
 გიშრის თვალთან თვალით მისათვალი ვარ!
 ეაჟკაცისთვის წელის დამშვევებელი,
 შავ ქარქაშში ჩაგებული ზმალი ვარ...
 ფარჩის კაბით ბნელში გავიშრიალე,
 ერთი ვინმე შავთვალწარბა ქალი ვარ!

მეც არ ვიცი, ალმასი ვარ, ლალი ვარ,
 დაკარგული ძველი ნატერისთვალი ვარ,
 თუ წარბებად შავის კალმით ნაწერი
 საიათნოვას მუხამბაზის პწკარი ვარ, —
 და თითების საალერსოდ ასხმული
 მძივად ვწევარ, — შავი მინანქარი ვარ!

თუ ხან თაფლის სანთელივით მკრთალი ვარ—
 ფრთხილი სუნთქვით ჩასაქრობი ალი ვარ!..
 საყურეთა ჩრდილში გადაკარგული,
 თვალდახუჭვით მისაგნები ზალი ვარ.
 სიყვარულის და სიმღერის დრო არის,
 მე კი ბანზე ჩუმად გადმომდგარი ვარ!

ჩემს მომღერალს უცდი ყელამართული,
 ხელით გულთან ასატაცი თარი ვარ,
 ჩუმი ღელვით კლდეებს ევალერსები,
 საყვედურით მობუტბუტე მტკვარი ვარ,
 სიყვარულის და სიმღერის დრო არის,
 წვიმის შემდეგ გამოსული ღარი ვარ!

გამარჯვების ზმა მოფრინდა ქალაქში,
 მეც შავ წარბებს გაეშლი... და მერცხალი ვარ!
 ფიცხელ ომში დაღლილ მეომრისათვის
 სანატრელი ერთი პეშვი წყალი ვარ...
 რაა სწრაფვა, რაა ხარბი წყურვილი —
 ვადვივებულ ეშხის ნაპერწკალი ვარ!

ამამდერეთ, ცეკვით აღმაფრთოვანეთ,
მკლავგაშლილი ღამის ნიაქი ვარ!..
არა, ღამის ნიაქი კი არა —
მოტრფიალე გულის ღია კარი ვარ,
მე ჩემს ვაჟკაცს, ჩემს მომღერალს ვეძახი,
ერთი ვინმე შავთვალწარბა ქალი ვარ!

1945

კ ა ვ კ ა ს ი ო ნ ზ ე

გმირთა სიყვარულს მე ყოველთვის მთაში მივყავარ,
მთიელ ვაჟკაცთა მეგობარი და მოტრფიალე —
ომის შემდეგაც ფრთავაშლილი თავს დავსტრიალებ;
იქ, სადაც არის საქართველო — მუდამ იქა ვარ!

ხმა აღარ ისმის მეომართა მძვინვარებისა,
დამშვიდებულან მოყვარულნი თავისუფლების.
ქარს ნელი სრბოლვით მიჰყვებიან თეთრი ღრუბლები
და ჩანს ქართული ჩუქურთმები მყინვარებისა...

ავცილდი სვანეთს... და პიტალო მთების პირიქით
ვხედავ ჩვენს ახლად დამკვიდრებულ მოსახლეობას,
ვხედავ — ქლუხორი უერთდება სვანთა ზეობას
ქამანდღებივით უფსკრულებზე ნასროლ ბილიკით.

მეც ამ ვაჟკაცთა მეგობარი და მოტრფიალე
სიყვარულს ახლად დასახლებულ მთებში მივყავარ —
იქ, სადაც არის საქართველო — მუდამ იქა ვარ
და კავკასიონს ფრთავაშლილი თავს დავსტრიალებ!

1945

აქ მწუხარებას წარბს არ უხრიან,
დროს ქვათა სახე უცქერის უბრად.
მხოლოდ ზავის და მხოლოდ მწუხრია,
მათ გამოხედვას რომ ახლავს ღრუბლად!

ჩანს ჩუქურთმების დაშლილი პწკარი,
წვეს მარმარილოს სვეტის ნატეხი, —
ოდესღაც შუა ტაძარში მღვარი,
აეთანდლივით წარმოსადეგი.

თვალიც ამ ტაძრის ქვამ წარიტაცა
და არა მისმა მკედარმა ღვთაებამ,
ვიცოდე ნეტავ, დარბეულ ტაძარს
თუ ვინ არგუნა ეს უკვდავება!

დრო ასე ცოცხლად ვინ გააქევა,
ნეტავ ქარაგმით მაინც მაჩვენა...
რომ შევედარო მე, აბა, რა ვარ,
მსურს, დამილოცოს მხოლოდ მარჯვენა.

ბედს გული ჩემი არ უჩიოდა,
როცა მე მწვავედა ხანძარი დიდი,
ნანგრევთა შორის როცა ჯიუტად
ვიდექ და ახალ ჩუქურთმებს ვჭრიდი.

და ძველ ოსტატებს თუ მივემსგავსე,
თუ განშორების დამიდგა ჯერი, —
სადღაც ერთ ქართულ ჩუქურთმის ქვაზე
ჩემი სახელი მეც ამოვჭერი.

იმედით ვუცქერ მათ მნიშვნელობას, —
ქვები დიდების დარაჯები...
და თუ დაანგრევს დრო კვლავ შენობას,
მწამს, ჩუქურთმები გადარჩებიან.

ღრუბელთ შვენი ვარსკვლავების კამეა,
ნესტანივით შავთვალწარბა ღამეა
და ცისკიდით ძირს დახრილი ღრუბლები
წამწამივით ჩუმად მოხამხამეა!
ღრუბელთ შვენი ვარსკვლავების კამეა!

შუალამის ბრწყინვა აეშხიანებს
შუქით წაშლილ ჩრდილებს კაეშნიანებს
და ღიმილით ანთებული ნესტანიც
შინ აღისფერ კაბით გაიშრიალებს!
შუალამის ბრწყინვა აეშხიანებს...

რამ შეუშრო ცრემლი თვალწამწამისა,
სიობლის და სევდის მრავალ წამისა,
ცამეტი წლის შესრულება ახარებს,
თუ ომიდან დაბრუნება მამისა?!
რამ შეუშრო ცრემლი თვალწამწამისა!

ნაძვის ზეზე აციმციმდა სანთელი...
საგანგებოდ ცვივა თოვლის ფანტელი,
ბამბის პაპას ჟრიამულით გარს უვლის
მოთამაშე ბავშვთა კორიანტელი...
ნაძვის ზეზე აციმციმდა სანთელი...

თუმც ნესტანის გულსაც მოსწონს ძალიან,
შორს დგას მაინც, თითქოს არა სცალიან,
ვით სანთლებთან მოთამაშე წუთები —
ცამეტი წლის მოსვლაც უეცარია!

თუმც ნესტანის გულსაც მოსწონს ძალიან...
ხიდან უმზერს დედოფალა ცქრიალა,
მაგრამ გული მას ვერ გაუზიარა, —
დგას აქ მამის მხარის დასამშვენებლად,
სუფრას აწყობს, სათამაშოს კი არა!..
ხიდან უმზერს დედოფალა ცქრიალა!

და არ იცის ლაღი ცეკვა-გალობა,
ბეღია თუ უბედობის წყალობა, —
ისე გაქრა სიყმაწვილე, სიობლე,
ისე უცებ დადგა ყმაწვილქალობა!

1946

ალკანა, საირმე

ირმის მკერდივით კლდეც დახატულა,
ვარსკვლავებამდის ფეხით აირბენ,
თვითონ რიონი ჩანს ნაკადულად,
ისე დასცქერის ციდან საირმე...
მგზავრო, უთუოდ მისწვდი ბილიკით
უცხოოდ აგებულ მთას უშველებელს,
ხედავ? ბუნება ჰბაძავს პირიქით
ციხე-კოშკების აღმაშენებელს!
დგანან ქეიტიკირის კედლები თითქოს
აქაც ბაგრატის დიდი ტაძრისა,
ალბათ იციან, კაცმა რომ ჰკითხოს,
ამბავი რბევის და სიმკაცრისა.
ალბათ სიავით იავარქმნილა
ცისკენ გულადი მისწრაფებანი,
ორად ზვიადი კლდეც გახეთქილა
როგორც ვაჟკაცის გულის ლებანი!
ალბათ იგი დრო დარჩა სურათად,
აქ ჩაუკეტეს გზა-კვადი რიონს,
მაგრამ მდინარე იბრძვის გულადად,
რომ ჯურღმულები გამოანგრეოს.
და გმინვით ისე ბრუნავს მორევი,
ხევი ისეთი ღელვით აივსო, —
კაცს ეგონება განმეორებით
ხმატ ისმის როსტომ ერისთავისო!
მთა როსტომივით წევს აქ პირადმა,
უჩანს დათხრილი თვალის გუგები,
დადექ მის ფერხთით როგორც შინაყმა
და შენც უთუოდ დაიღუპები!

დაემორჩილე წამით ბნელ წარსულს
 და შენი სულიც არ აინთება! —
 ხოლო შენს მებრძოლ სულს თუ ეგ არ სურს—
 ჯავრით წამითაც არ დაბინდდება!
 უნდა წინ ისევ აღუდგე რიონს,
 როგორც მთა კალთებგადანათელი,
 მას უნდა შენმა სიმტკიცემ სძლიოს,
 რომ გამოსტაცო ტალღებს ნათელი...
 რომ შვილმა შენი სიტყვა იწამოს —
 უნდა საირმეს მოექცე მაღლა;
 სახელშერქმეულ ამ ძველ მიდამოს
 შეარქვი შენი სახელი ახლა!
 თუნდაც დაჰკაწროს მკერდი სიმკაცრემ,
 ამ სოფელს მაინც როგორ ვეჩხუბოთ! —
 რაჭა არ ნახო, კაცი ვერ გასძლებ,
 ვერ დაიმშვიდებ გულს ულენხუმოდ!
 მგზავრო, წარსულის უკულმართობა
 თუმცაღა შენმა დრომ გადალახა,
 შენ არ ინატრო მხოლოდ გართობა,
 მგზავრო, შენ მხოლოდ მგზავრი არა ხარ!
 არა! აქ შენი გადაქროლებით
 უნდა მთაც გაჰრა, წყალიც ადინო,
 თუ გინდა ისევ ეს მთა-გორები
 აეთანდილივით გადინადირო!
 თორემ მწირივით გაიწირები,
 ვარსკვლავებამდის ცას ვერ აირბენ,
 აქ შენს მოსელამდე მოჰკლეს ირემი
 და ცის ქვეშ დარჩა მხოლოდ საირმე.

1947

ზღვა და რიფის ტბა

მიყვარს, თუ არწივს კლდის ქიმზე ვხედავ,
 მიყვარს ვაჟკაცურ გულის სიმშვიდე! —
 ღრუბლებიც, ვიდრე ფრთებს აიშლიდნენ,
 არწივებივით კლდეებზე სხედან.

ქვევით კი; სადაც მთის ჭიშკარია,
ვიწროდ გაღებულ კლდეების ქვევით –
ლხენით, სიმღერით, ხელგადახვევით
ნაკადულები მიიჩქარიან!

ჩანს, სახალისოდ გაუღეს კარი,
ტყვით შრიალით ემშვიდობება,
და ქართლოსივით მრავალტოტება
მუხაც დაჰყურებს მაღლობზე მდგარი.

რბის ნაკადული, რბის და იხატვის
მხოლოდ სიმშვიდე არემარესი...
და ზღვაც აქვეა, ვით ასპარეზი
მისი მღელვარე სიმღერისათვის!

მიყვარს ფოთლების სიწითლე წრფელი,
მიყვარს წერილთვალა ბზა მუდამ მწვანე, –
შუქით და ჩრდილით მათ მივამგვანე
მე შემოდგომის დღეების ფერი.

მიყვარს თვით რიწა! – მეუდრო და მშვიდი,
მზერად მოსული მთების კრებული –
თავეზე რომ ადგას ჩაფიქრებული,
როგორც მშვიდობის სურათი დიდი.

მთებს შვენით ზოგან სიმწვანე წიწვის,
ზოგან შრიალა ფოთლების ალი,
ხოლო აქა-იქ, ვით თითო ცალი,
მხოლოდ აღვათა სანთლები იწვის!

წამით შემდგარა გზად ნაკადულიც
და რიწის ტბაა – საესე ფიალა,
ჩანს, ცა იქ თავის ღრუბლებიანად
აუღელვებლად გადახატული.

შემდგარა ტალღა.. ტბაში იხატვის
მხოლოდ სიმშვიდე არემარესი...
და ზღვაც აქვეა, ვით ასპარეზი
მისი მღელვარე სიმღერისათვის!

ცად ამაღლებულ თეთრ მწვერვალებით
კავკასიონი დგას დათოვლილი,
ზღვას კი შავეთის გზა აქვს მოვლილი
ტალღათა პრწოლით და მღელვარებით.

ზღვა მთების ფერხთით რად დამხობილა,
რად უნდა შესძრას სიმშვიდე ჩვენი?!
შეფოთლილ კლდეებს სიღინჯე შვენით,
შრიალიც მშვიდი სუნთქვა ყოფილა!

ღელვათა სწრაფვა ერთადერთია:
ჩანს თვით ნისლების სიფერმკრთალებში;
ზღვას ენატრება ქვეყნად თარეში,
კლდე კი ვაჟკაცის მტკიცე მკერდია!

ბექთარად შვენის კლდეს ციხე-ბურჯი,
ბველი ნახმლევიც აჩნია ხრამით,
იქ, სადაც ფერი უელავს კრამიტს
და კვამლი ასდის შუქივით ლურჯი...

მივალ, მეც მყუდროდ შევეკედლები
ო, ამ საამოდ დაფრენილ ოდებს!
რა აშლის იმათ, რა აღაშფოთებს,
ქედზე დამსხდარან, როგორც ქედნები.

და რიწის ცისფერ ტბაში იხატვის
მხოლოდ სიმშვიდე არემარესი...
და ზღვაც აქვეა, ვით ასპარეზი
მისი მღელვარე სიმღერისათვის!

1947

შ რ ე ნ ბ უ რ თ ი ი

კვლავ გასართობად ბურთს დავეუბრუნდით,
ზღვაც იქვე ახლო ღელვით ერთობა,
გავითამაშოთ აფრენილ ბურთით,
მაშ, ისევ ჩვენი ურთიერთობა!

ჩვენს შორის უკვე ორ მაღალ ქიმზე
საასპარეზოდ გააბეს ბადე...
მინდვრის ჩიტივით ფეთქე და გიმზერ
ხარბი მიმინო, ფრთამოფარფატე!

ასჯერ ასროლილ ბურთს ვუბრუნდები,
აღტაცებული ვარ ისევ შენით!
და გალაღებულ მკლავებს ხუნდები,
ასე მგონია, ახლა შეეხსენით!

მზე გვიწრთობს კუნთებს და საამოა,
ცას არ გვიჩრდილავს ღრუბელთა სისქე,
როცა მზესავით ბურთი წამოვა,
ხელემაწვდილი ისწრაფი ცისკენ!..

და მაშინ ვეტრფი მეც დილის ნათელს
შიშველ მხრებამდე ჩამოშლილ თმაში
და ჰგავს წარმართთა ლოცვას წინანდელს
ეს აფრთოვნება და ეს თამაში!

ხელემაწვდილი ბურთს მარჯვედ ველი,
მაგრამ თუ ბურთმაც არ მიერთგულა,
არ მენადვლება, ამიცდეს ხელი –
შეგმატო ღიმი და ერთი ქულა.

1947

ლაზური ბაღადა

...ამ მთაზე ლაზების სოფელი იყო,
ერთ დროს თურქებს დაურბევიათ
და განუფანტავთ.

გინახავთ? აქვე, ზღვის პირად
გადმოჩქეფარე ნაკადი,
ან მისი თეთრი ლეჩაქი,
ჟანგისფერ კლდეზე ნახატი?

მთამ ის გაღელილ გულიდან
 მუქივით ამოაფრქვია,
 და აი, უკვე ზღვას ერთვის,
 ქვეყნად სახელიც არ ჰქვია...
 ლამაზი ტანის თამაშით
 კლდეებზე ჩამომდინარი,
 თქვენ რომ სიცილით გაგირბენთ,
 არა, არ იცით ვინ არი!
 არა! ეს ტალღა კი არა —
 ცქრიალა ჩემი ტანია,
 მჩქეფარე ჩემი სიცოცხლე
 ზღვაში მეც ჩამიტანია!
 განა არ გესმით ქალის ზმა?
 სიმივით ფრთხილი, წკრიალა...
 არა! მე ლაზის ქალი ვარ,
 წკრიალა ტალღა კი არა!
 მეცა მაქვს ერთი სურვილი,
 ერთი მღელვარე ოცნება, —
 და იმ ვაჟკაცის სამებრად
 ზვირთივით გაიტყორცნება!
 მინდა, აქ ნავით ვიზილო,
 ზღვას აჩნდეს კვალი ცურვისა,
 მინდა აქ ნავით ვიზილო,
 ზღვას აჩნდეს კვალი ცურვისა,
 ისევ მთის წყარო უკლავდეს
 მეზღვაურ გულის წყურვილსა...
 ყრუდ ვკითხავ: — ბიჭო, ვისი ზარ?
 — ვისი ვარ? — მეტყვის ლაზურად, —
 ამ წვეთი წყალის გულისთვის
 შავი ზღვის პირზე დავცურავ.
 ჩემს აყრილ სოფელს დავეძებ,
 აქ იყო, საით წავიდა?!
 ზღვაში მსურს, კვალი გავიგნო
 ამ უიალქნო ნავითა!..
 იტყვის და მიწას დაჰკოცნის,
 გულს დაიწყენარებს წყაროთი.
 მეც ზომ კლდეებზე ამიტომ
 მოვჩქეფდი, მოვიხაროდი
 მეც ის პატარა მთა მიყვარს,
 სადაც სახლობდნენ ლაზები,

პატარა წყაროს თვალი ვარ,
 მას ვეტრფი, ელამაზები...
 მეც მინდა, კიდე მოვძებნო
 ცეცხლით გადამწვარ მღელღოსი,
 ვით გულის კიდე პატარა
 საყვარელ საქართველოსი!
 და თუ ჩემს ვაჟკაცს შევატყე:
 ზღვაში კვლავ გასვლას აპირებს,
 მღელღარე ტალღად წაყვები
 იმისი ნავის ნაპირებს...

1947

მტკვრის ტალღები

რას ამბობენ მტკვრის ტალღები, რას ამბობენ, ნეტავ,
 როცა მათი მღელღარების გადაცურვას ებედავ,
 როცა შუა მტკვარში ვდგავარ მედგარი და ურჩი, —
 ტალღებს მკერდით ვეგებები, როგორც ხიდის ბურჯი!
 რას ამბობენ მტკვრის ტალღები, რას ამბობენ, ნეტავ,
 თვით მღელღარე მოწამენი მუდამ მღელღარ ღღეთა,
 ჯაგახებით წამოსულან, მოუვლიათ მცხეთა,
 სადაც იმათ მდინარებას კაშხალებით ვკეტავ,
 სადაც უკვე ახალ თბილისს ხატავს ჩემი ფუნჯი,
 მთებს კი ღურჯი ფერი დაჰკრავთ, ლაჟვარდით ღურჯი!

ტალღებს ერთი მთა არ უყვართ მთაწმინდაზე მეტად!
 და მცხეთიდან ქალაქამდე, როგორც მწკრივი ხეთა,
 ყველა სვეტი აიშართა სვეტიცხოვლის სვეტად,
 რომ აენთონ სიხარულის ასიათას წვეთად!..
 რას ამბობენ მტკვრის ტალღები, რას ამბობენ, ნეტავ,
 ჩვენს ქუჩებში შუქის ფრქვევით შემოიჭრნენ, ვხედავ!
 მტკვარო, ჩვენის გულის კარი გავლით გააღე და
 ტაში გესმის ხეივნების და გუგუნი ღღეთა,
 მეტეხი და ნარიყალა ისევ ისე სხედან!
 არ იფიქრო სადღეგრძელოს გავლით გადაურჩი, —
 სიმღერებით შემოგზვდებით მე და ეთიმ-გურჯი!

თუმც ახალი სანაპირო შემოგერტყა ღვედად,
 კვლავ იჩქარი ბადეგაშლილ მებადურთა ბედად,
 სად იყავი, სად მიდიხარ მოყვარული ტყეთა,
 ორთაჭალის ქვემოთ მუხას მუხლი მოეკვითა,
 შენი ტალღა ენატრება და ბუტბუტი მუნჯი,
 შენგან ელის მუჭა სილას დაცემული კუნძი!
 სად იყავი, სად მიდიხარ როგორც დენა ღღეთა,
 წინ რუსთავი შემოგხვდება ბიჭი ახალბედა,
 სად იყავი, სად მიდიხარ როგორც დენა ღღეთა,
 შენს გულშია ჩახატული რუსთავი და მცხეთა.
 რას ამბობენ ეგ ტალღები, რას ამბობენ, ნეტავ,
 საქართველოს ამღერებულ მდინარეთა დედავ!

1947

ალ. ყაზბეგს

მოხვევთა გულისხმიერ
 სიტყვას დაეჯერების!..
 მიყვარს ძველი ხმოვანება
 ბრგე, ხანმეტი ბგერების.
 მიყვარს ბაგე უდიმილო,
 მტკიცე, მაგრამ კეთილი,
 თვითეული სიტყვა მისი,
 ქვაში ამოკვეთილი!
 მიყვარს, ღელვას რომ არ იმჩნევს
 გული დაუდგარი,
 როგორც თერგის მღელვარებას
 დარიალის კლდეკარი!
 მე ის მაშინ შევიყვარე,
 როცა არც კი მენახა...
 ო, იმ ღღეთა შემოქმედი
 და მხატვარი შენა ხარ!
 მაღალ მთებს რომ შევეკითხო:
 — მანდ ყაზბეგი ვინ არი? —
 ვიცი, დინჯად წამოდგება
 თმაჭალარა მყინვარი.

გვინდა აღსდგე, ყაზბეგივით
რატომ ცისკენ არ იწევ,
ჩვენო სიყრმის მეგობარო,
ჩვენო მოწხუბარიძევ!
გვინდა აღსდგე ყაზბეგივით,
გადიყარო ღრუბლები,
ხევთან ერთად გაიხარო
ხალხის თავისუფლებით...
შენი კობა მთას ემხრობა,
და ელგუჯაც მთაშია.
რაინდობას არასოდეს
არ მოიშლის ვაჟია!
აღსდგე!.. ერთი მაგალითი.
ღირს კელავ თვალის გახელად
შენი კობა — ჯუღაშვილმა
აირჩია სახელად!

1948

ლისის ტააზი

ს ი მ ღ ი რ ა

რა ლამაზი ხარ, სულ გიცქერდე მსურს,
სიჩუმეში ნეტავ მივიმალეთ სულ!

საფეთქელთან კრთის ჩამოშლილი თმა,
თმასაც გულში ჩუმაღ ჩაიხატავს ტბა.

ცის ვარსკვლავთა გუნდი თან დაჰყვება ნავს,
ნეტარება ჩვენი იმათ ციმციმს ჰგავს!

შავი თვალი მოელვარე შენც ზომ ბნელში ვერ დამალე,
რა კარგი ხარ, გენაცვალე, რა ლამაზი ხარ!

რა ლამაზი ხარ, სულ გიცქერდე მსურს,
სიჩუმეში ნეტავ მივიმალეთ სულ!

ნუ გაახელ თვალს, არაფერი თქვა,
შენი კაბის შრიალს იმეორებს ტბა...

ჰგავს ცხოვრებას ჩვენსას მოციმციმე ცა,
იმ ათასში ერთი ჩემს ვარსკვლავად ვცან!

შაეი თვალი მოელვარე შენ ზომ ბნელში ვერ დამალე,
რა კარგი ხარ, გენაცვალე, რა ლამაზი ხარ!

1947

რ უ ს თ ა ვ ი ს ა კ ე ნ!

ს ი მ ლ ე რ ა

რუსთავეისკენ მტკვარიც მოჰქრის ქარდაქარ!
შენ რად გეძებს, ქალო, თვალი, მოდი, სადა ხარ!
ჩემს აივანს ალვა უდგას მხარდამხარ,
შენ რად გიყვარს, ქალო, მალვა, მოდი, სადა ხარ!

ახალ საქართველოს, ახალ მთას და მდელოს,
ახალ რუსთავს ეუმღერით ჩვენ!

ო, ჩემს თვალწინ ნეტავ აგაქანდაკა!..
ცეცხლში ფოლადს ვადნობ, ზედავ? მოდი, სადა ხარ!
მეც ვდნები და ველავ შენით ზანდაზან,
ჩემო კარგო, ჩემო ყველავ, მოდი, სადა ხარ!

ახალ საქართველოს, ახალ მთას და მდელოს,
ახალ რუსთავს ეუმღერით ჩვენ!

მოდი, ჩავეუქროლოთ რუსთავს კარდაქარ,
დაშვენდები ჩემს გულს მხოლოდ, მოდი, სადა ხარ!

1949

მინდა მე თვითონ გაიბოთ, ვინ ვარ,
მღვარი, აქ, როგორც მთა აკალთული!
მიყვარს მე თქვენი თვალების ბრწყინება,
ციდან სამშობლოს მზერით გართული,
ვით გაზაფხულის წინასწარხილვა
თებერვლის ღამით გამოხატული!

მინდა, მე თვითონ გიმღეროთ, ვინ ვარ,
მახლავს თებერვლის ქარის ფანდური.
მიყვარს, მზე როცა ეფრქვევა მყინვარს
და მიყვარს დროშა ცაღ ამართული,
ყოველ ოცდასამს მხედრული გრგვინვა,
ყოველ ოცდახუთს ჰიმნი ქართული!

1949

ჩვენი მიწა ცეცხლით მტრულით ზშირად გადამწვარა,
მაგრამ ხალხმა სიყვარულით ისევ აამწვანა!
ვართ სიცოცხლის მოყვარული და მშვიდობის მცველი,
მისთვის შევინთ ახალ ბაღებს ციხე ძველისძველი,
მისთვის არის აკალთული მთების ჩოხის კალთა, —
სხვა რა ახსოვთ — ბრძოლების და გამარჯვების გარდა!

აქ მშვიდობის დასაცავად ვინც იბრძოდა — ვიცით!
აბა, ასწით შვიდი ფენა დაფარული მიწით,
აბა, ნახეთ, ვინც სიცოცხლე მამულს ანაცვალა,
თუ იარაღსხმულები მიწაშიც არ წევანან!
გამოუთქმელ ჯავერად ჩაჰყვით ხმა შორეულ ქართა...
სხვა რა ახსოვთ — ბრძოლების და გამარჯვების გარდა!

შვილს, ქართველი ღედის ნანა თუ ვაჟკაცად ზრდიდა,
სხვისი შვილის დასაყრობად როდი აგზავნიდა!
დამყვრობელთა მუსვრა იყო ვაჟკაცობა ჩვენი,
მუდამ გუთნით გადაგვიხნავს ღიდი ბრძოლის ველი!
მაგრამ ისევ დამარბეველ მტერს ვხვდებოდით კართან...
სხვა რა ახსოვს — ბრძოლების და გამარჯვების გარდა!

1949

სიმღერები დნეპრის პირად

ტარას შევჩენკო, კავკასიონზე მიჯაჭვულ გმირს მოუწოდებდა. გურამიშვილი უკრაინულ ხმას უწყობდა ქართულ ლექსებს.

კოვპაკთან ერთად გმირი ბაქრადე იბრძოდა დნეპრზე, სოფელ შრომის კოლმეურნეები შეჯიბრებაში ჰყავთ გამოწვეული უკრაინელ კოლმეურნეებს.

დნეპრის ნაპირი შორს არი, განა?..

დნეპრის ნაპირი თითქოს შორს არის,
შორი მთების და ველების იქით!..
დნეპრის ნაპირი თითქოს შორს არის,
მაგრამ გზა უცებ გადაეჭვრე ღიხით.
ახალი ბაღით და ძველი ციხით
მიწა დაეტოვე გასაოცარი,
შორი მთების და ველების იქით
მეც გადაფრინდი, როგორც ფრთოსანი!

დნეპრის ნაპირი თითქოს შორს არი...
მაგრამ ჩანს უკვე დნეპრის ზვირთები
ღიღით გუგუნით ძილგაკრთობილი.
მე ომგადახდილ დნეპრს ვაკვირდები;
ლეღავს მტკვრისა და ვოლგის დობილი...
და უკვე გემის მკერდს მინდობილი,
მიეცურავ, შორი ტალღების მგზავრი,
მესაუბრება გზად გაცნობილი
ბოცმანი, სახით ჯმუხი და მძლავრი
და წყალი, როგორც ხმლით გაპობილი,
როგორც ბრძოლებით გავლილი ჯავრი,
რჩება საუბრის კვალდაკვალ მხოლოდ...
არ შეიძლება, არ გავეუგონოთ
ამ ნაბრძოლ ბოცმანს ღიმილმორეულს.
— ჩვენს გმირს ხომ იცნობთ? — კითხულობს იგი
და უმზერს დნეპრის ნაპირს შორეულს, —

იცნობთ ბაქრაძეს? ამ ზვირთებს იქით
მისი ტყეების მწვეანე ზოლია! —
და უცებ დასძენს ბოცმანი რიზით: —
იქ, მასთან ერთად მეც მიბრძოლია!..
დნეპრის ნაპირი შორს არი, განა?
არა, ვინ გაპყო სამშობლო ჩვენი!
ჩვენია ახლა ეს პურის ყანა,
ვით ჩვენი იყო ის ბრძოლის ველი!
და, აი, თუმცა ახლოა დნეპრი,
განა შორს არის ჩემი სოფელი?!.
მე გზას განვაგრძობ შეუჩერებლივ
და გზაზე მხვდება, ვით ახლობელი,
ვილაც, დევეით ყანაში მდგარი;
მომესალმება ტკბილმოუბარი
და ხელისგულზე დაიფშვნის თაველს,
მერე, უღრუბლო დარივით წყნარი,
დახედავს თავის გადაშლილ მტკაველს
და თან იკითხავს: ვინ როგორ არის,
„შრომაში“ მარგელა თუ მოათავეს,
ეკალიპტები სად როგორ დგანან,
როგორ მოსაყავს გვპირდება ყანა...
და ერთი ფიქრი გვხიბლავს ორთავეს.
დნეპრის ნაპირი შორს არი, განა?!

მესმის კობზარის ხმატკბილი ნანა,
თეთრად შეფეთილ ოთახში ეზივართ,
თითქოს შეეჩენკოს მღელვარე ფიქრებს
წარსულის დარდით ჩვენ აუუესივართ!
მაგრამ წარსულით ვინ დაღონდება,
თუ სამერმისოდ ძალ-ღონეს იკრებს!
გურამიშვილის ხმა მაგონდება,
გზას გული გულთან სიმღერით იგნებს!

და ცად მიმალულ საუკუნიდან
სიმებად ჩანან სხივები დილის.
კავკასიონზე მიჯაჭვულ გმირის
გმინვა აღმოხდა კობზარს გულიდან...
მაგრამ ქართველი რაინდიც ტირის
ზუბოვკის გზაზე სიყვარულითა!

და ვგრძნობ, ჩვენს დრომდე რამ მოიყვანა
აქ ორი ხალხის ორი მგოსანი!
ვგრძნობ თუ რით არის გვირგვინოსანი
ბრძოლის და შრომის გმირული ზანა.
ღნებრის ნაპირი თითქოს შორს არი,
ღნებრის ნაპირი შორს არი, განა?!

პარდ-ყვავილები ნანგრევებზე

კიევში, კრემლიკის ნანგრევებზე
დარგული იყო ვარდ-ყვავილები.

განა ეგ ცრემლით სავსე თვალია?
არა, მომზიბლავ თვალს აქ არ ენდო,
ეგ არც იმ ზანძრის ნაპერწკალია,
აქ რომ შემზარავ გუგუნით ენთო.

ო, ეგ არც სისხლის ღვარია, არა!
თუმც ღვივის წითლად, ელფერით არ ჰგავს.
ეგ ნასახლარი აქ ასე ჩქარა
ვარდ-ყვავილებით ხალხს მოუქარავს.

აჰა, ნიავე ფრთით ანათრთოლი
ჩვენ არ გვიღიმის ყვავილი, განა?!
აქ, სადაც, როგორც უსინათლონი,
თვალეზდათხრილი სახლები დგანან.

ნუთუ ხსოვნადაც არ დარჩენია
ქალაქს ამდენი ვაება? – არა.
ხარაჩო მისი ყავარჯენია,
ღგას ღნებრის პირად, ისე ვით მდგარა...

და მკერდდანგრეულ სართულებს ჯერაც
არ მორჩენიათ ჭრილობა მკაცრი...
მაგრამ ყვავილთა ტუჩების მჯერა,
მე ვიცი მათი ღიმების აზრი.

გინახავს გმირი დაჭრილი? ნახე,
პირზე ღიმილი თუ არ ეფინოს.
გმირს მუდამ განგებ უღიმის სახე,
ტკივილი რომ არ გაგვაგებინოს!

მშენებელთა სიმღერა

თბილისისა და კიევის მშენებლებს.

როგორც თბილისში ახალ სართულებს
ახლა ბოლნისის ქვაც აქართულებს,
ისე კიევში, ქარიშხლის შემდეგ,
აგებენ სახლებს ცად ამართულებს!

გვესმის გუგუნი განუწყვეტელი:
ცად უსწორდება კედელს კედელი,
თავს დაგვტრიალებს, როგორც მარჯვენა,
მანქანა ქვის და რკინის მკვეთელი.

ხან ამღერებით და ხან ოცნებით
ცისკენ გვიხმობენ ჩვენც ხელოსნები,
ხარაჩოებში ამართულ ქალაქს
მხრებზე ასხედან, როგორც ფრთოსნები!

მაშ, ავიმალლოთ ხმა საქალაქოდ,
ერთად ვიმღეროთ, ვიამხანაგოთ
და ათას ცხრაას ორმოცდაათის
გამარჯვებათა ფუძე ავაგოთ!..

შრომადლის შუქი და სილამაზე
გუგუნით ყველგან ანათებს ასე,
დარია უკვე როგორც თბილისის,
ისე კიევის უღრუბლო ცაზე!

როგორც თბილისში ახალ სართულებს
ახლა ბოლნისის ქვაც აქართულებს,
ისე კიევში, ქარიშხლის შემდეგ,
აგებენ სახლებს ცად ამართულებს...

როგორც დავლამდი, ისე გავთენდი...
გ უ რ ა მ ი შ ვ ი ლ ი

არც მთების კალთა, არც შუქი მამაპაპეულ კერისა,
არც ხევთა ამოძახილი — ხმა შორი გულის ძგერისა!

არც ნათესავი მახლობლად, და აღარც შეილის აღერსი...
მხოლოდ მწუხრი და ღუმილი ყრუდ გაშლილ არემარესი!

ვინ გითხრას ტკბილი ქართული, ვინ გაგიმართლოს იმედი,
ვინ შემოგცინოს ბერიკაცს თვალებით მოციმციმეთი!

ცისპირად, როგორც ღრუბელი ქართავან მივიწყებული,
მარტოღმარტო ხარ მოხუცი, ერთ ღროს ვაჟკაცი ქებული!..

თითების თრთოლვით გაანდე წიგნს შენი გულის ნაღები,
ხან ქართლის ჭირი განაღვლებს, ხან სიკვდილს ეკამათები!

გაცქერი სივრცეს... თანდათან ბნელდება წუთისოფელი,
როგორც სიცოცხლე — სამშობლოც ხდება თვალმიუწვდომელი.

ფიქრები მოგერევიან, გიქრება თვალის ნათელი,
მას მხოლოდ ჯაერი ამოშრეტს ცრემლებად ჩამონადენი...

და როცა დაგიღამდება ღლე შენი ავი ბედისა,
გრძნობ: უკრაინის მიწაა მფარველი კალთა დედისა.

გრძნობ: არ მოკვდები არასდროს, თუმცა სიცოცხლე გასწირე,
უკრაინული სიმღერა ქართულ ხმას დაუკავშირე.

მიწაც მან მოგცა სამარედ, ვინც მოგცა პურის ნატეხი,
ვინც შეგივვარა შვილივით ვაჟკაცი წარმოსადეგი!

მისი ტრფიალიც იყავი, მხიარულ ზაფხულს უქებდი,
მდინარეებზე ოცნებით ქართულ წისქვილებს უგებდი.

მიწყდა აქ შენი ფეხის ხმა, მაგრამ დაგეშორდი კი არა –
ქვეყნის ღარმა და აედარმა გულ-მკერდზე გადაგიარა!

ერთ ამოსუნთქვად ჩათვალე სიშურე საუკუნისა...
ჩვენ ომის ღროსაც მოგვესმა ხმა მიწამიყრილ გულისა!

როცა ველური მტარვალი ციდან ყუმბარებს იხროდა, -
გურამიშვილის ტყვედქმნილი საფლავიც კენესით იძროდა...

ბედგატანჯულო მოხუცო, ტყვედ ჩავარდნილი მესამედ,
ჩვენც შენთან ერთად ვიბრძოდით, ჩვენც შენთან ერთად ვეწამეთ...

და როცა მტერი დავძლიეთ, კვლავ მიწა როცა აყვავდა,
ჩვენ გვირგვინებით მოვედით შენს ომგადახდილ საფლავთან.

გულში ის ცეცხლი გვინთია, შენ რომ სიმღერად აჩენდი...
ხალხისთვის დაღამებულო, ხალხის ზეიმით გათენდი!

და ვ ი თ ი ა ნ ი

1949 წ. 7 აგვისტოს მირგოროდში
გურამიშვილის ძეგლის გახსნის დროს
მიტინგზე წავეციოთხე დაუითიანი
ქართულად.

ფრთას შლის თეთრ შევარდენივით
დავითის წიგნი ფრთიანი.
ედგაეარ ვით მაცნე ქართველთა,
ხელთა მაქვს დავითიანი.

ოცი ათასი კაცია
ჩემს ირგვლივ შემოჯარული,
დავითის ნაწერს უუკითხავ,
ხმას მიკრთობს ღელვა ფარული.

სხვა გულითადი ვინ არის,
სხვა ახლობელი ვინ გვინდა? –

ომგადაზდილი ზალხი დგას
გურამიშვილის გვირგვინთან.

დგას მანქანები სოფლელთა,
ურმები, საბარგულები,
ვარდ-ყვავილებით მოსულან
გულზე ვარდდაქარგულები.

შაე-შაეი ბედაურებით
დგას ჩუმი გუნდი მხედართა,
მამაცი მხედრის სიკვდილი
სწორედ მათ უნდა ედარდათ.

მე ცოცხალ სიტყვას ვკითხულობ,
თუმცა ორასი წლის არი.
წიგნი კი არა — გავხსენი.
დავითის გულისფიცარი!

კვლავ ამოფრინდნენ წკრიალით
უკრაინული ჰანგები!
ო, სიყვარულო, მაღალო,
მიწაშიც არ იჟანგები!

კვლავ მოჩანს შორი ბილიკი
მოთლილი ფეხით ნათელი.
მგზავრი სამშობლოს დაეძებს,
უქრება თვალის ნათელი...

მაინც არ ემორჩილება
ბედს ჯალათივით ურჯულოს,
უნდა თავისი სიცოცხლე
სულ ერთ წიგნს ჩაუწერულოს!

წიგნი კი არა — გავხსენი
დავითის გულისფიცარი
და ცოცხალ სიტყვას ვკითხულობ,
თუმცა ორასი წლის არი.

სოფელი ზაირი, გურამიანთა ნასახლარი.

ამ სერს ზომ ისევ ზაირი ჰქვია?
აგერ ის მუხაც... შევდგეთ ამ სერთან.
ჯერ ისევ მზეა, არ არის გვიან,
შევდგეთ და ვიტყვი, რაც გამახსენდა.
ეხედავ, ღგას ჩემი ნაცნობი მუხა,
უკვე ქარცეცხლით მკერდგარუჯული.
თუმცა სხვა, — გული მეც ამიჩუყა
ახლად შეფოთლილ რტოთა ჩურჩულით!
ღგას ტყვეობიდან დახსნილი, დახეთ:
როგორ აჩნია ზეს ნატყვიარი!..
ღგას ტყვეობიდან დახსნილი, დახეთ:
ისე ღგას, თითქოს დავითი არი...
მახსოვს, ჯერ კიდევ ომის წინ, ადრე,
სანამ თქვენ ამ გზას დააწესებდით,
ზაირის ნახვა მეც მოვინატრე,
გურამიშვილის კვალს მეც ვეძებდი.
სამარეს ახლა ძეგლიც თუ ადგას,
მაშინ არ ჩანდა სამარის კვალი,
მაგრამ ვგრძნობდი, რომ აქ იყო სადღაც
მიწად ქცეული ზორცი და ძვალი.
ჩემი ოცნება აქ ავასრულე:
ამ ერთ წუთისთვის შემონახული
ღვინო ბერმუხის ფესვებს ვასხურე.
ვერ დავიჩემებ: კაცის მერმისი,
ისე ვით დავითს, ახლა მეც მწამდეს,
რომ გარდაცვლილი სიცოცხლე მისი
ხის ტოტებს აჰყვა მიწიდან ცამდე!
მაგრამ ბერმუხას რომ ეხედავ, მჯერა:
ისიც ორასი წლის არის სწორედ!
მასპინძლის ნაცვლად მან შეგვაჩერა
და უკვე თვალი ვერ მოვაშორეთ!
ღგას ტყვეობიდან დახსნილი, დახეთ:
ისე ღგას, თითქოს დავითი არი...
და გამარჯვება როცა შევძახეთ,
პასუხად გვესმა მისი შრიალი!

ხვდებიან მუდამ ყიჟინით, ტაშით,
გმირი მფრინავი უყვართ პატარებს,
ბიჭებს ფრთებგაშლით აიყვანს ცაში,
მთებზე გუგუნით გადაატარებს.

გადახედავენ მთა-ბარს ხალისით,
მათი გაფრენაც სასახელოა...
დაბლა კი ათასფერი ხალიჩით
ლაღად გაშლილი საქართველოა.

მფრინავმა (აგრე შეთამაშებით,
დღეს რომ იცნობენ ძია არჩილად),
ამბობენ, ომში, ერთხელ ბავშვები
ცეცხლს გამოსტაცა, გადაარჩინა!

ბავშვებს ტუჩებზე მზე ღიმილს აქსოვს,
ქვეყნად ქარცეცხლის ხსოვნაც მინელდა,
არჩილს კი მაღალ ცაშიაც ახსოვს
ბედი დარბეულ უკრაინელთა!

ახსოვს გულისთქმა უსათუთესი
მტრის ყუმბარებმა როგორ არწიეს,
როგორ ჩაუსვა მთების ბუდეში
ჩვილი ბარტყები დედა არწივებს.

სულ მალე დაცხრა დრო საშინელი
და ახლა ქედზე ხელამართული
ივინის ბიჭი უკრაინელი
და ისმის მისი ტკბილი ქართული!

ახლა მფრინავის გულ-მკერდზე ნახავთ,
ოქროს ვარსკვლავის შუქი ანთია,
და ამ ვარსკვლავით რამდენჯერ ლაღად
ცის ვარსკვლავეთშიც უნავარდია!

ახლა თამაშით უღრუბლო ცაში
ფრენით აიყვანს ხოლმე პატარებს

და საზეიმო შრიალით აშლილ
ტევერებს გუგუნით გადაატარებს.

გადახედავენ მთა-ბარს ზალისით,
მათი გაფრენაც სასახელოა.
დაბლა კი თავის ფერად ზალიჩით
უკრაინა და საქართველოა...

ზუბოვკის გზაზე

ზუბოვკიდან მიმავალმან
ვნახე ერთი ქალი...

გ უ რ ა მ ი შ ვ ი ლ ი

ზუბოვკის გზაზე, ხოროლის პირად,
იქ, სადაც დავითს უვლია ხშირად...
სწორედ ზუბოვკის გზაზე, ანაზღად
თქვენ კვლავ თვალები აგითამაშდათ
და გამოფრინდით გულთგასაგმირად!

ზუბოვკის გზაზე კაბის შრიალით,
ტანატყორცნილი და ეშხიანი,
ისე, ვით ერთხელ, საქართველოდან,
მგზავრს თქვენი თვალი ახლა ელოდა,
შეყვარებული და ეჭვიანი!

არა, სიყვარულს მეც არ ვთვლი არად!
თქვენ ყვავილებით მოქარგულს მარად,
მეც ამღერებით გეტყვით: — კარგი ხარო,
მზიარულ ზაფხულს მოუქარგიხარო
გურამიანთა გულგასახარად!

მაგრამ მე თან მღევს ბედი კეთილი,
სახლ-კარს არ ვეძებ გადმოხვეწილი
თან მახლავს ჩემი თაობის ზრუნვა,
ქარიშხლის შემდეგ არ წამოვსულვარ
თქვენს ქვეყანაში ფრთებდალეწილი!

მე სიყვარულით ვუმზერ ამ მდელოს,
თქვენს შრომას გმირულს და სასახელოს,
მე თქვენს გულს მხოლოდ ჩვენს გულს ვადარებ,
მაგრამ მე აქაც გულით ვატარებ
ჩემს თეთრ მწვერვალებს, ჩემს საქართველოს!

გინდათ? ლამაზო, გაეშალოთ ფრთები,
აფრინდით მშვიდად, მეც აფრინდები,
ვიგულოთ მთების კალთები ბინად,
ჩემს გუბისწყალთან ჩამოვსხდეთ წყვილად
და ბედს თუ ეძებთ, ბედს დაგპირდებით!

ხოლო თუ თქვენთვის წმინდა რამ არი
ეს მწვანე მდელო და ეგ ტრამალი,
ქოხი თვალ-წამწამ ამოხატული,
ეგ შარაგზა და ცად ამართული
ქარის წისქვილის ბრუნვა ფრთამალი, —

იგი თქვენც გულში ჩაისვით ფრთხილად,
მეც ხომ მთებს აგრე ვაპატარებდი
და გუბისწყალთან, ოცნებით, ხშირად
ატარეთ, როგორც ზოროლის პირად
მე საქართველოს დავატარებდი.

შ ე ხ ვ ე დ რ ა

უკრაინაში დასახლებულ
ქართულ ოჯახებს

შარაგზას თვალი რომ გაეაყოლოთ,
გულჩათხრობილი ტყე არის მხოლოდ.

მზეს დღე და ღამე არ განუყრია,
ჯერ მხოლოდ გზაა, მხოლოდ მწუხრია,
ველზე გართხმული ნისლი არ იძვრის,
ხეები ხეებს რტოს არ უხრიან.

მიეჭრი. ველს იქით არ ჩანს სოფელი.
არც შორი კაცი, არც ახლობელი...

1
რა საამოა გზადგზა ამ დროს
დუმილით ფიქრით გამართობელი!

სადღაც შორსა ვართ, ხოროლის გაღმა...
ტყე უცეპ, ეხედავ, შესცვალა ბაღმა
და ყრუდ სიმღერის კილოც მომესმა!
ფრთა გამკრა გულს ვით უახლოესმა!

დღისა და ღამის ბინდუნდში ეხედავ:
ჩუმად დახრილან ჩრდილები ზეთა,
სხედან უცნობი ქალიშვილები,
ღია სარკმელთან თავისთვის სხედან.

და... მიკვირს! მართლაც, საკვირველია,
ტკბილად „სულიკოს“ რომ იმღერიან!..

ო, ასეთ წუთებს გულს ვერ უმაღვენ,
მეც იმ სარკმელთან გაჩნდი უმაღვე...
და უცეპ, კრძალვით ფრთებგაშლილები,
შეკრთნენ ხმატკბილი ქალიშვილები!

შემდეგ კი, როცა გაიგეს ვინ ვარ,
გაიგეს მგზავრი რამ გამაკვირვა,
რატომღაც ყველა ერთს მიაჩერდა...
ვიგრძენ იმ ერთის თვალუბის ბრწყინვა!

ძლივს გახსნა ბაგე, ძლივს დამინახა
და მეც თვალუბით ვკითხე: ვინა ზარ?...
ნაპერწყალივით გაჩნდა ღიმილი,
უხერხულობა გადაილახა:

და იმ ღიმილის ახსნაც შევიძელ,
ყრუდ მიჩურჩულა: ოდიშელიძე!

ო, ჩემო წამწამდახრილო გოგოვ,
როგორ უსიტყვოდ მიგიხვდი, როგორ,

რომ შენს ცასავით გახელილ თვალებს
ჯერ საქართველოს მზე არ უხილავთ,

რომ შენს მშობელსაც, ბედგანაწველებს,
ეს წლიდან წლამდე ჰქონდა წუხილად.

გადმოხვეწილი სიცოცხლე ძველთა
წვეთ-წვეთად მიწას შეუშრეტია,
შენი არსებაც, ო, დედისერთავ,
იმათი ერთი ცრემლის წვეთია!

ამ ეელზე ვიცით ვინ შეგიყვარათ,
ვიცით სულს ღრუბლით ვინ გიმძიმებდათ,
ვიდრე მზის შუქზე კრიალა ცვარად
ცრემლიც კი აგრე იციმციმებდა!

ო, ეგ ცრემლია გამომხატველი
ჯაერის კი არა — სიხარულისა!
უკრაინელიც ხარ და ქართველიც,
სურათო ჩვენი სიყვარულისა!

დ ღ ე ს ა ს ჟ ა უ ლ ი

პავლო ტიჩინას, მიკოლა ბაუანს,
ლუბომირ დმიტერკოს

ერთად ამართეს ხელები ცამდე,
დღესასწაული ერთად მახარეს,
მე მოლიმარი თვალებიც მწვავედნენ,
ვარდების ცეცხლი შემომაცვარეს!

მესმის ყვაეილთა სუნთქვა, შრიალი,
სცოდნით მათაც რტოგაშლით ფრენა.
ისე ვით ვაჟას ლექსებში არის,
სურთ სააღერსოდ აიდგან ენა!

და მსუბუქ ფრთებით, ვგრძნობ, გოგონებმაც
იქ ისე შეკრეს გზა უნებურად,
რომ ზუბოვკაში, კაცს ეგონება,
ძველი მოსახლე დაბრუნებულა!

დაბრუნებულა დავითი სოფლად
და წინ მიმიძღვის პირმოპტინარი,
არა, ის არის აქ მახარობლად,
სადაც არ მივალ, ის ჩემ წინ არის...

ჩემო ლუბომირ, პავლო, მიკოლა,
სიყვარულით და სიმღერით მძლიეთ!..
მე თაიგულმაც გზა ჩამიქოლა,
ჩამჭიდეთ ხელი, გზა გამიკვლიეთ!

ომში რომ ვიყო, მიშველით ყველა,
სტუმარს კი რატომ არ მეშველებით?!
ხელჩართულ ღზინშიც კაცს უნდა შევლა,
რომ არ შემუსრონ ხოლმე მშვენებით!

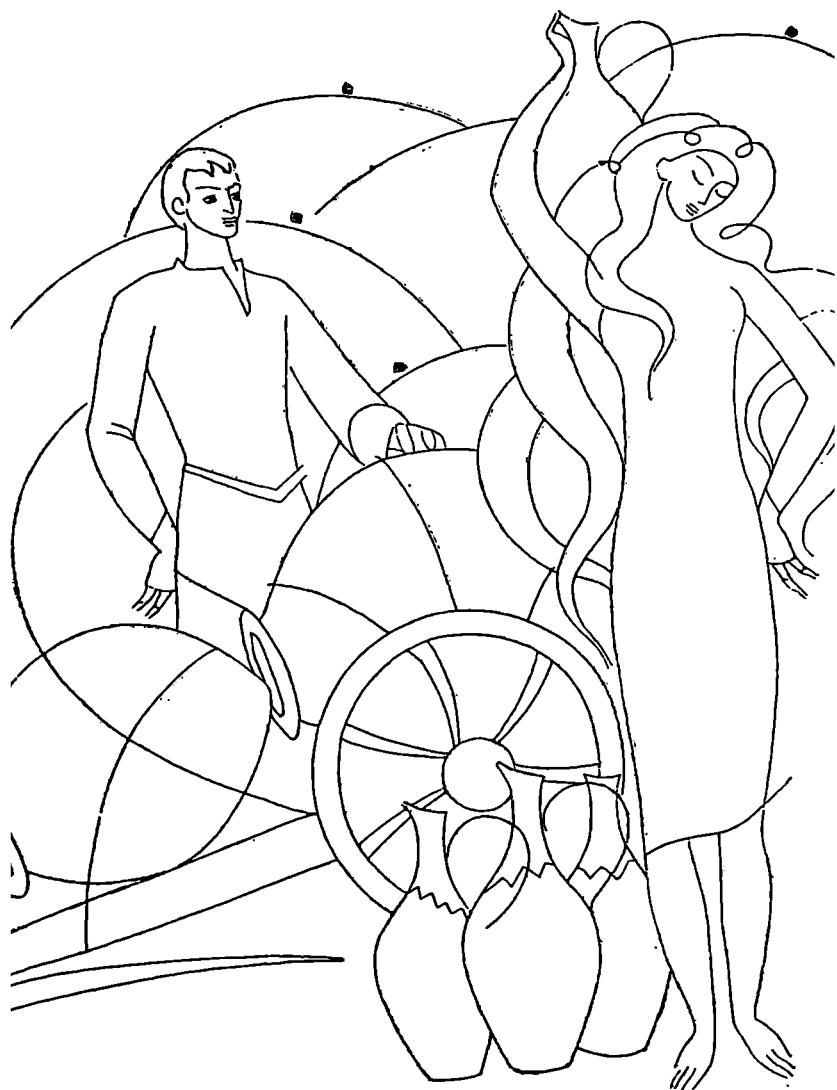
თორემ შეიპყრობს შიში ფარული
რაც უნდა ღონე არ დაელიოს,
ვარდ-ყვავილები და სიყვარული
ვაჟკაცმა როგორ მოიგერიოს!

ტურ-კბილით უცებ განაშუქარი,
შემომწკრივალეებს ღიმილი წმინდა...
მე არ მეკუთვნის ეგ საჩუქარი,
არა, და მაინც ავიღო მინდა!

ზუბოვკისა და ზაირის ველზე,
ჩემთან გუნდ-გუნდად მსხდარო ფრთოსნებო,
მე საპასუხოდ შემთხვევას ვეძებ,
ო, თქვენზე როგორ არ ვიოცნებო!

თუმც მემალება ვერცხლისწყალივით,
სიტყვას სიტყვაზე ავაწყობ, მჯერა,
თვითეულ პწკარში ნაპერწკალივით
განგებ ჩაეტოვე მე თქვენი მზერა.

თქვენს ყოველ ღიმილს, ყოველ თაიგულს,
მსურს, გულისტოლი არ ავაცილო,
საქართველოში, დე, უკრაინულ
საჩუქარივით გაინაწილონ!

ჩვენ გეოგრაფიკ სოციალური

მეცა მყავს ქვეყნად ერთი ნათელა,
მაგრამ ლამაზი მე არ მთვლის გმირად,
მეც მესმის მისი „ოდელა-დელა“
ყოველ საღამოს, რიონის პირად.

თუმც დაშრიალებს ჩრდილი მუხათა,
თვალეებს შორს მზერა არ ემძიმებათ
და ვუწერ ლექსებს, ჩონგურს ვუმართავ:
და მთვარის სხივებს ვუწვობ სიმებად!

მე ჩემს რჩეულად მყავს ავთანდილიც,
მის ამბავს ჩემი თითები გწერდათ.
დასრულდა ომი და აქ, ამ დილით
ბრძოლის ველიდან მოვედით ერთად.

ალვის ტოტივით შეკრთა ნათელა,
ჩუმი ღიმილით სდუმს ავთანდილი.
დრომ აქ შეხვედრის დღეც გაათენა
და შეამოკლა მზერის მანძილი...

მაგრამ რად სდუმან, თვალით მალულთ
ჩემს შთამგონებელ თვალს რად უცდიან?!
იცით? ვით სევდა, მათ სიზარულიც
უჩემოდ არსად არ განუცდიათ...

და განა მარტო ვაჟკაცი ჯმუხა
და განა მარტო ტურფა ასული —
მღუმარებს დილა, მღუმარებს მუხა,
სტრიქონმა თუ არ ჩაუდგა სული.

მზე კი აივანს თავს დასდგომია,
ოქროდ გაშლილა სიმიდის ზეავიც
და ოდის სვეტზე, ასე მგონია,
ძაფზე ასხმული პილპილიც ჰყვავის!

ვხედავ ნათელას, ვხედავ ავთანდილს,
კვლავ დაშრიალებთ ჩრდილი მუხათა....

ვით განშორებულთ ვახლდი აქამდის,
ახლა შეხვედრის წუთებს ეუხატაე.

1945

ჩემზე იტყვიან: ბიჭს არ დასცალდა,
მოულოდნელად მოუსწრო ომმა,
აიღო ალვის ტოტი, გასწალდა
დილით, ასახვევ ეენახში მდგომმა.

ფრთებაშლილ ვაზის უღონო ლერწებს
დაუსო ხარდნად, როგორც იმედი...
და შენც დაგტოვა აქ მოალერსემ,
ქალო, თვალებით მოციმციმეთი.

ჩემზე იტყვიან: დაეკარგეთ კაცი,
უკვე მეხუთე წელი გავიდა.
მაგრამ ის ომიც გადამხდა მკაცრი,
მოველ და შეეკრთი სანახავითა!

მახსოვს, ხის ტოტი, წალდით მოთლილი,
მე დავეუტოვე იმედად ვაზებს,
ახლა კი ალვის ხე შეფოთლილი,
შვენის ჩემს ეენახს და ალამაზებს!

რამ გაახარა ზმელი ხარდანი?
სიცოცხლე მისი რად გამიხარდა? —
ან სიყვარულის ღირსი რად არი —
არავინ იცის, ქალო, შენს გარდა.

არა! საქვეყნოდ არ არის თქმული
და მიპასუხოს ალვის შრიალმა:
ხმელს ვაზის ხვეენამ ჩაუდგა სული,
თუ შენმა ხელმა ალერსიანმა?!

1945

ზამთრის დილა

თითქოს მშვიდდება ზამთარიც უმაღლ,
რაკი მთებს თოვლი დაეფინება,
გადაიარეს ქარტეხილებმა
და დათოვლილი სოფლები სდუმან.

ოდებს – დაფრენილთ მტრედების გუნდად,
აქ ჩუმაღ სხდომა არ მოსწყინდებათ,
მაგრამ მზე როცა ამობრწყინდება,
თითქოს ყოველთვის ფრთის გაშლა უნდათ.

დიდება ზამთრის დათოვლილ ხალისს!
მშვიდად გუგუნებს კერა ქართული
და აი, შვილის მზერით გართული
თვალები თვითონ მოხუცი ქალის:

იგი შეფრინვით შეჰხარის იმედს –
მისი ვაჟკაცი, ზედაეს, შინ არი,
კვლავ მოცინარი და უწყინარი
ხის სავარძელში ჩამჯდარა მძიმედ.

მასაც ამშვიდებს ოცნება წრფელი...
მხოლოდ ათასში ერთხელ, ანაზდად
გუგა უკრთებათ წამწამთ ლამაზთაც
და თვალის ბროლსაც ეცელება ფერი!

დედის გულს მაშინ კენესალა შველის,
თითქოს ბრძოლის ველს უცქერის დედაც.

იბაჰი ბუსრის წინ

მათი ამბავი ყოველთვის განგებ
გიორგობისთვის ღამეში ხდება,
მოვალ, კუნძულებით ცეცხლს გავაჩაღებ
და გულიც განგებ გამიჩაღდება.

· ერთ ორი ჭინკა, ბნელ კუნჭულიდან
· მომძებნის ორი პატარა გუდა.
ერთი ძლივს ითქვამს სულს ჩურჩულითა,
მეორე ღვინით სავსეა მუდამ.

· მათი არაკი არ მიღირს არად,
მაგრამ რით აუხსნა, ვერ მიმიგნია,
· ჩემს მუხლზე ჯდომა რამ შეაყვარათ,
· რამ შეაყვარათ ჩემი იღლია?!

· ჯამს როცა ღვინით ამივსებს ერთი
· და მეტყვის: ღმერთმა ნუ დაგვაბეროს!
მეორეს ღვინით ევსება. მკერდი,
· რომ სტვირს უკედავი სული შთაბეროს.

სტვირის ქარახსა პირმოვერცხლილი,
· როცა ღვინით მარჯვენას მიქებს,
· ის ტიკიც ღიპზე დაკრული ღვინით
დახედავს ჯამს და... ტკბილად ტიკტიკებს!

· და ორი გუდა — ორი ტიკჭორა
· ჭორით, სიმღერით, სიმწუხარეთი
ბუხრის გუგუნმაც ვერ მოიშორა,
ისე საამოდ სურთ ერთმანეთი!

· მაგრამ როდესაც ინათებს ღვინა,
· ნდომით ერთმანეთს როცა დასცლიან,
ვხედავ, ბუხარიც ამოდ ცდილა,
· დრო სულ ნაპერწკლებს გაუტაცნია!

ვხედავ, რომ გუდა ძალ-ღონეს იღვეს,
· და სტვირსაც აღარ ვესახელები,
· ბუხრის წინ სძინავთ კინწმოტეხილებს,
მძიმედ ჰკიდიათ მოკლე ხელები.

· ორთავეს უნდა გაუქრო რული,
· დილა თუ გინდა გათენდეს ღვინით,
· შთაბერე პირველს ხელახლა სული,
· მეორე ისევ აავსე ღვინით!

თუ აქ ცოცხლობდი — აქ იხალისე,
მათი მოყვარე კაცი იყავი...
და მათი სიტკბოც იგეგმე ისე.
არ გამოიცნო მათი იგავი..

1945

სიყრმის გოგონა

არა! ის წუთიც არ არის ცუდი,
თვალს მისი მზერა არ მოსწყინდება,
როცა ოდესღაც მიმქრალი წუთი
უეცრად ისევ გამობრწყინდება...

იტყვი: გართული ვიყავი წერით
და უნებლიეთ, განგებ კი არა,
უცებ, შოლტივით მოქნეულ წელით
სტრიქონებშორის გაიშრიალა!..

ახ, ჩემი სიყრმის გოგონა, ახლა,
რამ გამახსენა, საკვირველია,
კეკლუცი მზერა კვლავ აიმაღლა
და ღიმილითაც გამკილველია!

დრო ისე გაჰქრა ყმაწვილკაცობის,
საფეთქელს ისე მისწვდა ჭაღარა,
რომ დამრჩა დარდი მისი გაცნობის:
შემთხვევამ ერთხელ არ გამახარა.

და აი, მრავალ ღამეთა შემდეგ,
დახეთ, ოცნებას რა შეუძლია:
მის წინ მე ისევ შემკრთალი შევდექე,
მას კი ის კაბაც არ შეუცვლია! —

არა!.. გართული ვიყავი წერით
და უნებლიეთ, განგებ კი არა —
უცებ შოლტივით მოქნეულ წელით
სტრიქონებშორის გაიშრიალა!..

1945

ხარ სასურველი როგორც ხელადა,
აგრე ამაყად ამართულ ყელით! —
და აგიტაცებ ორივე ხელით
მწყურვალ გულის მოსალხენადა!

ო, ჩემო კარგო, იქნებ სწუნობდე,
მიტხრა, ძველ სასმისს რად მიგამსგავსე,
ყელმინდობილი, ჩემად, შენც ასე —
ტუჩით ჩემ ტუჩთან მსურს ჩურჩულებდე.

ლხინით, ღიმილით, ღიღინით სავსე,
ახლა თუ არა — როდის მწყუროდე?!

გახსოვს? უეცრად განგაშის ხმაში
ავიშალენით, ჩაქრა ქორწილი,
როგორც ხელადა ტურდაკოცნილი
მოულოდნელად დაგტოვე მაშინ.

რისხვა გადამხდა ომის ფიცხელის,
გამოველე ხალხთა საღეწი კალო,
ხელმა, რომელმაც დამლოცა, ქალო,
ვარ მონატრული ისევ იმ ხელის,

კვლავ იმ ხელადით მსურს, გავიხარო,
მე ნატყვიარი გულიც მიმღერის!..

•

იმ განშორების შორი ნათელი
დღისა და ღამის შუქივით ერთვის:
წამწამს რომ დახრი — ღამეა ჩემთვის,
თვალს რომ გაახელ — დღე წინანდელი!

ოღონდ ვიმღეროთ, ოღონდ ვიმღეროთ,
ოღოდ ხელადა აქეთ მოცურდეს! —
განა ცოდვაა, მოსმა რომ გესურდეს,
ყელი მოლხენით რომ მოვიღეროთ!..

ახლა თუ არა — როდის მოგეწყურდეს,
ახლა თუ არა — როდის ვიმღეროთ?!

1945

წაბლის ტყე

წაბლის ტყე. წაბლის ტყე უბილიკო
არ დაგვერბინა — არ იცინებდი!
ჩრდილნარი მაინც არ ყოფილიყო,
ჩემს პირველ კოცნას აიცილებდი...

როგორ დავთვალო, პატარავ, როგორ,
აბა, რამდენი წამი აქვს წამწამს?!
წაბლის ბუშვივით რომ ახელ, გოგოვ,
მაგ თვალ-წამწამის მეტი მე რა მწამს!

მაგრამ ხეები აქ ისე ღვანან,
ვერც ვემალები, ვერც თავს ვანებებ...
წაბლიც თვალს ახელს, ვერ ამჩნევ განა —
წაბლის ხეები გვითვალთვალბენ!

1945

ღამის მთვლელები

ხელხვავი

ისევ ზამთარი. ისევ სოფელი,
ისევ ხელხვავი და ღამისთევა!
ბუხრის წინ ხელიც არ გამიცდება —
მესმის ბაასი გამართობელი.

სიმიინდის ზეავით მევესება კალთა
და თითქოს ქარვას ემარცვლაჲ ანაზდად;
ვეგრძნობ, ბიჭებს წარბი აუთამაშდათ,
კრთის იღუმალი ღიმილი ქალთა.

კუთხეში ვიღაც ბაბის მპენტავი
ისე ზის თითქოს დათოვლილია,
თითქოს ყოველი გზა მოვლილი აქვს,
გამოცდილია და გამბედავი.

ზის და ზმატკბილი დინჯად გვაჯერებს:
ცხრა მთა, ცხრა მუხა რომ მოიარა,
მაგრამ სხვა ვიღაც თვალბეცქრიალა
სწორედ ცხრა მუხის ჩრდილქვეშ აჩერებს::

— ო, იქ ხომ მხოლოდ ბუდეა სულთა,
იქ მაინც რისთვის მიიჩქაროდი?
— მეც მიმიტყუეს ნატერის წყართი,
სულ ერთი წვეთის დაღევა მსურდა...

— შესვი? — გაამოს. იცოცხლებ ას წელს!
— კი მაგრამ თქვენ რომ იქ არ იყავით... —
იმართლებს თავს და ისევ იგავით
გატაცებული მაშინვე დასძენს:

— თქვენ გამახსენდით... უფიცავარ სინდისს!
აგვისეთ კიდეც ყელამდე სურა...
რომ, უცებ, ჩემი ღლეც მიიწურა
და წინ აღმიდგა აჩრდილი ბინდის.

ბეწვის ზიდსა და ბილიკს ვადექი,
წამოღგნენ მთებიც ჩემს დასაჭერად,
ვისწრაფე, მაგრამ, სურა... არ გჯერათ?
ღლესაც აქ მიდგას მისი ნატეხი.

ნატეხს დაეხედავთ, ღიმილი სწრაფი
თვალეებში ისევ მიელულება
და ის შორს, სადღაც შორს იყურება,
რომ არ გაუწყდეს საუბრის ძაფი.

— ბნელს მივიკვლევდი მგზავრი გვიანი,
ლამის წყვდიადმა თვალი მატკინა, —
ვიძრე დამბანა და სამ ადგილას
ახლაც ანნია ცას ნატყვიარი!

მივყევ მათ ციმციმს შუქმომფინარეს,
სამმა ვარსკვლავმა გზა გამინათა!
წყაროს კი ზევი ჩაერბინა და
შორს მიჰყვებოდა უკვე მდინარეს.

თან მახლდა-მეთქი სინათლის სვეტი,
ზღვამდე ძახილით ვსდიე ხეობას,
მაგრამ ტალღების ძალმომრეობას
ვერ გამოვსტაცე ვერც ერთი წვეთი!

— მერე?
— ზღვა იყო მღელვარე, მკაცრი.
ვიჯექ, ვუცდიდი გამოდარებას...
— იმ სამიოდე წვეთ ნეტარებას
მართლაც თავს ზომ არ შესწირავს კაცი!..

— რა არ უნახავს, სად არ ყოფილა! —
დასძენს სხვა ვილაც ცრუ სიბრალულით,
რომ ძილგატეხილ ლამის არულით
დასრულდეს ზამთრის წილადობილა.

გაჩადებული ღვივის ბუხარიც,
ირგვლივ უსხედან ლამისმთევლები
და ალის ერთი თვალის შეელებით
გული ნაკვერცხლის გულსაც უხარის.

ცრუ ზის ოთახის ყურეში მშვიდად,
ხელთა აქვს ნასკვი ზღაპრული ამბის
და ლარგაბმული საპენტი ბამბის
შინდის ხესავით მოხრილი მშვილდად.

ჩამოჰკრავს თითებს და ლარი ცალფა
ჰპენტავს კვლავ ბამბას საუბარსავით...
ზის ცრუპენტელა გაუპარსავი
და დიდი ამბით თოვს ირგვლივ ბამბა!

..თრთოლევით ანათებს სარკმელს სანთელი,
..თითქოს ზღაპარიც გაიჭრა გარეთ —
..თოეს... მთა-გორები სხედან მდუმარედ
და ეფინებათ თოვლის ფანტელი.

1945

მე ახლაც მახსოვს...

მე ახლაც მახსოვს ამაო შიში,
შემკრთალ ტუჩებზე შენი თითები,
..როცა შრიალა ვაზების ჩრდილში
ყრულ ვფრთხიალებდით როგორც ჩიტები.

სიჩუმით რა თქვას გულმა უჩვევმა?
სიჩუმეს ჩიტის გულიც არ ითმენს
და უნებლიეთ ჩვენმა ტუჩებმა
კელავ ერთმანეთის სუნთქვა გარითმეს...

1945

როგორც ქალ-ვაჟი

მზეს ჩრდილში ორი ქოჩორა ჩიტი
ემალებოდა როგორც ქალ-ვაჟი,
მე იმათ გულისთქმას განვიცდიდი,
იმ აფრთოვნებულ ფრენა-მაღვაში.

შენ კი შეკრთომა გარგუნა ბედმა,
..როცა შეირხა ტოტი შრიალა
და უდარდელად იმ ორში ერთმა
ფრთას ფრთა შემოჰკრა, შეიფრთხიალა!..

ჩემი რაინდი აფრინდა? — კარგი,
რად განაბულა შენი ღობილი?..
— ცაში წკრიალებს პატარა ჩანგი
და იმას უსმენს გულმინდობილი.

1945

არ დაუჯეროთ, არა, ძველ ჩანგებს
ძველი არაკი ვარდ-ბულბულისა...
ვარდს არაერთხელ ვახსენებთ განგებ,
რომ არ ვახსენოთ დარდი გულისა!

არა! მაისის ვარდს არ შეჰხარის
ბაღში ბულბულის ტკბილი სიმღერა! —
აქ საკვირველი სწორედ ეგ არის —
ვარდმა ტყუილიც რომ შეიფერა...

ის კი, ვისთვისაც გალობს ბულბული,
ჩრდილში ფრთხილად შემოჰყვას სიოს,
ვარდს ეფარება სულშეგუბული,
რომ ნეტარება არ დაიმჩნიოს.

არ დაუჯეროთ, არა, ძველ ჩანგებს
ძველი არაკი, ძველი თქმულება;
ისე ვით მგოსნებს ჩვევით, განგებ
ის მოიგონეს თვით ბულბულებმა!

1945

ჩემი სოფელი

როგორც ჩარგალი, როგორც ყვარელი,
როგორც ბესიკის ბაღის შრიალი,
მეცა მაქვს ჩემი კუთხე მზიანი,
მუდამ საამო და საყვარელი!

სადაც არ უნდა ვიყო, ვით ხვედრი
ბოლოს აქ მოდის ჩემი გზა-კვალი...
სერს აჰყოლია ეკალ-მაყვალი...
საურმე გზა და მესერი თეთრი.

ვარდის ჩიტები და თვით ვარდნარი:
წითლად მესერზე მიმოხატული.

გზის პირად, სადაც ჩანს ნაკადული
და ალვისტანი ცად ავარდნილი!

მე აქ შირაზის ვარდი რად მინდა,
თეიმურაზის თარი მკვნესარი,
ახლად შეფოთლილ ტოტზე, ეს არი,
კვლავ ჩემი ვარდის ჩიტი დაფრინდა!

რა კარგი არის, ვფიქრობ, რა კარგი!
და მუდამ, როცა გზად მივიჩქარი,
თვალს მოიტაცებს მუდამ ჭიშკარი,
ვით გულისპირი უცხოლ ნაქარგი!

თვალს მიიტაცებს ნათელი ოდა,
ზღვისფერი მოლი, ცაცხვის ჩრდილები,
და ალალებდად ფრთებაშლილები,
მოგონებები ბავშვობის დროთა:

აქ არის ჩემი ეზო მზიანი,
მუდამ საამო და საყვარელი,
როგორც ჩარგალი, როგორც ყვარელი,
როგორც ბესიკის ბაღის შრიალი!

1946

დელი-დელა

ნუთუ არ განმეორდება გუშინდელი დილა!
შენი ეზო მაგონდება შენი დელი-დელა!
სიცილივით მიმალული ნაკადულის დენა
და იმ ტალღის სიყვარულით რტოდაზრდილი თელა.
ახლაც მოსალოდნელია შრიალებდეს ნელა:
აბა, დელი-ოდელია, აბა, დელი-დელა!

ამ სიმღერით ომში წაველ და ვით მებრძოლს ძველად,
იგი, როგორც ფიქრი მწვავე, მახლდა ბრძოლის ველად,
როცა დამჭრეს, დაფლეთილი გულიც გამიმთელა,
ამ სიმღერით ამოვიდგი წართმეული ენა...
ჩამოველ და, აი, თითქმის, ღამეც გამითენა...
ოდელიას ვინ არ იტყვის, აბა, დელი-დელა!

1946

ჩემი ძველთაძველი ბინა
კარდაბალი ფიცრულია,
შუაცეცხლით გააღული,
კვამლით გადანისლულია,
ბუხის შავი საეარძლებიც
მიყვარს... დარბაისლურია!

აქ ნაბადზე როცა მშინავს,
გულს სიზმარი არ მიმძიმებს,
ყავრის ბზარში შუქი ატანს,
დილით გულზე დამციმციმებს,
მაგრამ იგიც მივამსგავსე
მე ჩვენებურ ჩანგის სიმებს!

სახლიკატა კილო მიყვარს,
ჩქარი, როგორც გულის ძგერა,
ვართ სიცოცხლას მოყვარული,
როგორც თვითონ ცეცხლის კერა,
მეც ამ კერის ნაპერწკალმა
ამანთო და ამაძღერა.

მზის ჩასვლისას აქ მზარდ მხრით
შემოდინ ჩემი ძმები,
მეც ღიმილით მიკითხავენ,
მეც ღიმილით ვემოწმები.

მოიხსნიან ჩაბალახებს
და თანდათან ყურდებიან,
ცეცხლის ალი შუბლს უნათებთ,
გარს რომ შემოუსხდებიან!

სამნივ ისე ლაღად ჩანან,
სიტყვით რომ არ განვადილით,
ჭერქვეშ ლანდიც არ ეტევა
მიხატული თითო-თითოდ!

ღვივის კერა, ღიმილივით
ისიც ჩაუქრობელია,

და არ ვიცით, ამ ღიმელის
წარმოშობი რომელია.

ჩვენი მოსელის უმაღ ზრუნვით
შეირხევა ფრთები თავშლის,
აფრთხენდება ჩვენი დედა
და მუხლდაბალ სუფრას გაშლის.

რა წვა-დაგვით გამოგვზარდა,
ქვეყანაზე გაგვატარა...
და თვითონ კი პატარაა,
პატარაა – კაფანდარა!

მზისგან ღაწვებს ნაოჭებად
დასჩენიათ ნაშუქარი,
თავზე ღაზლი მოუხურავს, –
ერთ ღროს ჩემი ნაჩუქარი.

ხოლო მისი თეთრი თმები,
საფეთქელთან ავარცხნილი,
სპილენძისფერ სახეს ოდნავ
ახლავს სხივად გავერცხლილი.

თითები კი სათითაოდ
დასაკოცნად დაღუღლან...
სხვა ვინ გეყავდა მოალერსედ,
მკერვალად თუ მზარეულად!

მუდამ ასე თრთოდნენ ჩვენთვის...
და არ გვახსოვს ახლაც განა,
ამ თითებით თბილ ქოთნიდან
ჩვილი ყველის ამოყვანა?

ახლაც მოჩანს ჯაჭვი კარდლით
ციდან ვახშმად დაშვებული,
თვალი აღმა რომ შეაელო
ნდომით ათამაშებული! –

სიყმაწვილეს მოგვაგონებს
მისი ბრწყინვა, მისი ჩრდილი,

აქ ვართ ერთი იავნანით
და ერთ აკვნით გამოზრდილი.

ცეცხლის შუქი სახეს გვადგას
და როცა ვშლით ხელისგულებს:
თითქოს ძველი სერობაა —
ეგაუართ ჭერზე მიხატულებს!

ო, ამ წმინდა ცეცხლის პირად
ეხარობთ იმის მოვონებით,
რომ ჩვენც გვიდგას ვრცელი ოდა,
აქვე, მაღალ ბოკონებით.

ფიცარ-ფიცარ აწყობილი
უკვე შარშან ავაშენეთ,
ჩვენი მკლავის ძეგლებური
ოსტატობა გაეახსენეთ, —

ხუთი წელი რომ გვიცდიდა
აქ საძირკველგაუსკენელი, —
როცა თოვდა, როცა წვიმდა,
როცა იდგა ღამე ბნელი,

დედაც თავის მარტოობას
ამ ფიცრულში ატარებდა, —
მარტო იყო მწველი ფიქრით
ჩვენთან, როგორც პატარებთან!

და ის თუმცა ნიავევით
ჩანდა მუდამ ასე ჩუმი,
გარეთ ფუტკრის სკა არ აკლდა
და შინ — შუმი აბრეშუმი!

ვაჟაკურად გამრჯე ხელით
უბარავს და უთესია...
დღეს კი შვილთა ნეტარებაც
ამ აუშლელ ბუდეშია!

განა მხოლოდ ჩრდილოეთში,
განა მხოლოდ თერგის მხარეს,

განა მხოლოდ შორეული
ბრძოლის ველი ატიალეს,
მწუხარების გრიგალებმა
ამ ფიცრულზეც გადიარეს!..

პატარაა ჩენი ღედა,
პატარაა — კაფანდარა!
თმაში თეთრი გარეგია,
დასაკოცნი თმა გამზდარა,
ომის ჭირს კი ისე დახედა,
ნალევრდალიც არ გამკრთალა...

ჩენც აქ მისთვის ვიკრიბებით,
მისთვის გვიყვარს ჩენი კერა,
ღვივის, როგორც ღედის გული,
როგორც ღედის თვალთა ცქერა!
ღლესაც მისმა ნაპერწკალმა
აგვანთო და აგვამღერა!

1946

მ ე ლ ო ქ ე ე ბ ი

ზემო სოფლიდან ურმებით
მოვიდნენ მელოქეები,
აყალო მიწით მძერწავანი,
წარმართთა მეტოქეები.

ფუჩეჩით შეუფუთინათ
სურა, ხალამი, ჭინჭილა...
შავი ნაგაზიც მოჰყვებათ,
ჯაჭვი აბია ჯინჯილად.

დაბალ გოგორა ურმებზე
გადაწოლილი ჭურები
იცქირებიან პირლიად
ღევივით გაბაწრულები.

იმათი უღლის გამწევი
ისევ წიქარა ხარია,
კაცის ფერგამომწრობელიც
მზეა და ზენა ქარია,

მედოქეებიც გამხდარან
გამომწვარ თიხის ფერისა,
მეტადრე ერთი ვაჟკაცი —
სეხნია კახაბერისა —

შენერდნენ სოფლის წყაროსთან
ბაწრები ახსნეს ძარისა,
გამოეგებათ ჭიშკრიდან
ღიმილი პატარძალისა!

მედოქემ სურა მიართვა
წვეთშეუსვამი, ახალი:
ოდნავ ფერმკრთალი ქალივით
ქალივით გულ-მკერდმაღალი.

ხელთ ჩამოართვა ლამაზმა,
მიდის ყელმაღალ სურათი...
წელს რომ დოინჯი მოიდგას —
სურაა მისი სურათი!

გული შეუკრთა კახაბერს,
ადგილზე დარჩა უძრავად,
თვალები თითქოს წაცვივდა
წარსულის შესამუსრავად!

უცქერის, კაბის შრიალით
კიბეებს როგორ აივლის...
მუხლივით მოჩანს რიკული
ახლად აწყობილ აივნის.

დამშვენებულა მიდამო
ახალი ოდის შენებით,
ჯერ კიდევ ჰყრია ეზოში
ჩუქურთმის ბურბუმელები!

ვენახში თოხის ხმა ისმის,
თვითონ ვაჟკაცი არა ჩანს —
მესერზე გადუკილია
ჯარისკაციური ფარაჯა!..

„ღიახაც, უნდა ქვეყნები
მოეელო სასახელოდა,
შინ თუ გვირგვინის სასკენელად
ასეთი ბედი ელოდა!“

იფიქრებს ბიჭი მწითური,
იფიქრებს... მაგრამ ანაზღად
ბრგე მედოქეებს ხორხოცით,
გრძნობს, მხრები აუთამაშდათ.

გრძნობს, რომ სიცილით ურმეზე
გადაწოლილან ჭურებიც
და ძველ არაკად მოისმის
წყართა ნაჩურჩულეიც!

დგას კვლავ თავდახრით, წყაროსკენ
გახედვა დაეზარება, —
გული რომ რკინა ეგონა,
დოქივით გაეზარება!

1947

მასწავლებელი ქალი სოფლად

იმერეთის მთაგორები
მღერით ასარბენია! —
მიყვარს, თავს რომ დაუადგები,
როცა შე არ მელიან,
როცა ისევ განთიადის
ნისლი გადაჰფენია, —
ზოგან წითელ, ზოგან ყვითელ,
ზოგან ალისფერია!

მიყვარს, როცა თვალს შევასწრებ
სოფელს ჩუმად მძინარეს, —
ვარსკვლავები კენჭებივით
როცა მიაქვს მდინარეს!

გაზაფხულის დილა მიყვარს,
მისი თვალის ბრიალი,
შილიფად რომ გამოხედავს
ქალი თავსაფრიანი!
როცა ვილაც მკვირცხლი ბიჭი
ალუბლების ჩრდილს იქით
ზის და ლექსებს, როგორც ჩიტი,
იზეპირებს ჭიკჭიკით!

გაზაფხულის დილა სოფლად
ვიცი, ვინ შემაყვარა,
მაგრამ რა ვქნა, რა დავარქვა:
ნათელა თუ მაყვალა?
მზია, ლალი, თამარ-ქალი,
ციალა თუ ნანული, —
რა დავარქვა, სიხარული
თუ ოცნება მალული?!

იგი სოფლად ყველას უყვარს,
თუმც ყმაწვილი ქალია, —
იგი, როგორც ხალხი იტყვის,
მთელი სოფლის თვალია!
რომ გამოვა, გამოხედავს
ვარდებს შემორჩეულებს,
მფეთქავ გულზე უნებლიეთ
მიიხუტებს რვეულებს.

ეძნელება ჩაირბინოს
კიბე ისე ან ეზო, —
ხელდახრილმა ხეხილებმა
ყელს არ მიუალერსონ.
ეძნელება, ელვის უმაღ
არ გააღოს ჭიშკარიც,
სოფლის ვიწრო შუკით მიჰქრის
და შარაგზით იჩქარის!

ზოლო აღმართს როცა მისი
ალეის ტანი აივლის —
სულს ძლივს ითქვამს შეფოთლილი
ჩრდილი ჩემი აივნის!
და ისეთი ძალით გეხიბლავს,
თან ისეთი უფლებით,
რომ ცისპირზე ჩერდებიან
მოგზაური ღრუბლები!

განა მხოლოდ სოფლის ბიჭებს,
ჩანთებგადაკიდულებს,
ის ჩურჩულით აშრიანებს,
თვით შარაგზის კიდურებს,

გზის კიდეზე შეჩერდება
ქუდმოხდილი ბებერი,
იტყვის: ჩვენი მშვენებაა,
ჩვენი მასწავლებელი!
და როდესაც მისი სკოლის
ზარი გაიწკრიალებს, —
სიყვარული ერთად შეჰკრებს
თვალებს ნაპერწკლიანებს,
ირგვლივ უცებ მიყურდება
ყრიამული დილისა —
დგება წუთი საამური
პირველ გაკვეთილისა!

განა მხოლოდ სოფლის სკოლას
უყვარს მისი ქართული,
განა მხოლოდ მთა-გორები
უსმენს მიმოკალთული,
განა ხალხი გართულია
მხოლოდ შრომით, შენებით,
შრომადღესაც ემატება
ემში მისი მშვენებით!

მთებს ნისლი ჰბურავთ. ჯერ ისევ დათოვლილია მთა-ბარი
დათოვლილია ოდიშის ბორცვები დაბალ-დაბალი.
ცხენისწყალზე და რიონზე ქარი დაფრინავს ფრთამალი!

ჩვევც ხომ ამ ღამით აქა ვართ — რიონის პირად, ბორანთან.
აქ ვუსმენ ორთაჲ მდინარეს ოდითვე გასაგონართა.
ჩვენი საყანე მიწებიც აქ არის, — ნარიონალთან.

სახლის კარს ვაღებთ, ქარბუქი წინ გვისწრებს, ჩვენზე მარდია!
გვცოცავ. დარბაზში ჯერ ისევ თუჯის ღუმელი ანთია...
ზოგი ზის, სვეტთან ზოგიერთს მხარბეჭი აუმართია!

მათ აქაც ესმით ქარის ხმა სულივით შემომჩივანი,
ხის ტოტი ხვდება ფანჯარას შეუფოთვლელი, მცივანი,
სწორედ იქ, სადაც ვაჟკაცი მოჩანს თვალშემომცინარი!

განზე დასტოვა ჩრდილივით თავისი შავი ნაბადი,
ამბობს: „ზამთარი დასრულდა, დასრულდა სჯა და კამათი.
ეთქვათ, მიწა როგორ აყვავდეს, ნახირს რა დარჩეს ნამატი!“

მის წინ სიმინდის მარცვლები ჯერ ისევ სხედან ციფრებად!
მაგრამ ხელს გაშლის ვაჟკაცი და, ჩემდა განსაცვიფრებლად,
დადგება დარი... და წარსულს მერმისი გაეჯიბრება!

და ეხედავ თუ რა ძალა აქვს ამ კაცს, ამ მზისფერთვალეას,
ან ჩუმად ჩამჯდარ მოხუცთა გულდადინჯებულ ბრძანებას,
თავსაფრიანი ქალების ჯგუფ-ჯგუფად აშრიანებას! —

მათი ნებაა, მიდამო რით დაიხატოს, რა ფერად, —
გაშლიან ფერად ხალიჩას.ველებზე გადასაფრენად!..
ყანებს მზე ადგათ ბრწყინვალე, თითქოს ნიაემაც დაჰბერათ!

განა ეს მხოლოდ ღიმილი და ოცნებაა სოფლისა?
არა, ეს უკვე ხმა არის მოსავლის მახარობლისა!
იციან სისხლის წვეთივით დაფასდა წვეთი ოფლისა.
ვერძნობ ამ დარბაზში დგას ახლა თვით გაზაფხულის განგება,
შრომა გმირობად ქცეულა, ბაასი — ძლევის ჰანგება! —

გაადვიებენ ბუნებას, ცად ელვა გაიკლაკნება,
და აღსდგებიან ღრუბლები ქუხილით, ხმლების თამაშით,
გეერდს ჩაუვლიან მხედრულად მხარმაალ ჭადრებს დაბაში
და გაზაფხულის ზეიმი შემოიჭრება აბაშით!

1948

გმირის ვარსკვლავი

— ცისკარს შენ თუ არ გახედავ — ისე გაზაფხულს არ ველი!
თუმცა უბრალო კაცი ხარ, ხარ შავი მიწის მბარველი,
გებრძვის გვალვა და ავდარი დარდივით გასაქარველი...

მშრომელი კაცის ვარსკვლავი მუდამ შუქჩაუშქარალა!
მოღიმარ თვალის კილოსთან მისი სხივების კვალია.
გმირის ვარსკვლავზე რას იტყვი, გმირო, იოსებ გვალია?

— სამოცდახუთი წლისა ვარ, სად არ ვყოფილვარ, სად არა,
ცად მოციმციმე იმედმა ძირს წლიდან წლამდე მატარა,
ოქროს პატარა ვარსკვლავებს ბოლოს აქ დამინადარა!

თერამეტის როცა ვიყავი, გმირობას მაშინ ველოდი,
მსურდა სახელის მოხვეჭა მღერით, მარულით, ლელოთი,
დაბლა ვაწვენიდი მაყრიონს დედოფლის სადღეგრძელოთი...

გმირად მე, ჩემო კარგებო, მაშინ ჩამთვლიდნენ მეგონა —
ეგ ჩემი ვარსკვლავთვალეა მკერდზე რომ შემომეკონა...
თათარის ომშიც ვიყავი, მეტი რა გამომეგონა?!

ღონე მერჩოდა, ვშრომობდი, ოჯახში მაინც მაწვიმდა,
დიღხანს არ გამოიდარა, ნისლი არ გადაიწმინდა...
ვინ იფიქრებდა ვარსკვლავზე მაღლა ახედვა მიმძიმდა...

მაგრამ გმირობა საქვეყნო ამიერიდან სხვა არი —
მღელვარე ყანა სიმინდის თურმე დიდების ზღვა არი!
თეთრი თმის დასამშვენებლად ნათელზე კარგი რა არი?!

მტევანს რომ თოვლი მოუსწრებს ზომ უფრო ტკბილად მწიფდება
ცისკარს მეც ფეხზე დაეხვედები, მუხლი არ დამიმძიმდება...
და ჩემი ცისკრის ვარსკვლავი, ჩემს მკერდზე აციმციმდება!

მშრომელი კაცის ღიდება მუდამ შუქჩაუშქრალია,
მოლიმარ თვალის კილოსთან მისი სხივების კვალია,
გმირთა ვარსკვლავებს შეეხარი გმირი, იოსებ გვალია.

1949

სტუმრად გმირებთან

ბუხართან სხედან ამ ღამით გულდინჯი გუთნისღედები,
ცას გახედავენ ხანდახან, ჩანს უკვე შორი ქედები,
— ზვალ გაზაფხულის დილაა! — იტყვიან დაიმედებით.

ზვალ გაზაფხულის დილაა, ბუხართან სხედან ამ ღამით,
თავს დასტრიალებთ ზელადა ალადასტურის კამკამით,
თეთრი კბილების ღიმილი შავი თვალების ხამხამით!

ზვალ გაზაფხულის დილაა, დილაა გულგასახარისი,
ხარი გასჭიმავს ჭაპანსა, ყამირს გაარღვევს სახნისი...
რომ დავილოცოთ მარჯვენა, ჭურს მოხდის დიასახლისი.

დიასახლისი ჭრელკაბა ერთი პატარა ქალია,
ხან თუ ჩონგურზე ამღერებს, ხან თვით ჩემ გულზე ჩქარია,
თითქოს ბუხრიდან აფრინდა ცქრიალა ნაპერწკალია!

გმირის ვარსკვლავი უმშვენებს მკერდს, როგორც შუქი ახალი,
გმირებს შუბლგაშლით გახედავს — ხუთივე გმირი აქ არი,
აქ ისმის მათი ზორზოცი, მათი გლეხური ხარხარი!

მეც მათთან ერთად ვზეიმობ, მეც ვერ დავრჩები მღუმარი,
მეც მათი მიწის მკვიდრი ვარ და არა მხოლოდ სტუმარი,
ბედმა ერთ ჭერქვეშ ოდითვე დაგვიღო თავსასთუმალი!

ღიდება სახნის-საკვეთელს, ზელთ გაელვებულ სასხლავებს!
წარსულისაგან ჩვენი დრო გმირული შრომით გვანსხვავებს...
ღიდება! — ერთად რომ ვხედავ შრომით მოწეულ ვარსკვლავებს!

ჩანს, დიდი რთველი ყოფილა, დრო კი აშკარად ჰკლებიათ,
უმუშაენიათ ღამითაც, ღამე რომ დამუქრებიათ, —
ხელხვეით ყანა კი არა — თვითონ ცა გაუკრეფიათ!

ხვალ გაზაფხულის დილაა, დაგვლოცავს დიასახლისი.
ხარი გასჭიმავს ჭაპანსა, ყამირს გაარღვევს სახნისი,
ხვალ ისევ შრომა იწყება, — შრომა გულგასახარისი!

1948

კოლხეთის ღამე

სად არი, ვინც აქ პირველად
ცეცხლის გაჩენა გაბედა,
ვინც აქ ნაპერწყლით გაჰკაწრა
ბნელი სიმშვიდე ღამეთა.

ტანვიწრო ნავით შემოჭრილს
რა ღამე დახვდა, რა დილა?
როცა პირველად რიონის
ტეერები გადინადირა!

როცა რტოხშირი ტოტები
გახსნა, ვით ფარდა სარკმელთა
და „ჩაღის ქურდის ნაკვალევს“
პირველ ეარსკვლეუებს არქმევდა.

ვინ გაიტაცა ის ცეცხლი
დიდი რიონის ჭალისა?...
შეე ღრუბლებს იქით აჩნია
ცას ნაპერწყალი ჩაღისა...

ტანვიწრო ნავით მიეცურავთ ·
სამნი ამ შუალამეში,
არი აქ რაღაც ხალისი
უბრალო სითამამეშიც!

გვერდით ჩაგვიელის ნაპირი,
თავისი მშვიდი მშვენიებით.
რიონის ზვიად ზვირთებსაც
ჩრდილებად მოვეჩვენებით...

ასე ღრმად სუნთქავს ჭყონდიდი
თუ ეს კვლავ ჭალადიდია?
ცხრა მუხის მყუდრო ტოტებში
ოქროს საწმისი ჰკიდია!

მისი მაღალი ჩრდილნარი
ჯერ კიდევ ბინდის ფერია,
ვით საბურველი მსუბუქი
ნისლი ტყეს გადაფენია.

ჩანს მთვარის შუქზე ზღაპრულად
პიმოხატული ბნელეთი,
დღისით აქ წყალი დაეშრიტეთ,
ალმოვაჩინეთ ხმელეთი!

ახლა მოვცურავ სიმღერით,
უხმოდ აწ გაღმა ვერ გავალთ,
მიგვაქვს ახალი ნერგები
სიცოცხლის დასანერგავად!

სდუმს ლაქაშების შრიალში
ხმა მივიწყებულ ზღაპრების.
ხოხბის ყივილი კი ისმის,
ჩუმი ჭუკჭუკი ლაპრების;

მთვარეც აქ იწვა ბავშვივით
აკენიდან ამოსაყვანი,
აფრინდა მაღლა, დასტოვა
არტახაშლილი აკვანი!..

ახლა ჩვენც ჩავიწერებით
მგზნებარე კოლხიდელებად,
გვიყვარს მგზნებარე ჩვენი დღე,
გვიყვარს თვით ღამის თენება!

გვიყვარს ჭიდილი რიონთან,
ეწრებში ცეცხლის გაჩენა,
ეიბრძვით ყოველთვის მიწაზე
სიცოცხლის გადასარჩენად!

ახლა აქ ბაღებს ვაშენებთ,
ლაშქრად გასულნი არა ვართ!
ახალ კოლხეთის გულისთვის
ეიბრძვით მკლავდაუღალავად!

სამი ერთგული მოსახლე
დიდი რიონის ველისა —
ემღერით აქ, როგორც შვილები
მგზნებარე კოლხიდელისა.

1948

სოფლელი გოგო და მთიბაჰვი სპანი

თიბათეჲა. ცხელა. და მცხუნვარე დილით
ველს გაღმელი ბიჭი ადგას მარტოხელა.
ხეების ქვეშ ვხედავ, ამოშლილა ჩრდილიც,
გზას მიეყვები დილით, თიბათეჲა, ცხელა.

ვერძნობ: სათიბში ჩუმად გზას ვერ გავიკაფავ,
მეშინია თვითონ ჩემი, განა სხვისი
და ჩიტივით ფრთხილი ჩემი ჩითის კაბა
ისე გაინაბა — იშრიალებს ვიცი!

ველზე სტვენით ელავს მოქნეული ცელი,
მობიბინე მინდორს ჩალის ფასად სცელავს,
ყაყაჩოებს მწყურვალთ აუმართავთ ყელი,
მოქნეული ცელი სიკვდილივით ელავს!

ახ! ვინ არის, ნეტავ, ცას უწვდება მხარი,
მხარს წიქარა ზარის ტყავი აკრავს გუდად!
აკალთული ჩოხით საოცარიც არი —
ხურავს საყდრის ზარი სვანურ ნაბდის ქუდად!..

შედეგა უცებ, მკლავით მოიმშრალა კეფა,
ძირს დახარა მხრებიც ჩემდა საკვირველად
და დაუწყო ყვაველთ თითო-თითოდ კრეფა,
მოთიბულნი, ირგვლივ რომ ეყარნენ ველად!

მე მივდივარ, ჩემთვის მიმაქვს წყაროს წყალი,
აქ, რიონის პირად ყანას თოხნის მამაც...
როგორ გავქრე ჩუმად, ვაი, ჩემი ბრალი! —
გამარინდა, ქალი შორით მისმა ხმამაც.

იქნებ ერთი წამით სჯობს არ მოვედრუბლო,
არც კი არის იქნებ დევკაცივით მტრული...
რისთვის შევკრთე, მართლაც, რისთვის დაეუბრო,
თურმე ჩემზე უფრო შეკრთომია გული!

მაშ, ყვაველი კრძალვით რისთვის მომაწოდა,
გაღიმებას ჩემსას თუ მიიჩნევს არად!
იქნებ სულ აქ დარჩეს, აქ დაიდგას ოდა...
აბა, რა უნდოდა მთიელ ვაჟკაცს ბარად!

1948

დოლი, ისინდი, მარულა!

ნურვინ იკითხავს: ეინ არი, რომელი სოფლის თვალია!
პურის ძნებს ულოს ვუგრეხდი, მზემ მკლავქვეშ სული დალია,
პური მოვიმკე... სიმინდით ავივსე უკვე ნალია!

ბაღში დავკრიფე ხეხილი, ქვევრებში ბორგავს მაჭარი,
მინდორზე თივის ზვინი დგას მთასავით უზარმაზარი,
სადაც ვაჟკაცის ხმა ისმის, იქ ჩემი გულის ხმაც არი!

ჩემო შავთვალა გოგონა, ჩემზე არ იეჭვიანო,
არ თქვა ერთგული მეგონა, ფიცის გამტეხი ჰქვიანო,
ამ დილით ქალაქს მივდივარ, იქნება დავიგვიანო...

იქნება, ნატვრაც ამიხდეს, გულში მაქვს რწმენა ფარული,
პატარა ლურჯა ცხენი მყავს, სვლა იცის ნიავექარული!
შევეჯიბრებით ჩვენს ტოლებს დოლით, ისინდით, მარულით!

იქნება ყაბაზს, ლამაზო, ჭენებით ეტყორცნო ისარი!..
მოედნის შუა თასი ძევს, ჩემი ოცნებაც ის არი!
იქნება ჩემად ვახსენო — ვაჟკაცის დასაფიცარი!

ენახოთ, — მოვიდეს ქალაქი, მზეს ნაპერწკალი ცვიოდეს,
დღეც კი აივსოს ღიმილით, დღესასწაული ჰქვიოდეს!
რბენით მანქანას მანქანა აღმართზე ამოჰყვიოდეს!

ენახოთ, ბუკმა და ნადარამ კვლავ როგორ შესძრას მთა-ბარი,
მოვახტე ლურჯა ბედაურს, გაშალოს ძუა-ფაფარი,
ქროლვით გაეკრას მოედანს ქარივით მიუსაფარი!

წამით უსწრებდეს ერთმანეთს თეთრი და შავი მერანი,
ხალხს მათი სუნთქვა ესმოდეს და მათი გულის ძგერანი...
ბოლოს რომ წამი დაგერჩება, თან მოგეძახოდეს ყველანი!..

ჩემო შავთვალა გოგონავ, აი, რამ გამამამაცა,
მსურს მოვიხვეჭო სახელი, — ერთი გაფრენა დამაცა!..
და გამარჯვებას ვახარებ ისევე შენს მოხუც მამას!

მოვალ, შემხედავს მოხუცი, მადლიერ თვალის გახელით,
ცალ ხელს მე მხარზე დამადებს, თასს ზეამართავს ცალ ხელით,
რომ ჩენი კერა დალოცოს გამარჯვებულთა სახელით!

1947

ო ტ ი ა

მხნე კაცის გვერდით ხარები ქვაზე ვინც გამოგვისახა,
შენც იმის გორის მგონიხარ, შენც იმ წითური ქვისა ხარ.

ქვას რომ დაჰყვება ჩუქურთმად ვაზის ფოთლების ჩრდილები,
მგონია შენი მოლხენის ნიშნებად აღბეჭდილები!

სიღარბაისლეს გვიხატავს შენი ჟღალ-თეთრი ულვაშიც,
მაგრამ ხუმრობა გიღიმის ანთებულ თვალთა ლულვაში.

შენი მხნე შემოძახილი მხოლოდ მოლხენა როდია,
მზით დალოცვილი კაცი ხარ, მოხუცო ჩემო, ოტია!

ჯერ არც კი გათენებულა, ნეტავ სად მიეჩქარები?
ლილინით რისთვის გამოგყავს გარეთ ეგ ნიშა-ხარები!

თვითონვე დადგენ უღელთან, შენც თითქოს თავი ანებე,
ფართოდ ახელენ წამწამებს, მორჩილად გითვალთვალევენ.

ლაბაბზე ხელი შეავლე, შეაბი აპეურები,
საპალნით ააჭრიალე მამაპაპური ურემი!

თავს ისევ თვითონ დაუჯექ, გაისაუბრე ხარებთან...
და ჩაბალახის თეთრი ფრთა უკვე შორს მიფრიალებდა...

სადა ხარ! გიცდი, უშენოდ გულიც ვერ იმზიარულებს,
ერთად ვიმღეროთ ხელხვავე, ერთად ვეწვიოთ მარულებს!

სადა ხარ! აკი ყოველთვის მასპინძლის ადათს იცავდი!..
სამი საათის გზა არის აქედან ქუთაისამდე!

შაბათი ცდაში დაღამდა, კვირითაც დამიგვიანდი,
ორშაბათ დილით სოფელში მანქანით ამოგრიალდი!

შენი მხნე შემოძახილი მხოლოდ მოლხენა როდია,
გასაოცარი კაცი ხარ მოხუცო ჩემო, ოტია!

მანქანის თავზე შეგიდგამს მამაპაპური ურემი,
ხარებიც იქვე არიან, — შეხსენიათ აპეურები.

ძირს დაუშვიათ ლაბაბი, უკვირთ, რომ თავი ანებე,
ფართოდ ახელენ წამწამებს, მაღლიდან გვითვალთვალევენ!

მართლაც „ცხოვრება-კაცი“ ხარ, სეირის გამომგონები!
ახლა დიდსა და პატარას მკლავგაშლით ჩაეკონები.

ვხედავ, მეც ვხედავ, გახარებს მანქანის ფერსო მაღალი,
საჭეს რომ უზის ძმისწული, ვაჟკაცი ნაამაგარი.

მმისწულის ხელით ნაჭედი მისი რკინა და ფიცარი,
იცოი ზომ აქაურია, ამავე სოფლის მთის არი!

მიწას გადიყრის, აღსდგება ქვაც აქვე მიწის გულიდან
და წითურ ქვაზე ამოგთლი მაგ ახალ სიხარულითა! '

ქვას კვლავ ექნება ჩუქურთმად ვაზის ფოთლების ჩრდილები,
ოტიავე, შენი მოლხენის ნიშნებად აღბეჭდილები!

მათ ველარ წაშლის ქარ-წვიმით ვერც დრო და ველარც განგება,
ამ დილანდელი ღიმილის შუქი არ დაიკარგება!..

1949

შენ თუ ლურჯა მთები გზიბლავს,
სწედება თვალი ცისა ფერს,
თუ მკლავგაშლით ეგებები
ნაკადების სისწრაფეს,

და არ გაკრთობს მთაში დილით
უფსკრულებზე ქამანდივით
ნისლის ნელი რონინი,
გზა გაქვს გადასროლილი!

შენც აპყვები ამ სიმღერას,
მხნედ ახედავ მწვერვალებს,
მთელი ქვეყნის სიზარულით
შენი გულიც მღელვარებს!

სულ ერთია კლდეა თვალწინ,
თუ ზურმუხტი მდელოსი,
სულ ერთია, ოღონდ იყოს
კალთა საქართველოსი.

სიყვარულით მთიდან მთაზე
მაინც გადაიხედავ,
გიყვარს ახლის გაზაფხული
და სიძველე ციხეთა.

მოგზაური მაცოცხლებელ
წყაროს მუდამ მოელი
და პეშვებით იკლავ წყურვილს.
როგორც უდაბნოელი.

ელი სოფლის გამოჩენას
მუდამ გულის კანკალით,
ლურჯა ცხენით მიიჩქარი,
თუ ლურჯთვალა მანქანით!

გაიხედავ, წინ აღმართით
უცებ ამოფრენილი
და ხელაწვდით მალლობიდან
გეგებება ლენინი!..

გაიხედავ... შენსკენ მოსჩქევს
ზვირთი ხეისწყალისა,
მთა-გორიდან მთა-გორებზე
თვალმა გაიხალისა!

მთა-გორიდან მთა-გორებზე
საოცნებო ხილია:
აქ წარსულის და მომავლის
ღლეებს შუა ჰკიდია!

ახალსოფელს, ახალდაბას
რომ სიმტკიცე ახაროს,
ათასი წლის იქით სწვდება
ცხრა მუხას და ცხრა წყაროს!

მიწაში კი ფეთქავს ფესვი,
ბალებს გვერდს ვერ აუვლი,
ხარობს ძველი ვარჯანისი,
ძველი არსენაული...

და კვლავ მიჰქრი მოგზაური,
სული მზით აგვსებია,
წინ ლენინის აწვდილ ხელით
დალოცვილი გზებია!

და გრძნობ, რომ ეს გაზაფხულიც
შექმნილია იმ ხელით,
შორიდან რომ გეგებება,
როცა მივქრით სიმღერით...

მე მიყვარს ქუჩის გუგუნნი!.. ფართოდ
გავაღებ ხოლმე დილით ჩემს კარებს,
და სიხარული ფეხს ამიჩქარებს,
გამოსულს უცებ, უმისამართოდ!
მე მიყვარს ქუჩის გულ-მკერდი, ფართოდ
გაშლილი ახალ შენობებს შორის,
როცა გავხედავ მზეს ამოსროლილს
საგაზაფხულოდ, საიაეარდოდ!

ო, ეს მგზნებარე მზეა თუ მზერა —
ლილოს მთებიდან ამოდის, მჯერა,
მას, როგორც მხატვარს, ჩემსავეთ უყვარს
ასფალტზე შუქის და ჩრდილის წერა.
ცნობისმოყვარედ ნისლისფერ ფარდებს
რომ უთვალთვალოს, არ მოსწყინდება
და სარკმელებში ამოშლის ლანდებს —
ქალაქს თვალები გაუბრწყინდება!..

— ახალგაზრდებო, რამ აგაჩქარათ!
რად მოევლინეთ ამ ქუჩას ჯარად?
ყველა ხეობის ხმით მოუბარი
თქვენ ხართ მდინარე დაუგუბარი!..
უნივერსიტეტს, სადაც ჭადრები
მღელვარე ქუჩის ტალღებში ჩანან,
უნივერსიტეტს თქვენი ხმა უყვარს
და ქუჩაც თქვენი არ არის, განა?

მოდინხართ ღელვით, მოდინხართ ერთად,
ეს მართლაც ქვეყნის გაზაფხულია!
მე ვიცი, აქეთ რა მოგაფრენდათ,
მეც თქვენს ტალღებში ყოფნა მწყურია!
მეც ამ მდინარის ქართული მიყვარს,
ვიცი, რომ ავეყე — მთებს გადამიყვანს,
მაღალ მთებს: ენგურ-არაგვიანებს!
და ქუჩას მაღლით რომ ვაკეირდები,

ჭადრების ჩრდილში მოჩანს ზვირთები,
არაგვი აქაც არ აგვიანებს!
მოჩანს იორის, მტკერის და რიონის
დენა, მთელ ქალაქს რომ ახმიანებს!

აგერ: მოდიან, მოიჩქარიან,
ისმის მღელვარე კამათი მხოლოდ,
ნეტავი რომელ ერთს გაუგონოთ —
ეს მართლაც ხმათა ნიაღვარია! —
საესე აქეთ გული ახალგაზრდული
დაუცხრომელი სწრაფვით, ოცნებით,
ფრენით მოდიან, როგორც ფრთოსნები,
ეს მათი ფრთების ნიაქარია!..

აგერ: დგას მთელი ვაჟკაცთ კრებული,
სიღინჯე აქაც ახლავთ მთებური,
აგერ: ჭადრების წრეში გოგონა
გაზაფხულივით აღფრთოვნებული,
აგერ: ჯერ კიდევ ჩაბალახებით
სჩანან ახალი ამხანაგები...
და აგერ: კაბაშრიალა გუნდი,
სიტყვით კი არა, ლექსით ნაქები,

მათი სიცილის ბრწყინვა-წკრიალი
და თვალ-წამწამი ნაპერწკლიანი
ოცნებას ცამდე აუტაცნია!..
აგერ ქოჩორა ბიჭების მწყობრი
ფიცხი, მედგარი და მჯობნის მჯობნი,
მათი კამათი უფრო მკაცრია!

ხოლო ამ ვაჟკაცს, რვეულებს რომ შლის,
ეტყობა, უკვე ყოფილა ომშიც
და ტყვეით წარბი გაუკაწრია!
მე შენობათა კარებს გავცქერი,
და კიბეებზე, როგორც ჩანჩქერი,
როგორც საერთო გამბედაობა,
მოდის ნაბიჯით ხალისიანით,
მოდის ქართული წიგნის შრიალით
ახალთაობა! ახალთაობა!

მაზარებს მეც ამ ქუჩაზე გავლა,
როცა გუგუნი იწყება დილის!
უთუოდ გულიც მან გამიმძლავრა,
ახლა აქედან ვუმღერი თბილისს!..
ჩემს ოთხ კედელში რომ ვიჯდე მარტოდ,
გულს გაზაფხულით ვინ გამიხარებს?
ქუჩის გუგუნი მიყვარს და ფართოდ
გავაღებ ზოლმე დილით ჩემს კარებს!..

მამის ჩამოსვლა

აქ, ინსტიტუტის სარკმელთა ქვევით,
სადაც ქეაფენილს და ღია კარებს
ანათებს ახლა მზე ცეცხლის ფრქვევით
და გაუნაბავთ ფრთა ნიავეკარებს,

სადაც ჯერ კიდევ შეუფოთლელი
ჭადრის ტოტების ჩრდილი ირწყევა,
მიმომსვლელთ შორის ერთი სოფლელი
დგას და სიმშვიდით გამოირჩევა.

ირგვლივ ფრენაა ახალგაზრდული,
მის ირგვლივ მართლაც გაზაფხულია,
ის კი თავისი ფიქრით გართული
ჭიშკართან დინჯად ამართულია.

სწევს თუთუნს მხოლოდ, გასცქერის ქუჩას,
ბრგე, როგორც ქვიდან გამოკვეთილი,
თეთრად გაბარდნილ ულვაშში უჩანს
მიეიწყებული ცეცხლის წერტილი.

და აი, ჭიშკარს ჩორქოლით აღებს
ისევ ხალისი ყმაწვილკაცების...
„ჩემს მოხუცს ხედავთ!“ – ტოლ-ამზანაგებს
მოესმით უცებ ზმა აღტაცების...

მოხუცს კი გული მეტადრე უცემს,
და საამაყო შვილს მოსწრებული,

— შეილო, შენს მამას რა მომახუცებს! —
მხნედ უპასუხებს მოხუცებული.

— ზომ კარგადა ხარ?

— კარგად.

— ჩეენც კარგად! —

ერთმანეთს მხრებში ჩასჭიდეს ხელი
და, უცებ, თითქოს ხმა დაეკარგათ,
თითქოს თვალია ყველაფრის მთქმელი,

თითქოს მოხუცმა დაკოჟრილ თითით
გადაუფურცლა ყველა რვეული,
ხოლო ჭაბუკმა ჩვეული რიდით
ყანა იკითხა და გუთნეული.

უსიტყვოდ სურდათ რომ ებაასათ,
ლიმილით უყვარს ღიმილს გაგება...
გაჰყვნენ გრძელ ქუჩას... მაგრამ ერთბაშად
შვილს გაუღიმეს ამხანაგებმა!

დღე, შვილს თან ახლდეს ტოლ-ამხანაგი,
მამა იმათაც შვილებად ჩათვლის,
მოყვარედ უჩანს მთელი ქალაქი
თუნდაც ამ ერთი შეხვედრისათვის!

შინ სიხარულით მიჰყვება ბიჭებს,
თავისი ახალ ამბით, ზურჯინით
მიდის მოხუცი, მხნედ მიაბიჯებს,
ბიჭებს შავთვალა სახე უცინით...

და იქ, შორს, სადღაც ოთახში, გვიან,
ვარსკვლავად რომ ჩანს შუქის ანთება,
შვილის პატარა ბინა რომ ჰქვია —
იქ, მღერით ჭერიც ახმიანდება!

ყოველ შენობას და ყოველ სართულს
მე ამ სიმღერას ვასწავლი მხოლოდ,
აგუგუნებულ ქალაქის ქართულს
რომ ყოველ დილით ჩვენც გაუგონოთ!

ყოველ ქალიშვილს და ყოველ სარკმელს
ციმციმით უყვართ თვალის გახელა,
მათ გაღვიძებას, მათ ნათელ საქმეს
მე კვლავ გაზაფხულს ვარქმევ სახელად!

მზე ასე როგორ ამამღერებდა,
შენი ღიმილიც რომ არ მენახა,
იმ ქალთა შორის, იმ სარკმელებთან
ჩემდა იმედად ერთი შენა ხარ!

და როცა დილით ვუცქერ აივნებს,
ხარაჩობებში ჩასმულ შენობას,
დილით ყოველთვის გულში გავივლებ:
მართლაც არ შეენის მათ უშენობა!

მე მკლავის გაშლა მახარებს შენი,
ცაში აზიდულ სართულთა ზემოთ,
ლურჯი ქალაქის გრაგნილი შეენის
შენს ლამაზ თითებს, ლამაზო ჩემო!

იყავ მანდ, მაღალ სვეტთან დადექი
და მთებს გახედე, სადაც თოვლია,
თქვი, ამ ჩუქურთმის თითო ნატეხი
სად მიაკვლიე, სად გიპოვნია?!

რომელ არმაზის მთებში ეძებდა,
თქვი, ამ ქვის ყვავილს ხელი კეთილი?
რომ აყვავილდა კვლავ ამ სვეტებთან,
ქვაზე ხელახლა ამოკვეთილი!

შენს კალატოზებს ჰკითხე, თუ და ხარ,
ვინ სჭრიდა მათთვის კლდეებს პიტალოს,

ქვის მთლელებს მთაში ვინ დაუძახა,
ბოლნისის ქვა რომ გამოითალოს!

ვინ მისცა თბილისს ქვიტკირი, რკინა,
ვინ მისცა თბილისს ხე-ტყე, აგური,
თქვე სიყვარული ვინ აღუდგინა
ასეთი მხნე და ამხანაგური?!

მთელი ძალ-ღონე მას მოეშველა
თეთრი მთების და შავი ზღვის პირის,
აქა ვართ ყველა, აქა ვართ ყველა,
ყველანი ერთხმად ვაშენებთ თბილისს!

მე ამ შენებას ვუმღერ ქალაქურს,
ბრმა ვარ, შეხედვა რომ არ ვინატრო?!
ხეც, ვხედავ, წითლად აწყობილ აგურს
ტოტებით სწედება ვით უსინათლო...

ხარაჩოებზე დგახარ. ხელმარცხნივ
იცი, ქალაქის ღია კარია,
ლამაზ თითებით თმას გადივარცხნი,
ხარობ, რომ აქეთ მოიჩქარიან –

მოიჩქარიან ელმაველები,
თითქოს გატანა უნდათ ლელოსი...
და თბილისს სწედება შორი თვალებით –
ყოველი კუთხე საქართველოსი!

ქალაქიც ადრე ადგომას ცდილა,
გზად მანქანების კივილი ისმის,
თენდება დილა, თენდება დილა,
გმირული შრომის და კომუნიზმის!

ცა ისე ლურჯად გამჭვირვალეა,
რომ თვალი ხედავს მზით ნასროლ ისრებს...
მაგრამ, ის იცი, რა მწვერვალია,
აქეთ რომ დინჯად მოარღვევს ნისლეებს?!

ფეხქვეშ ჩაიგდო ქარი მძვინვარი,
შენის იერი ომგადახდილის

და წარსულივით თეთრი მყინვარი
თაეზე დაადგა საყვარელ თბილისს.

შენ უმზერ შორით შემოჭრილ მყინვარს,
ქალაქის მაღალ ჭერზე ასული...
და გამარჯვების ზეიმით ბრწყინავს
ჩვენი აწმყო და ჩვენი წარსული.

1950

მაისის პარდი

სიმღერა

ლეგა ღრუბელი ცას არ აჩნია,
თვალს არ აჩნია წარსულის დარდი,
ქვეყნად გაზაფხულს გაუმარჯვნია
და წითლად ღვინის მაისის ვარდი!

ბალ-ვენახებში გზაგაკეპალული
სიმღერით მორბის ნაკადი მარდი,
მორბის და მოაქვს თან გაზაფხული,
მაისის დილა, მაისის ვარდი!

მეც ვხარობ, როცა შეფოთლილ ბუჩქებს
ჩაუვლის შენი შრიალა ლანდი,
გული იქ წყაროს ჩემსავეთ უჩქეფს,
შენსავეთ ღვინის მაისის ვარდი...

წითელი ვარდის ფერი წრფელია!
და წყაროს თვალშიც შენ ასე ჩანდი...
სიყვარულივით აღისფერია
სიცოცხლით სავსე მაისის ვარდი!

წითელ ფერს ქვეყნად გაუმარჯვნია,
ბნელ ღრუბელივით გამქრალა დარდი...
და ჩვენს მკერდს აღისფერად აჩნია
მაისის ღროშა — მაისის ვარდი!

1950

ასპინძელთა სიმღერა

ალალმე, ჰეი, ალალმე! ალალი ასპინძელი ვარ,
ახალი ოდა დავიდგი — ნახეთ, რა მასპინძელი ვარ!

ასპინძის მიწის ჭრილობა გვახსოვს და გვემახსოვრება,
ამიტომ უფრო ყვავილობს დღეს აქ ახალი ცხოვრება.

იქნებ თვით შოთას აკვანიც მტკერის იაენანამ არწია,
იქნებ იცავდა ხერთვისი, თმოგვის ციხე და ვარძია!

ქვეყნის მშვიდობას იცავდა აქ ჩვენი კახი პატარა,
ქართველი ხალხის სიცოცხლე ამ ზიდზე გამოატარა!

ალალმე, ჰეი, ალალმე! ალალი ასპინძელი ვარ,
ახალი ოდა დავიდგი — ნახეთ, რა მასპინძელი ვარ...

ვახარე ვაზი ქართული — ოქროს მტევნები დაისხა,
ღვინო დავწურე ისეთი, ძნელია, რომ არ დაისხა!

ძნელია, რომ არ შეაქო გმირი ვაჟკაცის მარჯვენა...
ყამირის გულმა გახსნილმა მთელი სიუხვე გვაჩვენა!

ახალ ცხოვრებას ვუმღერი, ახალი ასპინძელი ვარ,
ახალი ოდა დავიდგი — ნახეთ, რა მასპინძელი ვარ!

1950

სამსრეთი საზღვართან

სიმღერა

— მთა-გორებს ფხიზლად ვეუშაგობ,
მხარს იქით უცხო მხარეა,
მხარს იქით წვანან ჩრდილები
და მუნჯი სიმწუხარეა...

აქეთ კი მთაა შრიალა,
აქეთ ბალია მზიანი,
თავის ნარინჯებს დამღერის
გოგონა ხალისიანი!

— მთა-გორებს ფხიზლად ვგუშაგობ,
მთაზე გულდაგულ ასული,
შენს ვაჟკაცობას უმღერის
ჩვენი გულისთქმა ლაზური.
მთებს შეენით ფერი ნარინჯის,
ლალის და იაგუნდისა,
ისე ვით ჩუმი სიჭრელე
ჩვენი ჭრელკაბა გუნდისა!

— მთა-გორებს ფხიზლად ვგუშაგობ,
სიმშვიდე მახლავს მთებური,
შორით შენს ხელებს ვუცქერი
შორითვე შეყვარებული!
შეენით მათ ლალი სიმარდე,
ხვავი დაკრეფილ ზილისა...
შენი მშვიდობის მცველი ვარ
და შენი მოძახილისა!..

1950

სამგორის ველზე

სიმღერა

სამგორის ველზე ყვავილებს ვეძებ, გაზაფხულია!
მზით დამწვარ ქვებში ივრის პირველი ნაკადულია.

მწყურვალ გულით ეს ნაკადული შესვი, სამგორო,
შენი ბალების ლალი შრიალი რომ გამაგონო, —

ზღვა სიხარულის, ზღვა სიყვარულის, ზღვა მოსაველისა,
აქ, შენს ზღვის პირად რომ დავინახო ერთხელ გავლისას,

რომ სადმე ახლო მეც დავესაზხო ამიერიდან
და ახალ სამგორს თავს ვეველებოდე ამ სიმღერითა:

სამგორის ველზე ყვავილებს ვეძებ — გაზაფხულია!
სამგორის ველი ოსტატის ხელით დახატულია!..

1952

ლენია უკრაინკას კეზლი სურამში

აქ ათას ცხრაას ცამეტი წელი
შენს მიტოვებულ სახლს აწერია...
არა! უღმობელ სიკვდილის ხელით
რაც დაიწერა — წასაშლელია!

საქართველოში, სადაც შრიალა
სულისთქმა ისმის მწვანე მთებისა,
გამოსალმების წამი კი არა —
წამია შენი ღაბაღებისა!

შენს ცისფერ თვალებს აქ ისევ ღვიძაუთ,
შენ ჩვენი დროშა თავს დაგფრიალებს!
ყოველთვის ვეტრფით, ყოველთვის ვიცავთ
სიცოცხლისა და მზის მოტრფიალეს!

არ დაცხრი, ცეცხლი არ გაგინელდა
და ჩასაქრობად ვინ გაგიმეტებს?!
შენი ხმა ახლავს უკრაინელთა
ახალ ცხოვრებას, ახალ იმედებს!

ცოცხალს გეძებდით, ცოცხალი გნახეთ,
თითქოს ცხოვრება ისევ სინჯაო;
კუნთებშეკრული ეგ შენი სახე
სულის სიმტკიცით იქცა ბრინჯაოდ!

ჩანს, რომ სურვილმა აქ აგამაღლა,
შენს ირგვლივ სმენად შეყრილან მთები
და კვლავ სურამის ქედიდან ახლა
ღლეების ქროლვას პირისპირ ხედები!

შენს მოქანდაკეს უგრძნია თვითონ,
რომ შენი გულის მგზნებარე ფეთქვა,

ბეგლად ამართულ ქვასა და ლითონს
მთელი არსებით თუ როგორ ეთქვა!

ქალო, ვაჟკაცზე მედგარო, ვიცი
ქერა თმას ქარი თუ რად გიშლიდა,
თუ რა ოცნებით ანუ რა ფიცით
გაერთხმიანდი გურამიშვილთან!

ჩვენი დღეების ერთგულო მგზავრო,
ეს გამარჯვება ხალხმა გარგუნა,
თვალი ქვეყანას რომ შემოავლო,
ძმობა ზედ შუქით ამოქარგულა...

ეგ სიყვარული უმაღლესია
და გულით ხალხის გულთან მიჭრილი.
როგორც სურამის ქედზე ლესია —
დგას მირგოროდში გურამიშვილი.

1952

მხატვარი შალვა კნეღაძე

მავთლად

მიყვარდა ჩემი წუთისოფელი
ვარდ-ყვავილებით, წმინდა წყაროთი,
ათასი უცხო ფერის მფლობელი
მხოლოდ გურიის მთებს შეეხაროდი!
ჩემი გმირები კვლავ მანდ არიან
ჩემივე კალმით დახატულები,
დარია ცისქვეშ თუ აედარია —
ზედეზიან მარჯვედ აკალთულები.
მე კი მიწა ვარ... უკვე ჩემს ღიმილს
თქვენ მოგფენთ სუნთქვა გაზაფხულისა,
ჩემი სამარის ვარდებში ღვივის
ჩამქრალი ცეცხლი ჩემი გულისა!
მიწა ვარ, მაგრამ მსურს, კვლავ რაც მსურდა,
მზეს ვეძებ, ზეცის ნაში მწყურია...
ჩემი სამარის გულ-მკერდიც მუდამ
ჰყვავის, როდესაც ჰყვავის გურია.

1953

ჩვენი მგზავრობა ჰგავდა მაყრიონს,
მთები ნისლებში მოძრავ სურათებს,
ხან მტკვარს დავეყვით დაბლა, ხან რიონს,
დასაწყისიდან დასასრულამდე!

უკრაინული სიმღერა შენი
იმ მთებთან ერთად, იმ ჩანჩქერებთან,
ამაღლებული რწმენით და ღზენით
უკრაინულად მეც მამღერებდა.

ფეხზე წამოდგა თითქოს მთა-ბარიც,
ავაშრიალეთ ავტომართულით!..
მაშინ ჩვენ შორის იყო თამარიც,
აფრთოვებული ამ სიხარულით...

და აი, ახლა, როცა მარტო ვარ,
იმავე სურვილით გული ამევსო,
და მომენატრა მაღალფარდოვან
მოკითხვის ნაცვლად... მოგეაღერსო!

იმ გზებს კვლავ მინდა შევაელო თვალი,
ეგრძნობ ის წუთები ისევ ღვივიან,
მინდვრებზე ჩვენი ღიმილის ალი
ყაყაჩოდ ენთოს ბუნებრივია...

მთებს კი სიმღერაც მოეპოვებათ,
მოდო, გაესწიოთ ისევ იქითკენ,
ჩვენი გზა დარჩა მთებში პოემად, —
მოდო, ხელახლა გადაიკითხე!..

მოდის ქართული ავტომოზილი

ამ დიდ სახალხო სიხარულს ახლა
ჰქმნის აქ ოსტატის ხელი მმართველი!
მზეს ამომავალს ახედავს მაღლა
და ქართულ ფოლადს ჩარხავს ქართველი.

ახალგაზრდაა ოსტატიც, დაზგაც
და თვით ფოლადი გასაჭედავი,
მაგრამ სამთავეს, ისე ვით ვაჟკაცს,
გული აქვს მტკიცე და გამბედავი!

ფოლადს მანქანად ააწყოფს დაზგა
ასი ოსტატის ხელს დანდობილი
და აი, უკვე ასხმული ასგან,
მოღის ქართული ავტომობილი!

მოღის და ვუცქერ: მანქანის გულიც
ისე ძგერს, თითქოს ჩემი გულია,
ალბათ ერთი გვაქვს ჩვენ სიხარულიც,
დღეს ხომ საერთო სიხარულია!

ისმის გუგუნი ხმააწყობილი,
ხალხის ტაში და ვაშა გაისმის,
მოღის ქართული ავტომობილი,
მოღის, გზა მისცა მას ქუთაისმა!

და, როგორც სტუმრად მოწვეულები,
ჭადრის ხეები გზებზე უცდიან,
ჭიშკრებთან მდგარი ბროწეულები
წითელ ყვავილებს გადმოუწვდიან.

მოღის, მხნედ მოღის მახარობელი
და მეც ქვეყანას მინდა, ვახარო, —
ვიცი, რომ უცდის ყველა სოფელი,
ყველა ქარხანა, ყველა მაღარო!

და თუ მარდია მისი ბორბალი,
მისი ზმა ყველგან თუ ენატრებათ
და მთებზე ქარის გამოდევნებით
გზები სიმღერით აახმიანოს!

არა, არა აქვს დრო დასვენების,
განა მას მხოლოდ მთები ელიან?
დიდი რუსეთის ვრცელი ველებიც
აწ უკვე მისი სარბიელია!..

ამ დიდ სახალხო სიხარულს ახლა
ჰქმნის აქ ოსტატის ხელი მმართველი.
მზეს ამომავალს ახედავს მალლა
და ქართულ ფოლადს ჩარხავს ქართველი.

წინააღმდეგია ახალი ომის
დგას ძმებთან მკლავებგადაჭდობილი,
მტკიცე ხმით ამბობს: — გზა მშვიდობისა,
მოდის ქართული ავტომობილი!

ნიზამი განჯელის ზეიფუზი

გავიდა შვიდას ორმოცდაათი. ხან დროს გავეყურებ, ხან ცას,
თენდება, მიჰქრის კვლავ წინ საათი ვუახლოვდება განჯას!
თენდება, უკვე ნიზამის დღეა, თითქოს წინასწარ ეთქვას —
ჩვენს ირგვლივ მისი მზის სინათლეა და ეუსმენთ გულის ფეთქვას!
რომელ გაფრენილ დროს არ მისწვდება განჯელ ნიზამის ჩანგი!
არა, მიწაშიც არ დამიწდება, არ მოედება ჟანგი.
ლეილასა და მეჯნუნის თვალებს კვლავ, შვიდასი წლით გვიან,
ჩვენი შეხედვა ააბრწყინვალებს ჩვენი სიცოცხლე ჰქვიან,
წყურვილს გვიკლავდა ერთი მდინარე, სურვილიც გვქონდა ერთი...
და, როცა ზიდი გადმოვიარე, როცა ამ სიტყვებს ვწერდი —
დიდხანს მიმზერდა, დიდხანს რუსთავი, ღელვით წამომყვამ მტკვარი
და ვერძნობდი, ქვეყნის დასასრულივით, არც მიწას აჩნდა ზღვარი,
ვით უსაზღვროა თვით სიყვარული და მეგობრობა ჩვენი:
ზოგჯერ ცივ ლოდის ქვეშ მიმაღული, ზოგჯერ ცეცხლივით მწველი!
რუსთველისა და ნიზამის კალმის კვალი ქვიშაზე ეპოვე
და წინაპართა გზა-კვალზე გავლით განჯის კარამდე მოველი!
რუსთავი აღსდგა, და მიხარია, რომ იხედება იქეთ,
საქართველოსთან განჯის კარია ყველაზე ახლო, დახეთ!
და თუ რუსთავი თქვენკენ ისწრაფვის—ჩვენკენ ისწრაფვის განჯა!
მღელვარე მტკვარი მომავლისათვის როგორც ხაზგასმა დარჩა!..

ასედაც ხდება ზოლმე ხანდახან:
კაცი დაჰკარგე ზუთი წლის წინათ
და უცებ გვერდით გიდგას მხარდამხარ;
გზად შეგხვდა ისევ და შემოგცინა.

მოსკოვში სწავლობს თურმე... ჩერდები,
მზრებში ჩასჭიდებ ხელს, გიზარიან,
მაგრამ შეხედვით ვერ შეჯერდები
და ხალხის ტალღაც შენებრ ჩქარია! —

საუბრით აღმა აჰყვები ქუჩას
და ქუჩა თუმცა მარტო არ გტოვებს,
ხან მოგონება თვალს მოგიხუჭავს,
ხან სინამდვილე თვალს გიფართოებს!

როცა ძველსა და ახალს ადარებ! —
ახალში ძველი იცნო ძნელია,
ზუთი წლით ვეღარ დააპატიმრებ,
მთიელი ბიჭიც — მოსკოველია!

ყველა კარიბჭე თქვენს წინ გაიღო,
თქვენკენ დაიძრა მთელი ქალაქი,
თითქოს გზადაგზა უნდათ გაიგონ,
რა ამბავი გაქვთ, რა ლაპარაკი!

ათასი მზერა, ათასი ალი
ერთ ღიმილივით შვენით ტანადებს!
ციმბირელ რუსის ცისფერი თვალი
გიშრის თვალეზთან ერთად ანათებს!

დე, მიემატოს მრავალს მრავალი,
გაიხსნა კიდეც მიწის კიდური:
აგერ: მეტროდან ამომავალი
მოდის თურქმენი სახეწითური!

მოდის თურქმენი... არ შეგიძლია,
არ მიესალმო, არ ახმიანდე...

მაგრამ ეგ შენი ფიქრიც მკვირცხლია,
გული ესტონელ ტოლებს მიაწდეს!

და ამ დროს იგრძნო საფეთქლებს კუნთმა,
რომ ალაღბებდად, განგებ კი არა —
მოსწავლე მონღოლ ქალების გუნდმა
ერთი გაფრენით გვერდს გაგიარა.

მოსკოველებად ჩასთვალე ყველა!
აზვირთებული მათი დინება,
დღეს რომ აქ არი, ზვალ შეჭველად
ზღვასა და ხმელეთს მოველინება!

ალაფრთოვანებს იმედი ზვალის,
აილებს ნატებს პურს და ჩაიდანს,
მოსკოვერ გუგუნს, მოსკოვერ ხალისს
სადმე უდაბურ ველზე გაიტანს!

და გაცოცხლდება ხელით ძლიერით
უგაზაფხულო უდაბნო მწირი,
ისე ვით ყველა, შენი მთიელიც
არის იმ დღეთა უცნობი გმირი.

მის გვერდით ქვეყნის მერქუქურთმენი
დგანან... დანიშნულ დროს მოელიან...
ვით ესტონელი, რუსი, თურქმენი —
ისიც ნამდვილი მოსკოველია!

ყინულის პელზე

მიმქრალ მზის ერთი მეთათსედი
ვერც კი ეფრქვევა ყინვის ფილაქანს,
მაგრამ სიცხეა...

სიცხე ასეთი

მხოლოდ ზაფხულის მზეში მინახავს!
ვატყობ, ნაბიჯი შენც აგიწყვია,

ყინულის ველზე ტრიალებთ ყველა!
ყინულის ველზე,
როგორც იტყვიან,
პაპანებაა, ნამდვილად ცხელა.

გამოწვდილ ხელს რომ ხელი არ ვანდო,
ხომ ჩამითვალო უნდა სირცხვილად,
შენ ხომ ფრთებგაშლით გსურს, ინაუარდო
აგრე გულდაგულ, აგრე წყვილ-წყვილად!

სწრაფად ასხლეტილ ფეხქვეშ სარკეა,
ცურვით მივყვები მე შენს ციგურებს...
გული კი,
რა ექნა,
გული ცალკეა,
თუმცა სარკეში ერთად გვიყურებს...

ვიცი, ყინულის სარკეს ასე რად
ჭრის ალმასივით ჩქარი სრიალი
და შენობათა წრეც ალმაცერად
ირგელიე რად ბრუნავს ხალისიანი! —
ცისკიდე განგებ გახსნა ქალაქმა,
უნდა ამიხდეს თითქოს რაც მინდა,
თითქოს,
ეს არის,
კრემლის გადაღმა
აიპართება ცაში მთაწმინდა!

შორი სარკმელიც ჩუმად გაიღო...
ო, ამას უკვე ფიქრი არ ჰქვია!
...და უცებ:
ჩვენი გზები გაიყო,
შენმა სვლამ თოვლი შემომაფრქვია!

გულდათოვლილი შევიჩერდი წამით,
შენ კი ვერც ყინვა გსუსხავს, ვერც ქარი
და ველზე დაჰქრი ფრთამოკლე კაბით,
ამ თეთრი ზამთრის ერთი მერცხალი!

ვერძნობ, რომ ეგ არი შენი ოცნება,
გსურს, ქარში აგრე ინაპერწყალო,
ვერძნობ, თოვლის ფიფქი თუ როგორ დნება
შენი ლოყების სიწითლით, ქალო!

წარუშლელია შენი მშენება,
ქროლვა ქერა თმას ამაოდ გიშლის...
მაგრამ დროდადრო რად მეჩვენება
მე შორს ელვარე თვალები გიშრის?!

გიშრის თვალები
გამომიცენია,
ლამის ვარსკვლავებს ჰგეანან ბუნებით,
შორი ციმციმით ჩუმად იწვიან
სადღაც, ღრუბლებში განაბულები!

არა, წამითაც არ მსურს, დამწამონ,
ერთი გაფრენით რომ გამიტაცე!
არა, არ მინდა, ეჭვით ვაწამო,
ვარ ისევ მათთან, ვარ მთაწმინდაზე.

1954

დარბაზობა კრემლის სასახლეში 1954 წლის 26 დეკემბერი

შუქით აგვიესონ გული თუ უნდათ:
სვეტებს ცად მხრები აუპართიათ,
თეთრი სანთლების ზომლი გუნდ-გუნდად
ვარსკვლავებივით ჩუმად ანთია!
შენის ბროლს ოქრო-ვერცხლის არშია,
დარბაზს სითეთრე გაშლილ სუფრების,
როცა ორკესტრის სულისთქმაშიაც
ისმის დიდება თავისუფლების.
მოსკოვი. კრემლი. მრავალერიან
დარბაზში კიბით აუდივართ მაღლა,
თვალთ სარკეები შემოსცქერიან
და სარკესავით გვიბრწყინავს ახლა.

თანატოლთ შორის მუდამ ასეა,
 ვადიდოთ ჩვენი თანამგზავრობა!
 ასეა მუდამ ერთ სუფრაზეა
 ჩვენი ხალხი და ჩვენი მთავრობა.
 თქვას მარმარილომ დაუფარავად,
 მის თეთრ ფიქალზე თუ არ სწერია,
 რომ აქ მოსულნი სტუმრად არა ვართ,
 ყველა ჩვენგანი მასპინძელია!
 ყველა ჩვენგანი მკლავგაშლით შეხვდა
 კეთილი ნების ადამიანებს,
 ჩვენ დიდ სუფრაზე ამ ღამით ჩეხთა
 და ბულგარელთა ჰიმნიც გრიალებს!
 პოლონელების სილალე გვატყბობს
 წრფელი და თვალეზნაპერწკლიანი,
 ფრანგი რომ გვიყვარს, ღიმილით გვატყობს
 და ჭიქებს ესმით ჭიქის წკრიალი...
 ამ გრძნობით მზერა მსურს, ავიმალლო,
 და ვეძებ თვალის ხარბი გახელით,
 ტაშის გრიალში, უცებ, ჩემს ახლო
 რომ აფრინდება ზოლმე სახელი!
 არათუ მხოლოდ ამადუ! არა...
 როგორც ტრიოლე და გილიენი,
 ალბათ ნერუდაც მან შემაყვარა —
 და სიყვარულის ვარ მადლიერი...
 არა, გულს უცხო არა ჰგონია,
 აქა ზის ახლა, აქ იზეიმა...
 და ჩემ წინ, სადაც არაგონია
 ჭიქა ამართა ჯექ ლინდსეიმაც!..
 კრემლის დარბაზი სხვა დარბაზია,
 დღისა და ღამის შებმას უყურეთ:
 მზის ამომავალ შუქით აზია
 ჰკვეთს დასავლეთის ბნელს და უკუნეთს!
 კრემლის ამ ათასთვალეზა დარბაზს
 შეენის ბაასი ათასხმიანი,
 როგორ დაეარქვა ამ შავთვალ-წარბას,
 ამ ჩინელს უცხო ადამიანი!
 როგორ დაეარქვა უცხო ინდოელს,
 როცა თვალტანად მომწონს ძალიან!
 „ვეფხისტყაოსნით“ დააჯილდოეს,
 თითქოს ქართველი პატარძალია...

არა, კარგებო, არა, მეგობრის
გულს ჩასაქრობად ვინ გაიმეტებს?!
როცა გაშლილი მკერდიც ვერ ჟოფნის
ჩვენს დიდ ცხოვრებას, ჩვენს დიდ იმედებს!
როცა უფლება მიეცა სიტყვას,
როცა სიმართლემ სძლია ფლიდობა,
როცა ათასი ენით გესურს ითქვას
კელავ ერთადერთი სიტყვა: მშვიდობა!

ასლოვდება ახალი წლის დილა...

სადღაც, მეცხრე სართულზე მაქვს ბინა,
სადღაც, მერცხლის თბილ ბუდეში ვზივარ,
მაგრამ გულმა მეც არ მომითმინა —
საახალწლო ხალისს ავეუცხივარ!
გადაცქერი მოედანს და ქუჩას,
თვალს არ ხუჭავს ქუჩა ერთი წამით;
როგორ თოვს და მოსკოვს როგორ უჩანს
დათოვლილი თვალ-წამწამი ღამით!..

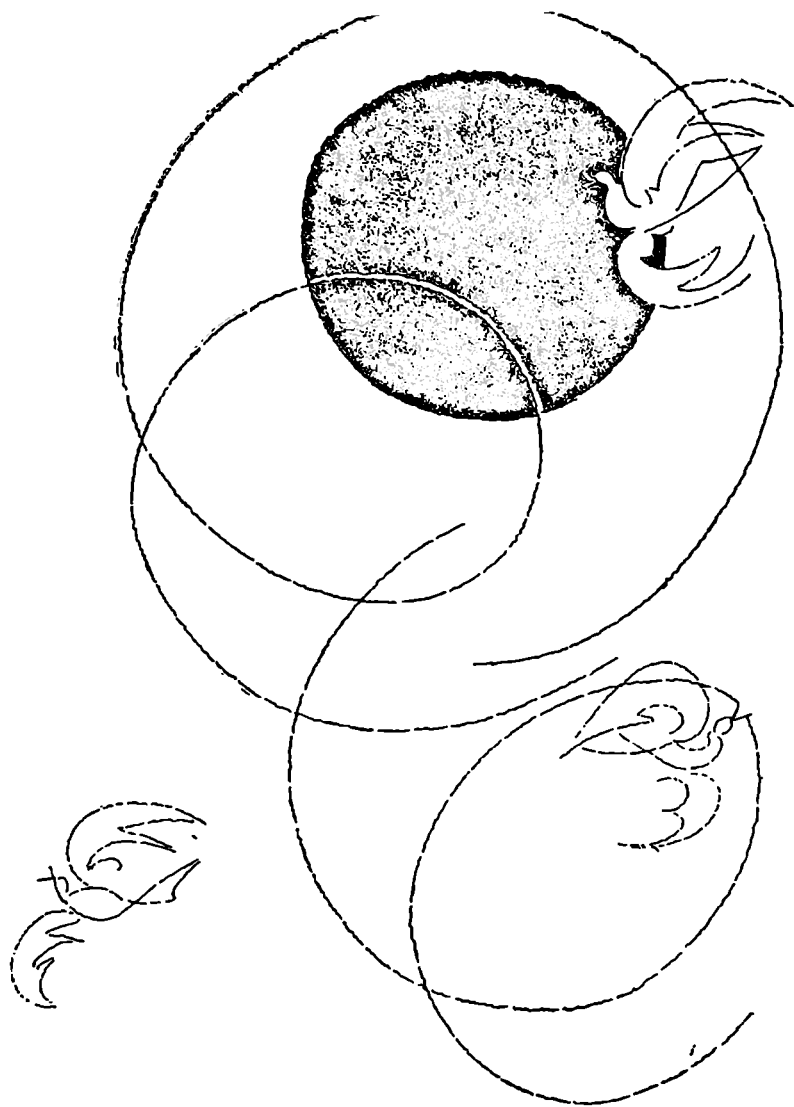
რა შორსა ვარ, შორს გამეყცა მზერა,
ეგ სიშორე მწარეა და ტკბილიც...
ფიქრს რომ გაჰყევს ჩემი სუნთქვა, მჯერა —
თოვლის ფიფქად დაეცემა თბილისს!

ცხრა მთისა და ცხრა ცისკარის იქით
ცას იმედით მოადგება გულდა,
რომ ალისფრად მოელვარე ჭიქით
ჩანდეს შორი მისწრაფება გულთა!

რომ კელავ ჭიქა
მივაჯახოთ ჭიქას, _
აქაც კარგი კაცი ვიყოთ, იქაც!

თოვლით ღამე თავის წაშლას ცდილა,
მინებს ტოტი მიხატვია წიწვის,
ახლოვდება ახალი წლის დილა —
წუთი, როგორც ნაპერწკალი იწვის!

სძინავს მკერდგაშლით, როგორც გოლიათს,
 თქვენ კი მოსკოვის ჩქარი ქუჩების
 მღელვარე სული გამოგყოლიათ!
 თქვენს ფიქრებს ფანჯრის ჭრილთან მივასწარ
 და არ ვშორდები ამ სადარაჯოს,
 ვიცი, აქედან ხედავთ წინასწარ
 თქვენს ახალ კაშხალს, ახალ ხარაჩოს!
 გრავნილი აქვე რომ გაგიშლიათ,
 თქვით, რა გისურვებთ დედაქალაქმა,
 ამოვიკითხოთ ათას ნიშნთან
 მშენებლობათა ვრცელი ქარაგმა!..
 და სიყვარულმა თუ აგაჩქარათ,
 ერთად ვისწრაფოთ, ვიამხანაგოთ
 მეც იმ ცხოვრებას ეუმღერ ამკარად,
 თქვენ რომ გსურთ, თქვენი გულით ააგოთ!
 ჩვენი ხმა მთებთან შეხვედრას ითხოვს,
 სწრაფვა მომავალ დღეს აახლოებს,
 და ორთქლმავალიც გაურბის თითქოს
 სახტად დარჩენილ სამოსახლოებს...
 ტყეც განზე დარჩა და ხმელტოტება
 ხემ თუმცა ტოტი ვერ მოგვაწვდინა,
 ჩუმი თავდახრით გვემშვიდობება —
 თოვლში ჩაფლულიც ადგომას ცდილა!
 დათოვლილ დილის შუქით ვნათდებით,
 გეხიბლავს ხმა ახალ ქალაქებისა,
 გაივლის დილა... და ჩირაღდნებით
 გეხვდება ღონბასი დაღამებისას...
 დათოვლილია გზა, ციდან ცამდის
 სჭრის მანძილს ჩვენი ჭენება ბასრი!
 და მოსკოვიდან შორს, თბილისამდის
 მიჰქრის წინ, მიჰქრის მგზნებარე აზრი...
 აჰა, ზღვისფერის ერთი გაულება
 და შეეცვლება სურათს ელფერი,
 შორი გუგუნით მიესალმება
 თბილისს — მოსკოვის მატარებელი!
 გზა საქართველოს გულის კარამდის
 დიდი ხანია აქვს მიკვალული,
 მაშ, დაილოცოს აწ და მარადის
 ეს მისწრაფება და სიყვარული!

მეჩ სელიგეზა

ჩემი ღურჯთვალა მანქანა ჩემსავით ურჩი რომ არი,
მთებში გაჭრილი გზა უყვარს, მხრებში გაშლილი ტრამალი,
ველს ერთი სუნთქვით გადიფრენს, ნიაკქარივით ფრთამალი!

სოფლიდან სოფელს მტკვრისპირად უგია ფართო ფერდობი,
მტრობით ათასჯერ დამწვარი, ამწვანებული ერთობით! —
ყოველ სახლ-კართან მივიღივარ, თვალს მარტო როდი ვენდობი...

ცისკარი მკერდით გავაღე, ქართლის ვრცელ ველზე გაველი,
ვერხვის ხეები შემომხვდნენ, ისევე ცად მოქანავენ,
გაველ და ყანებს გავხედე: დაუსხამთ ოქროს თაველი!

წითელ ყაყჩოდ აქა-იქ წითელი დროშა ფრიალებს,
ჩიტებად ჩათვლი შორიდან ჩითისფერ თავსაფრიანებს,
გუნდი და გუნდი ფრთებგაშლით კომბაინს თავს დასტრიალებს...

ვხედავ, მკათათვის დღეებმა მტკვრისპირი როგორ გადაწვეს,
ხესაც კი ჩრდილი გაექცა, თრთოლვით რომ წყალზე გადაწვეს,
მაგრამ ხელმარჯვე ბიჭები სიმღერით დახვდნენ მკათათვეს!

მთელი სოფელი ერთბაშად ყანის ალებას ეცადა
და როცა პური მომკილი მიჰქროდა გასალეწადა,
ხორბლით ავსებულ მანქანას უკვე გზად გასვლა ეწადა...

და აი, მიწას ნაწვერალს კვლავ არხის წყალი სწყურია,
ეს არის პური აიღეს და ისევე გადახნულია,
თითქოს ზაფხული კი არა — მეორე გაზაფხულია!

გულუხვო ყანავ, მომკილო, ხელახლა მიწანაყარო,
არ მითხრა, აქ რას დადიხარ, ჩვენთვის ისეთი რა ხარო,
თქვენი ახალი ამბავი ქვეყანას მინდა ვახარო!

ლამის თვითონ ლამისყანაც ანაპერწყლდეს გეაღვისგანა!
მზემ სოფელზე გადმოსულმა თვალი თვალში გამიყარა.
ზანტად წევანან მთა-გორები, იწვის მზეში მდგარი ყანა,
ჩეროს ვეძებ მოგზაური, გრილში გზამ არ გამიყვანა.

გადმომცქერის ციხე-კოშკი და ფერდობი უსახლკარო,
ვეძებ, ზეე-ზეე გადმოსული, იქნებ სადმე ვნაზო წყარო,
ზურგშექცევით მხედება სახლი, არც კითხულობს ვინა ხარო,
ლიმილს მიშრობს გაოცება და წყურვილი უმოწყალო!

ლამისყანა ავი თვალის მოდარაჯე არის განა?
რიყის ქვებით ნაგებ ყორეს იცავს ცხენის თავისქალა!
რა ხანია მოვსპეთ მტრობა და დილეგში მალვის ხანა...
მაშ, რა ხელმა გაალაგა ქსნისპირი და ლამისყანა?!

სად წასულან, გუდა-ნაბადს აბა, ხალხს ვინ აუკრავდა?!
საიდანლატ ყურშა მიეყფს და ჩოჩქოლი მესმის კრავთა,
ხოლო საბძლის გვერდით, ვზედავ, ხის კუნძებში გაჩრილ კავთან,
ბებერ ლაბას უქმი დგომით მუხლი როგორ გაუქვავდა...

არ მენახა, გამიკვირდა დარდი უქმად მდგარი ხარის,
მკათათვეა, ყანა ფიცხი მზით აენთოს ლამის არის!
გუგუნებენ მანქანები, პურში მათი სელა მიხარის,
პურს იმკიან და პურს ლეწენ – ზეიმიდა ლამისყანის!

პქუხს ვაჟკაცთა ჰოროველა პურის ყოველ მომკილ პწკართან
და ჩემამდე აღწევს უკვე მზერა მზეში დამწვარ ქალთა,
მანქანიდან მოწყდა უცებ და ფრთაჭრელი კაბის კალთა,
ჩემს მიზანში ამოღებულ ფრინველივით აფართქალდა!

ნეტავ, საით მისდევს ბილიკს, ნეტავ, საით მიიჩქარის!
მგზავრი წამით მივაჩერდი, მიასკეცებს წამი ხალისს.
თვალს კი არა – გულს იტაცებს გაელვება ნატერისთვალის,
და მეც იქ ვარ, სადაც შედგა სისწრაფე და სუნთქვა ქალის.

დახვდნენ მინდერის ყვავილები და მის ფერხთით დასდეს თავი, იქვე, მუხის ჩრდილთან შევდევ, ის კი ბრწყინავს ნათელსავით, ვეუბნები: „— წყაროს ვეძებ, მეც მწყურვალ ვარ თქვენსავით, მოყვრის ქალი ხომ არა ხარო, გურამიანო ნათესავი?“

არ ეწყინა, გაეცინა და მიწაზე დადგა ღოქი, კარგად ხედავს: თვითონ ედგავარ დაეითვით განათოკი. — ხეს რატომღაც შეეაწყვიტე ერთი სიფრიფანა ტოტი, გარინდებულ კაბის ჩრდილთან დაეაგლე და დაენატროდი...

ღუმილს უკვე ვეღარ ვითმენ, ღოქს ღიმილით ავიღებ და მე რომ არა — წყარო, ალბათ, სიცილს თვითონ დაიწყებდა. ბევრი წყვილი გული ახსოვს, წყარო მუდამ ასე ჩქეფდა, ბევრი წყვილი წუთი გაქრა აღმასივით ნასროლ შხეფთან!..

ფიქრად რომ არ გაჰყოლოდა გურამიშვილს ლამისყანა, ენას ჩვენც ვერ ავიდგამდით, ქალო, ამ ერთ წამისგანა, ვით ეს ხე და ვით ეს წყარო, არ ხარო მისი კალმის განა? აკვანშიაც არ გსმენიათ ფიქრთშემკრთალი ღამის ნანა?!

ისევ დავითს დავუმაღლოთ აქ მოსვლა და აქ დარჩენა, წყაროსთვალში ჩაგვახედა, ჩახატული ცა გვიჩვენა, თავის პეშვით ამოღებულ სურათის წინ გაგვაჩერა, ორასი წლის შემდეგ ჩვენი უკეღავება დაგვაჯერა.

მუდამ, როცა ღრუბლის ნაფლეთს გაიტაცებს ხოლმე ქარი, ტყვე დავითი მაგონდება, ნასეტყვი და ნამეხარი. ვგრძნობ ირტოზის გორით მიჰყავთ, გაბაწრული უჩანს მხარი, მიმოფლეთილ სამკერდულში ჩაფრენია. მოსისხარი...

განა თქვენც არ გაგონდებათ, დამდეგ იყო მკათათვისა... დამდეგ იყო... მკის კი არა — მტრობით ყანის გადაწვისა! მოწმე გახლავთ ლამისყანა, რომ განწირულ თავდაცვისას, ღრომ რამდენი წყვილი გული გასთიშა და განათვისა!..

მკათათვეა, მარჯვედ დახვდით კელავ ჯეჯილის დაპურებას, ეს რა გული დაჰგუგუნებს, ქალო, თქვენს გულს და გუნებას! — ორ-ნახევარ საუკუნით მოწყვეტილი ამ ბუნებას დაგვიბრუნდა... მივეგებოთ შინ დავითის დაბრუნებას!

მაშ, დავითის წყაროსთვალნი დაშრეტილი არის განა!
ბილიკები წინ დავითის ნაწერივით გაიპწკარა,
წყურვილმა და სიყვარულმა ლამისყანას ჩამიყვანა,
საზეიმოდ ანაპერწყლდეს ლამის თვითონ ლამისყანა!

1955

ტოროლა

ამომავალ მზეს ფრენა-გალობით
ხედება ტოროლა...

ნათელი მთელ ჩემ სიცოცხლეს ამ ერთმა წუთმა მოჰფინა!
რაც თვალთ ვნახე, უბრალოდ ნეტავი მაამბობინა:

მზე იფრქვეოდა მკათათვის, კელავ იდგა დარი მზიანი,
ის იყო სწორედ, მიჩუმდა პურის მკა ხალისიანი.

სერზე შემდგარი იფნის ხეც არ ირწეოდა სიოთი,
დიდი სამხრობის დრო იყო, ნაპურალს გადავდიოდი...

და არც კი ვიცი, რატომღაც, უცებ, სად იყო, სად არა —
მოულოდნელად შეეჩერდი: ძირს ეგდო ჩიტი პატარა!

ხელთ ავიტაცე, ვიფიქრე: — ვინ მოჰკლა-მეთქი ტოროლა?
სოფლის ბიჭები მხედებოდნენ გზადაგზა თითო-ოროლა,

იმათაც ებრალებოდით, თქვეს: — აუხსნელი რამ არი, —
ტოროლას მაინც არ მოვკლავთ, ბევრიც რომ გეკონდეს წამალი..

მუხრანის ველზე გავედი ბოლოს, გზაც მქონდა იქითკენ.
— ვინ მოჰკლა-მეთქი,—მუხრანელ მოხუცეშიაც ვიკითხე.

და აჰა, ერთმა მოხუცმა სიმართლე შემატყობინა:
(სიჭაბუკეში მემინდერე და ლამის მეხრე ყოფილა),

„სიჭაბუკეში გავიგე, ამბავი გახლავთ ცნობილი,
ეგ არაერთხელ მინახავს მეც აგრე სულგაფრთხობილი!

როცა ჯერ კიდევ ცისკართან ბრუნავს მზე ნაპერწკლიანი,
მისი გალობა გაისმის და მისი ჩანგის წკრიალი!

მალღა, სულ მალღა მიიწევს, ხიბლავს სილალე დილისა,
ვიდრე არ შეიკუმშება გული ცას მოწყვეტილისა!

მაშინდა შესწყვეტს გალობას და ფრთები მოეკეცება,
მზისკენ თუ მიისწრაფოდა – ღედამიწაზე ეცემა!..“

შენ, ჩემო სწრაფო სიცოცხლე, მინდა, მეც შენებრ ვიჩქარო,
ღრუბლებგადაყრილ ღამეთა თმაშევერცხლილო ცისკარო,

შენ, ჩემო დიდო მტკვრისპირო, გაშლილო ქედით ქედამდი –
მზე წითლად ამომავალი როგორ მიყვარდა, ზედავდი!

მეც მხიბლავს ჩემი ცისკარი, მეც არ ვარ კაცი უგულო,
ყანა კი არა – ზღვა არი, ვერ შესძლებ ჩუმად უყურო, –

გულო, აფრინდი, აფრინდი, განთიადები გელიან,
პურის მღელვარე ყანები სიმღერით მოსამკელია!

მზეს დახვდი ფრენა-გალობით, უკეთეს ბედს ნუ დაეძებ
და შემდეგ თუნდაც ჩიტივით ცასმოწყვეტილი დაეცე –

არა, ეგ წყენად არა ღირს, მკვდარი იმ ლალ გულს არ ჰქვია,
ცაში, რომელმაც სიცოცხლე გალობით მიმოაფრქვია!

(სამი ლექსი)

დაშორებული მშობლიურ სოფელს,
მე ჩემს ოჯახში მივედი სტუმრად,
მიუეჯექ ბუხარს ცეცხლჩაუქრობელს,
რომ ჩემთან ერთად გესაიდუმლათ.

თქვენ კი, სანატრელ დღას ნაპერწკლებო,
ისე დაიწვიტ – ვერ გამახარეთ, –
სასიხარულო და საოცნებო
თქვენც დაგრჩენიათ, ვხედავ, კარგარეთ.

ძეულ ოდა-სახლის დათოვლილ ყვარს
მზის ნაპერწკლებთან ერთად აცეციათ!..
გაზაფხულს უკვე დაუნახივართ
და მეც აქა ვარ სახლიკაცივით!

მიყვარს, ჯიქთუბნის გაშლილი ვაკე,
დიდი რიონის ველით ვერთობი,
შორი ოცნებით რამდენჯერ ვაქე
შორს გაწეული მთების ფერდობი!

მიყვარს, მინდორი მინდორს რომ ერთეის,
დღეც რომ გათენდეს არამზიანი,
კავკასიონის ქედი ყოველთვის
აქედან მაინც ღამაზი არი...

მთა-ბარი ისევ ხვდება გაზაფხულს,
კვირტს იყრის ნერგი ახალთახალი,
სოფლიდან სოფლად, მინდორს გადახნულს
უმღერს რადიოანძა მაღალი!

და საოცარი არაა განა,
რომ აქ თავისი მტკიცე ბუნებით
ათასწლოვანი ძელებივც დგანან
ჯგუფად, ვით ძველი დიდებულები!

ახალ სოფელთან შეკრულან ფიცით,
დრო იმათ ჯავარს არ დატყობია,
ზედ ჩემს ჭიშკართან, ერთი ნაბიჯით
გზას მხოლოდ ერთი გადადგომია!

ცაში ამაყად ამართულები
ინარჩუნებენ ზვიად ხასიათს.
თუმცა ქარი ქრის და მავთულებით
ცა ელსადგურებს გადუხაზიით!

ღრმა ამოსუნთქვით ხვდება გაზაფხულს
მიწა, ჯერ ისევ თოვლქვეშ მძინარი...
და ეგრძნობ, რომ ჩემშიც ქრება, რაც ამ გულს
ჯგუერი ჰქონია და სამძიმარი.

იძალეს... მოსჭრეს ბებური ძელქვა!
მართლაც უღმობელ გულით იძალეს,
და გამეტებით დაუწყეს ჩეხვა,
ხარ-კამეჩებით გამოიტანეს!

ვერავითარმა ხვეწნამ იმ დილით
სოფელს სურვილი ვერ აუღაგმა,
შეძრწუნებული დაერჩი სიკვდილით:
ხე ჩემს ჭიშკართან ეგდო გულადმა!

ვთქვი: ლიტონ სიტყვით რა გაეარბო,
როცა სიმართლე ხალხის ხელშია,
მე საოცნებოდ მსურდა, მდგარიყო,
სოფელს შარაგზის გაჭრა ერჩია...

ჩავჭიდე ხელი ფესვის ერთ ნაპობს,
რომ ღამით მაინც ამენთო კერა...
და შემდეგ რასაც ეს ლექსი ამბობს –
ვინც ჩემთან ერთხელ ყოფილა, – სჯერა!

ჯერ ისევ ჩუმი საღამო არის,
მოწყენილი და ცივი საღამო,
ჩემ დაუდგრომელ და უქრობ ხალისს
შეუწყობი და შეუსაბამო!

მარტო ვარ, გული ძალ-ღონეს იკრებს,
მინდა ბუხრის წინ ვათიო ღამე,
ციხე-კოშკები შემოაქვთ ფიქრებს
და ჩემი ტახტის გარშემო დგამენ.

ბნელში კი თავი მიუდევეს ძელქვას,
ძილს რომ ებრძოდეს, ბუნებრივია,
არ შეიძლება, ცეცხლი არ ერქვას,
მისი თვალები ისე ღვივიან!

აღარ დგას როგორც ხე ახოვანი,
კუნძია ახლა, მაგრამ ფარული
გულში აქვს სითბო ათასწლოვანი,
ჟინი, სიცოცხლე და სიხარული!

ხის ანთებული უბრალო ზიწვიც,
როცა ნაპერწკლად მიფრინავს მაღლა,
ეგრძნობ, სიყვარულის წუთივით იწვის
და ერთ სიმღერას იმღერის ახლა:

„დაიწვი, ბებრის გულო და ქერქო,
და გაანათე ღამის წყედიადი,
რამდენი წუთი სიცოცხლეს გერგო,
იმდენ ნაპერწკლად კვლავ აცქრიალდი!

ხოლო თუ ვინმე აიღებს კალამს,
საწერად აქვე ჩაიმუხლება,

ვესმის? არ ჩაქრე, არ ჩაქრე, სანამ
თვით გულის ცეცხლი არ ჩაუქრება!"

ესმის ეს ძელქვის ანთებულ ნაპობს,
მამაპაპურად გუგუნებს კერა
და ცეცხლი, როგორც ეს ლექსი ამბობს,
ჯერ მაინც რომ არ ჩაქრება, — მჯერა!

1955

ბუღაბაყრელი მემცვარე

ამ ღამით შენთან არა ვარ,
ჩემს თვალწინ მხოლოდ ქედია,
ველარც კარავში შევსულვარ,
ველარც მთით დამიხედია!

ფარის თავს ვდგავარ სარქალი,
ქარიც არ დაწვა კარავთან,
ზამთრის ერთ მდუმარ ღამეში
ეხედავ, მთაც გაჭაღარავდა...

თოვს, უკვე თოვლის ფანტელით
ცა გაიცრიცა სრულიად,
მიძინებული ქვეყანა
დათოვლილ-დანისლულია.

მწყრაღად შემართულ წარბივით
ქელი წინ გადამეღობა,
მე კი აქედან შენამდე
ერთი გაურენა მეყოფა!

ასე მგონია, ზამთარმა
ჩვენი გულისთქმა შელაზა:
მთის აქეთ მარტო მე დავრჩი,
მთის იქით მარტო შენა ხარ!

და გული ფეთქავს ნაბაძქვეშ,
ღვინის კვლავ, როგორც ღვინოდა,
ვერ დაცხრა, შორით ვერ გასძლო,
შენი ხმა არ მოგვდიოდა!

ძმურად მეხვევა ნაბადი,
ჩვენს თვალწინ მიეძინა მთებს
და შორი კერის ნათელი
ყიზლარის ველს არ გვინათებს!

მე და ჩემს ნაბადს, ლამაზო,
ღალატს ვერაუინ დავეწამებს,
როგორც მე, ისე აღნება
თოვლი შავ ნაბდის წამწამებს!

ვიცი, მე ვისი გორის ვარ,
ვისი პირველი სარქალი,
გულიც შევიპყარ, ხომ გესმის
შეპოჭილ ფრთების ფართხალი.

ვიცი, მზარმალალ მეცხვარეს
გულისთქმაც უნდა მაღალი,
რომ ხვეიც ჩემზე ფიქრობდეს
და ჩემი გუდამაყარიც!

შენ, ჩემო ღამის ვარსკვლავო,
თვალო შეეწამწამიანო,
სიზმრის მოსვლამდე მიცადე,
თუ მოსვლა დავაგვიანო.

ქედზე მგელივით გადმოვალ,
ხევ-ხევ ჩავეყვები მდინარეს,
რომ კერის შუქზე შეგასწრო
თვალი ნებივრად მძინარეს!

რომ შენი სითბო ვისუნთქო
და მერე, თუნდაც განგებით,
კვლავ მე და ჩემი ნაბადი
მთებს იქით გადვიკარგებით!

მე ჩემი გულით, ჩემი ქართულით
იმ ნათელ ღლეებს ვუმღერო მინდა,
ცას როცა ჩვენი ცეცხლი ანათებს
და ხელჩართული შრომაა გმირთა!

ფეხზე წამოდექ, მთაო მაღალო,
მინდორ-ველებო, მკერდი გაშალეთ!
წიაღს ხევდახევ სწვდება მაღარო,
მიწა ხნულებით გადაეშავეთ!

და როცა მფეთქავ დენთით, ლალუმით
ირღვევა მთების აგებულება —
მე ბუნებასთან უფრო ძალუმი
სხვა შერკინება არ მეგულება...

ისე ღულუნებს ქარხნის ღუმელი,
ხალისით ისე ფეთქავს ფალია —
ვაჟკაცი, როგორც ყარაყუმელი,
ალქარში დგას და შავგვრემანია!

თუ შექისფრქვევით იღვრება თუჯი,
ჩანს, ვაჟკაცური სიმღერა აღნობს,
სუნთქავს ქარხანა და მილის ტუჩი
ჟანგისფერ კვამლით ჰბურავს ცის ტატნობს.

დაე, კაშხალთან შედგეს მდინარეც,
ღელვით აღივსოს მკერდი მთებური,
რომ ხალხი ლალი და მომცინარე
გამოჩნდეს ელვით განათებული!

ელსადგურების სურვილს დანებდეს
ყველა მდინარის რბენა-განგაში,
ტალღა ხმალივით რომ ელვარებდეს
და არ ჩაეგოს მთების ქარქაშში! —

ლამის უკუნი გაქრეს გუგუნით,
არ დარჩეს თვალთა სამგლოვიაროდ,

დაუძმობილდეს გული გულს გულით,
რომ ერთ სიმღერით ერთად ვიაროთ!

ჩვენი სიმღერა და ჩვენი დილა
მოითხოვს ახალ ნერგების ნერგვას,
ხმა სამოციან წლებს მიაწვდინა —
ღირსია ჩვენი სიცოცხლეც ერქვას!

ათას ზარაჩოს ამართავს ასგან
და ასჯერ უფრო მომზიბულელია,
ყველა მთა-ბარი და ყველა დაზგა
ახალ ხუთწლედის ბრძოლის კელია!

მთა-ბარს მოჰფინე ახალი ჰანგი,
ლექსო, ამ წლებში გამოჩარხულო!
აბა, რა არის იმაზე კარგი —
რომ შენს საყვარელ ზალხს ემსახურო!..

1956

ს ა მ ე დ

ამ რამდენიმე თვის წინათ პოეტიკის ერთმა
ჯგუფმა გადაწყვიტეთ, რომ ჩვენს ახალ ლექ-
სებს დაბეჭდვამდე ერთმანეთს გაუუგზავნიდით.
პირველი ლექსი სამედ ვურლუნს უნდა დაე-
წერა.

მე შენი ლექსის მოსმენა მსურს... თქვი რამე, სამედ! —
ამართე ხელი, შელონებამ ძირს თუ დახარა,
დაჰკარ მაგიდას ხელმეორედ, დაჰკარ მესამედ
და თქვი, რომ ადრე გასჩენია ვაჟკაცს ჭაღარა!

ლხინში ვიყავით და ერთმანეთს შევპირდით, სამედ,
თორემ კვლავ ხვეწნით შევაწყყინო თავი რად მინდა!

დახე: წამწამი სამჯერ ვერც კი დავაწამწამეთ,
ის სამი თეთრი განთიადიც ისე გაფურინდა!..

გამხდარ თითებით გადივარცხნე ჭაღარა, სამედ,
შენს მეტყველ ბაგეს საღიმილოდ გახსნა სწყურია,
ხომ შევცდით ერთხელ და სიბერე ზამთარს დავწამეთ,
თოვლქვეშ კი მუდამ მომავალი გაზაფხულია!

სითეთრე შენი თვალს არავის არ სჭრის, არამედ
მას კავკასიის თეთრი მთებიც ერიოთმებიან,
შენს ყოველ ღღეს და ყოველ ღამეს რომ ეხედავ, სამედ,
შენი ღღისა და ღამის შუქი — შენი თმებია!

ღღე სათვალავში არ ჩააგდე და ღამე ღამედ,
მზით დამწვარ სახეს ძილგატეხილ ღამით ღარავდი,
ხალხს როცა ნიზამს უთარგმნიდი და რუსთველს, სამედ,
იმ ცეცხლის ალში სიჭაბუკით გაჭალარავდი!

სამედ, შენს ყოველ ამღერებას ეთვლიდი სიამედ,
აჰყევ გულს, სიტყვით მომაფრქვეი შუქი ახლისა...
ან იქნებ სჯობდეს სანადიროდ გავიჭრათ, სამედ,
ავშალოთ მაინც მღუმარება შენი სახლისა.

1956

ლენინი თბილისში

აქ ერთ ჭერდაბალ ბინას მტკერისპირად
ჩემი ბავშვობაც ახსოვს უთუოდ...
და რა იქნება, მცირე გვირგვინად
ეს ერთი ლექსიც მას დაუტოვოთ?!

პირველ შუქივით, აქ იყო, ვიცი,
თვალში რომ ცეცხლმა შემომანათა,
პირველად მეც აქ დავდევი ფიცი,
გულწრფელი, როგორც ფიცი მამათა!

იმ ძილგაფრთხობილ ღამეში ენახე
შინ შემოჭრილი ქარის თარეში,
ენახე ჟანდარმის წითური სახე
მთრთოლვარ სანთლების სიფერმკრთალებში.

მან ცეცხლს ფურცელი ვერ გამოსტაცა
და ალს პასუხი ვერ აგებინა,
ქალაღდის ფერფლი, ვით შავი ძაძა,
ქუსლით ჩაქრობილ კერას ეფინა!

არა! ბაეშეს გული არ შემკრთობია,
მეც ღედის გვერდით ვიდექი, ვით ლანდი,
თვალს მჭრიდა ცეცხლი და იმ თოფიან
მხეცის შემოჭრას ჩუმაღ ვიტანდი...

სისხლის მსმელივით თვალს აცეცებდა
და წიგნებს გლეჯდა გულაღრენილი,
ხელნაწერებში ლენინს ეძებდა,
გრძნობდა, რომ ჩვენთან იყო ლენინი!

მე ცხრაას ხუთის შემდეგ შემოველ,
დარბეულ თბილისს თავს არ ვადექი,
მაგრამ ენახე, რომ აჩნდათ შენობებს
ჯორჯიაშვილის ბომბის ნატეხი!

ვიცი, და გულში მაქვს ჩარჩენილი,
ცხრა ძმამ თუ სისხლი როგორ დაღვარა,
„დედა ენასთან“ ერთად ლენინი
ჩემმა მშობელმა მეც შემაყვარა!

მიყვარს მებრძოლი ხელმადლიანი,
ხალხს როცა ღუხჭირ ღამეს უთენებს,
ხელში ვაშლივით ბომბის ტრიალი,
ვიცი, უყვარდათ ცხრაას ხუთელებს!

თბილია ჩემთვის თბილისის მკერდი,
განა სამარის ცივი მიწაა,
ნაძალადევის ცხრა ძმაში ერთი,
ძმებო, ალაღი ჩემი ბიძაა...

ძმებო, ჩვენს ბრძოლებს, ჩვენს გამარჯვებას
იმედად მუდამ ჰყავდა ლენინი,
აქ მისი ღროშა მუდამ დარჩება
უბიდან მჯილთ ამოფრენილი!

ლენინი ახლაც ზელამართული
ჩვენს შორის დგას და გაჰყურებს მერმისს,
ესმით თბილისის ჩქარი ქართული,
ქართველი ზალხის ნაბიჯი ესმის!

მზით აუნთია ზეცა კრიალა,
გაუფანტია მწუხრი ღრუბლების,
იგი ბრინჯაოს ძეგლი კი არა —
რწმენაა ჩვენი თავისუფლების!

1956

ს ი მ ღ ე რ ა

სანამ ცხოვრების მდინარეს ტალღით არ გაუურიყივარ —
მიყვარს მღელვარე ჩემი ღრო, სადაც ლელვია — იქა ვარ!

ჩამოეუქროლებ სიმღერით ძველსა და ახალ ქალაქებს,
ღუმელთა გულის გუგუნი ჩემს ალალ გულსაც ალაღებს.

წამწამთა ჩრდილში შევნიშნავ შორით შავთვალა მაღაროს,
მშობლიურ უბის სიუხვე რომ შორიდანვე მახაროს!

ტოტების გაშლით მხვდებიან მთები ტყით შემოსილები,
სოფლიდან სოფლად ელსადგურს გაუბამს ჩანგის სიმები...

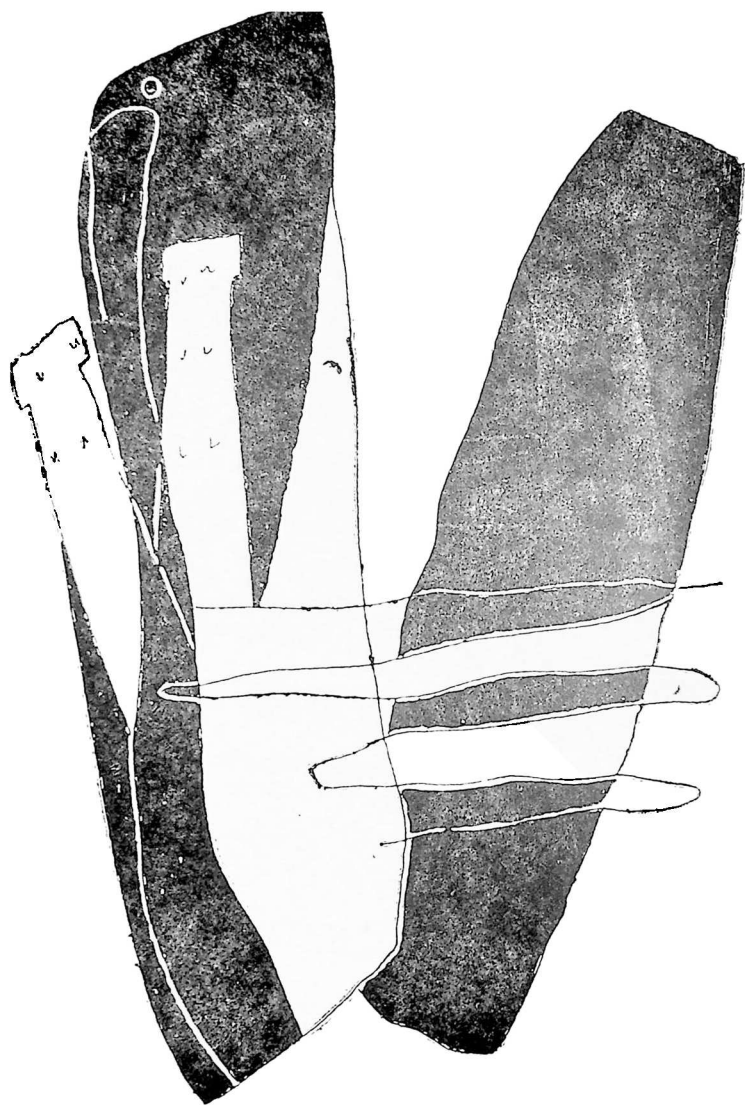
ჩემი ლურჯთვალა მანქანა ჩემსავით ურჩი რამ არი —
ღრუბლებგადაყრილ გზით უყვარს მიმოიაროს მთა-ბარი.

ველი ველს წვდება, გორი — გორს, ზღვა მიდი-მოდის მთებამდი,
მთელ საქართველოს მოვივლი დილიდან დაბინდებამდი!

ხან გაზაფხული ყვავილობს, ხან შემოდგომის რთველია
და როგორც ხევ-ხევ ბილიკი – სტუმარიც დაუთუღელია!

დვინობისთვია, ხელახლა მაჭრით იესება ქვევრები,
ვიდლოთ ხელში ორშიმო, ჩვენც გავხდეთ ენამჭევრები,

ვიღბინოთ, ხალხო, ვიღბინოთ, თქვენც ჩემი გორის არა ხართ?
ერთი სიმღერა გვეყოფა ყველას, სოფლად და ქალაქად!

ქვემოთ ვყუცდნებ

კლდითა ვერცხლები

1. ასეა, როცა თავს შეგაყვარებს...

სამხრეთს ღრუბელმა გადაუარა
და ისმის უკვე ფოთლების ტაში,
გაზაფხულდება ისევ თუ არა —
გული თავისით მიიწვეს მთაში!

წინდება თასმით ჩაეიკრავ შარვალს
და, ლაღად მხარზე მოგდებულ ჩანთით,
ახლა, ვით მგზავრი, ცისპირად ეჩანვარ,
გუშინ ქალაქის ფსკერზე თუ ეჩანდი.

ვინ იყო, ვეძებ, კლდეებს ვინ თხრიდა,
მივალ, სიყვარულს შევეცილები,
მივალ... კლდეები გაჩენის დღიდან
მიცდიან მკერდებშელეწილები!

დამხედება გზაზე წყარო წკრიალა,
რომ გულმხურვალი მუხლზე დავეცე,
მაგრამ წიაღში წარსულს კი არა —
მე მაცოცხლებელ იმედს დავეძებ!

არა, არ მივდექ დევთა ნაკვალევს,
უფრო უდაბურ გზას დავადექი,
ასეა, როცა თავს შეგაყვარებს
თუნდაც უბრალო კაჟის ნატეხი,

შევათამაშებ ხელში და ამ დროს
ქვაც ნაპერწკლოვან წამწამებს ახელს,
ვინახავ, იქნებ კელავ მომენატროს
და უბის წიგნში ვინიშნავ სახელს.

თუმცა მადნების არ ვარ მკვლევარი,
მღვიმეთა ჩხრეკა არ მევალება,
აქ ღამე დამრჩა გაუთევარი
და განთიადი ცისფერთვალება.

მინდა, ვიზილო სურათი სულ სხვა,
ენატრობ გუგუნით მბურღაუ მაღაროს,
მე ზომ მთასავით არა ვარ გულქვა,
ამაზე მეტად რამ გამახაროს?!

აღმოსაშენი მარმარილო

ჯერ არ ჩამშრალა, არ ჩასილულა,
იბრძვის!.. და თითქოს ჩვენ დაგვინახა —
თავქვე ძახილით მორბის ძირულა
და ყრუდ გაისმის მთებში: — ვინა ხარ!

— მთებში, ძმობილო, ვინ უნდა იყოს,
თუ არა მთების ძმა და მოყვარე,
ნაბადი სწორედ იქ სურს, დაიგოს,
სადაც ტალღები შენ გადმოღვარე...

თუ შენს ჭადარამორეულ ჩქერებს
ვეიწროებათ ისევ ქვეყანა,
ჩვენ ორწოხებში რა შეგვაჩერებს,
გულ-მკერდზე მიწა როდი გვეყარა!

ნაპირს ხელახლა გვიხატავს თითქოს —
ელავს მჩქეფარე ტალღა ფუნჯივით,
მდინარე ჩემო, კაცმა რომ გვეითხოს,
ამ ფერად კლდეებს რაღას ეუჩივით?!

თუ ხარ სურვილით და ჟინით საესე,
ლოდქვეშ ნურავის დაელოდები,
ამ ლექსის მღელვარ პწყარს მიემსგავსე,
სიმღერით ისევ შესძარ ლოდები!

აქ, სადღაც ახლოს, კლდეა წითური
ჩამოსასხდომი კიდე ფრთოსნების,
ფენით-ფენამდე ცად აზიდული
კვარცხლებევი ჩემი პირველ ოცნების.

აქ, სადაც არი, აზლა, სად არა —
თვალი რომ ჩრდილებს დაუდარაჯდეს,
არ შეიძლება, ჩემი პატარა
ფეხისგულები მიწას არ აჩნდეს!

ნაკადებივით ჩვენც დაგვაწვეილეს,
მახსოვს, აქ, სადაც მთა წევს გულალმა
და ვით შენს ტალღას — ჩემს სიყმაწვილეს
მთამ უკვე სწრაფვა ვერ აუღაგმა!

ბონდის ზიდს ხედავ? ჩელტივით ნაქსოვს,
რამდენჯერ ჯიბრით გამიბრუნია!..
მას ცხრაას ხუთის ქარცეცხლიც ახსოვს,
აქ ფუძის ქვაც კი აღისფერია!

ცეცხლმა გადასწვა ჩემი სახლ-კარი,
ხმლით დაჩეხილი დარჩა პიტალო,
დარჩა და აჰა, სწორედ აქ არი
სისხლჩაქცეული კლდე მოწითალო.

არა, ელფერი არ დაკარგვია,
ელავს მარმარის მთა გაფატრული! —
თუმცა სისხლი და ზორცი არ ჰქვია,
მაგრამ ქვა არი მაინც ქართული!

მე ის ძირულის პირად კი არა —
შორი ქალაქის კარზეც ვიცანი,
ჩემმა ნაბიჯმა გადაიარა
მისი ალაღი გულისფიცარი!

წინ დამხვდა მისი წითური ფენა,
კვლავ უღვიოდა ფერი სიოთი,
და სიყმაწვილე კვლავ გამახსენა,
როცა მეტროდან ამოვდიოდი.

კვარცხლბეკად ედგა ჩემს პირველ მზეერას
და შემდეგ შორი გზაც დამილოცა:
ჩემს ნაბიჯს დახვდა, ჩემს გულის ძგერას
კიბედ ქართული მარმარილოცა!

თვალმა კი არა — ქვამ გაიხარა!
ვიფიქრე, ახლა ოცნება ჩვენი,
გულიდან მიწა გადაიყარა
და სადარბაზო იერი შვენის!

ტკბილ სიზმარივით ახსოვს ძირულა,
ვიწრო ხეობა და ბონდის ზიდი,
თუმცა ვრცელ კიბედ იქ ჩაკირულა,
სადაც გუგუნებს მოსკოვი ღიღი.

ცეცხლის ალივით ჩაუქრობელ ქვას
ჩვენი ელფერი თან ახლდეს მინდა,
დე, მარმარილო სახელად ერქვას —
იგი სისხლი და ხორცია გმირთა.

თეთრი კვა

ამოისუნთქა თითქოს მიწამო,
თითქოს შეუკრთა ძარღვი მშიშარა,
ცად ამართული რუხი ციცაბო
ძირს ამოოხვრით ჩამოიშალა.

დაეშვა დაბლა თანდათან მტვერი,
დამშვიდდა ირგვლივ ყველა ნატეხი,
ლოდებს თავს ადგას ოსტატი ძველი,
ჯერ ისევ მხნე და წარმოსადეგი.

ვუახლოვდები, ვატყობ, არ უყვარს
სიტყვა-პასუხი და ლაპარაკი,
ათვალიერებს როგორც სანუკვარს:
ქვას გადაწმინდა მიწა-ბალახი.

— მხრებით მიწაზე გართხმულ მთაო,
ვხედავ ლაღუმით ხარ დაფლეთილი,
მაგრამ ბედს ელი და აღარ დავობ,
კვლავ აგამაღლებს ხელი კეთილი!

თქვი, ან ვეფხევივით რამ აგაჭრელა,
ანდა მორჩილად რად მოგვაცქერდი?!
ახალ ჩუქურთმის ამოსაჭრელად
გახსენი შენი შიშველი მკერდი.

არ დაიტოვო ღენითი დაღუნული
ტანზე აყალო მიწის ბელტები,
ამ უთქმელ კაცის წინ თუ დაეცი,
ქვა ხარ და მაინც ამეტყველები!

ოსტატი უკვე მისწვდა არჩევანს,
მის ხელთ ეკლარის ქვა არი თეთრი,
შრიალა ვაზის რქასა და მტევანს
საცაა დასწერს საჭრისი მკვეთრი.

და ყველა, ყველა, ვინც კი მახლობელ
მთა-გორებს ერთხმად შებმია ახლა,
ჩემიანები, აქ რომ სახლობენ
ღრუბლებგადაყრილ ქედების მაღლა,

რკინის მარჯვენა ცაში აწვდილი,
მბურღავ მანქანის ღრჭიალი კბილთა,
ო, ყველა, ვინც კი იბრძვის ამ დილით,
ყველა ერთხმად შემოკრებს მინდა!

ყური დაუგდონ თეთრი ქვის წკრიალს,
დაიმახსოვრონ მისი ქართული,
ყოველ უბრალო წუთს ნაპერწკლიანს
წარსულთან ბრძოლა აქეს გამართული!

რომელი მთების რომელ მშვენებას
არ შემურდება ეკლარის ხვედრი,
რამდენ სიხარულს, რამდენ შენობას
უნდა ჩავაცვათ ფიქალი თეთრი!

ახალს აგებდა ხუთწლედი ხუთი,
სწვდება მეექვსეს მაღალი მზერა,
ვისაც ვაჟკაცის ახურავს ქუდი,
მხოლოდ მომავალ დღეების სჯერა!

ქვაზე ქვა უნდა აეწყოს! რადგან
მთები კი არა, — მთელი ბუნება
ხარაჩოებში კელავ თუ არ ჩადგა,
ისე მოკეთელ არ გეგულებს!

და ციხე-კოშკიც, სოფლების ზემოთ,
სადღაც მთის კალთას რომ შერჩენია,
ამიერიდან ჩვენ შევივროდომოთ,
გუშაგად ვუდგეთ, ჩვენი ჯერია!

ვისაც თუნდ ერთი ჩუქურთმის პწკარი
დაუწერია და წაშლა არ სურს,
უნდა მომავალს შეაბას კარი
და გაბედულად გაუღოს წარსულს...

თალია ღრმა თუ სარკმელი ვიწრო
ერთი სიკეთე აქვს უეჭველი, —
გვინდა, ჩვენც ახალ ჩუქურთმით გვიცნონ,
ქვას აჩნდეს გვინდა, ხელწერა ჩვენი.

გადახსნილია მკერდი ეკლარის,
ეგ აწერია ფიქალზე თითქოს...
და მთელი ქვეყნის ფიქრიც ეგ არის,
კაცმა რომ კარგად ამოიკითხოვს.

ბერიკაცი და შვილიშვილები

ერთ ღროს მძერწავი აყალო მიწის,
მეჭურჭლე კაცი, ყველგან ქებული,
მე ახლა ეზოს ყურეში მიზის
გულჩუმად, როგორც მივიწყებული.

ეამა, ვატყობ, რომ გავიხსენე
აგრე, და არა გზა და გზა, ჩავლით
თვალები თუმცა ტუტვით მიმზერენ,
შუბლი არა აქვს შეკრული ჯავრით.

როცა მივედი, ზისქვეშ მარტოკას
ედგა სამფეხა სკამი დაბალი,
ვენახთან იქვე სქელტუჩა კოკას
ცისფრად მკერდს აჩნდა შაბიამანი.

არ აშფოთებდა ვაზს დაუკრეფელს
ქარის ფათური და ფათერაკი,
დილის ნათელში თეთრწვერა ბებერს
უქათქათებდა თეთრი პერანგი.

დამიდგა სკამი და მორიდებით
სალაპარაკო მეც გამიჩინა,
როცა თავისი ზმელი თითებით
გამომიწოდა წვრილი ჭინჭილა!

მითხრა: — არ ჰყავდა ამ ხელს მეტოქე,
დახე, დროს ახლა როგორ ატარებს:
წარსულს ვიხსენებ ძველი მედოქე
და, ისევ ძერწვით ვართობ პატარებს!

გამოვუთალე ურმის გოგორაც,
სოფლური (ალბათ გემახსოვრება),
რომ ითამაშონ ისე, როგორაც
მათამაშებდა ჩემი ცხოვრება.

დრო გაიარა ძველმა ურემმა,
ძველებურია ეგ ჭინჭილებიც...
და სათამაშოდ, ზომ გეყურება,
მოდიან ჩემი შვილიშვილები!

სიახლე მოდლილ თვალს მიფართოებს!
და ისე, როგორც შენ გელხინება,
მიყვარს: ჩვენს მიწას, ჩვენს საბადოებს,
როცა მანქანა შეერკინება!..

შვიდი შვილი მყავს, გული მაქვს მშვიდად,
ღაჯზარდე, მაგრამ შერჩნენ ქალაქებს,
თითქოს გაიყვეს ქვეყანა შვიდად,
ხოლო ჩემს ჭიშკარს ერთიც არ ალებს!

ვებრძვი აქ ზამთარს, მარტოობაში,
ოღონდ მოხუცი როდი ვლენდები, —
როცა ზაფხული დადგება, მაშინ,
ვიცი, რომ ყველას მოვაგონდები!

გულს დაშორება ვერ შემიშინებს,
ვცოცხლობ და ცოცხლობს პატარა ეზო:
მთელი ზაფხული ჩემს შვილიშვილებს
დრო მაქვს ვეფერო და ვეაღერსო!

ისე კი, ვფიქრობ, ცუდი როდია
საკუთარ თვალში დანახვა ბეწვის,
სოფლად შვილები რომ არ მოდიან,
ლოდინით, შვილო, თვალები მეწვის!

ვიცი, დიდია ახლა ქვეყანა,
მაგრამ გეწამს კერა ჩაუქრობელი,
და რომ სიახლით არ გაგვეზარა,
რა იქნებოდა, აბა, სოფელი! —

თქვა ბერიკაცმა, თქვა და ბაღლებით
გამხნევებულმა უმაღლესი დასძინა:
— ედგავარ ბერძუნა კელავ გაღაღებით
ათასტოტება და ათასძირა!

არა მგონია ფეხის ხმა მისწყდეს,
აქ ახლა ამათ ამართეს დროშა...
შენც დაიხსომე, არ დაგაეიწყდეს
ბეჭა შველიძე. სოფელი შროშა.

გზა ტყიბულისკენ

აქ სადღაც ახლოს მოწამეთაა
და წყალწითელა, არა? ძმობილო...
მათთან მოვდივარ მესამედლა,
მინდა, რაც ახსოვთ — ვაამბობინო.

ორთქლმავალს, აბა, რა გაეგება,
მაგრამ მთა-გორებს ზალისით არბის,
ქელიც უეცრად გამოგვეგება:
მოასწრო მხოლოდ ამართვა წარბის!

ქვიტკირით ნაგებ ნაქერალამდე
მოჩანს გარღვეულ ქანების სისქე
და ვიდრე ტყიბულს დავინახავდე,
სულმოუთქმელად ვისწრაფი ცისკენ!

მშურს ათასწლოვან ხეების ბედი,
ეხედავ, მაღლობზე შეყრილან ჯგუფად,
ხადაც ჯერ კიდევ უბრწყინავს წვეტი,
ხავსმოუდებელ გელათის გუმბათს.

ეხედავ, მიდამო რომ ემსგავსება
ფერად ფიქალით ნაჭედ სურათებს,
მაგრამ დღეს მთელი ჩემი არსება
მხოლოდ ლაღუმის ხმას უყურადებს!

ირგელივ დამსხდარან მთები, იცდიან,
სწორედ ეგ არის ჩემი ნუგეში,
ღუმილი მათი მეც განმიცდია
ერთ დროს, ჩემს მღელვარ სიჭაბუკეში!

მთის მყუდროება თუ არ დაირღვა,
თუ უქმად დგომა არ ითაკილეს,
ხელახლა თუ არ დაიწვა კირქვა
და არ ავარდა ბოლი საკირეს,

თუ მიწამიყრილ გრანიტს, ძმობილო,
ლაღუმით მკერდი არ გაებზარა —
კლდეებს რომ დილის შუქი მოჰფინო,
ღუმილი კლდეებს ახარებთ? — არა!

არა... ორთქლმავალს ყურს უგდებ ალბათ,
გეკამათება, როგორც უგულოს,
მხოლოდ ქვანახშირს მოითხოვს ხარბად,
რომ სიხარულით შემოგვეგუგუნოს!

მარჯვნივ გელათის ჭალარა ქვაა,
მარცხნივ — კურსების ქვა შეგვერემანი,
თითქოს ხეობის ამოსუნთქვაა:
ცრულ ისმის შორი ჩამონგრევანი...

მეც ამ სურვილით ვარ ალესილი,
მიყვარს ხალისი ხალისს რომ ერთვის:
ძველი გელათი, ძველი ზრესილი
განახლებული მხედება ყოველთვის!

გული აქ ახალ ცხოვრებას უჩქეფს
და ახალ სურათს ეუმზერთ, ცხადია,
თორემ რა უნდა აქ ჩაის ბუჩქებს,
ზღვისპირი მთებს რომ გადუხატია!..

და შარაგზამაც გვერდს ჩაგვიარა,
სურს ჩვენზე ადრე ნახოს შაორი,
მანქანის ყეფით აახშიანა
შორი მთის შავი სამუშაონი!

ხევში ჩამდგარა ტბად საგუბარი,
ხევის კი არა — ცხოვრების სარკე:
ყველა მდინარის ყველა უბანი
თავის ელსადგურს იშენებს ცალკე.

არა, არ დარჩა ხელუხლებელი
ალარც წარსული, ალარც ბუნება,
მზეში ძელებს ითბობს ციხე ბებერი
და არ ეტყობა დამაბუნება!

არა, არ დარჩა გულს ძველი ჯავრიც:
არაა ჩვენი დღე და სოფელი
მხოლოდღა ვიღაც უცხოელ მგზავრის
მოარულ თვალთა გამართობელი!

რომელი ერთი დავასახელო,
რაც აქ მღელვარე ხელით აშენდა,
ლაღად გავიხსნა უნდა საყელო
და მთას შევძახო: — დიდება შენდა!

მთის წვერზე ოდა ღვას ოკრიბული,
არხევს ნიავე ხეებს ტანადებს...
მიეპრით! საცაა უკვე ტყიბული
თავის შავ თვალებს შემოგვანათებს!..

ტყიბული

იქნებ ტყის გული არის ტყიბული
და საიდუმლოს ჩუმაღ ინახავს...
გვითხრას, ტყის გულით ვართ მოხიბლული,
ჩვენზე მოყვარე კაცი ვინა ჰყავს!

როგორ დამშვენდა ამართვა ოდის
სწორედ ამ ადგილს სააგარაკოს,
ორთქლშავალი კი მიდის და მოდის —
სურს თითქოს მთები გადააღვას!

შუა ქალაქში შავ-შავი ზურგი
კამეჩებივით უჩანთ ვაგონებს,
ამდენ ქვანახშირს ელექტრობურლი
როგორ თხრის, რა ვთქვა, რა მომაგონებს.

გზა უფსკრულებში აქვთ ჩაკიბული,
მუშებს მზეთვალა შუქი უნთიათ,
ნახშირის ბუღში ღვივის ტყიბული:
გვირაბში თითქოს მზის ბინდბუნდია! —

ღიახ, ტყიბული ნახო თუ გინდა,
თაქვე თავდახრით მიჰყევ მაღაროს,
რომ ქვანახშირმა ნგრევა-ბურღვითა
გიშრის ცინცხალი შემოგაყაროს!

ზემოთ კი ცაში თვალი ნუ ეძებს,
მთის შუბლი ქარს არ გაუფხაჭნია,
მაღარო იმის ვაჟკაცურ ბეჭებს
ნატყვიარივით მხოლოდ აჩნია...

ტყვიას მორჩაძე გაუსხლტა, ალბათ,
(ამ მთებსაც ჰყავდა ერთი არსენა),
შემორჩენია ტყიბულს ძველ ამბად,
ძველი ბრძოლები მეც გამახსენა...

დღეს კი ბეჭებზე მოიხსნა ნისლიც,
დგას, რომ ხალხისთვის თავი გასწიროს,
დამწვარი გული დარჩა და ისიც
ქვეყანას უნდა გაუნაწილოს!

არის ჩოჩქოლი! და სალამომდის
ირგვლივ ნახშირის ხეები გროვდება,
ბინდიც კი თითქოს მთიდან ამოდის,
ტყიბულში ისევ სალამოვდება.

მოაქეთ სალამო დაღლილ ნაბიჯებს
და ჩრდილებს თვალი რომ გაეყოლოთ:
მალაროს კართან მოსულ შავ ბიჭებს,
სახეს უნათებთ ღიმილი მხოლოდ!

შავ ბიჭებს განა თავისთვის უნდათ
ნახშირი, ღამე და თვით სიშავე,
ლუმელში ერთად დაიწვას თუნდაც,
დაიწვას, წამით არ გასთიშავენ!

სურთ ქვანახშირის ხეები ერთბაშად
ხშირ ეარსკვლავიან ღამედ გაჩაღდეს!..
და თვალს თუ ფიქრი გაეთამაშა —
არ შეიძლება უმაღ არ ახდეს...

ხედავ და უსმენ ტოლამხანაგებს,
შენც იმათ ფიქრებს ღიმილით ხედები.
შორს აკვამლებულ ქარხნებს, ქალაქებს
აიბედებენ ტყიბულის მთები!

ღამდება... მაგრამ დღე არის ისევ
და შრომას რატომ აღარ მოეღი?
ღამდება. მთებში მზე ჩადის ისე,
როგორც შემცვლელი მადაროელი.

მზატვარი გულში რას არ გაივლებს,
მაგრამ რატომღაც ყველაზე უფრო
მე ვუთვალთვალე ახალ აივნებს,
მსურს, ახალგაზრდებს გავესაუბრო!

კალმის ერთ მოსმით რომ დაეზატავდე,
მუდამ ერთია მათი ელფერი:
მუდამ, საღამოს რვა საათამდე
ყრუა საერთო საცხოვრებელი.

ხოლო საათი რვას რომ დარეკავს,
არ შეგიძლიათ ხალისს არ ენდოთ,
ამ სახლის მთელი არემარე ჰგავს
გაშლილ მოედანს საასპარეზოდ!

წყალს მიაქვს უცებ უცხო სიშავე,
ლოყებს ჩრდილივით რომ დასდებია,
შორი თვალებიც კი შენიშნავენ,
ბიჭები როგორ ლამაზდებიან!

ვაჟკაცს ვინ იცის გულით ვინ ელის,
ელავს ჯგუფ-ჯგუფად და ელავს ცალკე,
ელავს: რუს-ქართველ-უკრაინელის
სამართებელი და ჯიბის სარკე.

სანგრებში მაღანს ერთად უტევედა
საიერიშოდ შეჭრილი გუნდი:
მაჯა სულ ყველას ერთად უცემდა,
არ შეკრთომია არავის კუნთი!

თანაბრად ახლაც თუ იჩქარიან,
ფიქრი გაურბით, ფიქრი ფარული,
ერთს ყველამ იცის რა უხარია,
მეორეს – როგორ სწავს სიყვარული!

სულგანახული სულს ითქვამს ნელა
სადღაც ნიავეში ფრთამოალერსე

და აი, როცა გამოვა ყველა,
მთვარეც ამოდის შრიალა სერზე!

ტოლამხანაგით ერთი მეტადრე
დახუნძლულია როგორც ხეხილი...
ალბათ, შავთვალაე, შენ მოენატრე,
შენზე ოცნებობს გულგაღელილი.

ო, რა საამო სალამო გელით
მაღაროელთა უბნის ქალ-ვაჟებს:
აკორდონის ღილებზე, მღერით,
როცა გრძელ თითებს აათამაშებს!

შავი თვალების ცეცხლი საერთოდ
იცის რა სწრაფი და რა ხშირია,
წამით რომ უცხო ფიქრით გაერთოთ —
იფეთქებს! — ისიც ქვანახშირია...

და ქვესკნელამდე გასჭრა მაღარო,
რომ გიშრის თვალთა ბრწყინვა ენახა! —
— ქალო, წამწამი უნდა დახარო:
მისი გმირობის ეშხიც შენა ხარ!

მთეზის დარბაზი

ეს არი მართლაც დიდი დარბაზი
ცის ვარსკვლავების ციმციმა ჭაღით,
მთებმა ცის კართან იწყეს ბარბაცი —
მზე ამოვიდა მოლიმარ სახით!

ნისლი ნელ-ნელა რომ გაიფანტა,
იცი თუმცაღა მხოლოდ ნისლია
და მაინც წმინდა ქსოვილის ფარდა
არ გაიხსენო, არ შეგიძლია!

დგახარ და ფიქრობ: რაა ახალი,
ამ ქედს შორიდან რა შეედაროს,

ჰგავს ნაქერალას ქედი მაღალი
ცაში ამართულ წიგნების თაროს...

ფერად ქანებად აქ ჩაწყობილან
ხან ალისფერი, ხან მოშაონი,
ტყიბული ცისფერ ყდაში ყოფილა,
მწვანე ხავერდის ყდაში შაორი...

მგზავრო, ამოდ ჰგონიათ ფიქრებს —
ხარ ოთხ კედელში გამოკეტილი,
ჯერ გადუფურცლავ კლდეების წიგნებს
შეახე შენი ხელი კეთილი!

ეს არც ოცნებით განცხრომა არი
და არც ოცნების განსაცდელია:
შენი სიცოცხლე და მომავალი
მაღალ შაორის ქვას აწერია!

ტბა ხარისთვალა

ვისაც უნახავს ტბა ხარისთვალა,
ღრუბლების მაღლა შაორის ველი,
მან ძალით მხარი თუ არ იცვალა,
უნდა უყვარდეს ქვეყანა ჩვენი.

ტბა შევწამწამა ისე ლურჯია,
რომ ჩუმი სუნთქვაც აკრთობს ქარისა
და ეთანხმები, ვინც აურჩია
სახელად ჭროლა თვალი ხარისა!

როგორც ნიშა და როგორც ნიკორა
უყვარდათ შრომით გართულ წინაპრებს,
სხვა საალერსო არა იყო რა,
სხვა სახელს თვითონ ტბაც ვერ ინატრებს!

ყველაზე მეტი ხმელეთის გულზე,
ალბათ, რაჭველმა გლეხმა იარა

და აი ისევ ლურჯი ტბა უმზერს,
თვინიერ ხარის თვალი კი არა! –

მას ჰკითხეთ ახლა, მან უკეთ იცის
კარავთა ყველა ფრთის შარიშური,
მშენებლებს თითო მტკაველი მიწის
წითელი ალმით აქვთ აღნიშნული.

მოფენილია ეელი სანგრებით,
კლდეებს ჭრილობა ვინ დაუხუროს,
ან ვინ მოითმენს გულხელდაკრეფით
ამ დიდი ბრძოლის სურათს უყუროს!

თუ ელსადგური გსურდათ ახალი,
თუ ვინმე ახალ მადნებზე გწერდათ,
ჰა, მეგობრებო, ნახეთ, აქ არი
თეთრი და შავი ნახშირი ერთად!

ავაშრიალეთ ტყეები, შაორს
შვენის მედგარი ნგრევა-შენება...
რჩეულად ჰყავდეს ამ სამუშაოს
ვინც ალალ გულით მიეშველება!

რჩეულად ჰყავდეს, კვლავ სიყვარულით
საიერიშოდ ვინც განიმსჯვალა,
ნდობით გვიცქერის თრთოლვით ფარულით
ხარის თვალივით ტბა ხარისთვალა!

გვიმრის ზოთოლი

მთა, ერთ დროს, მღელვარ სიჭაბუკეში,
ძმაო, მეც გულქვა მეგონა შენებარ!..
რა გულჩვილია თვით ქვა უხეში,
არ დაიჯერებ... არ დაიჯერებ!

მაგრამ ქვესკნელში მოხეთქილ ზოდის
ქვაგული ერთხელ რომ გახსნა ბედად,

იქ მიძინებულ პატარა ტოტის
სუნთქვა შეგაკრთობს ყველაზე მეტად.

ღელაჟ და ხელი გსურს გაუწოდო,
იფიქრებ: დილის ნამით სველია —
ქვანახშირს გულში ისეთი თოთო
გვიმრის ფოთოლი ჩაუწვენია!

რა სიყვარული ჰქონდათ გოლიათ
მთებსა და მწვანედ შეფოთლილ ხეებს,
მხოლოდღა ზღაპრად გაუგონიათ
აქ ჩვენს მოსვლამდე აფრენილ ღღეებს...

რა უნდა ენთოს, რომ დაგწვას აგრე,
გამოგასალმოს მთელ საეარსკელავოს,
რა სუსხი უნდა ქროდეს — რომ ჩაქრე,
დაემარხოს აგრე და გაგაქეაოს?!

ქვაში რომ გვიმრის ტოტი მინახავს,
ამის პასუხი მხოლოდ ის არი...
სიყვარულს ათასწლობით ინახავს
მთების დამწვარი გულისფიცარი!

კლდეთა ფურცლებზე მიწაფარი

მთებს იქნებ სულ არ შეეფერებათ,
რომ სააღერსოდ აგრე ვატარო,
მაგრამ როდესაც ვფურცლავთ ფენებად,
წიგნს, აბა, როგორ არ შევადარო!

ახლა შაორის ცისქვეშ არა ვარ,
რომ შემედავოს ქედი დიდგული,
განვლილი დღეც კი მეპატარავა
ისე, ვით წიგნი გადაკითხული...

ვზივარ ოთახში. ბინდია. გიცდი.
ვფიქრობ: შრიალით შემოხვალ, გულო,

თვალს მომანათებ, ხელს გამომიწვდი,
რომ ეს ცივი ღლე გამიზაფხულო!

მინდა, გავალო ისევ კარადა,
ვიცი, მიცდიან ძველი წიგნები,
ფიქრებს გაურბის თვალი, არადა —
ფიქრებჩამქრალი ზომ არ ვიქნები?!

და „ათას ერთი ღამის“ კრებული
გაეზსენი, წამით რომ დავისვენო,
მაგრამ ფურცლებში მივიწყებული
ვნახე ფოთოლი მოალისფერო

და ისევ გვიმრის რტო გამახსენდა
ქვის გულში ათას წლით მიმაღული...
ო, სიყვარულო, დიდება შენდა!
ალივით ფეთქავს კვლავ სიყვარული!

მთის ბილიკებზე მიმოკარგული
აწ ჩემი ღლე და ღამეც დალოცე,
მინდა არ ვიყო მეც გულნაკლული
და „კლდეთა ფურცლებს“ დაედებ თაროზე.

გულო, ღიმილით ზომ უცდის ამ ჯერს
სიცოცხლით საესე ჩვენი ბუნება —
დაე, ვით წყვილი ფოთოლი დარჩეს
თუ ჩვენი წიგნიც დაიხურება.

ლავის ნამსხვრეპეპი

მე ჭერმაღალი ოთახი ჩემი
ღია მთა-ბარზე ნაკლებ არ მიყვარს,
თუ ოთხ კედელში მარტოკა ვრჩები,
ცისქვეშ მეგობრის ზმაც ვერ გამიყვანს!

შუქივით ვტოვებ ჩემს ღიმილს კართან,
შინ ფრთხილად შევალ ჩუმი და წმინდა,

ირგვლივ საყვარელ ფიქრების გარდა
არაუინაა, არავინ მინდა.

მაგრამ სარკმელში ვინ წაშლის ბნელით
ცისკრის ვარსკვლავებს ნაპერწკლიანებს!...
ისევ და ისევ: ანბანთა ფრენით
საწერ მანქანას ავაწკრიალე!

შუქი და ჩრდილი დღისა და ღამის
ცისკარმა უბრად რომ არ გაჰყაროს,
ჩემს მაგიდაზე დღემ დამწვას ღამის,
ღამემ ცასავით გამაჭაღაროს!

მინდვრის ჩიტების ჭრელი გუნდები
ჩემს მაგიდაზე სხედან პწკარებად,
მე მათი ფრთების წყობას გუნდები
და თვალებს ძილი არ ეკარებათ!

ჩემს მაგიდაზე ზან თოვლი მოდის
და ზან შრილა გაზაფხულია,
ქვის ერთ ნატეხში, თუ გახსოვთ, ტოტის
სუნთქვაც კი ფრთხილად ასახულია!

ვიარე. მივსწვდი მთებს, როგორც ვწერდი,
წვიმა ვიწვიმე, დარი ვიდარე...
და ბოლოს ღავის ნამსხვრევი ერთი
თბილისში მაინც ჩამოვიტანე.

და გულით მინდა, რომ დაამშვენოს
ძველ ჩუქურთმებით სავსე დარბაზი,
მსურს ანათებდეს მთელ საქართველოს.
მზერა ამ უცნობ შეთვალ-წარბასი!

ჩემო კარგებო, თქვენ, ვისაც უკეთ
შეგისწავლიათ ქვათა ბუნება —
ამიერიდან თქვენ გააშუქეთ,
ამ ღამაზე ქვაში რაც შეგულება!

ჯურღმულში იყო — არ დაკარგვია
შხის ბრწყინვალეობა კაჟივით მჭრელ ქვას!

და თუ სახელი ჯერაც არ ჰქვია, —
თქვენ მოინდომეთ სახელი ერქვას!

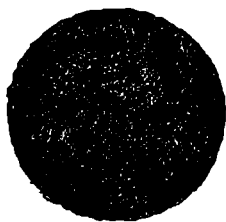
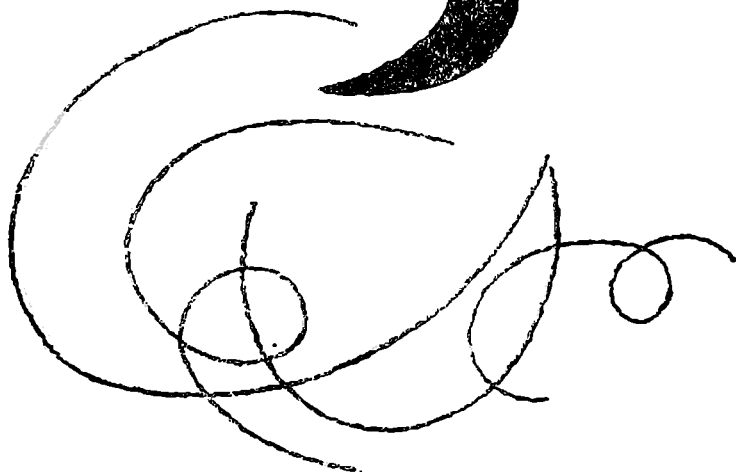
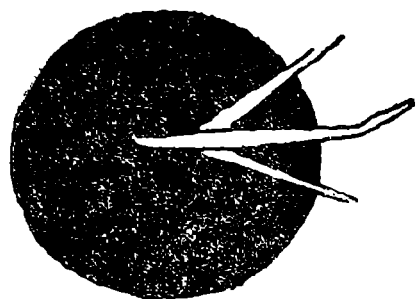
თუმცაღა წიგნის ერთი პწკარია —
წკრიალით ისერის ნაპერწკლებს, დახეთ!
მართლაც თუ ცისკრის ნაპერწკალია —
აილეთ, დიდი ღლე გააჩაღეთ!

და გამიმართლეთ ოცნება ლალი,
და გადაფურცლეთ მთების ფენები,
თაეზე დამნათის ვარსკვლავთა ჭალი
და ხელდაკრეფით ვერ ვერხეხები!

არა, სარკმელში ვინ წაშლის ბნელით
ცისკრის ვარსკვლავებს ნაპერწკლიანებს!..
ისევ და ისევ ანბანთა ფრენით
საწერ მანქანას ავაწკრიალე!

1956 წ.

ტყეიბული-მაორი-თბილისი

ფუნქციონირების წესები

მარტის ოცდაცხრა

წელს, ათას ცხრაას ორმოცდაჩვიდმეტს,
ამღერებული გულით ვენდობი! —
ნაბიჯით ისევ მივეყვები იმედს
და ცამდე აღწევს ჩემი ფერდობი.

ჩემს გულჯიბეში ისევ და ისევ
გულს შესჭიკჭიკებს ჩქარი საათი,
ყოველ ახალწლის ვართ მოხალისე,
თუმც გვისრულდება ორმოცდაათი!

თოვლი მოსულა, თოვლი ფაფუკი
ცამ საქართველოს გადაყარა,
გზას რომ დაუადექ ვიყავ ჭაბუკი
და მეც ქარბუქმა გამაჭაღარა.

მაგრამ არ მითხრათ ჟინი რომ დაცხრა,
სანამ ცხელ გულზე თოვლს დაიფენდეს —
კვლავ ცვალებადი მარტის ოცდაცხრა
არ შეიძლება, არ გაგვითენდეს!

და ჩენს ხელთაა ქვეყნად რაცა გვსურს:
კალმის მოსმა თუ კალმასობა,
თოვლი ლანქერად მიაქვს გაზაფხულს,
სიყვარულს — ჩემი ბერიკაცობა!

სანამ ჩემი ღღე ადგას მთა-გორებს,
მეც თავს ვეველები ჩემი ფიქრებით,
ღამით კი... ღამით რა დამაღონებს,
მე და ჩემი ღღე აქ არ ვიქნებით!

შორი შესვენრა

თენგიზ ლუდუშაურს

არ ვიცი განგებ, თუ კვლავ განგებით,
სადღაც შორეულ კასპიის გულში
არაგვისა და თერგის ტალღები
შეხვდნენ ერთმანეთს უეცრად გუშინ!

ერთი მთის ორი მოფარიკავე
ახლა ზღვის პირზე წამოდგა მარდად,
ათასი ტალღა გასჭრეს იქავე,
შეხვდნენ ერთმანეთს და გაეხარდათ!

ჩვენ ორნიც, მათი ღელვის მოწმენი
შეეხვდით ერთმანეთს გემბანზე, თენგიზ,
შეეხვდით ერთმანეთს, თანამომგენი
როგორც არაგვის და როგორც თერგის!

თვალწინ კასპიის ვრცელი ზღვა არის
და პორიზონტზე დგას მთების ალყა,
ზღვა არი თვალწინ, მაგრამ სხვა არი
მაინც მშობლიურ მდინარის ტალღა!..

შენ გიცნობს, დონი, ვოლგა, ურალი,
სად არ იყავი, სად არ იარე,
მიწა ნაბრძოლი და ნაპურალი
ახალ ქარხნებით აახშიანე.

საასპარეზოდ ზღვაც ხომ შენია,
მაშ, გაიტანე გული კეთილი,
ადგილის ღედას ვინ შერჩენია
წარსულზე ლოცვით მუხლმოკვეთილი!

ღუმელთა შუქით, ვგრძნობ, გაბრწყინდები
კასპიის გაღმაც გასული ალბათ...
მე კი ღამითაც ველარ ვცილდები
მღელვარე ხელით მოხატულ ანბანთ.

გაჭრილხარ, სივრცე გაგიკვეთია
ტანკით, კატარლით, ფოლადის ფრთითა...
და მაინც ჩვენი ბედი ერთია,
ვახსოვს? ჩვენ ერთი ოცნება გვზრდიდა!

ჩვენი ღლე მუდამ ღლე არის ღელვის,
განა ზღვის ფსკერზე მდგარი ქვიშაა,
აი, ის ალბათ ზვირთია თერგის,
ის კი — აშკარად არაგვისაა...

ერთი ჭალარა მთის ძუძუ-მკერდი
დაშორებულთაც ახსოვთ ყოველთვის,
აბა, კასპიის ზღვას დააცქერდი,
რას ამბობს ტალღა ტალღას რომ ერთვის!

ზღვამ შეიყვარა სიმაღლისთვის,
კასპიის მკერდი დაუთმო მკერდად,
ზღვა როცა მღერის, მათი ხმაც ისმის,
ყველა მდინარის ტალღებთან ერთად!

ჩვენც იმ ტალღების ვართ ნათესავი,
ერთი რომ დაჰყვა არაგვის ფერდოს,
მეორემ სწორედ, ბიჭო, შენსავით
იფიქრა გამლილ ჩრდილოეთს ენდოს!

მშვიდობა იყო აქაც და იქაც,
ისმოდა მათი ლალი ჩქრიალი,
ქვეყანას ყველგან ადგამდა ჯილას
ცა მრავალათასვარსკვლავიანი!

მაშ, ვკითხოთ ვარსკვლავს, ანთებულს ცაში
თუ იმ ტალღების ცეცხლი არ ჰქვია,
ვინ აწყდებოდა კაშხალებს მაშინ,
ბნელს ნაპერწკლები ვინ შეაფრქვია!

და აი, ახლაც... ღრუბელი თეთრი
ზღვიდან ფრთებგაშლით რად ამოცურდა,
თუ აღარ იცის თავისი ზედრი,
შინ დაბრუნება თუ აღარ სურდა!

ჩვენ მეტი ვიცით, ჩვენ მეტი გვმართებს
და სურვილები თუ შეგვისრულდა,
ვგრძნობთ, საქართველოს მშობლიურ კალთებს.
ჩვენი სიცოცხლით სიცოცხლე უნდა!

არ გავუგონოთ? არ გვაქვს უფლება!
დარიალშია ძალ-ღონე თერგის!
გესმის? არაგვი გესაუბრება,
ჩვენგან თერგივით წასული თენგიზ!..

სამედ ვურდუნს

დადგა მანქანა, მაგრამ ვუცდიდით:
გზის მტკერი თავზე გვედგა ღრუბლებად
და ხელს ერთმანეთს ჩუმად ვუწვდიდით,
ჩუმ ღიმილს ვთვლიდით გასაუბრებად.

დადგა მანქანა... მდინარის პირად
გამოჩნდა გორა გულგაფატრული,
დაგვხვდა ათასი ფიცრული ბინად,
დაგვხვდა ფრთებგაშლით მდგარი ფარდული..

და რკინის ამწეც შორიდან გვშეველის,
აუშართია ცაში მარჯვენა,
აქ მასპინძლობა მას უფრო შვენის:
მტკერის პირი მკლავის გაშლით გვაჩვენა!

სამედის ჯიბრით გუგუნებს ძრავი,
თვით ეძებს თითქოს სალაპარაკოს,
მიწის ნაფხეკი და ნამუსრევი
ჩქარობს ჩვენს თვალწინ გადალაგოს!...

ფესვებაგლეჯილ ეკლის ჯაგებით
ღარიბად მოჩანს ხრიოკი რუხი
და დაუცხრომელ დღის გაჩაღებით
დგას ნაცარმტკერის და სიცხის ბული.

ვნახე და ელარ ვიცანი მტკვარი,
ჩრდილიც კი აღარ ახლავს ნაპირებს,
სამედი მღვრიე ტალღებთან მდგარი
ჩემს აღფრთოვნებას მაინც აპირებს!

მიდის, მიღელავს მტკვარი უგულოდ,
ირგვლივ ისეთი მთა და ბარი ჩანს,
ის კი იძახის: — დავსხდეთ, ვუყუროთ
ჩემს აყვავებულ აზერბაიჯანს!

თვალს ვხუჭავ, თითქოს მე აქ არა ვარ,
მინდა, როგორმე არ ვითავხედო,
მაგრამ კუზიან მთების ქარავანს
მეც აღტაცებით როგორ ვაკეხედო!

აქლემებივით ამდგარ მთა-გორებს
თან ახლავთ დარდი აღმოსავლური,
მე ის გადამწვარ წარსულს მაგონებს
და მოგონებით ვარ მოწამლული...

თითქოს აღმომხდა ხმა უცაბედი,
სამედის შავი თვალი მარდია:
— ეკითხოთ წინაპრებს! — ამბობს სამედი, —
იმათი დარდიც ჩვენი დარდია!

ეკითხოთ, მტკვრის ნაპირს თუ აჭყოლია
ვინმე ჩვენგანი სარბევად აღმა! —
ლხინი კი თქვენთან ხშირად გვექონია,
ლხინი კი იცის თბილისის ბაღმა.

ალალი იყოს ვაგიფის კენესა
და სიყვარული ქართველ ქალისა!
როცა ვარ, მხედება თბილისში ღღესაც
შუქი იმ თვალთა ნაპერწკალისა.

ალალი იყოს სიკეთე ძველი,
სუფრა კელავ სავსე დარჩა პურ-ღვინით...
ახლა მოვხადოთ ქვევრები ჩვენი
და ჩავწედეთ მიწის გულს ჭაბურღილით!

არა, სიუხვით ნაკლები არ ვართ,
აქაც მჩქეფარე შადრეუნებია!
შესვამენ რკინის ხარები ხარბად
და თქვენს ველ-მინდვრებს თავს ევლებიან!

თქვენ გაიხარეთ ოცნებით ისე,
როგორც ღღეს მტკვარმა მე გამახარა! —
იტყვის და მუქი თითებით ისევ
გადაივარცხნოს უნდა ჭაღარა, —

— შორს, აბა, თვალით მისდიე არხებს,
მიწაა უკვე წყლით გაღეშილი,
ასე მგონია, ზე ტოტებს არხებს
და ჩუმი სუნთქვით ღელავს ჯეჯილი!

მტკვარი ითავებს, მტკვარი ეცდება
და მოწყურებულ მინდვრებს ჩაუელის,
საცაა კიდეც ანაპერწყლდება
დიდი ცისკიდე მინგეჩაურის!

— მაშ, საოცნებოდ რა გვინდა მეტი,
ძმობა ნამდვილი ჩვენს თვალწინ არი! —
და ხელს ბეჭებზე დამკრავს სამედი,
ხალისით საესე და მოცინარი!

— ძმობა რომ არა, ამ ქვეყნის გულზე
ვინ გადაჰყენდა ასეთ ხალიჩას! —
ვამბობ და ახლა მე თვითონ ვუმზერ
ჩვენს აყვავებულ აზერბაიჯანს!

— ძმობას უდაბნო ველიც ელოდა
და ეყოს, დღემდე რაც მან იღარდა,
ძმობა რომ არა, საქართველოდან
გაზაფხულს აქ ვინ ჩამოიტანდა!

ო, ეს არაა ოცნება ორბის,
ნეტავ, განახა ნაკადულები,
მთების კალთებზე ყვავილებშორის
:გაფაციცებით გაფანტულები!

ძმობა რომ არა, მტკვარსაც გორიდან
როგორ ანდობდა ღიახვი ზვირთებს,
აქეთ გამოჰყვა მტკვარს იორი და
ალაზნის მოსვლაც არ გაგიკვირდეს!

ყვავილი რაა, რამდენ ვარსკვლავსაც
არაგვის გულში ჩაუხედია —
საჩუქრად მოაქვს არაგვის მკლავსაც
და ჩანჩქერების შუქზე მეტია!

მინგეჩაურის ბანაკს იმ დილით
ასე უმზერდა ოცნების თვალი,
მიწის, წყლისა და რკინის ჭიდილით.
კვლავ საგუბარში დგებოდა მტკვარი..

და იერიშით დაძრული ზალხი
იმორჩილებდა ველურ ბუნებას,
ველად გაჭრილი ათასი არხი
გვიქადდა ერთხმად აგუგუნებას.

გვესმოდა მაჯის ფარული ფეთქვა,
თავს ეველებოდა ბანაკს ჩვენ თვითონ
და ცოდვა იყო ვინმეს რომ ეთქვა:
„ჩვენს მშენებლობას ჩამორჩებით“.

... და აი, ახლა, ამ გაზაფხულზე
მინგეჩაური კვლავ როცა ვნახე,
მე გამახსენდა, ძმობილო, უცებ,
მზით გაალული ეგ შენი სახე.

ახლა ჩემს გვერდით არ ხარ, სამედო,
ხარ სადღაც თითქოს, მაგრამ აქ არა!..
ვაი, რა მძიმე ვალი დამედო,
აქ დავიტირო შენი ჭაღარა!

აქ ხსოვნა შენი კვლავ ცოცხალია,
შენი ოცნებით მომავალს შეენი;
მტკვრის ტალღას შევსვამთ – ჩვენი წყალია,
პურს გავტეხთ, სამედ, პურია ჩვენი!

ძმობა რომ არა, ვინ ააგებდა
ამ უდაბნოში სოფლებს, ქალაქებს,
ოცნებით ვინდა გაანათებდა
შენს მეოცნებე ტოლამზანაგებს!

ძმობა რომ არა, ძმობა გულწრფელი,
აქ ვინ გაჰყენდა ფერად ზალიჩას!
მინგეჩაურის მთიდან ვუცქერი
შენს აყვავებულ აზერბაიჯანს.

ფუნჯის ერთ მოსმით მხატვარი ცდილა,
რომ თეთრი დილა არ დაიწრიდილოს,
თოვლის ფანტელი და თოვლის ფთილა
გადაჰყენია ნაცრისფერ ტილოს!

სხვა ფერს მხატვარი, ჩანს, არ ენდობა,
ერთია ზამთრის ფერი ზღაპრული:
ფაფუკი თოვლი მოჩანს ფერდობად,
სოფელიც თოვლში არის ჩაფლული.

- აქა-იქ თითქოს კვალია თათის,
მთას ფლატეების ჩრდილი აჩნია...
არავენ სუნთქავს, არავენ დადის,
• ქარს თოვლიც არსად გაუფხაჭნია!

არა, მხატვარო, არ შეგაცდინოს
დაუმთავრებელ სურათის წამმა,
ზამთრის მზესავით, ნაცრისფერ ტილოს
ანათებს ცოცხალ ფერების გამმა!

არა, მიდამო არაა მუნჯი
და აგრე ერთი ფერით ნახატი,
შეახე შენი მეტყველი ფუნჯი
და აამღერე თოვლქვეშ ნაკადი!

მიდამო თუმცა თოვლმა დაჰფარა,
კელაე წყაროების წყარაწყურია,
შენც გაიხსენე შენი ჭაღარა...
• თოვლქვეშ ყოველთვის გაზაფხულია!

შენ შეძახილიც გაიმედებს ელვა-ქუხილის,
როცა მთა-გორებს ღრუბლიანი ღამე უღიმის!
როგორც მოგზაურს გულით გიყვარს ღია ცისკარი,
წარბშეკრულ დილის, ოდითგანვე ხარ მოსისხარი,
გიყვარს მჩქეფარე ნიაღვრების ხევ-ხევ ნავარდი,
თვალის წარმტაცი გაზაფხული, ია და ვარდი!
კიდით კიდემდე მოიარე მიწა ქართველთა
და სიყვარულში ახლაც ისე შემოგათენდა,
რომ მზემ ნათელი ხელებაწვდილს შემოგაფრქვია...
და ამ სიყვარულს — სიყვარული მაინც არ ჰქვია!

შენ, როგორც ვატყობ, ჩვენი ქვეყნის გულითადი ხარ,
ძველ მღვიმეებში მოყვარული გულით დადიხარ.
შენ გაგიტაცა ავთანდილის რაშმა ფრთამალმა,
ცად მოთამაშე ვარსკვლავებში გზად მიმაგალმა.
შენ შეიყვარე არა მხოლოდ მცხეთა, არმაზი,
გზიბლაეს გეგუთი დაქცეული ციხე-დარბაზი!
ქვათა გულ-მკერდზე ნაჩუქურთმევ გრეხილს დაეძებ
და სასოებით შეგიძლია, მუხლზე დაეცე,
ჩუქურთმაც თითქოს აწყვეტილი გულის ძარღვია...
და ამ სიყვარულს — სიყვარული მაინც არ ჰქვია!

შენ გიყვარს, ვატყობ, ახალ ნერგთა ლალი შრიალი,
შენი კარავი მინდორ-ველად გაშლილი არი!
შენ გიყვარს შრომა ეაჟკაცური, და, აი შენებრ
მეც მიხარია საქართველოს როცა ვაშენებ! —
ძვერს წრფელი გული და გუგუნით ბნელს ანადგურებს,
სიმი გაუბამთ მთიდან მთაზე 'ჩვენს ელსადგურებს!
შენ ხომ თბილისიც შეგიძლია, მტრისგან დაიცვა
და ვით მფრინავი აღმოდებულ ცაში დაიწვა,
მტერმა სამხრეთის მყუდროება თუ დაარღვია...
და ამ სიყვარულს — სიყვარული მაინც არ ჰქვია!

არა! მთები და ჩუქურთმები ძველი ქართული,
ჩვენი ახალი ქალაქები ცად ამართული,
რაგინდ მოგწონდეს, რა გრძნობაა, რა მღელვარება —
თუ იქ მცხოვრები გულის ტოლი, არ გეყვარება?!

თუ არ გახარებს ყოველ დილით ზარის წკრიალი
და მკვირცხლი ბიჭის გამოხედვა ხალისიანი,
მას, ვით მომავალს, თუ არ ეტრფის რწმენა შენი და
არ ჩაიხუტებ თავის გაშლილ „დედა-ენითა“,
მაშინ ჩვენს იმედს და სიცოცხლეს გზა დაკარგვია
და ამ სიყვარულს — სიყვარული მართლაც არ ჰქვია!

მაგრამ თუ იცი რაა ნგრევა, რა აშენება —
სამშობლო შენი სიცოცხლეა, შენი მშვენება!
თუ გიყვარს ხალხი, გიყვარს ახალ დღეთა ნათელი,
კერის ცეცხლივით გაღვლელება დღე წინანდელი!
აკი ჩვენც ბრძოლამ და იმედმა დაგვაძმოძილა,
ვგრძნობ: სიყვარული მხოლოდ ჩვენი ძმობა ყოფილა!
რასაც გვიჩვენებს თვითეული წამის ისარი
საკეთილდღეოდ მხოლოდ ცოცხალ გულისთვის არი...
და ამ სიყვარულს — სიყვარული როგორ არ ჰქვია —
მომავლის შუქი შიგ თვალებში შემოგვაფრქვია!..

1957.

მე საიათნოვას ქართულიც მიყვარს

პასუხად გურგენ მაარის.

მე საიათნოვას ქართულიც მიყვარს,
ჩვენი ქალაქური სიტყვა ხალასი...
მე საიათნოვას ქართულიც მიყვარს,
როგორც ქვა-აგური ნარიყალასი!

მისი მუხამბაზის პწკარი მგონია
ქვისა და აგურის ირიბი წყობა,
ო, არა, მტკერის ტალღებს არ გაჰყოლია
ის ტკბილი ხმა და ის პაექრობა!..

ვგრძნობ, საიათნოვას ისევ სწყურია,
დაუსხით ღვინო, ღვინო კახური! —
ამ კედელ-ფუძის ქვეშ მისი გულია,
განა აქ მხოლოდ ქვაა და აგური!

დრო იყო, ირაკლის ქალაქში მოხვდა,
სიმღერით აქ ყოველ დღეს ასარებდა,
რომ ერთხელ: სიმღერაც მოჰკლეს და მოკვდა,
მტრის ხელით მოკვდა, ქალაქის კარებთან!

იმ ალალ გულთან მსურს, გამატოლონ,
იმისი ქართული მაქვს ანდაზადა:
„— როდის მობრძანდები, ჩემო ბატონო,
ფეხთქვეშ გაგეშალო ფიანდაზადა!“

მეძახის, მეძახის, მეძახის, მჯერა,
კიბის გზა — ვიწრო, სიმაღლე აივნის...
მტკვრის პირად იელეებს ირაკლის მჯერა
და შუქი ქალაქის კედლებში გაივლის!

სმა არი აქ ისევ და ლექსის თქმა არი,
მოდი, ვიმღეროთ, მოდი, ელიშე! —
სტუმრად მეწვია გურგენ მაარი
და შენ კი ჩვენს ძმობას გამოეთიშე?!

სიახლეც გვიყვარს ზომ ძველი ქალაქის,
ახალი მასპინძლის ახალი სტუმარი,
მტკვრის ერთ გაქცეულ ტალღად არა ღირს,
ვინც ამ ნაპირებს ჩაუვლის მდუმარი.

დავიდგით ისევ დოქი ბარბაცა,
ძველ მეგობარივით ჩაეჭიდეთ ხელი!
და აი, დოქმაც კი აშულს წაჰბამა:
ტკბილი ღიღინით საესე აქვს ყელი!

დავლოცოთ გვინდა სინათლე დილის,
სიმართლე გვინდა ვთქვათ ქალაქურად:
ჩვენ გვიყვარს ყველა, ვინც ერთხელ თბილისს
გული დაუდო, გული აგურად!

გამოდი გარეთ, გამოაღე სიმღერით კარი
გამოდი გარეთ, გამაგონე ფეხის ხმა ჩქარი!..
გაშლილ ქეაფენილს ისე, როგორც ასომთავრული
დაშვენდა კალმით მიწერილი ყვავილთა პწკარი...
გამოდი გარეთ, გამაგონე ფეხის ხმა ჩქარი!

გამოდი გარეთ, ქუჩა თვითონ გვეპატიჟება,
ვუთხრათ სალამი ახალ ბაღებს, ვუთხრათ ღიღება,
ღიღით, შენობის კიბეებთან დარგეს ჭადარი
შეუფოთვლელი ღვას ჯერ კიდევ და ერიღება! —
ვუთხრათ სალამი ახალ ბაღებს, ვუთხრათ ღიღება!

გამოდი გარეთ! — საამური მზე და ჩრდილია,
ტაში რომ დაჰკრას — გაზაფხულიც რტოგაშლილია...
შუა ქალაქში მოწიწებით დავღვათ კვარცხლბეკი,
საცაა მოვა აკაკი და მოვა ილია...
ტაში რომ დაჰკრას — გაზაფხულიც რტოგაშლილია!

გამოდი გარეთ, გულო ჩემო, გამოდი გარეთ!

1957

ჩემი გზა

ჩემი გზა მუდამ, ჩემი ოცნება
მიჰყვება ცამდე ამართულ ქედებს,
ხან ბნელში ელვად გაიტყორცნება,
ხან ცისკრის იქით გადამახედებს!

წინ თუ მეწყერი გადამედობა,
წყალმა თუ ორად გაჰყო ფერდობი,
მე საცალფეხო ხიდიც მეყოფა,
მთის მიმოკარგულ ბილიკს ვენდობი.

ჩემი დღე ღრუბლებს იქით მომელის
ხეები ზელებგაშლით მიცდიან...
და მე ის წუთიც მიყვარს, რომელიც
ჯერ არ მინახავს, არ განმიცდია.

სალამი პირველ ზვირთებს, ჩანჩქერებს!
მეც კლდეებშორის მათებრ ვიჩქარი,
ვინ იცის, გზაზე სად ამამღერებს
ეს ერთი წუთი დაუვიწყარი!..

და თუ ვიჩქარი, ბოლოს და ბოლოს
რა ბედს დავებებ, ან რა სანუკვარს?!
— სიცოცხლე ჩემი სწრაფვაა მხოლოდ,
მას შუაგზაზე დგომა არ უყვარს!

სიცოცხლე ჩემი, კაცმა რომ მკითხოს,
ამ სიხარულის ერთი პწკარია,
თვალწინ გამირბის ზევდახევე, თითქოს
ამღერებული ხევის წყალია...

1957

მე აღმართები მიყვარს თბილისის

გულნარა ჯაფარიძეს

მე აღმართები მიყვარს თბილისის,
შორს მოკიაფე თვალთა მშვენება,
დღეს რომ დაეკარგე — ზეალ აქ, ვინ იცის,
რომელ მაღლობზე მომეჩვენება!

ხელისგულივით ვიცნობ და ეუმზერ,
ვიცი თბილისის მიწა და წყალი...
და სწორედ აქვე, ამ ხელისგულზე:
დადიხარ ჩემთვის უცნობი ქალი!

მაღლობს მიჰყევი ნელ-ნელა ზევით
და შავი კაბით მოშარიშურე
ატყორცნილ ტანის ოდნავი რწევით
მომლანდებოდი, არ დაიშურე.

შენი ნაბიჯი გულივით ძგერდა,
ირგვლივ ნაბავდნენ ხმას გარეშენი
და შავი ფერის შრიალთან ერთად
მე შევიყვარე სიშორე შენი!

აბა, რად მინდა მთაწმინდის კალთა,
გულს თუ შორითვე არ მიხალისებს,
ბარათაშვილის ოცნების კართან
თუ არ შეეაყვლებ თვალს კიპარისებს!

დგანან ღამეში და ნაწვიმარის
სისველე ხეებს ხატავს შავ-შავად!..
სხვებს არა, მაგრამ, აქ ერთ კიპარისს
დგომითაც ვიცნობ შესანიშნავად!

მელანდებოდი მე სწორედ ასე
შორს მდგარი, შორი გავლით, ხანდახან
და მსურდა, მსურდა ეგ სილამაზე
მეგრძნო ჩემს ახლოს და ჩემს მხარდამხარ!..

და, აი, უკვე არ ხარ უცნობი,
არ ხარ შრიალით შორს მიმალული,
მაგ თვალ-წამწამში ამოუშრობი
ჩემი წყაროა და სიყვარული!..

მით უფრო მინდა, მახსოვდეს, კარგო,
პირველი წუთი ფერწარუშლელი,
რომ ახლო დგომით არ დამიკარგო
ის მომზიბლავი სიშორე შენი!

მე გადავწყვიტე, ვიფიქრო მხოლოდ
სიტყვის მომხიბვლელ სისადავეზე,
მსურს — ჩემი გულისთქმა გაგაგონოთ —
ნალარასა და ბუკს არ დავეძებ.

გამითენდება ნათელი დილა
და: — რა კარგია, — ვიტყვი, — რა კარგი!
ვიპოვი მკითხველს და გულახდილად
გაეხუმრები, როგორც აკაკი.

აბა, იმედის მეტი მე რა მწამს,
საჯაროდ ღიმილს არ ვერიდება,
მაგრამ თუ ცრემლი მოადგა წამწამს —
დე, ათრთოლებით სწერდნენ თითები!

ვარ ბედნიერი, რომ ქართულ ანბანს
საშეილიშვილოდ მივანდე ბედი,
ცოდვილ კაცს სიტყვა ზვირთივით განბანს,
რაც უნდა მკაცრად უყეფდეს ყბედი!

ეს არის სწრაფვა და არა შიში,
ღამეებს თვითონ დაეწევა არულით,
მე შევიჭერი ღვინისა და ჭირში
ამ ჩემი ზვედრი ღლის სიყვარულით!

და თუ ძვერს გული მეტის სიჩქარით,
განა მეტადრე დასასჯელია —
მას ამ ცხოვრების გაღმა, მითხარით,
რა ეგულება, რა ღარჩენია!

აქ რომ დაეცეს, აქ ათასჯერაც
ჩემი ღლე მაინც ეცოტავება,
ფეთქავს მიწაზე და არა სჯერა
ცხოვრების გარდა სხვა უკვდავება.

იცის, რა ღელვას იტევს თვით მკერდი,
რა მწვავედა ზოლმე, რა მათრთოლებდა,
იცის, რომ ვწერდი ლექსს თუ არ ვწერდი —
პურს მაინც მუდამ ვტეხდი ტოლებთან!

ჩემი დღე

დილის მზე რაა?! — მეგობარ
თვალების მზერა მეყოფა.

ზმაგანაბული ღრმა ხევი,
ცისა და ღრუბლის ნახევი,

და ღვინო ერთი ხელადა
კმარა ჩემს მოსალხენადაც!

მოღიმარი თუ მკვნესარი
სულ რასაც ვითხოვ — ეს არი...

ცხოვრების მოყვარული ვარ,
ჩემი დღე მხოლოდ ეს არი!

1958

დ ა მ ბ ა ჩ ა

— ბიჭია, ბიჭი! — იჭექა
დამბაჩამ დაბინდებისას
და წამით — წამი ახარა
მთებს ჩემი დაბადებისა!

ო, როგორ მსურდა, შემეტკებო
ქვეყანა სიყვარულითა,
მსუბუქი ბოლი ჯერ კიდევ
ნიავეს მიჰქონდა ლულიდან,

და უკვე ჩუმი დამბაჩა
ვნახე, რომ ტახტზე ესვენა,
შემაკრთო მისმა სიცივემ,
თმებშევერცხლილიც მეჩვენა.

რა იყო ჩემი ბიჭობა,
ვიცოდე, მაინც რა იყო?—
ნაპერწყალივით ნასროლი
წამიც კი ორად გაიყო!

ნეტავი თვალის გახელით
ბნელი კვლავ გამაფრთხობინა,
ჩემი ცხოვრება დამბაჩის
ერთი გასროლა ყოფილა!

1958

ჩანახატი

— დაეძებდი ბილიკებით ამ ცივ წყაროს?
დაეწაფე, იქნებ გული დაგიწყნარო.
მაგრამ რაა, ჩემო კარგო, რა გაწუხებს?
ეს რა ჩრდილი დასჩენია თვალთა გუგებს!

შუბლი ჭადრის ფოთოლივით რამ დაღარა?
ჩუმში ფიქრი მოგრევიდა და ჭაღარა...
ამოითქვი სული, ისევ აღაჟღაჟდი,
შენ ხომ მკერდში გული გიდგას ახალგაზრდის.
ჯერ შუადლით არემარე იწვის, ცხელა.
აგერ, მოწყდა ხეს ფოთოლი თითისხელა,
წყალს დაეცა და უეცრად ააჟრჟოლა —
თითქოს შუბლის ჭმუნეაც დააშორიშორა.
მაგრამ ამით აწ როგორღა გამახაროს:
მუხლმოყრილი ყრუდ ჩაეყურებ თურმე წყაროს!
ვერც ლურჯი ცა ვერ მიცენია, ვერც ხის ტოტი —
ჩახატული იქ რომ იყო, არ ვიცოდი.
წყაროსთვალის ნუთუ ისევ მე დამწამებს —
ლიმილი რომ შერჩენიათ სველ წამწამებს!
გამეცინა... და ჩაეხედე კვლავ ჩემს სურათს:
თვალი თვალში გამიყარა ვაჟკაცურად
და მწყურვალის წყალს პეშვებით დაეძალა,
რომ თვალები კენჭებშორის წაეშალა...

1958

მტკერის ხეობაში ვარ ტაშისკართან,
ვთამაძობ, სმავ, ლხინი, სიმღერა;
შეეხედე მთვარეს და გამიხარდა —
ჩემს ხელში რქაა სწორედ იმხელა!

ღამემ ფოთლები შეაშრილა;
ელნათურების გუნდი ციმციმებს,
დიასახლისი თვალუცქრიალა
ღიმილით ყველას შემოგვცინებს!

ოჯახი იხდის პირველ ძეობას,
პაპას უსხედან მოღაფდაფენი
და ვერ დასწამებს შვილს უმწეობას
ძველი მეტივე — ახალდაბელი.

მტკერისპირს შეათვალა ბიჭი კი არა —
შეთვალა კენჭიც რომ შეემატოს,
ვერ ვეტყვი: არა გამიგია რა,
სხვამ ნახოს, ახლა სხვამ ითამაძოს.

არა! უკეთეს წუთს ვინ იპოვნის!
რად გავიკმიდო ხმა? სირცხვილია...
აქ სიყვარულით შეკრულ სტრიქონის
ყვავილდასხმული ერთი წყვილია!

და, აი, აკვანს სუფრის წინ ღვამენ,
რომ სადღეგრძელო ისმოდეს მთებში,
სიმღერით უნდა გაეტეხოთ ღამე,
და ტყვიით — ცაში ნასროლი თეფში!

ვანო სარაჯიშვილის ხსოვნას

არა, ალაზნის ველი არ იყო,
არც ბაკურციხის მწვანე მაღლობი,
ჩემს წინ ბუნების კარი გაიღო
და მიმიწვია ჩემი სახლობით.

ღიახ, ლიხს იქით დამხვდა საღამო,
მაგრამ სულ ერთი არაა განა?
კვლავ, თითქოს განგებ გამოსახაო —
ცაში ალვების ლანდები დგანან.

მთა მთას მიჰყვება, სოფელი — სოფელს,
მავთული — მავთულს გაბმულ სიმებად,
და ვხედავ, ვხედავ შუქჩაუქრობლებს —
ტკბილ სიმღერაში რომ ეძინებათ!

ძველ ციხეს შვენის რადიო-ანბა,
ახალ ელსადგურს — ძველი წისქვილი,
და აი, ისევ ამ სოფელს, ამ ცას
დამღერის ვანო სარაჯიშვილი!

ჩანს, სიყვარული ბნელმა ვერ ჩაჰკლა,
შესძრა სამარის ლოდი უხეში,
გულბელდაკრეფით გვიმღერის ახლა,
ისე, ვით ერთ ღროს, სიჭაბუკეში...

მე სიზმარივით მასსოვს მისი ხმა,
მისი ხუჭუჭი თმა საყვარელი,
გაიწკრიალა სიმღერამ მისმა
და უცებ გაქრა გასახარელი!

მგონია, მისი სუნთქვა შეიშრო
ლამის ნისლივით მთის მწვერვალებმა,
და იქვე, დილით, იქნებ შენიშნონ,
ამბობენ, იყო ცისფერთვალბა!

და აი, მართლაც იქ არი თურმე,
ისეუ გვიმღერის, ისეუ ჩვენია,
ახლა მისი ზმის მთელი სიტურფე
სამშობლოს ღია ცას შერჩენია!

ისმის: „შენ რაღას ფიქრობ, არაგვო?“
ისმის... და ისე არ განწირულა —
იმავე „შენ რაღას ფიქრობ არაგვოს“
არ მოსძახოდეს ღელვით ძირულა!

არ მოსძახოდეს ტალღა რიონის,
ზღვისპირად ზვირთთა ნელი რონინი —
ყველა ნაკადი კავკასიონის
მხრებზე სამხრეთით გადმოსროლილი!

რადიო-ანძებს მოუტაცნიათ
მისი ზმა ღამის შუქივით შორი
და მიმოფლეთილ ღრუბლებს აჩნიათ
მხოლოდღა სიკვდილ-სიცოცხლის ჭორი!..

1958

მეც ვარ ოქტომბრის ერთი პოემა

ჩემს სიჭაბუკეს — ჩემი ჭაღარა
ხედება ვით ქუხილს ცის მყუდროება!
მეც ხომ ოქტომბრის დღემ გამახარა,
მეც ვარ ოქტომბრის ერთი პოემა.

ცას ხელით ხალხთან ერთად ეწედებოდი,
ბორკილთ ნალეწი ფეხთქვეშ გვეყარა:
მეც ვინგრეოდი, მეც ვშენდებოდი
ისე, ვით ჩემი ცა და ქვეყანა.

წითლად ელვარე დილის ნათელი
და ალი დამწვარ საღამოების
არის ორმოცი წლის წინანდელი
პირველი შუქი ჩემი პოემის...

დენთის გრიალი ღლით, ანუ ღამით
და ახალშენთა ღალი შრიალი,
თვითეულ სუნთქვით, თვითეულ წამით
ცისქვეშ კი არა — ჩემს გულში არი!

იმ ღლეთა შუქი, ვინა თქვა, თითქოს
მხოლოდ ქარცეცხლში მოიპოვება,
აჰა, გულდასმით გადაიკითხოს:
მეც ვარ ოქტომბრის ერთი პოემა!

1958

თ ბ ი ლ ი ს ი

მე პირიზონტზე მწყობრად მიმავალ
ღლეებს შორიდან შევავლე თვალი,
და აი, თურმე ქვეყნად ვინა ვარ,
ვის რჩება ჩემი ხორცი და ძვალი!

მე უცხო მთების კალთა რად მინდა,
სხვა ხევის წყალი არცა მწყურია,
რაც მე მტკვრის პირად ენახე მთაწმინდა —
განა რამდენი გაზაფხულია!

განა რამდენი ქუჩა გავჰვრით,
განა რამდენი ვარაზის ხევი?!
სანაპიროზე გაშლილ მარჯვენით
როგორც ჭადარი მეც რომ ვირხევი!

ჩემი სიმღერაც გაჰყვა შავ მერცხალს,
როცა განთიადს მკერდს ეაჯახებდი...
როცა ერთ ქართულ კერის ნაპერწკალს
პირველი სუნთქვით მეც ვაჩალებდი.

თბილისი ჩვენი სულისთქმა არი,
მის გულში მთელი საქართველოა —
თეთრი მთა არი, შავი ზღვა არი,
ლურჯი ცა არი, მწვანე მდელოა!

ათას ზუთასი წელი დაჰნათის
ამ ქალაქს თალი ვარსკვლავთვალეზა,
და ახლა ჩემი ორმოცდაათიც
მას შეემატოს, არ მენანება!

1958

ალი ჰაშიმ რაშიდი

„— არაბეთით გადმოფრენილ გულს ნიავი მოხვდა დილის,
ანთებული თვალთ ეუმზერ ამომავალ მთებს და თბილისს!

ჩვენც დავლენით ბორკილები, დავამარცხეთ ბნელი ძალა
და ამ დილით ლაჟვარდით ჩვენი ღროშაც გაიშალა...

არაბულად ამამლერა არა მზემ და არა ბედმა,
არაბულად ამამლერა საყვარელმა არაბეთმა!..

მაგრამ თბილისს როცა ეუმზერ, ვგრძნობ, რომ გული აქ დამრჩება,
ისე მზიბლავს საქართველოს ზეიმი და გამარჯვება!

ზეიმობენ მთა-გორები, მათ აქ ნისლი არა ჰბურავთ,
ყვავილებით მორთულ თბილისს მეც ეუმლერი არაბულად!..“

... ლექსს ამბობს ალი, არაბი, ეთარგმნი ქართულად არაბულს
და თან მზის ჩრდილებს გავცქერი მთა-ბარზე გადაფარებულს.

ცხრაასი წელიწადია არაბი აქ არ ყოფილა
და ბედმა ისევ თბილისი შაირით შეამკობინა.

დაუღწია მონობის შავბნელი საპყრობილენი,
მოსულა აქ და მტკერისპირად იწვის ვით ჰაბო-თბილელი!

მართლაც, რა ალი ბრიალებს, რა ალ-მაღალი, რა დიდი?!
ცას წვდება ალი კი არა, თვით ალი ჰაშიმ რაშიდი!

დღის ბრწყინვალეობას თან წავეყვე ღამის.
როცა ხელიდან დღეც გამეცლება
და მიყვარს მაინც
თბილისის ღამის
გასაოცარი ანაბერწყლება...

მთები რა ნიშნით, რა შინაარსით
აღვნიშნო, როცა მემალეებიან!
ბნელა და ღამის დაფაზე ცარცით
მხოლოდღა თეთრი მწვერვალებია.

შორსაა ყველა და ქალაქიდან
აქ ჩამიჩუმიც არ აღწევს ახლა.
მარტო ვარ, მარტო მიდგას მაგიდა
თბილისისა და მთაწმინდის მაღლა.

მერედა რაა აქ საარაკო,
ბნელში თუ შემკრთალ წამწამებს, ვხედავ,
რას მითვალთვალე, დედაქალაქო,
ან რას მანიშნებ, ვიცოდე ნეტავ!

შენი რამდენი გული ანთია,
შენი რამდენი თვალი ციმციმებს,
ღამე თუ ჩემთან ერთად ათია —
გულს მარტოობით რა დამიმძიმებს?!

შორი სარკმელის მღუმარე მზერა,
ისე ვით შორი ლოღინი ლანდის,
მარტოობაშიც მიყვარს და მჯერა
არ მიმატოვებს მზის ამოსვლამდის...

1958

ეგ ერთი სიმი თეთრი თმისა, გულს რომ აშინებს,
მთრთოლვარ თითებით გადავმალო არ მევალებმა,
არა! თვალებმა, მოალერსე ჩემმა თვალებმა
შენს თმაში ახლა საგანგებოდ აღმოაჩინეს!

არ შეკრთე, ქალო, არ ჩამიქრო სინათლის კვალი!
შემართულ წარბით წყენა შენც არ გაითამაშო...
მე ზომ შენს პირველ თანაგრძნობას, ჩემო ლამაზო,
ღამეში ერთხელ, სწორედ ასე შევაველე თვალი!

1958

ქართული დროშა

დიდი მტკერისპირი დროშაა ჩენი —
წითელი დროშა ცისფერი ზოლით.
დიდი მტკერისპირი დროშაა ძველი —
გადარჩენილი მედგარი ბრძოლით!

ტრამალი ჰქვია, მდელი, თუ ყანა,
რა? სისხლისფერი არაა განა?

და მტკვარიც (რაა აქ უჩვეულო),
ცისფრად ელვარე ვიწრო ზოლია,
სიცოცხლის ამ ერთ ზვირთს რომ ჩაველო —
თავგანწირულად ჩვენც გვიბრძოლია!

1958

ამაღლდი, სალი კლდეების
წლობით ნაღწო ჯავშანო,
მომავალ დღეთა ღიმილით
მსურს, ღამეები წავშალო!..
ამაღლდი, ჰეი, ამაღლდი,
ოცნება, თბილის-ქალაქად!
ქვის ჩუქურთმებო, ამაღლდით,
თქვენც იმავე გორის არა ზართ?!

იქნება თქვენი იმედით
ხელიც მიმიწვდეს ცათამდის,
შუქი მტკვრისა და რიონის
მეც ზომ გულ-მკერდზე გადამდის!
ტიალო, ღრუბლის ნაფლეთო,
ფრთები არ აასავესავო,
თვალის წამწამო, განათდი
ღამეებივით შავ-შავო!

თენდება დილა! იმღერე,
შენც, ჩემო ხალხო ძლიერო,
შენ შემოგცქერი თვალებში,
შენით მსურს, ვიბედნიერო.
ღიმილით განათებულა
შენი სიმღერის კილოცა,
შენი უმცროსი მეკვლე ვარ,
ახალწლის დილას გილოცავ!

გილოცავ ახლად აგებულ
ბუხრების აღუღუნებას,
ლხინი ყოველთვის სწევია
შენს დაუდგრომელ ბუნებას!
იბედნიერე, იბრძოლე,
იყავ მორბედი ახლისა,
კვლავაც მოლხენით ამაღლდეს
ჭერი მაგ შენი სახლისა!

გ. ს

ჩემს თვალწინ მხოლოდ ნისლიე დე მინც დებინდებისეს.,
წარმომიდგებე ცისპირად სიმადლე ყვარლის მთებისე

გაქვავებული მდინარის ღუმის ღუმილით ჩაცკერი
დე მინც მესმის შორიდან როგორ მოშხუის ჩანჩქერი.

ჩემს თვალწინ დეუგეე... დე აზვირთებე აღაზნის
რად მახსენდება, რად მინდე თუ საიდუმლოს არ ახსნის?!

შორი გზის მგზავრი ვიყავი, გულს შენი გული თან ახლდე,
სტრიქონიც ყვარლის მთებივით აღბათ, ამიტომ ამალდე!

შენი ღიმილი რომ არე — ბურუსმორეულ სერებთან
აღაზნის ელვას — ხმალაწედილს, აბე, რე გამახსენდება!..

ცისფერი კვამლი დეუგეე

რომ არ აკრთობდეს ღუმილი, აბე, ისეთი ვინ არის?!
პირველად ვნახე ზვირთები მე გაქვავებულ მდინარის.

ვერ მოვიგონებ, ვერ ვიტყვი: „ცამ ელვის ისრით დისრე“,
მდინარე იდეე მდუმარი, იდეე დე უცებ დეიდრე!

დეიდრე, მკერდი ზვიადი გეიხსნე ვიწრო ბზარებით...
დე გეზეშეშლიც დეიდრე წეალქეშ — უსიტყვო ბრძანებით!

გატყდე რე ცივი სიჩუმე, ლანქერს არ დეველოდებით,
უკვე დეეური ტორტმანით წეალს მოსტოპევენ ლოდები.

ყინულის მთე მთას შორდება, თითქოს ერმანეთს ედევენ,
ნაბრალეებიდან დროდადრო თევზები ამოგვხედევენ!

კვლავ სულის ერთი ამოთქმა, ღია ღღის ერთი ნათელი
და ამწვანდება მიდამოც — ზამთრის ქარბუქით ნათელი.

ნეტავი თვალი შეეკანკრო, ნეტავი მაამობინა,
ამ ცივი მიწის წიაღში თუ რა ძალ-ღონე ყოფილა!

იღვიძებს მიწა, იღვიძებს წყალი ზვირთანათროლები!
დაბლობთა გულში აქა-იქ ტბასავით დადგა ტბორები.

მებადურებიც მოვიდნენ, ვნახეთ ნადავლი პირველი,
როგორც პირველი სიცოცხლე — სამსხვერპლოდ შესაწირველი.

და ხმელ ბალახზე ერთბაშად როდესაც თევზი დაყარეს —
ასე მეგონა, მდინარის ზვირთებმა გაიფართხალეს!

ვერ ვიტყვი: გულისთქმა იყო, თუ მათი ძმური თავაზი,
თუ გაზაფხულის დალოცვა და მოსვლა დაუგავსი!

მოვნახეთ ფიჩხი, ავანთეთ, მკლავს გადავხვიეთ მკლავი და —
ციფერი კვამლი ნელ-ნელა მიწიდან ცამდე ავიდა.

არ ავხსნი, ისე გაგიგეთ...

სადაც შორს, ტიალ მინდორზე, ცის დასავლეთით თენდება,
გაუხედავ ცას და კახეთის შორი ცა გამახსენდება.

რატომ კახეთი? — არ ვიცი, იქნებ უბრალო რა იყოს,
მაგრამ ვინც მეგობარია, არ აუხსნი, ისე გამიგოს!

მინდა თქვან: თვალით წვდებოდა თავის ველ-მინდორს სტუმარი,
როცა ლატვიის მიწაზე დაიდო თავსასთუმალი.

შორი ცა გასჭრა, გასჭვრიტა იქ, სადაც ყვარლის მთებია,
და მათი მხრები დანისლულ სივრცეშიც მოლანდებია!

ამ არყის ხეებს რომ ხედავს — ქალწულებივით ტანადებს —
ცხადსა და სიზმარს ამ დილით, ერთი ღიმილით ანათებს!

მინდა თქვან: ბედი ჰქონია, მეტი რა უნდა ინატროს,
წინ ბედნიერად გაუსწრო წინაპარსა და წინა დროს...

მინდა თქვან: მეგობრობაში ლექსიც კი ისე გათავდა,
რომ დაუგავას ნაპირზე ალაზნის ზვირთებს ხატავდა!

შენ, ჩემო შავო მერცხალო

ეით გაზაფხული, უმერცხლოდ სიცოცხლე არა მწყურია,
მერცხლის ფრთას თვალი თუ მოვკარ, ჩემს გულშიც გაზაფხულია!

არ ჩამითვალო სილაღედ, ან კალმის გადაჭარბებად,
თუ მერცხლის ფრთები დაეხატო მე შენს აფრენილ წარბებად!

შენ, ჩემო შავო, მერცხალო, ქალო, ყვარლელი არა ხარ?
ღრუბლებდაფლეთილ დასავლეთს კრიალა თვალი გადაჰყარ!

მდინარის თეთრი ფერდობი სუფთაა — სუფრა მგონია,
ყვარლიდან ერთი ბარბაცა დოქიც თან წამომყოლია —

აიღე! უცხოდ რომ უცქერ მიდამოს, როგორც ავაზა —
ეგ დოქი ღვინო სუფრაზე დაუდგი დაუგავასა!..

წყალნი წავლან და წაბრვლან

მხრებშიშველ მიწას თუ უმზერ, გულო, არ გეუხერხულოს,
დე, როგორც თქვა, აქა-იქ თოვლი და ჩრდილი ეხუროს!

ეიცი, რომ მზისქვეშ ჯერ კიდევ აგრე განაბვა ირჩია
და უკვე დაძრულ მდინარის ტალღებზე უფრო ღინჯია.

ეიცი და მომწონს! მე ამ წუთს განა დავტოვებ უგულოდ,
მაგრამ ამავ დროს ჩვენებურ გაზაფხულს მინდა, ეუყუროთ:

კახეთს, ღურუჯის ტალღისებრ ტყედ გაეარდნილი ვინა ჰყავს?
მინახავს მისი ხეობა, მისი ღრეობა მინახავს!

მხოლოდ მღელვარე ვნებაა, მხოლოდ მღელვარე ჭინია,
ღია ნაპრალებს ენდობა, კლდეების არ ეშინია!

ვით ზიყვარული, სიმღერაც ჩაივლის გაზაფხულისა,
და რიყედ რჩება მიდამოს მხოლოდ ნამსხვრევი გულისა!

ყრია ქვიშა და რიყის ქვა, წყალგამშრალ თვალებს რას ეტყვი?!.
ხეობა კიდით კიდემდე ქვით გეგონება ნასეტყვი!

მაგრამ კვლავ დაგაიმედებს, წამით რომ გაეხმიანო,
წყალნი წავლენ და წამოვლენ, ქვიშანი დარჩებიანო!

კვლავ დაუბავა

რა დიდი გზაა. ჩვენს ირგვლივ რა დიდი ველი ტრიალებს!..
თვალს მუდამ ხიბლავს შორი გზა, ხიბლავს და... ადარდიანებს!

თვალს ენატრება ალაზნის ზვირთი ამ ზვირთებს ადაროს
და ცაზე მაღალ ქედების სტრიქონი გადაატაროს...

აჰა, ველდიდი ხმელეთი და წყალდიდობა ალაზნის!
მიდის და მიაქვს მიდამო, სულის ამოთქმას არ აცლის!

აჰა, დინჯი და მძევინვარე მდინარის მკერდი ლამაზი,
მკერდი ალაზნის კი არა, დათოვლილ დაუგავასი!

გაურღვევია დაბლობი, გასულა დაბა-ქალაქად,
იქნებ დანისლულ ცის იქით მთებიც მან გადაალაგა!

იქნებ ეგ თვალიც მიიმხრო — კარგი და გასახარელი,
წაშალა შენი ოცნება: შენი გრემი და ყვარელი!

ო, არა! იგი აქ არი, კახეთს არ გადაკარგულა! —
და ჩემმა ერთმა სიმღერამ დახეთ, რა ბედი მარგუნა:

შენ აქ შენს კახეთს ვერ ნახავ, რაც უნდა ნდომით გახედო —
და მე კი შავ-შავ თვალებში გიცქერი, ჩემო კახეთო!

ხალამო იყო, როდესაც ბალტიის პირად გავედით,
ზღვის იქით ცა და ქვეყანა მთავრდება ალბათ შავეთით.

მდინარის ჩქარი ტალღები ზღვას უდარდელად რიგ ერთვის,
ენახვ თუ არა, ბალღივით გული დამწყდება ყოველთვის.

და აი, გაქრა მდინარე, ზვირთიც კი არსად გაიყო,
ჩვენი ღელვა და ხალისი ზღვამ ნასროლივით წაიღო.

და სადღაც ჭავლი რომ ელავს, ფიქრით დაუდგარი,
თქვით, დაუგავს ტალღებო, თქვით, დაუგავა ეგ არი?!

აიშაღენით ღრუბლებად და ციდან ცამდე იარეთ,
სადმე მტკვარსა და ალაზანს ამ ლექსით გაეხმიანეთ!

1958 წ.,

ყვარელი-რიგა-თბილისი

დღე უცხოეთში

აბა, რად გინდა შავი სათვალე?
წვიმს, გენაცვალე,
ირგვლივ ნისლია,
ისედაც დამწვარ თვალს რად აწვალე,
თვალს რად აწვალე, ვერ ამიხსნია!

დღე გათენების უმაღ მომწყინდა
გაუხარელი

ცივი და უცხო
და თუ მზე დილით არ ამობრწყინდა,
არა, ცას მზერა აღარ დაუწყო!

ამ უცნობ ქალაქს უამინდოდაც
შემოგვატარებს დღე მატყუარა,

სულს გეფიცები,
სულ არ მინდოდა
გეეფიქრა: გარეთ მზეა, თუ არა...

თვალს ეგ ოცნებად რომ დაუუტოვოთ,
იქნებ ვერც გასძლოს ამ საღამომდის!
მზე კი თბილისში დარჩა უთუოდ,
დარჩა და არ ჩანს... აღარ ამოდის!

1958

უცხო ბაღი

არა! არ უყვართ ხეებს მებაღე!
არადა — მაინც თავდახრით სდუმან...
როგორც კი ბაღის კარი შევაღე —
შევატყე უმაღ.

მე ჩემს ბუნებას აზრით ავეუცხივარ,
მაგრამ ყრუ ჩეროც არ მეჯავრება,
სტუმრად შრილა ზეს თუ ეუზივარ,
მიყვარს ტოტებში ხელის ჩაღლება!

სახე მიღიმის და შემკრთალ ფოთლებს —
ეცდილობ, ჩუმჩუმად მეც ვეაღერსო,
ყუნწი რომ მოწყდეთ, გულს შემეშფოთებს —
ხალისით ისე საესეა ეზო...

აქ, უცხოეთში, კი ბუნებრივად
თვალს არა სჯერა თვალით ნახული!
აქ თვით მუხნარი ფეხზე დგას მწკრივად
ჩემი და ჩემი სიტყვის მსახური!

შემოეგებნენ ჩემს მარტოობას,
მიიპატიჟეს გული და უფრო
მოწყურებული ვარ ამიტომაც
მკითხველს კი არა — მათ ვესაუბრო:

— ვინ გასხლა ეს ზე, ვინ გადაბელა?
ვინ მოუდრიკა მხრები ამაყი,
ჩრდილის მორჩილად ფეხქვეშ დაფენა
ვისი ზრუნვაა, ვისი ამაგი?!

მალღა რად არბის ქვის კიბე თეთრი,
ჯერ ზომ ნაბიჯის ხმაც არ ეხება,
სადაურია ნეტავ ეს კედრი,
რა კკითხო, ჩემი რა გაეგება?!

უცხოა ბალი! და უეჭველად
სასახლეც უცხოდ მომეჩვენება,
თუმცა სვეტები კარს უდგას მცველად —
დროწასულია მისი მშვენება!

აკი დაიმსხვრა წკრიალით ბროლი,
დაიქცა კიბის ქვებზე შარბათი
და სარკეებში გამონაქროლი
გაქრა აქ თეთრი კაბის ფარფატი!

არა! ზელმართალ კაცის შვილი ვარ,
სასახლის კარი არ მინატრია,
მე ჩემს ოდის წინ მკლავგაშლილი ვარ —
მზეს როცა ვხედები დილაადრიან!

ამ უცხო ბაღში კი თვითონ მუხა
დამხვდა რატომღაც ტოტებაკრეფით,
და სულიც, ვიცი, ვინ შეუწუხა
გასხელით, გაკაფვით, გათანაბრებით!

წრედ ია-ვარდი, ვიცი, ვინ დარგო,
აგურის ფხენილი გზად ვინ დაჰყარა...
არა, მე ამ გზით არ ვივლი, კარგო,
მე ამ მხატვრობამ არ გამახარა!

დგას ჩუმად გუბე, ზვირთი! არ უჩქეფს,
არ სურს გაბზაროს სარკე ბუნების,
და ეხედავ თავექე ჩაკიდულ ბუჩქებს...
ჯგუფი მგონია წამებულების!

სურო, კი სურდა ალბათ სასახლეს
და აივანზე ასულა სურო,
ვინ იცის, ხელი რატომ არ იახლეს,
რა ღარჩა კიდევ საშარიშურო.

არა! მებაღე ამაოდ ფიქრობს
აღკვეთოს ხეთა სულისთქმა ლალი –
მრავალ ათასში ერთს ვერ მიიმხრობს,
არ გაიხარებს ასეთი ბალი!

ხეებო, ჩემთან ერთად არა ხართ?
ცად ავიწიოთ ფეხით ცერებზე,
ნეტავ ოცნებით თქვენც დაგანახათ
ტევრი, რომელიც ჩანს იმ სერებზე.

მოგესალმებათ შრიალით ციდან
ტოტებგამლილი სილაღე სოფლის.
იქ ხომ ყვავილიც დგას ერთი ციდა
და ცის 'შორიდან შეხედვაც ყოფნის...

რაა, კარგებო, რატომ არა ხართ
სილაღით იმავე სიმაღლის მთქმელი...
არ მინდა იქცეს იგავ-არაკად
ფრთაშეკვეცილი სიჩუმე თქვენი.

1958 წ.,
მეტერნიხთა სასახლის ბაღი.

შენედავ – იტყვი – სხვა საუკუნეა

იფიქრებ: ცდაში დღე დააღამო –
ჩრდილმა კვლავ დაჰფარა კარლსბადის ქედი.
ვუცდი მეც, ვუცდი, ვუცდი ამაოდ.
დგას გაქვავებული, დგას თეთრი გედი.

ბაღს თითქოს ფანქრით ეხატავდე — ბინდლება,
ცას შერჩენია ხეების ტოტები შავ-შავად...
— შეირხა! და ნუთუ არ აფრინდება,
შეირხა და ფრთები აასაესავე!

ო, არა, არ წაშლის ფრთებით ამ მკრთალ სურათს,
ტბის მრუდე ჩარჩოში რომ არის ჩასმული.
ბედს იგი არ ეძებს, ჟინით არ დასცურავს,
რა შინაბერაა, რა ხანდაზმული!

ბავშვები პურის ნამცეცებს უყრიან
და ირგვლივ ჟივჯივი გააქვთ ბელურებს,
დილაა, შუადღე, თუ ღამის მწუხრია —
ღუმს იგი და ხელში არავის შეჰყურებს.

უთუოდ ქებათა მოსმენაც არ სურდა,
გულდაუბრებული რატომღაც ადგა და
კრიალა სარკეზე ამაყად გაცურდა
თოვლივით თეთრი, თოვლივით ქათქათა!

ლამაზ და მედიდურ მკერდს ეაკვირდები;
ნელ-ნელა დაშორდა გაჩეჩილ ბალახებს,
მისცურავს, მიჰყვება წრედ ნელი ზვირთები,
სიჩუმე უხდება, სიმშვიდე ალაღებს.

და მე ამ ღუმელის ერთ თანამედროვეს
რა დარდი დამჩემდა, რა საშინელი;
ბაღში თვალს მოვკრავ ქვად ქცეულ ბეთჰოვენს,
ბნელში დგას ლანდივით მაღალი შილერი!

დადუმებულან... და ამაოებით
გულს მივსებს ცოცხალი ჩუხჩუხი წყაროთა,
წასულან — რომ იყვნენ იქ საღამოები
საამბოდ, საამოდ და სამწუხაროთა...

წასულან... და ახლა მარტოა გედი.
ბავშვები პურის ნამცეცებს უყრიან —

ჰქონიათ ბაცაცა ბელურებს ბედი!)
სდუმს იგი, და ირგვლივ იგივე მწუხრია.

მრავალმა ასწელმა სვლა დაასრულა და
მომავალს მარტო შემორჩა ის 'ერთი
და მე იმ ასწლედის ერთ ცოცხალ სურათად,
ჩემთვის რომ ეკითხათ, გედს ამოვირჩევი!

შეხედავ — იტყვი: სხვა საუკუნეა!..
და ფიქრი უეცრად შეგაკრთობს შიშით:
ბაღს ჩუმი ტოტები ძირს დაუღუნია,
გარს ცივი ღლეები ეხვევა ჟივჟივით!

1958

როცა მგზავრობით თქვენც დაიღლებით?

როცა მგზავრობით თქვენც დაიღლებით,
იქნებ ეს მაშინ თქვენც გაგახსენდეთ,
და თუმცა მთების იქით იქნებით
ამ ჩემს შორეულ სიმღერას, ენდეთ,

როცა მაღლობზე დარჩებით მარტო,
ღღე როცა უცებ დაგიბინდებათ,
შემერთალი თვალით გულს არ მიმართოთ,
ცის იქით ისიც გაგიფრინდებათ...

ჩუმი ოცნება თვალს დაასწავლეთ
და ცად შერჩენილ ღრუბლის ნაფლეთით
თვითონ მოსწყდება ქარი დასავლეთს,
რომ გაეშუროს აღმოსავლეთით.

იქ ისევ ასდით ცისფერი ბოლი
ქართულ აგურით აგებულ ბუხრებს!
უმაღლ შეიშრობს ცრემლს თვალის ბროლი
და მარტოობა არ დაამწუხრებს.

ზე გადმოსწვდება ზიდად მდინარეს,
სახლი დაგხედებათ ყველგან კარდია,
მეგზურად ჩათელით მზეს მოდიმარეს —
თვით საქართველო ისე კარგია!

1958

მე) ცეცხლს ქვეშა აწვდ

ყოველი ეპოქის გულისთქმა ყოველთვის იმ წიგნით ვლინდება, იმ მხატვრული ნაწარმოებით, სადაც მეტროპოლი ახალთაობის ცხოვრებაა და სულისკვეთება.

ლექსად დაწერილი ეს რომანიც ისწრაფის დახატოს დიდი სამამულო ომის დღეები, ისწრაფის, მკითხველს შეახვედროს ჩვენი ახალგაზრდობა.

იქ არა მხოლოდ ბომბდამშენების შემზარავი რისხვა და სიავე მძვინვარება — არამედ — მეგობრობა, სიყვარული და სინაზეც საგრძნობლად სჩანდა თვითეულ წუთის სიცოცხლეში.

ის დრო, ის თაობა იგერიებდა არა მხოლოდ მტრის შემოსევას. სართულ-სართულ ახლად აგებულ ხარაზოებით წედებოდა ცას. ომი ცაში იყო და როგორც არაერთხელ მოთქვამს — საზეიმოდ ახლაც ვიმეორებ:

მზე ცაცხლის კვამლში ამოდიოდა.

რომანი ლექსად

თქვენც კარგად იცით, ჩემო კარგებო, რომ ეს პოემა აქ არ იწყება.

იცით, ამ ცოცხალ დღის მოპოვებამ რა მტრობა ჩაჰკლა, რა განრისხება!

იცით, ფიქრები ფიქრებს რომ ერთვის და რომ ყოველთვის თვალი მეჭირა — ეს, თქვენი ერთი წყვილი სარკმელი თბილისის ცის ქვეშ აღმოემჩინა.

ჩემი ღიმილი ღიმილს არ ჰგავდა,
შუქს მიკარგავდა მე უთქვენობა, —
ვიდრე ხარაჩო ცას არ ჩამოხსნეს,
ვიდრე არ ჩადგა მწკრივში შენობა.

ნუ დამაყვედრით თუ ჩემი ხვედრით
ვარ ანთებული, ჩემო კარგებო,
ეს ალაღბედი შეკრებაც ალბათ,
საგულისხმოა და საგანგებო.

გული კარნახით არ შეიცვლება,
არ შეიძლება, გულს რომ არ ენდოთ:
თითქოს რუსთველის კალმის ქვეშა ვართ —
ჩვენც ვერ ეძლებთ ხოლმე, უერთმანეთოდ.

წრფელია ჩვენი მისწრაფებანიც,
ზოგჯერ აშკარა, ზოგჯერ ფარული,
ჩვენცა გვაქვს ჩვენი დარდი უთუოდ,
ჩვენი ოცნება და სიყვარული!

ახალგაზრდებო, არ იუცხოვოთ
მზე თუ სინათლით სულს მეც ამივსებს,
ჯერ ზომ არ იცით რამ დამაფიქრა,
ჯერ ზომ არ იცით რა მახალისებს!

მოდიან თქვენი წელიწადები
და გამარჯვებას თქვენებრ ელიან,
ახალგაზრდობას უყვარს თბილისი,
მისი ახალი მშენებელია!

ახალგაზრდობა პირისპირ შეხვდა
მტერს, ყველა დროის მტერზე უარესს,
გადათხრილ სანგრებს ზელყუმბარებით
ჩვენმა ბიჭებმა გადაუარეს!

და ვისაც ახლა სურს თქვენი ნახვა,
უნდა გაშორდეს გამზირს თუ არა —
ვინც თქვენ ჭადრების ჩრდილში დაგეძებთ,
სიტყვამრუდია და მატყუარა.

თუმცა შემთხვევა რას არ ისურვებს:
გახსოვთ? ღიმილით გამიღეთ კარი,
როცა გამზირზე მომისწრო წვიმამ
და თვითონ გახლდით ჭადრის ქვეშ მდგარი.

ვის არ უნახავს თბილისის წვიმა,
არ გადულახავს ეეხით ავდარი,
და ნიაღვარი კიბეეპამდე
არ მიჰყოლია როგორც აფთარი!..

მაგრამ ეს იყო ბედი ნამდვილად
და არ შეშლია ბედს არჩევანი:
თავისიანად უნდა ჩამთვალეთ,
თუმც არც ბადრი ვარ და არც ლევანი!

გამომეგება მეც მასპინძელი
და მე ვიგრძენი ფეხს რა მიჩქარებს...
ვიგრძენი, უცებ, ოთახს კი არა —
მივაღექ ახალ პოემის კარებს!

და აი, უკვე ვენდე საეარძელს,
დავიწყე თქვენი თვალიერება.
ბეჭვებზე ხელის ღარტყმით მიიღეთ
ავთანდილები — ტარიელებმა!

თანატოლები უზიხართ ირგვლივ
ამბავს საგმიროს და სასახელოს.
ბაასს უბრალოდ იწყებს ზოამბე —
ღილი ღიმილით ახსნა საყელოს...

მან იცის, თვითონ მაისის წვიმაც
უეცარია და უცნაური —
წამით, ქალაქში ტყუილ-უბრალოდ
უყვარს ასტენოს აურზაური...

არცაა ეგებ დასაფარავი
და არც არავინ განიცდის მძიმედ...
იელვა სადღაც, იჭექა სადღაც...
შეხვდით მასპინძელს და გაღიწვიმეთ.

ვეუცდი. ეუზიკარ ღუმელს მღუმარი
ერთი სტუმარი ახლა მეცა ვარ!
და თუ პწკარს პწკარი არ მიეუწერე,
ამ პოემიდან ისე ვერ წავალ!

დგას როიალი ფრთაშემართული,
ყრუდ მიყრდნობია მკლავით ხათუნა
და კედლის ხალზე ორთავე ნუნუ
შუქით კვლავ ერთად გადახატულა.

რა პატარაა თქვენი ოთახი,
განა ერთ მღელვარ მკერდზე მეტია –
მაგრამ გაუძლო გურამის ფიქრებს,
ზურაბის სულისთქმაც დაეტია!

და ვაჟაც, ვოლგა-დონელი ვაჟაც
სულგანაბული არის სრულიად,
დაისრულივით უზის მაგიდას,
თამბაქოს ბოლით დანისლულია!

კარგებო, ღია ფანჯრის ჩარჩოში
ცრემლშეუშრობელ ფოთლებს უყურეთ:
ცის ერთი რისხვა სიცოცხლედ უღირთ,
მზის ერთი შუქი – მთელ საუკუნედ!

ჩვენ უფრო ღიდი აედარი გვახსოვს
და უფრო ღიდი გამოდარება,
შეეძელით ნგრევა-შენების დროში
საბრძოლო დროშის გამოტარება.

მიყვარს მღელვარედ გავილდ ღლეების
ყოველი წუთი, ყოველი ბგერა, –
თქვენს გამწყრალ თვალის ცეცხლს ვიმსახურებ,
თქვენი გულღია ღიმილის მჯერა!

საბედნიეროდ რაღაც განგება
მე მინარჩუნებს ახალგაზრდობას,
არ იჟანგება სიბასრე ჩემი,
ჟინით მოითხოვს კვლავაც გაწრთობას!

ეუბლეროთ ყოველ დღის გათენებას,
შემდგომ კი როცა გავსცდებით ას წელს,
მოვა სხვა ვინმე და ჩვენს ცხოვრებას
ერთ ღამეშიდებულ სტრიქონით ასწერს...

მანამ იარონ, ააფრიალონ
ჩვენმა დღეებმა დროშა გმირული.
ჩემი მღელვარე სიტყვა ისმოდეს,
თქვენი მედგარი — კომკავშირული!

დადგა მშვიდობა. მშვიდობა რაა!
თუ ერთმანეთი არ გვეყვარება?!
არა... ამ ჭერქვეშ ძმობამ შეგვეყარა
და არა წვიმის ნიაღვარებმა!

ღიაა ისევ წყვილი ფანჯარა,
ბნელში არ ჩანან შორი ამბები,
რტოგაშლით ითქვამს სულს გაზაფხული
და მეც გრილ ჰაერს დავეხარბები!

ტოტებში თვლემენ ელნათურები,
ბნელს ესხურება ღიმილი სხივით,
ნაწვიმარ ფოთლებს ნიავე არხევს
და შეუმშრალი წვეთები სცვივით...

„— მძვინვარე ომი, — ამბობს მთხრობელი, —
ამ სიჭაბუკის დასაწყისია!
თითო ჩვენგანი წიგნია თვითონ,
თითო სიცოცხლე კალმის ღირსია!“

ეზივარ... თვითეულ სახელს შეეყურებ,
ისე, ვით ვარსკვლავს ცად მისალურსმელს
და ეს პირველი შემთხვევა გახლავთ,
როცა ავტორი თავის გმირს უსმენს...

I

— თქვენც კარგად იცით, ჩემო კარგებო,
როგორ გუგუნებს ქალაქი დღისით,
ღელვით გართული ჩქარი ქართულით
რას ამბობს მტკვარი, —
თქვენც კარგად იცით!

კიდით-კიდემდე მიმოგვივლია
ჩვენ ეს მტკერისპირი

და ეს მთაწმინდა...

და ამ ხალხით, თქვენც კარგად იცით,
ჩემო კარგებო, რისი თქმაც მინდა.

ომმა თავს რისხვით გადაგვიარა,
დგომა კი არა – ბრძოლა გვარგუნა!
და გვაფრთოვანებს ახალგაზრდობა,
რომ უსახელოდ არ დაკარგულა.

ახალგაზრდობა ომში ნაწრობი
ამ გამარჯვებით გზას არ ასრულებს,
აუხდომელი ოცნება დარჩათ
ვაჟკაცებს, ტყვიით წარბგააწრულებს!

არა! ჯერ ჩვენზე მეტად არავის
არ ჰყვარებია მშვიდობის წუთი,
მაგრამ თქვით აბა ქვეყნად რა არის
გულხელდაკრეფილ ღუმელზე ცუდი!

ეაშა იმ ვაჟკაცს, დაუმარცხებლად
ვინც კელავ ცხოვრებას შეეჭიდება,
დიდება უუთხრათ ხელს აღმშენებელს,
ჩვენს დამმშენებელ ბიჭებს დიდება!

აქ ყოველ სართულს ცაში ამართულს
და ყოველ ახალ სახლის ზარაზოს
უყვარს ლენინის დროშის ფრიალით
ჩვენს ამომავალ მზეს უდარაჯოს!

რუხი სახლები ახლაც მტკერისპირად
მწკრივად რომ სხედან
როგორც ფრთოსნები,
ჭაბუკ სტალინის მგზნებარე თვალებს
კვლავ ამ ქალაქში გრძნობენ ოცნებით,

ძველი სართულიც მარმარის დაფით
ძველ მეტროპოლით ამავობს ახლა:
ძველი ბრძოლები

მკერდს აწერია,
ახალს იმედით შეჰყურებს
მაღლა.

გადიწმინდება ცად ნისლი დილის
მზე როცა თბილისს შემოანათებს,
შენის ნაბდებად შენობებს ჩრდილიც,
როგორც კლდეებზე შემდგარ ტანადებს!..

და სურათები ასცდნენ ჩარჩოებს,
ვით ხარაჩოებს ჭერი სახლისა,
დედამიწიდან ცად აიტანეს
მშვენიერება ამ სიახლისა!

დგას მოწკრიალე საჭრისით ხელში
მაღლა ჩუქურთმის ქვაზე მკვეთელი
და ამოძაულ მზის სინათლეში
ახალ ჭრილს იჩენს თეთრი კედელი!

მეც აქ ვარ დილით, ჩემი გრაგნილით
ვარ აივნების ჭერზე ასული,
ჩემი შენობის გეგმა ჯერ კიდევ
ლურჯ გრაგნილზეა მიმოხაზული.

მეც აქ ვარ, სადაც
მაღალ სართულებს
რკინის ნეკნები უჩანთ ქვაშიაც...
და ჩემი სული მშენებელ ძრავის
მედგარ გუგუნში და სუნთქვაშია!

ვაშენებ თბილისს...
დიდხანს ვიყავი
ოცნებით მე ამ დღის მონატრული,
მოწმეა კვამლით წაშლილი ზეცა
და მიწა ნალმით ფერდგაფატრული.

წყეული ქერჩის წყალი მაზრჩობდა,
ნანგრევთა მტკერიც ვსინჯე გემოთი,
ასჯერ დავეცი,
ასჯერ წამოვდექი,
რომ ისევ თბილისს დავბრუნებოდი!

და მუდამ, როცა ვხედავ ქალაქი
ომგადახდილთა ხელით შენდება,
ჩვენ შორის ერთი ტოლამხანაგი
უთუოდ უცებ გამახსენდება.

კაცი ის იყო, ფესვი მას ედგა
როგორც ერთ მედგარ მუხას ან ძელქვას,
ჩემი ძმა არის, თქვენი ძმაც იყოს,
ისე ვით მრავალს — არჩილი ერქვას...

ჩემო კარგებო, გავხედოთ თბილისს,
ვგრძნობ, ჩემი გმირიც სადღაც აქ არი,
ამ შენობათა კვარცხლბეკზე იგი
ცაში ღვას, როგორც ნაქანდაკარი!

აქ ენახე სწორედ, კვლავ თავმომწონედ
მეცხრე სართულზე როცა ავედი,
როცა ქალაქი ათასთეალებდა
მზეში ბრწყინავდა ვით ვარსკვლავეთი...

ჩემი შენობის ღია სახურავს
ორმოცი ხურო როგორც კოდალა
ჩაჰკირკიტებდა, სცემდა ხელეჩოს
და სადარდელი არა მქონდა რა!

ცნობისმოყვარე მუშა მყავს ერთი,
იმას ეუსმენდი, ფრთხილი კაცია,
სულ ისე დადის ფეხაკრეფილი,
იფიქრებ, ნიავეს აუტაცია.

ახლაც ჩუმ-ჩუმე ღიმიტ, ჩურჩულით
მოვიდა ჩემთან, თვალმოცინართან,
მიიხრა:

— ბატონო, თქვენ გკითხულობენ! —
მიიხრა და უმაღლ გაუჩინარდა.

ღილით აქ უცხო კაცს არ ველოდი,
კიბეს უგულოდ მივაჰყარ თვალი.
და ამოფრინდა... კაცი კი არა —
კაბაშრიალა უცნობი ქალი!..

უცნობი-მეთქი, არა! უეცრად
მეუცნაურა მოსვლა თუ არა –
– ლალი! – შევძახე
და ჩემმა ლანდმა
ქვის კედელს თრთოლვით გადაუარა.

შეფრინვით შეეხვდით
ერთმანეთს თითქმის,
და როგორც ითქმის ხოლმე, პირველად
თვალდახელშეა დავკარგეთ სიტყვა,
დავკარგეთ მართლაც გასაკვირველად.

ვეუცქერდი ლალის...
ღელვას და ხალისს
ვერძნობდი შეეპყრო ჩემი გონება,
მიმძიმდა ქალის თვალთა ციმციმთან
კვლავ განშორებულ დღის მოგონება.

იცით? რამდენი უძილო ღამე
გამითევია სინანულითა,
მისი ფარული ღრმა სიყვარული
რომ ამომეჭრა ძალით გულიდან?

და იცით? თვალის დამწველ იერის
რა მშვენიერი ქალია ლალი?!.
მშვენიერია, მაგრამ სიშორეს
ამ შეკრთომაში არ დასდოთ ბრალი.

ბოლოს: თანდათან, მოიარებით
ვძლიე შეკრთომა დაუნდობელი,
და დაეუმაღლე, რომ გაეახსენდი
და მოვიკითხე შორი სოფელი...

– ჩვენი სოფელი შორსაა, მაგრამ
ვით ახლობელი ქალაქს ეწვია, –
ჩემი ფიქრი და ჩემი სათქმელი
ამ დიდ გუგუნთან ერთი ბეწვია! –

თქვა მან ღიმილით და მერე თბილისს
მეც მასთან ერთად გადავცქეროდი:

გახარებული, განახლებული
შრომით, მშვიდობით, საქართველოთი.

— ვერ მოვითმინე, მძლია სურვილმა
და აჰა, ერთი დღეც გამიცდინა,
მაგრამ... დასძინა:
— თქვენ უნდა მითხრათ,
თქვენ უნდა მითხრათ ვინ არის „ინა“.

— ინა? — შუქივით მიმოიფრინა
გონების თვალმა ყველა მანძილი,
ვიმეორებდი: — ვინ არის ინა,
ვინ არის ინა!.. უცებ არჩილი.

ჩამოდგა ისევე ჩვენს ფიქრებშორის,
მოგვეხმატკბილა და შემოგვცინა,
თითქოს დღეს იყო თერგის ნაპირზე,
თითქოს დღეს იყო, რომ ენახე ინა.

რალაც ქალური ჟინით მალულით,
მიცდიდა ლალიც და საგანგებოდ:
სულ სხვა თვალების სხვა სიყვარული
მინდა, გიამბოთ, ჩემო კარგებო!

II

ო, ისე ცისფრად გახელილ თვალებს
ოცნება რაა, — გულს არ უმაღვენ!
ო, იმ თვალების, იმ ეარსკვლავების
თანამაგალი გაეხდი უმაღვე.

და მერე რა დროს! რამ გამამართლოს
თუ უნებლიეთ გზას ამატდინა?!
ნუ დაივიწყებთ: ორმოცდარის
ბოლო თვე იყო, ბოლო თვის დილა.

ვიდექი მარტო, მოწყენით, ჩემთვის,
თვალი მან გავლით გამკრა, ამანთო!
მერე პირიქით სულ სხვა ბილიკით
გაბრუნდა, როგორც უმისამართო...

რუხსა და უხეშ ფარაჯის კალთებს
ყმაწვილქალობა ვერ წაეშალათ
და იგი უცეპ, როგორც იტყვიან,
იქცა ჩემს ფიქრად, ჩემს კაეშანად.

განა ათასჯერ მინახავს? — არა!
ის იყო მართლაც ათასში ერთი, —
მხრიდან განდაგან მხედრული ქამრით
გადაეხაზა მაღალი მკერდი.

ოდნაე დაღლილი და თავდაზრილი
სასიყვარულო ყვავილად ჩანდა,
სწორედ იქ, სადაც მხოლოდ მტრობაა
და მძვინვარება მეომარ ჯართა.

დილაადრიან გზად ისე დაეხვდი
არც მინატრია და არც ველოდი,
მოცული იყო გონება ჩემი
ომით, ქარცეცხლით, დამწვარ მდელოთი!

გულდახურული ვიდიქი მარტო,
მტერი კვლავ ფართო გაშლით გვიტევედა
და კავკასიის მთებთან მომწყვდეულთ
საბედისწერო დღეც გაგვითენდა.

აქ, ალაღბედად შეეჩერდი წამით
და შევიჯერე გული წყართი,
ცეცხლის ხაზიდან წუხელ მანქანით
ძაუგისაკენ მოვიჩქაროდი.

ქედზე გადმომდგარ არტილერიის
შორით შემტევი ხმა მიტაცებდა,
მოვიჩქაროდი ჩემთვის საყვარელ
და სახელოვან ჯარისკაცებთან.

მაგრამ წაერთვა რკინასაც ღონე
და უცეპ ცისქვეშ დადგა ვერანი!
ოცნი ვიყავით... განთიადამდის
შემომეფანტა ირგვლივ ყველანი.

გზადაკარგული, მიწას გაკრული
მხოლოდ სამხრეთის მთებს შეეხაროდი,
ცეცხლით გადამწვარ ყანებს მოეყვები
და მოედღწიე ყრულ ამ წყარომდი.

ომმა, ჩანს ბედად გადმოშისროლა,
თორემ შორეულს რა მსჯიდა აბა —
რომ არ მენახა სადღაც ამ დილით
ქუჩებათხრილი პატარა დაბა!

რომ არ მენახა ბრმა შენობების
კელავ თვალებდითი მაღალი ცქერა,
არ მომესმინა სულ ეს ნაბიჯი
აჩქარებული, ვით გულის ძგერა.

ალბათ, შემთხვევა თვით არის ძალა
და ჩვენს გულითად სწრაფვას განაგებს:
ძალით მიიყვანს
უცნობთან უცნობს,
სიტყვას აუწყობს, ალაპარაკებს!

მე ახლაც მესმის მისი ფეხის ხმა,
ასე მგონია კელავ ჩემ წინ არი
და თვალთმაქცივით შორი მანძილით,
ვერძნობ, შემომცქერის პირმოცინარით...

წამწამდახრილი მომიახლოვდა,
— თქვენ ქართველი ხართ? —
მკითხა ანაზღად
და შემკრთალ ტუჩებს უხერხულობით
მახსოვს, ღიმილი აუთამაშდათ.

— დიახ, ქართველი! — მივუგე უმაღ
და ყმაწვილივით მეცვალა ფერი.
ვდუმდით ორივე, მაგრამ დუმილი
მით უფრო მხნეა,
მით უფრო წრფელი.

ვდუმდით ორივე. და როცა შემდეგ
დავსწვდი მე იმის ხელს მოწიწებით,

მიყუჩდა სულმთლად და მიაღიწყდა
ჩემს ტყვეობაში მყოფი თითები.

ო, იმ ჩვილსა და განაბულ თითებს,
თვით ხელისგულიც უაღერსებდა,
მაგრამ ღიმილით სავსე თვალებში
მიმაღულივით შევნიშნე სევდა...

ხოლო მიზეზი ვერ გამოვკითხე,
ვერ გამოვკითხე თუ რა უნდოდა
და ვით უმწიოს ჩემზე დანდობილს
ვერც შევუკარი წარბი უნდოთა.

მჯეროდა მხოლოდ: რომ არ ვეგონე
ხელაღებული ვინმე მხედარი,
ბრძოლის ველზედაც ასეთი ვიყავ,
ასეთი მშვიდი შესახედავი.

მეტადრე სანდო სურათად ჩანდა:
გულღია ხედვა, ღია საყელო
და მოკლე თასმით საველე ჩანთა
ხელს დახვეული სახელდახელოდ...

ვიდექ, ვიცდიდი... და ბოლოს როცა
ისევ მორჩილად მკითხა:

— მენდობით? —

ვთქვი: არაფერი არ დაშავდება
თუნდაც ამ უცნობ ურთიერთობით!

და კელავ ხელიხელჩაკიდებული,
ისე, გარკვეულ გზის უძებნელად
გავყევით ხალხით გაკრეფილ ქუჩებს,
ჯერ აუწყობელ საუბრით, ნელა...

სიჩუმე იყო და ცეცხლის ხაზიც
გრგვინვით ქვეყანას აღარ იკლებდა,
სიჩუმე იყო... მხოლოდ ხანდახან
სწორედ სიჩუმე შემაფიქრებდა.

შემაფიქრებდა შენობებშორის
ჟრჟოლვით გავლილი ნიაქქარები

შევდექ-
ჩემს მეგზურს შევხედე უნდოდ
და სინანულმაც გულს გამიელვა:
— როგორ მომტაცა გონება,
როგორ, —
ვოქვი,
ვიღაც გოგომ გადამთიელმა!

რეეოლვერს ხელი შევაელე ჩუმად
და ბნელ კედლებში ბრმასავით მდგარი,
კაცი ჯერ კიდევ გზას ვერ ვიგნებდი,
როცა მან უკვე გააღო კარი!

და შემოიჭრა უცებ ნათელი,
ოთახის გულიც გაიღო ფართოდ,
ვიღაც მაღალი ვაჟკაცი იდგა
ფანჯრის ვეება ჩარჩოში მარტოდ.

იდგა ვით ურჩი და წაბლისფერი
თმაც ჩამოშლოდა წარბებზე ურჩად,
იდგა აქ, თავის მკვიდრი ბეჭებით,
კაცად კი არა — შენობის ბურჯად!

შეენიშნე უმაღ: ჩემი შემოსვლით
არ იყო ნაკლებ განცვიფრებული,
მისი ტურ-კბილის ელვაც ვიცანი,
როგორც ნიშანი თავისებური...

და როცა თვალი თვალს გავუსწორეთ
უხმოდ, უძრავად, წარბამართულად,
დაუკითხავად უცებ ერთმანეთს
გავესაუბრეთ უკვე ქართულად.

ო, როგორ ფრთხილად ისმენდა ინა,
ლიმილი როგორ აიმედებდა,
ვერძნობდი ამ ჯმუხა ვაჟკაცისათვის
ქალი სიცოცხლეს გაიმეტებდა!

ჩვენი ქართული თუმც არ ესმოდა,
ფიქრით გართული გვიმზერდა მხოლოდ,

უსიტყვოდ მაინც მეუბნებოდა:
„ურჩიეთ, იქნებ თქვენ დაიყოლოთ!“

მაშინლა მივხვდი, წყაროსთან იგი
რად იყო ისე გულისხმიერი,
გამოსაცნობად რისთვის იკმარა
ჩემი ქართული სახის იერი.

მივხვდი, რომ თვალწინ მდგარი უცნობი,
გადმომცქირალი ოდნავ ზემოდან,
მიცქერდა მართლაც ჩემი თვალებით,
ჩემი ტურ-კბილით მემსგავსებოდა!

თითქოს მას ჩემი მღელვარე ფიქრიც
ელვარე თვალის გუგაში უჯდა,
და მე შემეძლო ინაზე უკეთ
ამომეკითხა ღუმილი ტურთა!..

მაგრამ რა სურდა ამით უცნაურს,
რად მომიყვანა როგორც სტუმარი,
როგორ გამეგო აქ, ორცეცხლშუა
რისთვის დაედოთ თავსასთუმალი?!

ან და ვინ იყო თვით ეს ღვეკაცი,
ცხარე ბრძოლის დროს აქ რომ
ცდებოდა.
მკერდზე ეკიდა ხელი უღონოდ,
სახეზე ალი ეკიდებოდა...

მითხრა: — დაბრძანდით, —
ღამიდგა სკამი
და თითქოს კიდევ ეუხერხულა,
თითქოს ჩქარობდა, თითქოს ფარაჯაც
გაეღოთ, ცალ ბეჭზე წამოეხურა.

გარეთ კი ამდროს
კვლავინდებურად,
მინებჩაღეწილ ფანჯრების იქით —
არტილერიის შავი გრიგალი
ჰქუხდა მრისხანე ბატონის რიხით!

იწვოდა თერგის შორი ნაპირი.

— ხედავთ? ღლეს უკვე

ვჯობნით ასწილად!

თქვა და ჩამოჯდა მძიმედ ლოგინზე,
თან უცნაურად ისევ დასძინა:

— მთელი არსებით ამ წუთს ველოდი,
დაიწყო! მტერი პირველად ვძლიეთ!..
და მე კი როგორც დამარცხებული
სურდათ ოთახში გამოვემწყვდიეთ!

გამოვექეცი კეთილ „განაჩენს“
და გამარჯვებით გულს ვაიმედებ,
გამოვექეცი,
რადგან მარჯვენა
ჩამოსაკვეთად ვერ გავიმეტე!

იქნებ იმედმა მეც გამიმართლოს,
თუმცა იმედი ვიცი რომ ცრუა,
ვარ მომწყვდეული აქ ორი ცეცხლის:
სიკედილისა და სიცოცხლის შუა...

სიცოცხლე მიყვარს!

მხოლოდ სიცოცხლე!

მდეღეარე, მარჯვე, ადიდებული...
და ჩემი ყოფნა-არყოფნის ტალღებს
ვარ ორივე ხელით ჩაჭიდებული!

მაგრამ მტარვალი რა მტარვალია
ტყვია თუ მარჯვედ არ დაგიმიზნა?!
აღმოხდა გაუკაცს
და ჯავრით ამღროს
გაშლილი შუბლიც გადაინისლა.

დახედა ისევ თავის მარჯვენას
და მეც ვიგრძენი რად გაბასრულა...
ჯავრი გულშივე ჩაიხშო უმაღ
და გულითადი ხმით დაასრულა:

— კეთილი იყოს შეხვედრა ჩვენი,
თუმცა ერთმანეთს ვეცნობით გვიან, —

სულ ადვილია მოსაგონებლად:
ჯარისკაცი ვარ. არჩილი მქეიან.

IV

ეუსმენდი არჩილს. არჩილის დარდი
ჩემთვის თანდათან გახდა ნათელი,
ასე ისწორებს დილით ზმელ ტოტებს
მუხა ქარიშხლით გადანათელი!

ეგრძნობდი, რომ მთელი არსებით იყო
იგი სანგრებით დათხრილ სერებთან,
იწევდა მტრისკენ ისევ და... ისევ
ზმლებით აჩეხილ თერგს იხსენებდა:

„— თერგის ნაპირზე
ვხედებით ერთმანეთს!
უკეთესს ბედად რას ვიფიქრებდა, —
აქ უთვისტომოდ ეკენესოდი მხოლოდ
და უკანასკნელ ღონეს ვიკრებდი.“

თერგი არასდროს არ მყვარებია,
ეთელიდი, რომ იყო ურჩი და ყბედი,
ახლა ისაა მოზარე ჩემი,
საოცარია ვაჟკაცის ბედი!

არაგვის ტალღებს რომ ვადარებდი
მთებში დაფრენილთ სასახელოთა,
თერგი მეგონა
მთების მგმობელი:
საღლაც გარბოდა საქართველოდან!..

მაგრამ დღეს,
მრავალ ბრძოლების შემდეგ
აუგს ვერ მეტყვის თერგზე ვერაუინ,
მისი ჩრდილნარის მოყვარეც გაეზდი,
მისი ჩრდილნარის ზშირი მზვერავი.

და ბრმა შემთხვევამ თუმც აქ მარგუნა
ჩემი საბრძოლო გზის დასრულება,

თუმც აქ ლანდივით მდგარი მზვერავი
ბნელშიც მომძებნეს თოფის
ლულეებმა,

როცა მიწაზე დავეცი პირქვე
როგორც ზე ტოტებდასალეწადა,
მე მაინც მახსოვს, ტყვიით განგმირულს
თერგისპირამდე მისვლა მეწადა...

მეგონა: სიკვდილს სულთ .
ამომშრეტელს
რომ არ წაერთვა ჩემთვის გონება —
სულ ერთი პეშვი წყალი კმაროდა,
ნუგეშის ერთი ყრუდ გაგონება.

მიწაზე გართხმით მოვედი თერგთან,
წყალს დავეწაფე თვალდახუჭული,
გულს მომხვდა ტალღა მაცოცხლებელი,
მომესმა ტალღის ფრთხილი ჩურჩული!

ისევ სიცოცხლის ძალ-ღონე მომცა,
ნექტარად შევსევი მთების ნაჟური,
და საღიმილოდ დამირჩა მაშინ
მთებს იქით მისი ხმა გიჟმაჟური..."

(აქ ერთი წამით შედგა არჩილი,
დასტოვა თერგის ტეერი შრილა,
ჩამქრალ ალივით შეგვაველო თვალი
და კვლავ განაგრძო კაეშნიანად:)

„— ვაი, რომ თურმე ამაოდ მეტკბო
იგი იმ ჩემთვის დამლუპველ ღამით, —
მღელვარე სისხლი წყეულმა ტყვიამ
თურმე გველივით მოსწამლა შხამით!

მჯეროდა, მაინც გადამარჩენდნენ,
რომ აღესდგებოდი ისევ არჩილად!
და მართლაც მხრებით გამომიტანეს,
იღბალმა თითქოს გადამარჩინა.

მაგრამ მეგობარ მკურნალთა ხელშიც
ვერ დამიმშვიდლა გული მშფოთვარეს:
ვერ იქნა, მკლავზე გესლიან ტყვიის
კვალი, ვერ იქნა, ვერ ამოთაღეს!

სიმწარედ შექცა მცირე იმედიც,
როცა ღოსტაქარს მივაპყარ თვალი...
და აი, თვითონ გამოვიტაცე
აქეთკენ ჩემი ზორცი და ძეალი!

რისთვის? მიხედები, ვიცი, უთქმელად,
მეც ზომ ღოსტაქარის წარბმა მანენა —
რომ სამწუხაროდ სხვა გზა არ იყო,
უნდა მოეჭრათ ჩემთვის მარჯვენა!

სხვა გზა არ იყო? თვით გამოვნახე,
სიკედელის შიშმაც ვერ შემაკავა...
ერთი საათი ეცადათ, ეთხოვე,
ეთხოვე და აგერ, უკვე აქა ვარ!

ო, ნუ გამკიცხავ თუ განწირულად
სიცოცხლის ჯაჭვი ამიწყვეტია,
თვით გამარჯვების იმედიც ხშირად
მხოლოდ და მხოლოდ ერთი წვეთია!

ეს არის ისევ სიცოცხლის რწმენა
და არა ზაფრა სამგლოვიარო,
როგორ! მარჯვენა დავმარხო ჩემი
და მერე მაინც ქვეყნად ვიარო?!

არა!

განსაცდელს, ვცდილობ გადავრჩე,
წამით ხავსს მინდა ჩაეჭიდო ხელი,
იქნებ ეგ შხამიც დასძლიოს გულმა,
მდუღარე ტყვიის ღვარივით ცხელი.

თორემ რაღაა სიცოცხლე ჩემი,
თუ გამომთიშეს ძალით მწყობრიდან,
მე გამხეცებულ მტრის წასახრჩობად
ორივე ხელიც არა მყოფნიდა!

მთებს იქით სწორედ მან ამამხედრა,
თორემ საომრად ვიწვედი განა?
ჩემს მიტოვებულ სახლ-კარს, ვოცნებობ
ისევ ხალისით მივხედო ჩქარა!..

ჩემს შეუჭმუხვნელ შუბლის პიტალოს
მხოლოდ ოცნების შუქი ეფინა,
მან კი უდარდელ ჭაბუკობაზე
უეცრად ხელი ამაღებინა!

ვებრძოლე კიდეც ვერავინ იტყვის:
იჯდა ლაჩარი, უქმად ცდებოდა!
ახლა კი რა ვქნათ, ვაჟას არწივიც
ყვავ-ყორნებს ასე ეომებოდა!..

ჯერ კიდეც ვცოცხლობ,
ჯერ კიდეც მრავალს
ვიმსხვერპლებ სულის ამოხდომამდი,
გახედე, ფანჯრის წინ გაშლილ
დაბლობს —
რაზმი გაეჟლიტე ამ აეტომატიტ!

ბილიკს თუმც ფრთხილად ამოდიოდნენ,
მე უფრო ფრთხილი გულით ვუცდიდი!
და, რა თქმა უნდა, სამტროდ მოსულებს
ხელს სიყვარულით არ გაუეწვდიდი!

იმათი „ვეფხვი“ გინახავს? — აგერ
გდია, თუმცა-ლა ჯაეშანი ეცეა!
მეც, ჩემო ძმაო, ვეფხეურად დავხვდი,
როცა მომესმა კლდეების ლეწვა.

რაა მხეცური ძალმომრეობა!
ძალ-ღონე კაცურ სიმართლესია! —
სული კვამლივით აღმოხდა შავად
სულწაწმედილი, ხედავ? — ლეშია...

ერთხელ ზომ ისევ გავიხალისე,
დავხვდი ფათერაკს დანატრებული
და დასასჯელი ჩემი ურჩობაც
ვეგრძნობ ამით არის გამართლებული.

სიკედლიმისჯილმა მარჯვენამ, ალბათ,
თვითონ სიკედლიდან დამამშობილა,
ასეთი მკაცრი, ასეთი მარჯვე
იგი არასდროს არა ყოფილა!

არა! არ ვგავარ სასოწარკვეთილს!
იცის ქვეყანამ, არ ვარ ძაბუნი,
იცის ამ მკრთალმა პატარა ქალმაც
აქ რომ კუთხეში ღვას განახული...

იცის ამ მკრთალმა პატარა ქალმაც,
თვითონ ეგ უცხო ცისფერთვალეა
და შემდეგ მახლავს როგორც ნათელი,
ჩემს გვერდით ჭირსაც არ ეკრძალება.

არა! აწ მტერი ვერ დაგვაპარცხებს!
ხედავ? ქუხილით დახვდნენ ქედები
და უკვე ნათელ გამარჯვებათა
ღლეების იქით მეც ვიხედები!..."

V

ადგა არჩილი, ძალ-ღონეს ენდო,
თუმცა ალივით ენთო, ვხედავდი.
სიერცეს ფანჯრიდან შეავლო თვალი
თერგის ველიდან — თერგის მთებამდი!

და წამით როცა ისევ ქუხილმა
გასწყვიტა ჩვენი გასაუბრება,
— თქვენ დაჭრილი ხართ! —
ჩავეურთე ფრთხილად,
— თქვენ რომ აქ დარჩეთ, არ გაქვთ
უფლება!..

— არა, ნუ მირჩევ! — მითხრა მან მწყრალათ
უცებ შემართულ ცალი წარბითა,
არა, ნუ მირჩევ, ჩემო კეთილო,
დავემორჩილო ავბედს არ მინდა!

მე ბრძოლის ველზეც მახლავს ოცნება
ჩემი და ჩემი ამხანაგების,

გახსოვს? ომის წინ გეგმა სახალხო
გეგმა სანატრელ ქართლის ბაღების?!

გახსოვს? გადამწვარ სამგორის ველებს.
კვლავ ამწვანებას რომ ვპირდებოდით —
იმ ღროს უცდიდა მარჯვენა ჩემი,
იმ ღიდ ოცნებით მეც ვინთებოდი!

მე გამარჯვების მჯერა... და ვჩქარობ
რომ გადავშალო ისევ წიგნები,
მინდა, ძნელ საქმეს ჩაეჭიდო ხელი,
როცა მშენებელთ მწკრივში ვიქნები!.

განა თბილისის კედელში სადმე
რომ ჩავეკირეთ დავიკვნესებდი?
არა, მერწმუნეთ, როგორც ზურაბი,
მხრების გასაშლელ ადგილს ვეძებდი..

მინდა ციცაბო კლდეებს, მთასვლედი
კვლავ წერაყინით ჩამოვეკიდო!
მინდა, შესძახონ მდინარის ტალღებს:
არჩილი მოდის, ჩამოდექითო...

თორემ რად შევხვდე. სიმღერით რიონს,
ჩქერებს თუ ველარ გაეჭრი მხარულით,
რად დავუბრუნდე ჩემს ჭაბუკობას,
რა იმედებით, რა სიხარულით?!

რაგინდ შორს ვიყო, უკუნეთშიაც
დარდს ერთი სხივი მუდამ ანათებს,
ბრძოლის ველიდან — ღედის კალთამდი.
ჩემი გულისთქმა მიაქვთ ბარათებს!

ვარ ღედისერთა, მარჯვენას ჩემსას.
ღლეს შავი მიწა რომ დავაყარო,
ხვალ ჩემზე მლოცველ
უბედურ მშობელს
ბედნიერება როგორ ვახარო?!

თუ სიყვარულით მკლავებს ვერ მოვხვეჭ-
რით გავუთენო დილა კეთილი?...

და ის, რომელიც უხმოდ მიმელის
ისიც შემხედავს გულდაწყვეტილი...

ალბათ შენც გეძებს შორი ოცნებით
და შენი მკლავის მოიმედება
დალი, ნათელა თუ თამარქალი
შენი მზია, თუ შენი მედეა.

მყუდრო კუთხეში, სანთლის ალივიდ,
ჩემს ნათელ იმედს დაჰპერა ომმა,
სურვილი ჩემი, წყურვილი ჩემი,
დაეტოვე ღია კარის წინ მდგომმა

დაეტოვე, ღიახ, ჩამქრალ თბილისის
ბნელში და მისი არა ვიცი რა!
იქნებ კვლავ უზის გადაშლილ წიგნებს,
აქნებ ჩემსავით არ გაიწირა...

გააგებულმა დრომ დაგვაშორა
და მსჯის მით უფრო ჯავრი ფარული:
მრისხანე ომმა გამიბოროტა
გული, სიცოცხლე და სიყვარული!

დამარცხებული დაებრუნდე? – არა!
არც ნებით შინდა, არც უნებურად...
გამარჯვებული კი ისიც არის
ცოცხალი ვინც არ დაბრუნებულა!

კვლავ სურდა, რაღაც ეთქვა ახალი,
უსმენდა ინაც თვალთა ციმციმით.
მაგრამ უეცრად შეკრთა ვაჟკაცი
და შეტორტმანდა მთელი სიმძიმით.

იქვე დაეშვა ლოგინზე. ინა
ისე ვით წინათ თავს ეგლებოდა,
მწუხრის ნისლივით ჩუმსა და მორჩილს
ცრემლით წამწამი დასველებოდა.

არჩილს კი სისხლი უწუხდა შხამით
და მღევკაცივით იწვა მღუმარი.

მეც მივეშველე, მეც მკლავი ჩემი
დაეუღე, როგორც თავსასთუმალი.

ეხედავდი ნათლად, როგორ უფრთხოდა
არ გამხდარიყო შესაბრალისი
და სწორედ მწარე ღიმილში ჩანდა
ტკივილი უფრო, ვინემ ხალისი.

იწვოდა კაცი, თვითონ იცოდა,
რომ ჩაიღინა დანაშაული
და მზად ვიყავი გადამერჩინა
მაგრამ რა ღონით, რა სასწაულით?!

ო, არც მოსმენის და არც მოწყენის
დრო აღარ იყო უკვე აშკარად.
ინამაც იგრძნო, ალბათ, რაც მსურდა,
თვალთ მანიშნა და ამაჩქარა.

ურჩობდა მხოლოდ არჩილი, მტკიცედ
ჩამჭიდა მკლავში მარჯვენა ხელი,
ისმოდა მხოლოდ მისი ღრმა სუნთქვა
ღუმელის დახშულ გულივით ცხელი.

დრო აღარ იყო და ის კი მაინც
შემოშენესოდა: — იყავ კეთილი,
შინ როცა მიხვალ, მეც გამიხსენე
ამ ორ ცეცხლშუა გზაჩაქტილი!

შინ როცა მიხვალ, გულისთქმა ჩვენი,
გთხოვ, ერთმანეთში არ განასხვავო,
მოძებნე ჩემი პატარა ღედა
და ჩემზე კარგი უამბე, ძმაო.

არ დაივიწყო: მკედარიც რომ ვიყო,
მხოლოდ ცოცხალი კაცი მიწოდე,
მოხუცი ღედა იმ შორ სოფელში
ჩემი სიცოცხლით ცოცხლობს, იცოდე!

მიხვალ და არჩილ გუბაძის ქოხში
ტკბილად ერთ ღამეს მაინც გაათევ,

ჩემს ძველ ბარათებს მოგიტანს ღელა,
ჩემს მეზობლებთან იმასლაათებ!

ლარიბ ქოხს ნახავ და ნუ დამძრაზავ,
თუ ხარ მოყვარე, თუ ხარ ძმობილი,
ახალი ოდის ფიცარ-კრამიტი
ცისქვეშ დამირჩა ყრუდ დაწყობილი...

VI

არა, მოსმენის დრო აღარ იყო,
მზარავდა მისი კენესა-ჩურჩული,
ხან ანთებული გამჭვრიახ მხერვით,
და ხან ოცნებით თვალდახუჭული.

გამოვეთხოვე ძალით. არც მახსოვს,
რა მოვიგონე, რა მაჩქარებდა...
თვალთახელშუა აფრინდა ინაც
და შეთქმულივით დამხვდა კარებთან.

ისევ ავეყვით კიბეებს მარდად,
თან წამყვა დარდად არჩილის დარდი,
ჩვენებთან მისვლით ეელოდი შეელას,
ეელოდი... ამბავს თუ მივიტანდი!

სდუმდა კვლავ დაბა დაყრუებული,
ნანგრევებშორის ჩვენც ყრუდ ვიარეთ,
კვლავ იმ წყაროსთან შეჩერდა ინა,
კვლავ ერთი წუთი დავაგვიანეთ...

გადახსნა ჩანთა, რვეულის ყდაზე
ხელის კანკალით გზა დამიხატა
და თან მადლობა დახმარებისთვის
წინასწარ იქვე გადამიხადა.

თქვა: — იქნებ ჩვენი დანაშაული
გასწორდეს იმავ ღოსტაქრის ხელით,
სულ ორიოდ სიათის გზაა
და მზის ჩასვლამდე წყაროსთან გელით!

იქნებ, თქვენ მაინც უშველოთ არჩილს,
ვკრძნობ, თქვენი ნახვით გამზიარულდა..
მე კი ოთახშიც აღარ მაჩერებს,
რომ გამაგონოს კვნესა, არ უნდა!

ნებით არავის დაემორჩილა,
ძალით განსაცდელს დასძლევს ჰგონია,
გაეჟცა დანას და აი, თანაც
მე სავალალოდ ამიყოლია!..

გამოვეთხოვე. სახე იმ ქალის
არ აგიწეროთ, არ შემიძლია:
ასე ფერმიხდით მზე იცქირება,
როცა შორს რჩება, როცა ნისლია!

ვინ მოიგონა, რომ ბრძოლის ველზე
მძვინვარებს მხოლოდ მტრობა უხეში!
მე არ მიგრძენია მეტი სინაზე
სხეაგან, ჩემს ფერად სიჭაბუკეში!

ნატყვიარ გულის მესაიდუმლე,
გულივით წრფელი და პაწაწინა,
მახსოვს, თვალწამწამ მოოქროვილი
იყო წამივით უცნობი ინა.

მისი ღიმილიც დამრჩა ხსოვნაში:
როცა გადახსნა საველე ჩანთა,
მახსოვს, მოვკარი თვალი ბარათებს,
მაღლა ასაფრენ გუნდივით ჩანდა.

ეხუშრე: — ყველა ფრთებგაუშლელად
აგრე რომ ისხდეს, მოსათმენია?
თქვენი ყოფილა მთელი ქვეყანა,
თუ ბარათები ყველა თქვენი...

— არა, არჩილის ბარათებია! —
მითხრა და ნაწერ პწკარს დააჩერდა,
როცა დაჭრილი კარავში იწვა,
ფიქრთგასართველად წერილებს სწერდა.

წერილებს სწერდა საყვარელ დედას,
ყოველთვის მასთან იყო ოცნებით, —
ზოგნი გაფრინდნენ,
ზოგნი აქ სხედან.
ფრთხილად კეცილნი როგორც
ფრთხოსნები...

გზას ვადექი, და არ დაფიქრებულვარ
თუ რა მანიშნა ამ სიტყვით მაშინ,
შეკრთომა ჩუმად რად მიიმალა
უცებ სიმივით გაწყვეტილ ზმაში.

ცას შემზარავად ბზარავდა ისევ
შმაგი მტაცებლის შორი ზუზუნი...
ახლაც კი ვჯავრობ,
როგორ დავტოვე
ქალი უმწეო და უსუსური!

ამხანაგებო, ახლა გურამიც
ვვრძნობ, საკამათოდ შეიშნუშნება,
ჩუმი შეხედვით მაჩერებს ნუნუ
და უნებური ცრემლი უშრება.

წინ თითის ქნევით ნუ უსწრებთ ამბავს,
არჩილს მსაჯულად ნუ ეყოლებით,
რამდენი გმირი დაყრიდა ფარ-ზმალს,
რომ სჯიდეს აგრე ცივი გონებით!

ამხანაგებო, ჩვენს სიჭაბუკეს
არც ღზინი აკლდა, არც სამძიმარი,
მაგრამ ეს მხოლოდ დასაწყისია,
ცხოვრება ჩვენი ისევ წინ არი...

VII

ის დღე, ის ღამე გზას მოვანდომე,
თუმცა მღელვარე გულით ვჩქარობდი
და დილით, დიდი ვაგლახის შემდეგ
ძლივს მოვადწიე ისევ წყარომდი.

მზე ცეცხლის კვამლში ამოდიოდა,
ღვიოდა ბრძოლის ველი ველური,
ირგვლივ ნანგრევთა სიჩუმე იდგა,
სიჩუმე ცივი და უფერული.

ვიდექ დანიშნულ ადგილზე- ვწუხდი.
არ ვუჯერებდი თვალებს ამჯერად,
სამი სამხედრო ექთანი მახლდა
ახლა არჩილის გადასარჩენად!

ისინიც კარგად იცნობდნენ ბედკრულს,
უყვარდათ იგი და სულს ერჩიათ,
თუმცა მათ მზრუნველ ხელს გამოექცა,
წამოეშველნენ ამ საფრთხეშიაც!

მაგრამ წყაროსთან არ დაგვხვდა ინა,
არა. ამაოდ მოგვიხაროდა...
და წყარო ქვებში ჩაგუბებული
იქცა ჯავრის და ცრემლის წყაროთა.

სახლს მივაშურეთ, სადაც ჯერ კიდევ
მეგულებოდა არჩილი, – ვნახე...
და საძირკვლამდე დაქცეულ კედლებს
სასოწარკვეთილ ხმით გადავმახე!

ვნახე: ცის რისხვა თავს დასტეხოდა,
სართული სართულს აწვა ლოდებად
და ჩანდა მხოლოდ ქვითკირის მტკერში.
მტრის განწირული გაბოროტება.

ძახილით აბა, ვის მივწვდებოდი?!
ყრუ იყო დაბა, ყრუ, უკაცური,
ლოდებქვეშ გულიც არ ფეთქდა არსად.
და მე ვფიქრობდი გულგაკაწრული:

„ნუთუ ეგ არის ახლა სამარე-
როგორც არჩილის, ისე ინასი,
ერთად მარხია:
ვაჟკაცის გზნება
და სიყვარული საესე სინაზით!“

ნუთუ გზად ისე მძიმედ ვიარეთ,
დავაგვიანეთ მოსვლა და ახლა
აქ ჭირისუფალ ჩრდილებად ვჩანვართ
საფლავად ქცეულ ნანგრევთა მაღლა?"

და მართლაც,
მხრებით მხრებს მიყრდნობილი
ვდუმდით.
უცრემლოდ გმირს დაუტიროდით...
თერგიც კი,
თერგიც თმაგაშლილს
 პგავდა
თავის აჩეხილ სანაპიროთი!

და ქვიდან ქვაზე დაცემულ ტალღის
ხმაც ისე ახლო გვესმოდა მაშინ,
რომ ჩვენი მძიმე გლოვა უსიტვეოდ
იხატებოდა ერთ სულისთქვაში.

არა! დაღუპულ გმირის ამბავი
ვთქვა უკეთ ახლაც არ შემიძლია!
ასე მგონია იმ ნანგრევებში
ჩემი ზორცი და ჩემი სისხლია!

და შემდეგ აბა, სად არ ვიყავი,
ჩემი გზა საით არ გაიკაფა,
ქვეყნად რამდენი გმირი არ ვნახე,
რამდენი ბრძოლა, რამდენი ჯაფა!

მაგრამ არჩილის ცოცხალი სახე
ომმა ხსოვნიდან ვერ ამოშალა, —
ბრძოლის წყურვილით საესე თვალები
ჩაუქრობელი ცეცხლით მოჩანან!

ის დილა თითქოს იფო ნიშანი,
ცა ვერ ვიცანი ისე განათდა
და როგორც არჩილს ხეჯროდა ისე
ცეცხლით აღგავეს კვალი ჯალათთა...

არ გახსოვთ, პირველ შეტევის რისხვა,
მთებმა რომ ერთხმად დაიგუგუნეს?!

გუგუნი იგი აქამდე შერჩა
კლდეებს კი არა — მთელ საუკუნეს!

თითქოს არჩილი გვედგა ჩვენ მხარში,
როდესაც თერგი კვლავ გადაელახეთ,
მის ოცნებებთან ერთად ვიბრძოდით,
ერთად ბერლინის დამხობაც ვნახეთ...

მტერს სასიკვდილოდ
მივსწვდით ბუნაგში
და როცა ბრძოლა შეწყდა მხეცებთან —
გახსოვთ? ცოლ-ქმარი, და-ძმა, დედ-მამა
შორით ერთმანეთს როგორ ეძებდა!

როგორ ვუსმენდით, გახსოვთ, რადიოს
და ტელეგრაფის
მთრთოლოვარ მავთულებს?
როგორ გვეძახდნენ კვლავ ქალაქები
ვრცელ ქვეყანაზე მიმოფანტულებს!

ომგადახდილთა ვაშას ძახილში
თითქოს არჩილის ვაშაც გაისმა,
მტერს იარაღი როცა აჰყარა
ცხრაას ორმოცდახუთის მაისმა!

მაგრამ ხანდახან, ამხანაგებო,
წამით რატომღაც გული ღონდება:
შინ დაბრუნებულ მატარებლების
აჩქარებული სელა მაგონდება!

რა დეღვა დაგვხვდა, რა სიხარული!
ყველა მოსახლე კარებს აღებდა...
შინ ვბრუნდებოდით...
და სიყვარულით
არჩილი ისევ მიკარნახებდა:

— არ დაივიწყო, მკედარიც რომ ვიყო,
მხოლოდ ცოცხალი კაცი მიწოდე,
მოხუცი დედა იმ შორ სოფელში
ჩემი სიცოცხლით ცოცხლობს,
იცოდე!

ჩემი ცისფერი მანქანა ისევ
 შორს მიმოკარგულ
 გზით მიმაქროლებს, —
 შეფრინვით, თითქოს ზომალდი იყოს
 სჭრის ტალღებივით გაშლილ
 მთა-გორებს!

ხალისით ემართავ... თუმცა ვით ხიწვი
 გულში მაქვს იჭვი,
 სურვილით გარჯილს:
 ვაი, თუ ახლაც, სამი წლის შემდეგ
 ეერ აუესრულო პირობა არჩილს!

ვაი, თუ მისი საბრალო დედა
 თვალთ ვეღარც კი ვნახო სრულიად —
 სოფლებს მიჰყივის მანქანა მაინც,
 ორმოცდახუთის გაზაფხულია!

გზებზე დახრილან წიფლის ხეები,
 უნდათ ჩემს ბეჭებს გაეშრიდონ,
 გზებზე შრილა ნიაეიც დაჰქრის,
 გაქრი, შენც ფიქრო კაეშნიანო!

აგერ: მდინარე...
 ზიდი... წისქვილი...
 და აგერ უკვე გზაზე ხეზევით:
 ჩითისპერანგა სოფლის ბიჭები
 ტირიფის შტოზე აცმულ თევზებით!

აქ თითქოს განგებ ამოშეგებნენ
 და კვირა დილის ნათელში დგანან...
 სწორედ ამ მკვირცხლად
 აქოჩრილ ბიჭებს
 არ იგონებდა არჩილი განა?

დგანან, მიცქერენ,
 და მეც ვჩერდები,
 ვალებ ღიმილით მანქანის კარებს,

— შორს არის არჩილ გუბაძის სახლი? —
ვიტყვი და წუთი გულს ამიჩქარებს.

— არჩილის სახლი? აგერ, აქვეა! —
გზა უცებ ერთხმად სურთ მიმითითონ:
— აი, ამ დაბალ ფერდობის მარცხნივ,
ამ აყვავებულ ცაცხვების მხრითო...

თვალთ ვანიშნებ და უმაღ ყველა
მოაფრინდება მანქანას გუნდად!
ჩუმად არიან, თუმც უხარიათ,
ვგრძნობ, ალტაცების დაფარვა უნდათ..

მაგრამ გავცდებით ცაცხვებს თუ არა,
გზა თან აჰყვება თუ არა მადლობს,
აენთებიან ერთბაშად ისევ:
— აჰა, არჩილი აი, აქ სახლობს!

ეხედავ: გამწკრივდა თეთრი მესერი
ვარდებით წითლად მიმოხატული,
მწვანე მოლს რკინის ჭიშკარი შეენის,
ქვითკირის ვიწრო ხიდს ნაკადული!

სახლს დილით ასდის ბოლი ნისლივით,
ჭასთან ზელაწვდით დგას ოწინარი,
განჩდება უცებ ღიასახლისიც
და გვეგებება პირმოცინარი.

ვდგები, ღჷ უკვე შემკრთალი ეხედავ,
ბავშვებს ეზოში გადაფრენილებს..
ო, ამ სიცოცხლით სავსე ადგილას
სიკვდილის ამბავს რა მათქმევენებს!

ო, ნეტავ ჩემი ფარულ ფიქრების
მკითხველ თვალებად ქცეულო: დედავ,
შენი ვაჟკაცის შინ დაბრუნებას
ახლა მეც აგრე ველოდე, ნეტავ!

თერგის ნაპირზე, უკანასკნელად,
ხელყუმბარებით დათხრილ სერებთან,

როცა შენს დამჭანარ ღაწვების ღიმილს
და თეთრი თმების შუქს იხსენებდა,

მას გამარჯვების ზეიმით სურდა
დაეტკბე შორი ღელა-მშობელი...
მთხოვა და მოეღ...
ავის კი არა —

კვლავ როგორც კარგის მახარობელი!

ამ ვარდ-ყვავილებს,
ბავშვებს,
თვით არჩილს,
რა ვქნა, ვუმტკიცებ ჩემს ერთგულებას,
მხოლოდ არჩილის სიცოცხლე სჯერა
მშობლის გულისთქმას, სოფლის
ბუნებას!

ღიმილით მხედება უცნობი ღელა,
ისწორებს თავშალს, ღელავს, იჩქარის!
ჭადრის ხეებქვეშ, სტუმარს გულლიად
მეპატიჟება ღია ჭიშკარიც.

და მე ხელს კრძალვით
უუკოცნი ღელას,
მესმის ხმატკბილი მისი ქართული:
— ასე მგონია, არჩილს ეხედავო, —
ამბობს ოცნებით პირგაბადრული.

თანაც მიეყვარე შინ, რომ ეუამბო
შვილის ამბავი გულგასაზარი.
მიკვირს: ეზოში ორი საზღია —
ერთი ძველი და ერთიც ახალი!

ახალი ჩვენგან ხელმარცხნივ რჩება,
ახალ ქვის კიბით, ქვის ბოკონებით.
ძველს მივაშურებთ, —
ძველს კი მეც ვიცნობ
არჩილის სიტყვით და მოგონებით...

— ახალი, — ამბობს დიასახლისი, —
მხოლოდ ამ სოფლის სიკეთე არი,
არჩილის ნატერა იყო, და ვუცდით, —
არჩილმა უნდა შეაღოს კარი!

— აქა მშვიდობა! — ვიტყვი და თითქოს
ვერძნობ
ხამშვიდობო ლხინის დროც არი...
მაგრამ იწყება გამოცდა ჩემი
და ორთაბრძოლა გასაოცარი!

აივანზე ვარ, თუ ბუხრის პირად,
თუ ტახტზე ვზივარ მუხლმოკეცილი,
ჩემს ვრცელ მოთხრობას
უსმენს მოხუცი,
მშვიდად უბრწყინავს სახე კეთილი.

მისი ვაჟკაცის გმირობას ვხატავ,
როგორც მინახავს, როგორც მიგრძენია,
ვახარებ დედის გულს.. და დასასრულს
მიუუახლოვდე — არ შემძლია!

აი, შეხვედრაც უკანასკნელი...
და ვატყობ ხმაც კი ამიკანკალდა.
უცებ ღიმილით მაჩერებს თვითონ:
— ეს იყო თერგის პირად...
კავკავთან!

ეს იყო თერგის პირად, კავკავთან,
შემდეგ კი დონზეც გასულა ბარად! —
იტყვის და შვილის სურათის თვალწინ
გამიშლის ასჯერ დაკოცნილ ბარათს.

— ეს რაა! —
ჩფიქრობ სიტყვაგამშრალი, —
ხაკუთარ თვალებს არ დაუუჯერო?!
მე თვითონ ვნახე საფარი მისი
აფეთქებული, უძრო, უჭერო!

ვინ დამაჯერებს, რომ სულთმობრძავი
იმ ნაცარმტვერში არ დამარხულა,
ვინ დამაჯერებს, რომ სულთმობრძავი
მკედრითი აღდგომის ძალა არგუნა!

ტყვიით განგმირულ ვაჟკაცის მზერა
ნუთუ შორიდან ახლაც ანათებს,
გასულა ღონზე, გასულა დნებზე
და ბერლინიდან გზაენის ბარათებს!..

არა! არჩილის სიცოცხლემ სძლია,
ვგრძნობ,
თვით სიკედილი გულშემზარავი,
მაგრამ როგორც მე არ ვიცი, როგორ,
ისე არ იცის ქვეყნად არავინ...

IX

მოხუცი ქალის ზრუნვას და ხალისს
სხვა სითბო ახლავს, სხვაგვარი სხივი.
ტკბილი სასმელით საესეა სურა,
წკრიალებს ბროლის ჭიქების მწკრივი!

ხმელი ხილი და არაფიც მხოლოდ
თავშესაქცევად მოგონილია,
ღია სარკმელში რტო შემოჭრილა,
გრილა, სუფრაზე ცაცხვის ჩრდილია...

და ვიდრე დედა ფუსფუსებს ცეცხლთან,
საკეცით აწყობს ვარვარა კეცებს,
ხან მოსაუბრე და ხან მღუმარი
სტუმარი ახალ გასართობს ეძებს.

ტახტს ზემოთ ფრენით გაკვრია კედელს.
თეთრი გედების გუნდი განდაგან
და მიმოქარგულ ვარდ-ფავილებში
ნაცნობ თვალებსაც
ვხვდებით ხანდახან, —

თვითეულ ფოტოსურათს პატარას,
ზღვის ნიჟარებით მოოჭვილ ჩარჩოს,

გულში რომ წუთი ჩაუხატიათ —
იმ მარად ცოცხალ წუთს გაუმარჯოს!

დგანან ჯგუფ-ჯგუფად ჩემი ტოლები,
გულათრთოლებით ვუცქერ მათ სურათს,
რა ყმაწვილები გავსულვართ ომში
და რა მხნედ ეძლიეთ, რა ვაჟკაცურად!

რა შეედაროს ამ სიჭაბუკეს,
ძალ-ღონით სავსეს და სანეტაროს,
რა დარდი დარჩა
ვკითხვით ძველ კუნჭულს
და მიტოვებულ წიგნების თაროს!

ჩვენს ყმაწვილკაცურ იმედებს ვკითხვით,
შემდეგ სიმკაცრით დღედარბეულებს,
თუ რა ოცნება დარჩათ ოცნებად
რეფერატებით სავსე რვეულებს!

თქვან, ზაფხულობით ჩამოსულ არჩილს
რა იტაცებდა, რა უხაროდა,
ჯერ დაუხაზავ ქალღაღის ფურცელს,
რომ აიღებდა ხოლმე თაროდან.

მომეცით ნება, ვნახო, თუ გუშინ
რა ჰქონდა გულში, რა უნატრია,
აგერ მტკვრის პირი ქალაქის გასწვრივ
გაბედულ კალმით გაუფატრია.

აგერ,
მთაწმინდას მცხეთის ჯვარივით
ცაში ამაღლებს თეთრი შენობა,
ადგას ჭაბუკი ხელამართული,
ვით გამარჯვების წარუშლელობა!

ეს ჭრელი რუკა მაგიდას ალბათ
ხუთი წლის წინაც ასე ეფარა,
რას გვეკითხება კითხვის ნიშნებით,
კაცს უკვე არა გაეგება რა!

ჩუმათ ავიღებ ხელში ლურჯ გრაგნილს,
გაეშლი და
როგორც ზღვას ვაკვირდები,
იგი ოცნების ზღვა არის მართლაც
მიმოხატული მღელვარ ზეირთებით!

დაე, არჩილმა შემოგეანათოს,
არა, დედის გულს არ ეწყინება
ომით ჩაქრობილ ძველ ამბებიდან
შვილის ასეთი გამობრწყინება!

ვზივარ, არჩილის კალმის ნაკვალევს
კვლავ რვეულებში მიჰყვება თვალი,
ვათვლიერებ წიგნებს, წარწერებს,
და ერთ ფურცელზე მაჩერებს „ლალი“.

ლალი? ხომ არის ზანდაზან სახელს
იხსენებს კაცი და ვერც იხსენებს,
აუხსენელია რად აწერია
სწორკუთხედებით დასერილ სერებს...

— აჰა! მხლებლებით ლალიც გეახლათ! —
ჩემს ფიქრებს ერთვის პასუხად ამ დროს,
და ვუცდი უკვე საკვირველებას
სასიხარულოს და არა სამტროს!

გაოცებული ვუცდი. კვლავ წუთი
და ლალი წიგნის ფურცლებს კი არა —
ეხედავ, მოადგა არჩილის ეზოს
გაზაფხულივით კაბაშრიალა!

— უთუოდ თქვენი მოსვლა გაიგო, —
ამბობს მოხუცი დაბეჯითებით,
ამბობს, გამომცდელ მზერით მიღიმის
და ჩემს მხარს წდება
დამჭკნარ თითებით...

მე არ ვიცნობდი ლალის, არ ვგრძნობდი
რა მომხიბვლელი წუთი მელოდა,

პირველად ვნახე, მსუბუქი შარფი
სიჩქარით მხრებზე გადაჰყენოდა.

გამოეთხოვა თავის გოგონებს,
ჭიშკარგადაღმა დარჩნენ მხლებლები.
წიგნები ლამაზ ხელს უმშვენებდათ,
შავ-შავ ნაწნავებს — თეთრი პეპლები!

სადაც ფრთოსნების ლალი გუნდია,
ლალი სიმღერაც მუდამ იქ არის,
გუნდი სიმღერით შარაგზას გაჰყვია,
ლალი გულდაგულ ჩვენკენ იჩქარის!

„— ლალი რომ არა, —
შესანდობარად
გაგიხდებოდით ალბათ ბებერი,
ჩვენ სოფელს ომის პირველ დღიდანვე
ეწვია როგორც მასწავლებელი.

მე შევიკედლე, ჩემი მდგმურია, —
ჩურჩულებს დედა გულმადლიერი:
— სჯერა არჩილის, და ამ ლოდინში
ჩემზე მტკიცეა, ჩემზე ძლიერი...

თუმცა არჩილი არც კი უნახავს,
მხოლოდ სურათით იცნობს...
— სურათით?!
— ჰო, და თუ ჩემი არჩილი გიყვართ,
ამ ქალის გულსაც დაუყურადღით!

გაიღო კარი, განათდა მიჯნა
და შემოიჭრა ოთახში ლალი,
შავთვალა, მაგრამ თვალ-წარბიანად
ბრიალა როგორც ნეკერჩხლის ალი!

ისე მიმიმხრო მოსვლისთანავე,
ისე ითქვამდა სულს მოლიმარი,
რომ გასაცნობად ჩვენს დიასახლისს
ალარც დასჭირდა ეთქვა ვინ არი...

იგი ფეალებად ქცეულ ქალიშვილს
კვლავ როგორც დედა გადაეკონა,
და სიტყვა სიტყვით აქვე უამბო
ჩემზე ჩემგანვე რაც გაეგონა.

ბოლოს დავიწყე მძიმე მოთხრობაც,
ფრთხილად ვარჩევდი
სათქმელს, დასამალს
და სამივენი ეხატადით მხოლოდ
არჩილის გმირულ თავგადასავალს!

ეუსწორდებოდი დედის გულისთქმას
წინასწარ თვალის ერთი შევლებით,
ზოგჯერ ღიმილით გზას მიღობავდა,
ის დალოცვილი, ზოგჯერ ცრემლებით!

და ჩუმი ბრძოლით დაღლილმა უკვე,
შეჩერებულმა მხოლოდ იმედით,
მეც დავიჯერე, რომ გამარჯვებას
ამ ოჯახშიაც ვიზეიმებდით...

X

თბილისში, გმირთა მოედნის ახლო
ყრუ სამოსახლო მთა იყო ერთი,
თქვენც არა ერთხელ გინახავთ გავლით
უთუოდ მისი შიშველი მკერდი.

დიახ, თბილისში, ახალთახალი
სვეტებმაღალი სახლი რომ არის,
გმირთა მოედნის წრეს რომ დამშვენდა —
მონაწილეა ჩემი რომანის!

ზეაუმართავთ სვეტებს თადები
ავთანდილივით ტანახოვანებს
და ქვათა ქართულ ჩუქურთმის ჭრილი
დარდებგაფანტულ გულს აღფრთოვანებს!

მათ სილამაზეს, გახსოვთ, წინასწარ
ვიქადდი, ვიტყვი რად დავიქადე:

იმ წელს ვესტუმრე სოფელში არჩილს,
ნახატიც იმ წელს გადავიხატე!

სანთლის ალივით თავს მადგა ლალი,
დედაც იმედით შემომცქეროდა,
ხატვა არ ვიცი, მაგრამ ოცნებას
გადავხატავდი მაინც, მჯეროდა.

და შემდეგ, როცა ქვის მთლელის ხელით
იგი თეთრ ქვაზეც გადაიქარგა,
ამაყი გული ამევსო ლხენით,
რადგან ამაგი არ დაიქარგა!

ჩვენი თაობის მედგარ გუგუნში
ისევ გაისმის მისი ქართული,
და ომის შემდეგ ახალ ხუთწლედის
მშენებლობაში არის ჩართული.

ამით, კარგებო, თუმცა გიამბეთ
ჩემი სტუმრობა რით დაგვირგვინდა...
მოხუცი ქალის, ჩემი და ლალის
ბაასი მაინც განვაგრძო მინდა!

სიტყვა წინ განგებ გადავისროლე
და სიაყარვე ვკითხე ახლისა,
ლალი მომხიბლავ ასულად იქცა,
მოხუცი ისევ დიასახლისად...

თუ დავუჯერებთ, საგზურით ხელში
ლალი მისულა იქ ალაღბედად,
მაგრამ შეილივით შეთევისებია
იმ უცნობ სოფელს თბილისზე მეტად!

ვუსმენდი, მსურდა, ჩემით გამეგო
პატარა ქალის გულისთქმა წმინდა:
ინსტიტუტიდან პირდაპირ სოფლის
სკოლაში უცებ რომ გადაფრინდა.

მოხუცმა ქალმა რომ შეიკედლა
უცნობი როგორც უბრალო მღვმერი...

—
ვუსმენდი, მჭრიდა იჭვით წერილმანიც,
და ვგრძნობდი მაინც არ იყო თქმული —

თუ სოფლად რისთვის მიისწრაფოდა,
იმ ჭერქვეშ წლობით რამ გააჩერა
და რომ სურათით იცნობდა არჩილს,
ვერა, ლამაზმა ვერ დამაჯერა!

მე სიყვარულის ჩუმი გზა ვიცი,
იქ მუდამ იგავ-არაკებია,
არჩილისა თუ არწივის ბუდეს
რად შეეხუდრა,
— გასაგებია.

და შესძლო კიდევ, დედასთან ერთად
ისე ედარდა, ისე ელზინა,
რომ საიდუმლო ზრახვა თავისი
ოღნავ ერთხელაც არ გაემხილა!

როცა ვუცქერდი იმათ ჩუმ ალერსს
უცხოვდ არ ვთვლიდი და საოცრებად,
შვილისთვის მლოცველ გულს
უმხურვალესს
თუ ლალის რძელობაც ჰქონდა ოცნებად.

შორს დარჩენილთა ლოდინი მკვიდრი
თუ გინდათ ახლო ნახოთ — ეს არი!
ერთი სურვილით, ერთი წყურვილით,
წყვილ ჩონგურივით ერთად მკენესარი

ჩემი თვალების ამბავი იცით, —
გამექცენ!
ვიტყვი დაუფარავად,
და მაინც, ეფიცავ, ლალის წინაშე
დამნაშავენი მაინც არა ვართ!

სულ ახლო იდგა, მსუბუქი შარფი
შავ თმას ნისლივით აღარ ეხურა,
და ზედ ლამაზმა ლანდის თამაშმა
ისე მომხიბლა....
მეუხერხულა...

თავს წიგნის ფურცელით ვირთობდი
თითქოს,
არ გავამხილე რაც მაფიქრებდა
და ლალის მხოლოდ ვაჩვენე „ლალი“,
როცა მარტონი დავრჩით წიგნებთან.

მსწრაფლ გამომტაცა ხელიდან.
შეკრთა,
აშკარად შეკრთა, განგებ კი არა,
თქვა, რომ წარწერას ხედავს პირველად,
მაგრამ რად შეკრთა, არ აღიარა...

— ეს ხომ არჩილის ხელია? — ვკითხე,
იჭვი როგორმე რომ გამერკვია.
— არჩილისაა... და ლალიც მე ვარ,
თუ ქვეყნად ლალი მარტო მე მქვია!..

მაგრამ ვაი, თუ სიტყვაა „ლალი“
და არა ვინმე ქალის სახელი?!
მითხრა ღიმილით და ყრუდ დახურულ
წიგნს უკვე ხელი აღარ ვახელი.

კარებთან უცხო ხალხი შეენიშნე,
თითქოს ლოდინით რეკდა საათიც,
გაშლილ სუფრაზე გადავიტანეთ
ჩენი ღიმილი და მასლაათი!

ახლა მეზობელ გლეხკაცებს ერგოთ
წილი და უმაღლ როგორც ველოდი,
არჩილის მაღალ ჭერქვეშ დაიწყო
ლხინი არჩილის სადღეგრძელოთი!

არა, კვლავ ქართულ სუფრას არ აეწერ,
მიყვარს... მრავალჯერ ამიწერია,
სულ სხვა ელფერი ეძლევა სუფრულს,
ბერიკატები როცა მღერიან...

სულ სხვა პატივით უყვარდათ მუდამ
არჩილ გუბაძის დედა-მშობელი,
მთელი სოფელი მხარს უმშვენებდა,
სახლს უშენებდა მთელი სოფელი!

პქუხდა სიმღერა! — რადგან არჩილი
გმირი იყო და არა მშინშარა...
პქუხდა სიმღერა, მზე გადავიდა,
სუფრა ღამითაც არ აიშალა!

მეც მირჩენოდა თუ ამ სტუმრობას
მქუხარ სიმღერით დაუამთავრებდი,
და აღარ დავრჩი ღამით, მასპინძლის
მარჯვედ ჩავლებულ ხელს არ დავნებდი.

გამობარბაცდნენ გაშლილ ეზოში
მღერით, სანთლებით ხელაწვდილები,
თავს ვარსკვლავები დასციმციმებდათ,
ქვეშ კი ეფინათ ხეთა ჩრდილები.

გამოვეთხოვე, გამომაცილე
შორი ძახილით, შარფის ფრიალით,
ბნელი, მანქანის შუქმა კი არა
ლალის თვალეშმა გასჭრეს ბრიალით!..

XI

ნუ გაიკვირვებთ ნურც ერთი წამით
თუ უცებ ღამით: შავთვალ-წარბიან
ქედებს გადაველ, ჩემო კარგებო,
ჩემს პოემაში წლებიც გარბიან!

წლები გარბიან, ღლისა და ხვალის
კვალიც გზადაგზა ასე იშლება,
მაგრამ რაც ერთხელ
თან დაჰყვა ხალისს
არის! და წაშლა არ შეიძლება.

სულ მალე ჩაჰქრა ის გაზაფხული,
მე კი უხილავ აღს ვერ ვიქრობდი,
უნდა გულწრფელად ეთქვა,
მხოლოდ ლალის
შორეულ თვალის შუქზე ვფიქრობდი!

მიკვირს!..
სხვისადმი ბრმა ერთგულებას
იგი რაც უფრო მტკიცედ ზატავდა,
მწევავდა მით უფრო, და სულ დამიპყრო
ყველა იმედი როცა გათავდა!

მე არ მივაწერ ცრუ ბედისწერას,
არც გულის ძგერას მივაწერ, თორემ
ამ დამარცხებულ სიყვარულისთვის
ვფიცავ, ერთ პწკარსაც არ
აეატრთოლებ!

ჩემს დასასჯელად რამ დამაჯერა
რომ ეს არჩილის ღალატი არი,
რომ თავს მახსენებს და არ მასვენებს
თვითონ სიკვდილის ძალა ტიალი!

ჩემს დასასჯელად შორეულ სოფლის
ჩუმი ნათელი რად გამობრწყინდა,
საბრალო დედას უკანასკნელი
იმედიც ნუთუ მოვსტაცო მინდა!

არა, დამშვიდდი, ბიჭო,
მზაკვრობას
შენივე მტკიცე პასუხი გიშლის,
დაუთმე ბედის უსამართლობას
მძივს აწყვეტილი თვალები გიშრის!

გიშრის თვალებიც დარდობენ იქნებ,
მაგრამ შორითაც როდი იშლიან —
მომჯადოებლად სდიონ იმ ფიქრებს
შენ რომ გულმკაცრად შეგინიშნია!

კმარა. შევწყვიტოთ კამათი, ჩქარა
გზაც ნემსის ყუნწში გაივლის ალბათ,
სახელდახელოდ გალამბულია
მთები და დილის ნისლეები ცალფად!

მანქანის თვლებს თუ შევეკითხებით,
აღარც კი ახსოვთ სად გაუთენდათ!..
და შევიჭვრით ქალაქში კიდეც

მტკერის
ამღერებულ
ტალღებთან ერთად...

ჩემს ფიქრებს ასუ ვეურჩებოდი,
მცხეთა გადაეჭერ ერთის დასმითა,
სარკმელთა ბრწყინვით მომიახლოვდა
უღრუბლო ციდან ისევ მთაწმინდა!

და ერთი წყვილი თვალი რა არის,
ერთი მბორგავი გულის გაწრთობა,
ახლა თბილისის გულის გუგუნით
გუგუნებს ჩემი ახალგაზრდობა.

ვეძებ აუშლელ ხარაჩოებში,
და მეც არ ვიცი ჩანან, არ ჩანან —
ჯერ კიდევ ფარდებაუკინძავი
მეც მიცდის ჩემი წყვილი ფანჯარა!

თვალი ცად ისევ აიტყორცნება,
გზა ვარსკვლავებში მაქვს მიკვალული,
დიდის ნისლივით მახლავს ოცნება,
მახლავს ოცნება და სიყვარული!

და გამოცადო მინდა ძალ-ღონე,
ძალით ჩაექოლე ფიქრი მაცდური,
რომ ჩემს სულშიაც შუქივით ჩანდეს
სიბახლე მართლაც ახალგაზრდული!

როცა შორიდან შევაფრინდები
შენს პირველ ქუჩებს, ჩემო ქალაქო,
მგონია სახლებს ავიღებ ხელში,
მინდა, ხელახლა გადავაღაგო!

თუმცაღა წრფელი მოწმე ხარ ძველის,
სიბახლე შეენის შენს ახალ თაღებს,
და მიყვარს ღამით სულისთქმა ჩვენი
ათას ნაპერწკლად რომ გაგაჩაღებს!

ხელმარცხნივ ლურჯი სამეორის ზღვაა,
ხელმარჯვნივ ქვაა ცად აწყობილი,
მტკერის აღმა სწრაფი კატარლა მოჰქრის
და უყეფს ჩემი ავტომობილი! .

მაგრამ მგზნებარე გულიც ხარბია,
ვერ ჩაკლავ ერთი ხელის დადებით!
და აი, თვალწინ ასე გარბიან
ცეცხლმოღებულნი წელიწადები...

მრავალი დილა გათენდა შემდეგ,
მრავალმა ძალით წაშალა კვალი,
და ერთხელ დილით, როგორც გიამბუთ
თბილისში უცებ გამოჩნდა ლალი!

გამოჩნდა ლალი, სადღაც, შენობის
ხარაჩოებში აღმომაჩინა,
და ჩამოვართვი ხელი თუ არა —
მკითხა მაშინვე: — ვინ არის ინა?

ვინ არის ინა? ამ დილით უკვე
თქვენც კარგად იცით ინა ვინ არის...
მაშინ კი ხარბად მიცდიდა თვალი
ძალდატანებით პირმოღიმარის.

ეუთხარი: „არა“. ვერ დაიწყნარა
ცნობისმოყვარე გული არათი,
გახსნა თავისი პატარა ჩანთა,
ამოაფრინა უცბად ბარათი!

ჩემო კარგებო, მე რა გიამბოთ,
ამბავი ისეც ვატყობ ვერცელია,
გადავიკითხოთ მხოლოდ ბარათი
ერთად გავიგოთ თუ რა სწერია:

„ამ ბარათს ერთადერთი იმედით
ვგზავნი და
ვნატრობ უცნობი ქალი:
სადაც არ უნდა იყოთ, მოგნახონ,
რომ სინამდვილე გიამბოთ, ლალი!

მე თქვენ არ გიცნობთ,
თქვენს ირგვლივ ისევ
ჩემთვის უცნობი წლების ნისლია,
მაგრამ შორიდან ეს ორი სიტყვა
ღღეს არ მოგწეროთ, არ შემიძლია!

თუმცა უცხონი ვიყავით მუდამ,
ბოლოს:
ერთმანეთს ვერ დავემალეთ
და სადღაც ღია ცის ქვეშ კი არა –
არჩილის გულში შევხვდით ერთმანეთს!

მომეცით ხელი და ცრემლით სველი
წამწამიც კი არ დააწამწამოთ, –
რომ წამით არჩილს არ დასდოთ ბრალი,
წამით ღალატი რომ არ დასწამოთ!

ვაჟკაცის გულში თუ უნებლიეთ
ორთავემ ერთად დავიდეთ ბინა –
ორი სახელი ეწეროს მკერდზე,
ორი სახელი: ლალი და ინა.

თქვენ უნაპირო ოცნებით გახსოვთ,
მე თერგის დამწვარ სანაპიროთი!
თქვენ შეხაროდით
მის აღფრთოვნებას,
მე კი ღალეწილ ფრთებს დაეტიროდი!

თქვენ ფიქრობთ
აჰყვა ახალ სიყვარულს,
და მე კი მჯერა დასძლია ძველმა...
ვერ მოვესწარი მანინ არჩევანს,
ისე გაგვითმა სიკვდილის ცელმა!..

მინდა, თქვენ გითხრათ... ბარათი ჩემი
პირობას ახლაც ვერ უღალატებს,
დედას დროდადრო მე ეუგზავნიდი
ხელთ შემორჩენილ შეილის ბარათებს.

მინდა, თქვენ გითხრათ სიმართლე
მხოლოდ,
სიმართლე მძიმე და გულსაკლავი:
თერგის ნაპირზე გათხარეს, დაო,
ბომბდამშენებმა მისი საფლავი!

სწორედ იმ დილით, როცა დანიშნულ
წყაროსთან ვიდექ, ველოდი შეელას,
ზოლო დაჭრილი ჩვენი არჩილი
გვეურჩებოდა ბავშვივით ყველას.

სწორედ იმ დილით
მტრობით, სიკვდილით
კეთილს დაასწრო შავმა ფრინველმა!..
მე კი როგორღაც გადამარჩინა
მხოლოდ შემთხვევამ გასაკვირველმა!

და აი,
თვალწინ გაფრინდნენ წლები
და მე ოცნებით თქვენთან ვარ, დაო,
მან შემაყვარა მე თქვენი თავი
და თქვენთან ერთად
სიკვდილთან ვდობ! —

მან შემაყვარა მე საქართველოც
ისე, რომ თვალთ არც კი მინახავს! —
თუ ამ სიყვარულს ჩვენ არ ვაცოცხლებთ,
სხვა გულითადი, აბა, ვინა ჰყავს?!

გწერთ ალაღბებდად არც ვიცი, ლალი,
სად ახელთ წამწამს, სადა გაქეთ ბინა...
სადაც არ უნდა იყოთ — იქა ვარ,
გულს იქ მივყავარ გუმანით. ინა“.

XII

ამხანაგებო, თავს არ მოგაწყენთ,
წინ არის მხოლოდ ერთი სურათი,
სულ ორიოდ სიტყვადა დამრჩა
მღელვარე ამბის დასასრულამდი!

დავცქერი ბარათს, და ამ წამშიაც
ვერ დაგიფარავთ, როგორ მაწამებს,
თვალს მაშინ როგორ გაეუსწორებდი
ლალის მწუხარედ შეპკრთალ წამწამებს!

— თუმცა სიმართლეს გწერთ უცხო ქალი,
ხშირად სიმართლე არის უხეში,
მაგრამ არ შეკრთეთ, არ შეკრთეთ ლალი! —
ყრუდ გაისმოდა ჩემი ნუგეში.

— არა! — ამბობდა თავდახრით ლალი, —
გულს მეტიც უნდა წარმოედგინა,
მაგრამ ათი წლის ლოდინის შემდეგ,
რა ვქნა, თუ გული მაინც მეტკინა.

— ალბათ იქრობდით, ჩემო კეთილო,
ანთებულ თვალებს
დედის გულ-მკერდით, —
ალბათ შორს მომხდარ უბედურებას
შორი სიტყვითაც ველჯარ უმხელდით!

შინ მოუსვლელი შვილი იმედით
დედის ბნელ ფიქრებს მაინც ანათებს, —
რაც უნდა იჭვით უსმენდეს ყური
დაგვიანებით მოსულ ბარათებს...

და დედაც ალბათ ჯაერს გიმაღაუდათ,
თქვენი შეხედვა ღარჩა იმედად,
შინ დამკვიდრებულ ოცნებად ჰყავდით
და ასაფრენად ვერ გაგიმეტათ!

არა! სიკვდილის შავი არშია
რომელ პწკარშია, თქვით, გავლებული!
ის არც ამ ბარათს არ მოჰყოლია,
დღეს რომ გეჩაგრავდეს გაავებული.

ყველგან არჩილის სიცოცხლეს ვხედავ
და ველარ ვხედავ ეთქვა სამძიმარი,

სამარადისო დიდება ვუთხრათ,
მისი ცხოვრება ისევ წინ არი!..“

...და ასე, მეცხრე სართულის ჭერზე
წერტილებივით აღნიშნულები,
ერთხანს პირისპირ ვიდექით ერთად,
ვიდექით ფიქრით გათიშულები.

კედლებს კი თავზე დასტრიალებდა
ცად ამართული რკინის მარჯვენა,
თითქოს გაიგო მათი ქართული,
ხე-ტყე აიღო და მოაშველა.

ხე-ტყეს ხელმარჯვედ ხელთათმანებით
უმალ მუშების ჯგუფი შეება
და მოგვეჩვენა, რომ ჩვენ ფიქრებსაც
ხელი შეახეს გარეშეებმა!

ძირს ჩამოვედით, რკინის, ქვითკირის
და თაბაშირის ფერად გორებთან
ახლა მტკერიანი ორომტრიალი
გრგვინვით იმასვე გვიძეორებდა!

და ჩვენ ჩავჭიდეთ ერთმანეთს ხელი,
რომ წარუშლელი ჩვენი ღრუბლები
გასაქარვებლად ღია ქალაქში
გამოგვეტანა გასაუბრებით...

დაგვხვდა მტკერისპირი
და მოგვესალმა
ათასი ალუა მწკრივად დამდგარი,
ჩვენი ბიჭების ხელით დარგული,
ჩვენი ქალების მზერით დამტკბარი!

ახალგამართულ ზიდს გადავედით
კვლავ ერთად, როგორც გულითადები,
ხიდიც ბოლნისის ქვის ფერით ჩანდა
გალმა გადაწვდილ ვეფხვის თათებით!

დაგვხვდა რუსთველის გამზირი დიდი,
მიმოხატული ხეთა ლანდებით,

შენობებს გაელით
გვერდს უმშვენებდნენ
ჭადრები, როგორც დარღიმანდები,

თითქოს ერთბაშად დაძრულა ხალხი —
თაობას კვალზე მისდევს თაობა,
მხარს მისცეს მხარი და ფეთქავს ჩქარი
ახალგაზრდული გამბედაობა!

— ის რა ღელეაა, ტალღა თუ ტალღას,
ლალი, ზღვის გულში არ შეჰყოლია!
ვიჩქაროთ! ჩვენი ახალგაზრდობაც
თან გაიტაცებს, ასე მგონია! —

ვთქვი, მაგრამ ლალი
ცრემლშეუმშრალი
ამ აუწყობელ ნაბიჯს არ ენდო,
წყვილად აყვევით ბესიკის აღმართს,
რომ თავი ჩვენი ცალკე აგვენოთ.

წყვილად აყვევით მთაწმინდისაკენ
ჯერ ქუჩას, შემდეგ რკინის ლიანდაგს
და უცებ ცაში ისე ავშალდით,
ორთავეს გული აგვიფრიალდა!

ძირს დარჩა თითქოს მთელი ცხოვრება
და ჩვენ კი ციდან, როგორც ფრთოსნები,
შორით ვუსმენდით სიცოცხლის გუგუნს,
გარინდებულნი ერთი ოცნებით!

დიდხანს ვისხედით ჩრდილში იქ,
დიდხანს,
დუმბილით აბა, რა უნდა მეთქვა?
ალალი სუნთქვა მესმოდა მხოლოდ
და საფეთქელის მალ-მალე ფეთქვა.

მზე და მთრთოლვარე ფოთლების
ჩრდილი
ხან აჩნდა თმებზე და ხან ქრებოდა...
თქვენ გაჰკიცხავდით ისეთ მარჯვენას,
ამ თმებს რომ აღარ მოჰფერებოდა!

სულგანაბული წუთები თვითონ
ზომ იცით, ზოლმე, როგორებია! —
მაგრამ იქ ვიჯექ და თუ ოდესმე
მხიბლავდნენ, — მე არ მომგონებია!

და ამ დროს ფეხზე წამოდგა ლალიც,
თითქოს გასწია ხელით ფიქრები,
დამემშვიდობა და მითხრა მტკიცედ:
— მე კვლავ არჩილის გულთან ვიქნები!

და უკვე მიკიბმოკიბულ ბილიკს
შერჩა უეცრად თქმული ქარავმა, —
უსიტყვოდ, უხმოდ, უგულისკაროდ
გადაგვისროლა გაღმა ქალაქმა! —

დამემშვიდობა ლალი... შორიდან
შემომანათა თვალი ზედიზედ!
ჩვენს თავს
ჩვენ თვითონ გავშორდებოდით,
რომ მატარებელს არ გავეთიშეთ!..

ჩაუქრობელი ცეცხლის გუგუნი
გზას მიიკვლევდა ქედით — ქედამდი,
მე კი შუაგულ ქალაქში ვიდექ
და შორიდანაც ნათლად ვხედავდი:

შორეულ ცისქვეშ ცოცხლობს არჩილი
ცისფერ თვალების წამწამებშიაც!
მშობლიურ მთებში ცხოვრობს
არჩილი —
ახლა გზად გაჭრილ ნაპრალებშია!

მიჰქრის არჩილის სიცოცხლე,
დედას
დაღალგაშლილი ლალი ხელს უწვდის...
უცდის ჭიშკართან მდგარი მოხუცი
მათ დაბრუნებას, ღიმილით უცდის.

და მე დავრწმუნდი, ჩემო კარგებო,
ქვეყნად არჩილის სწრაფი ცხოვრება,

აქ ერთ შენობის ქვაშიაც ცოცხლობს
და ვით ჩუქურთმა, გვემანსოვრება.

ვით გამარჯვების უკედავი სახე
ადგას მთაწმინდას ხელამართული —
ისე, ვით ერთხელ რვეულში ენახე
მისივე ფანქრით გადახატული!

მე თუ ბადრი ვარ და ის არჩილი —
რა ბედენაა, რა განსხვავება,
ის ტყვია მკლავის ძვალში გაჩრილი
მეც მაქვს, იციან ჩემმა სვაულებმა!..

დაჩუმდა ბადრი. დაჩუმდა მაცნე.
და ისე, თითქოს ბინდბუნდი ღრუბლის,
გადაღლილ ხელით უკვე უსიტყვოდ
გადაიწმინდა სიმაღლე შუბლის.

დაჩუმდა ბადრი. დათმო ამბავი.
და ევიწროვა ალბათ გარემო —
იფიქრა: ფარდის აწევით ისევ
ოთანს ცის შუქით გავახარებო...

და მართლაც, მართლაც, სიჩუმე ჭერქვეშ
შემრწუნებული იყო სიმძიმით —
შინ როცა ისევ შემოანათა
თბილისმა შავ-შავ თვალთა ციმციმით.

რომელი წვიმა! რომელი მძაფრი
სიშმაგე კართან მოუარდნილ დელგმის!
უკვე ოცნებით თუ წარმოვიდგენ
მეც, ჩემს მღელვარე პოემის დევგმირს!

— ეპეი, ბადრო, კვლავაც იმედი
არ გაგიმართლო — არა მგონია:
სადაც გავსულეარ — არჩილის გმინვა
მეც აჩრდილივით თან გამყოლია...

ჩემს გაბედულად გასროლილ რითმას
გაჰყავდი თერგის გაღმა-გამოღმა,
და სიღვრა თუმცა ყელს გიფხაჭნიდა,
ვით ყელის ძაფი განა ამოხმა —

განა ამწამშიც არ გაგამხნევებს,
განა სიავემ სძლია სიკეთე! —
ბადრო, ამ ღამით, ამ სარკმელიდან
შენს დიდ ქალაქში გადაიხედე!

ყველა ის, ვისაც უყვარს ქვეყანა —
ყველა აქაა, და ყველა გისმენს.
„თქვენი რომანის გმირი გაზღავართ“ —
მეტყვის... „ვინაა?“ — რომ ვკითხო ვინმეს.

დღე ზვალინდელი თუ როგორ ფეთქავს —
იგრძნობს, ვინც ამ წიგნს დააყურადებს.
არა, ქრონიკად ჩასთვალონ, არ მსურს,
ის მხოლოდ წარსულს არ ასურათებს!

მძვინვარე ომიც ხომ გამარჯვების
და სიჭაბუკის დასაწყისია —
თითო ჩვენგანი — სწრაფვაა თვითონ,
თითო ჩვენგანი — კალმის ღირსია!

დადგა მშვიდობა, მშვიდობა რაა —
თუ ერთმანეთი არ გვეყვარება!
არა... ამ ჭერქვეშ ძმობამ შეგვეყარა
და არა წვიმის ნიაღვარებმა!

ვუმღეროთ ყოველ დღის გათენებას,
შემდგომ კი, როცა გავსცდებით ას წელს,
მოვა სხვა ვინმე და ჩვენს ცხოვრებას
ერთ დამშვიდებულ სტრიქონით ასწერს.

მინდა, მიემართო ყველა მშენებელ
მუშას, ინჟინერს, ხუროს, კალატოზს —
თუ ჩემზე უკეთ იცნობდა არჩილს
და ვცდები — მკაცრად გამეკამათოს!

თუ ჩემებრ უყვარს ბადრი, მიაშბოს
ყველა ცდუნება როგორ დასძლია...
თქვას, როგორც ლალი –
ქარს ნაპერწკალი
ოცნებით საით გაუტაცნია!

ცვიოდა ციდან ჯავშნის ნალექი,
ციოდა. მხოლოდ სიკვდილს ციოდა...
ჩვენ კი ვუტევდით ელვა-მეხს,
მაინც
მზე ცეცხლის კვამლში ამოდიოდა...

ავტორისაგან	7
ნახტომი გულიდან	18
ხირბილის შეძახილი	20
მხედრული	20
არა, მთას ჩემი სიხსლი არ მართებს	22
ძველი ქართული წარწერები	23
ქასილი აღმოსაფლეთს	26
გზა მთიდან მთაში	31
სიკაბუკის ბაღადა	35
ხაუბარი მთვარესთან	37
ქურდი	40
ზამთარი	43
ქება-დიდება ზღვასა და ხმელეთს	45
ზღვის მიერ მიტოვებულ მთებში	46
სალამო	47
ქვეყნები	48
იპერული მოთხრობა	49
უჩარღოვნო	53
უჩარღიონი	54
ზღვა, ისევ ზღვა	109
წარწერა ზღვის ხველ ქვეშაზე	110
შორს ანთებული სარკმელი	110
რომანი ლექსად	111
არაკი	112
ზღვა, ისევ ზღვა	112
სიმღერა	113
მთებიდან დაბრუნება დამით	113
ზაფხულის დღე	114
ამბავი აჭარელ ამხანაგების თქმული კარლო კალაძის მიერ	115
ზღვა	121
გზა ხულოს უღელტეხილზე	121
ხერთვისის პანთიალეზი	123
ხერთვისის განთიადები	124
ოცდაათიანი წლების სიმღერა	136
წარწერა	138
მთების ეპოსი	139
ძველი თქმულება	145
მე ჩემი გულით, ჩემი ძართულით	147
მაქვს ერთი წიგნი	148
ღია სარკმელში	149
განშორება	150
სტუმარ-მასპინძლის დილა-სალამო	150
ბარათაშვილი და ვაჟა-ფშაველა მთაწმინდაზე	153
გიორგი	155
ორნი	157
თ-ხ	161
ფიქრისგორის გაზაფხული	162
საქვეყნოდ ომის სმა დარხეულა	164
დიდი სამაგულო ომი – თბილისი	167
თითქოს უეცრად ჩაქრა ზაფხული	168

უსასელო მთის ბაღადა	169
აღაზნის ველების სიმღერა	172
ჩემი გმირი	174
დები	175
მტკერის ხანაპიროზე	178
უატმანს, ლეკის ქალს	179
*** (ამ ლექსს...)	180
უატმანის თითებს	181
შესევღერები ბრძოლის ველზე	182

შოქრო ბზაღაგზა 203

დუ, ეს ლექსიც თოვლქვეშ დარჩეს	204
დილა მოსკოვში	205
ღამით, მტკერისპირად	206
დათოვლილი თრიალეთი მოვიგონოთ	209
მესხეთში	210
ბერიკაცი და გოგონა	212
კახაბერის ველი	212
ასე ვეტყუდი სოლმე იაფონს	213
მუსამბაზი	215
კაეკასიონზე	216
წარწერა ქვაზე	217
ახალწლის ღამით	218
აღაზნა, საირმე	219
ზღვა და რიწის ტბა	220
ფრენბურთი	222
ლაზური ბაღადა	223
მტკერის ტალღები	225
ალ. ყაზბეგს	226
ლისის ტბაზე	227
რუსთაისკენ	228
*** (მინდა მე თვითონ გაამბოთ)	229
*** (ჩემი მიწა)	229
სიმღერები დნეპრის პირად	230

ოსებ მშოგლიურ სოფელში 245

მე მათ შესევდრის წუთებს ვუხატავ	246
*** (ჩემზე იტყვიან:)	247
ზამთრის დილა	248
იგავი ბუხრის წინ	248
სიყრმის გოგონა	250
ხელადა	251
წაბლის ტყე	252
ღამისმთევლეები	252
მე ასლაც მასხოეს	255
როგორც ქალ-ვაჟი	255
პულბული მხოლოდ ბულბულს უგალობს	256
ჩემი სოფელი	256
დელი-დელი	257
დედა	258
მედოქეები	261
მასწავლებელი ქალი სოფლად	263
როგორ დგება გაზაფხული	266
გმირის ვარსკვლავი	267
სტუმრად გმირებთან	268
კოლხეთის ღამე	269
სოფლელი გოგო და მთიანეთი სენაი	271

დოღი, ისინდი, მარულა	272
ოტია	273
მგზავრული	276
მე მიყვარს ქუჩის გუგუნე	278
მამის ჩამოსვლა	280
თბილისის დილა	282
მაიხის ვარდი	284
ასპინძელთა სიმღერა	285
სამხრეთ-საზღვართან	285
ხამგორის ველზე	286
ლესია უკრაინკას ძეგლი სურამში	287
მსატყარი შალვა ძნელაძე	288
გზა მსაუბში	289
მოდის ქართული ავტომობილი	289
ნიზამი განჯელის ზეიმზე	291
პოსკოელები	292
ყინულის ველზე	293
დარბაზობა კრემლის სასახლეში	295
ასლოვლება ასალი წლის დილა	297
მოსკოვი — თბილისი	298

მზის სადომებლად 301

პურის ყანებში	302
ლამის-ყანა	303
ტოროლა	305
ძველი ძეგლები	307
გუდამაყრელი მეცხარე	310
მე ჩემი გულით ჩემი ქართულით	312
ხამედ	313
ლენინი თბილისში	314
სიმღერა	316

კლდეთა ფურცლები 319

კლდეთა ფურცლები	320
ალისფერი მარმარილო	321
თეთრი ქვა	323
ბერიკატი და შეილიშვილები	325
გზა ტყიბულისკენ	327
ტყიბული	330
მალაროელთა საღამო	332
მთების დარბაზი	333
ტბა სარისტოვლა	334
გემირის ფოთოლი	335
კლდეთა ფურცლებზე მინაწერი	336
ლაღის ნამსხერევეები	337

ფრთხილვამ, ფრთხილვამ იძიო 341

მარტის ოცდაცხრა	342
შორი შესუდრა	342
ოცნების თვალთ	345
დაუმთავრებელი სურათი ზამთრის	349
სიყვარული	350
მე საიათნოვას ქართულიც მიყვარს	351
რუსთაველის გამზირზე	353
ჩემი გზა	353
მე აღმართები მიყვარს თბილისის	354
მსურს ჩემი გულისთქმა გაგაგონოთ	356

ჩემი დღე	357
დამბაჩა	357
*** (დაეძებდი ბილიკებით)	358
ოჯახი ისდის პირველ ჰეობას	359
მე სიზმარივით მასსოეს მისი ხმა	360
მეც ვარ ოქტომბრის ერთი პოემა	361
თბილისი	362
ალი პაშიმ რაშიდი	363
*** (დღის ბრწყინვალეობას...)	364
*** (ეგ ერთი სიმი...)	365
ქართული დროშა	365
მეკელე	366
ერთი შორი დღე გაზაფხულისა	367
დღე უცხოეთში	371
უცხო ბაღი	372
შესედავ, იტყვი — სხვა საუკუნეა	374
როცა მგზავრობით თქვენც დაიღლებით	376
 მზე ტაცხლის კვამლში ამოდიოდა	 379
მზე ცეცხლის კვამლში ამოდიოდა	380

КАЛАДЗЕ КАРЛО РАЖДЕНОВИЧ
ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ В ДВУХ ТОМАХ
ТОМ I

(На грузинском языке)

Издательство «Мерანი»,
Руставели 42,
Тбилиси 1981

რედაქტორი ც. ქაროსანიძე
მხატვარი ლ. ცუცქერიძე
მხატვრული რედაქტორი ა. თოდრაია
ტექნიკური რედაქტორი თ. ნათიშვილი
კორექტორი ნ. ლომაძე
გამომშვები ნ. ხავთასი

ჩაბარდა წარმოებას 23.10.79. ხელმოწერილია საბეჭდოდ 9.07.80 წ.
უე 00411. ფორმატი 70×90¹/₁₆. ქაღალდი საბეჭდო № 1. გარნიტურა
ივერია. ბეჭდვა მაღალი. პირობითი ნაბეჭდი ფურცელი 32,18.
სააღრიცხვო-საგამომცემლო ფურცელი 19,25
ტირაჟი 10.000 ეგზ. შეკვ. № 3974

ფასი 2 მან. 60 კაპ.

გამომცემლობა „მერანი“, რუსთაველის, 42
თბილისი 1981

საქართველოს სსრ გამომცემლობათა, პოლიგრაფიისა და წიგნის
ვაჭრობის საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის თბილისის ო. კავკავაძის
სახ. წიგნის ფაბრიკა, მეგობრობის გამზირი № 7.

Тбилисская книжная фабрика им. И. Чавчавадзе, Государст-
венного Комитета Грузинской ССР по делам издательства, по-
лиграфии и книжной торговли, пр Дружбы № 7.